

a Facti. aliàs facti: & aliàs factæ.

b *Causa*. id est interruptiones possessionum per captiuitatem, quæ sunt causæ definendi vsucapere: non possunt fieri infectæ vlla constitutione postliminij vel alia: vt supra qui. ex cau. ma. denique. & sunt sic supra de acquir. pos. l. j. §. si vir. & in auten. de æquali. do. §. quæ igitur prius. col. vij. & infra de regu. iur. l. verum est. Sed argu. contra. C. de leg. & con. l. non dubium. Accursius.

Plato x. i. leg. Pind. dat olim piad. od. a.

infectæ.

captus.

c *Possidens*. aliàs possidens qui postea captus est. aliàs possidens, & ei qui postea nactus est. & distingue secundum H. cum aliquis capitur ab hostibus: aut vsucapit per se, vel per seruum non nomine peculiari: aut per seruum, & nomie peculij. si per se, vel per seruum non nomine peculiari: aut est reuersus, aut ibi decessit. primo casu interruptitur: nec poterit cõtinuari vsucap. Si vero decesserit: dicitur quidam idem esse, scilicet quia non complebitur vsucap. quasi non plus operetur fictio Corne. quàm postliminiũ. sed H. dicit vsucapionẽ impleri. & est ratio: quia fingitur ea hora qua captus est, decessisse: quare etiam hereditas sine possessione vsucap. cõplet: vt & §. de vsucap. l. nunquam. §. vacuum. Si vero per seruum vel filium nomine peculiari: siue reuertatur, siue ibi decedat, cõpletur vsucap. & hoc cum erat inchoata ante capti. si autem postea filius vel seruus aliquam rem per traditionem accipiant: distingue, aut nomine patris vel domini, aut peculiari. primo casu siue reuertatur, siue ibi decedat: non incipit vsuc. ante reuersionem, vel ante aditam hereditatem: siue succedat suus, siue extraneus: imò videtur quod incipiat in suo herede: vt supra de vsuc. iusto. §. fin. Si vero nomine peculiari, subdistingue: quia aut est reuersus suus: & intelligitur vsuc. incepta in capti. aut ibi decessit, & tunc aut successit suus, & tunc intelligitur cõcepta in cap. aut extraneus, & tunc adita hereditate: vt supra de vsuc. l. si is qui. & l. iusto. §. fin. & hic, & infra eo. bona. §. pe. & l. pe. secundum H. Accursius.

d *Interrumpitur*. supra de vsucap. l. si is qui. §. j. contra. Solut. hic per se: ibi per subiectam personam ex causa peculiari: vt & hic subicit, & supra qui. ex cau. ma. ait prætor. §. j. & ij. Accursius.

e *Vsq̄que capiebat*. ex causa peculiari, & erat inchoata vsucap. ante cap. vt differat à sequen. Respon. Vel dic, etiam ex causa non peculiari, cum ante cap. inceperat, & in cap. decesserat: vt modo not. indistin.

f *Postea*. id est postea quàm captus est.

g *Peculiari nomine*. quasi dicat. in peculiaribus, cum finitur vsuca. domino illic decedente, vtriq; heredi proderit. in his autem quæ per se possidebat, non ita: nec heredi prodest tempus medium: vt hic, & supra de vsuca. iusto. §. fin. secundum R.

h *Iulianus scribit*. licet primo dubitauit: vt. §. de vsuc. l. si is.

i *Credi*. aliàs heredi.

k *Tempore*. id est vt initium sumat vsucapio demum hereditate adita: vt. §. de vsuc. l. fin. in fin. secundum quosdam. imò dic, tempore, id est in re mobili triennio: & immobili. x. vel. xx. an. domino enim apud hostes constituto, inchoatur & finitur vsucap. vt supra de vsuca. l. iusto. §. fin. & infra eod. l. pe. secundum R. nam plurimum iuris habet: vt. d. l. denique.

l *Marcellus*. Marcellus in his quæ per se captiuis possidebat, scripsit vsuc. interrupti: nec heredi prodesse. & in hoc bene: sed quia hoc extenditur in peculiaribus, refutatur: vt hic, & supra de vsuca. l. si is qui. & l. pe. §. fin. R. Vel dicebat Marcellus non inff. Nouum.

terrupti: sed heredi proficere indistincte etiam in causa non peculiari: & in eo corrigitur. Accursius.

m *Persona*. vt sic nunquam vel semper in neutro vel vtroq; casu vsucapio procedat. Quid enim Macellus senserit, ex his verbis colligi nõ potest. Ego autem puto Marcellum in his casibus sensisse vsucapionem nul-

latenus currere. Iulianus autem (cuius sententia tenenda est) non inargute distinguit in duobus casibus vsuca. procedere: hoc est cum quid dominus per seruum possidebat ante cap. etiam non peculiariter: vel si seruus quædam apprehendit post captiuitatem peculiariter. in aliis duobus non procederet: hoc est per se cum dominus quid possidebat: vel si seruus quid postea apprehendit nõ peculiariter.

n *Sequendum est*. scilicet vt hoc verum sit totum in peculiaribus: vt modo not. indistincte. & adde quod not. in. l. §. de vsuc. l. si is qui. Acc. **o** *Potest*. post trienniũ, vel etiam antea: vt. §. de ritu nupt. si nepos. in fin. & l. si filius. Acc. **p** *Non possit*. vt pote seruus hostium constitutus. R.

q *Vt redierit, erit*. vt, id est postquam redierit, & c.

r *Inuito*. sic institui. de adopt. §. licet. & supra de contra tab. l. iij. §. si emancipatus.

s *Maximè*. Not. quale maximè sic. C. quod met. cau. l. iij. Azo. **t** *Velit*. remanere vxor: sed secus eo deportato: vt supra de bo. dam. l. sed si.

u *In matrimonio*. finitur enim capt. vt hic, & in authen. de nupt. §. sed etiam captiuitatis. col. iij. & §. eo. l. non vt à patre. & §. solu. ma. si quis sic stipuletur. nisi ad hoc, vt alij non nubat: vt. §. de diuor. l. vxores. contra. hoc tamen fallit in patrona: vt. §. de rit. nu. l. in eo. §. si ab hostibus. sed hodie non soluitur matrimoniũ capti. vt in authen. de nupt. §. sed etiam captiuitatis. in fin. col. iij. Accur.

x *Iure subtili*. id est rigore.

y *Fecerat*. ante captiuitatem: in quo comprobauerat si quis codicillos postea fecerat.

z *Quia*. bona ratio: vt. §. de codicil. diuus. §. eo codicillos.

a *Principium*. id est testamentum, quod dictum est, codicillos quos faciam, confirmo. & no. de principio sic supra de leg. ij. cum filius. §. heres.

b *Eorum*. scilicet codicillorum.

c *Intercessisset*. secus in testamento ibi facto, licet redierit: vt instituit. quibus non est permittum face. testa. §. fin. Accursius.

d *In iure sunt*. id est quorum petitio vel retentio iure sibi competeat ante captiuitatem. & sic puncta in iure sunt. vel sunt in rerum natura: vt sic iure possint peti, vel retineri. ad quod, C. eo. l. ab hostibus.

e *Potius*. simile supra, quod si filius. Accursius. **A D D I T I O**. nam prius legebatur, hostium potestati subditus.

f *Si quis*. nunc de redemptis dicit.

g *Seruum*. alienum.

h *Redemerit*. non tamen querit ei, nisi ex duabus causis forte: vt infra ea. l. §. statuliberis. Accursius.

i *Oblato*. quandocunque, si fuit sciens, aliàs intra triennium tantum: vt infra proxi. Sed cum sit redimentis: quomodo potest dici eidem obligatus: vt supra de lega. j. l. senatus. §. fin? Respon. toleratur: quia liber redemptus, est liber, & tamen est obligatus iure pignoris: vt. C. eo. l. fin. Accursius.

k *Receptus esse*. receptos esse dicimus, qui virtute militari sunt liberati: vt. C. eo. l. ab hostibus. Accursius.

passus vt & §. l. ii. & 22. c.

a Post legitimum tempus. scilicet triennium : vt subiicit.
b Videamus. & videtur quod sit ius offerendi : nam, &c.
c Intelligi non potest. Hic tria not. quia dominus non vsucapit. sic supra de vsuca. sequitur. §. lana. Secundo, quia non debet deterioris conditionis esse dominus, quam non dominus : vt supra qui. mo. vsusfruc. amit. l. si vsusfructus. & de iniuriis. sed si vnus. §. si seruus in quo. Sed argu. contra supra de dona. l. qui debitori. & de exceptio. rei iudic. l. fin. §. j. Tertio, quod praescribitur iuri luēdi. ad quod. C. quod me. cau. l. iij.
d Tempore. scilicet triennio. ad quod est supra de col. bo. l. nonnunquam. in fi. & ad Velle. l. debitor. §. fin.
e Recte. sic vsucapio dicitur in casu proposito.
f Manumittēdo. ille qui ignorans redemit : nam sciens non potest : vt in fin. huius. §. dices.
g Ab eo. scilicet redemptore.
h In ius. domini. in lib. R. est cancel. in ius prioris domini. Vel dic domini, scilicet redimentis, qui est prior, habito respectu ad luētem : sed & posterior quantum ad eundem : vt subiicit.
i Prioris. s. veteris.
k Eum. scilicet iste redimens, eum manumittendo.
l Translatio. scilicet de redimente in verū dominum : vt olim erat in iure accrescendi in seruo cōmuni ab vno ex dominis manumisso : vt instit. de dona. §. fina.
m Certè. omiſſa solutione primæ quæstionis, transit ad aliam similem.
n Manumissus. ab eis hostibus.
o Ipsius. serui.
p Intra praesidia. id est territoria.
q Ad illos. s. hostes.
r Retineret. scilicet dominus verus. infra eod. l. fin. contra. Solu. illa hanc determinat.
s In liberis. scilicet hominibus captis.
t Reuertebatur. scilicet liber homo captus.
u Illisque. scilicet hostes.
x Quia. ratio quare aliud in liberis.
y Cuique. libero.
z Facultas libera est. facit. j. ad munic. l. nihil. & l. non vtique. & l. j. & l. domicilium. & l. eius. §. pen. & §. de condi. & demon. Titio. j. §. j. ibi, libertatem auferri. & C. de testa. l. testandi. & j. eod. nihil. & §. de adquiren. here. l. filium. in fin.
a Domini. quod est alterius non domini.
b Verum. scilicet postquam manumissus ab hostibus recipitur à nobis iure postliminij : quia hostium iure, &c.
c Inspectationem. id est primam quæstionem : quod si manumittatur à redimente, quod redeat in potestatem veteris domini.
d Cui nostro. scilicet domino serui : vt subiicit.
e Domino. vero.
f At is. scilicet redimens.
g Lege nostra. in primo.

h Quam. aliàs quem, scilicet redemptorem.
i Constitutio. de redemptis : vt. §. ibi, nam occurrit, &c.
k Ab eo. scilicet redimente.
l Tractamus. & si dicamus quod non, sequitur absurdum. quid enim, &c. Dy.
m Ille. scilicet verus dominus.
n Conueniendi. extra iudicium pro pretio redemptionis.
o Eius. scilicet veri domini. Accursius.
p Facultas. redemptori. Accursius.
q Liber eris. Respon. certe liber, &c. & lege plane. & quod sequitur, qui, &c. à domino scilicet veteri. nam nō potest ei seruire, vt merito suo libertatem adsequatur : quod est iniquum : & ideo perueniat ad libertatem per manum redimentis : vt hic, & supra de adquiren. heredi. si seruum. Alij legunt interrogatiue : & eodē proxi. respon. vsque ad fin. vbi exponunt, iste, scilicet redimens & respon. certe manumittere potest per. d. l. si seruum. pretium autē domino debet restitui. vt d. l. si seruum.
r A domino. redimēte.
s Quod est iniquum. scilicet eum non posse consequi libertatē per suum seruitium. Accursius.
t Fauorem. vt supra de condi. & domon. l. Titio. j. §. ij. ibi, ius libertatis auferri. facit & l. Titio. iij. in fin. eo. tit.
u Ab hoc. scilicet redimente.
x Ad libertatēque. post vsucapionem tamen.
y Potuit. scilicet secundus emptor.
z Iste. scilicet qui emit à redimente sciente alienum, scilicet ante vsucap. forte : nec redimens propter scientiam manumittere potest : aliàs posset : vt supra de adquir. here. l. si seruum. Alij interrogatiue legunt : vt dixi.
a Pendente conditione. statutæ libertatis.
b Retinebit. remanet statuliber etiam reddito pretio serui. ad quod infra eo. l. postliminium. §. si statuliber. Accursius.
c Quæſisset. quod esset hostium, & non posset dare pro implenda conditione libertatis. vel si vnā cum seruo haberet id redimens, similiter non posset dare : vt supra de statuliber. non videbitur.
d Benigne. cum hoc respiciat primum dominum, in quo est benignitas respon. vt quanquam pleno dominio sit redimentis iste seruus, vt supra. §. si quis seruum, non tamen quærat nisi ex re vel ex opera. Vel dic adquiri vndecumque redimenti, & sit in hoc benignitas quod permittitur dare ex alterius peculio, quāam eius qui libertatem reliquit : contra regulam supra de statulibe. l. non videbitur. Accursius.
e Captiuitatem. sub. & postea fuit captus.
f In veterē. sicut proprietatis ad dominū, sic pignus ad creditorē : ad quod. §. proxi. §. & §. qui. mo. pig. vel hypo. fol. l. voluntate. & de vi & vi arma. l. si de fundo. & quemadmo. ser. amit. l. si locus per

domini.

quaque.

aliàs ita interpungitur, lege nostra, quæ constitutio fecit ciuem Romanum, dominū habuit &c.

proprietate.

per quem. & supra qui. mo. v. usufruct. amir. l. si ager cuius. & supra de fide instr. l. ij. Sed arg. contra supra de act. & oblig. l. seruus.

a *Causa.* scilicet habet in primam & secundam causam: vt arg. C. qui po. in pig. l. j. & s. de distra. pig. l. cum secundus. & s. qui po. in pig. ha. si prior. §. sciendum. & C. de pig. l. secundus.

b *In hoc.* scilicet casu, cum posterior offert priori, est diuersa res ad precedentem alium casum. Accur.

c *Conuersa.* aliàs conuersa: & aliàs diuersa. & dic quod differt in facto: quia altero casu posterior offert priori: & altero prior tempore, offert posteriori: prior creditor, redemptori qui postea redemit. vtroque tamen est idem iuris: quia semper offerens confirmat pignus. & est ratio: quia ille qui redemit, quāquam posterior tempore, potior tamen est iure. & hoc dicit: posterior, scilicet tempore redimens, qui apud nos est prior, id est potior in iure: nisi fuisset ei oblatum à primo: & qui, scilicet redimēs, efficit sua redemptione eum seruam vt esset apud nos: ab eo qui tempore prior fuit, infirmior tamen iure. Accur.

d *Quia.* aliàs qui.

e *Dimittendus est.* scilicet qui redemit, id est necesse est vt sibi redimenti satisfiat à primo, vt ille primus confirmet sibi pignus.

f *Fuerat.* sub. & est captus ab hostibus: & quidam redemit eum.

g *Vel quorundam.* scilicet nomine pretiū fuerit solutum.

h *Obtineant.* id est retineant. Accur.

i *Petere.* cum nec ante redemptionē fuerit primi domini: vt supra. §. si seruus. & facit supra. §. si statuliber.

k *Si deportatum.* liberū. Accursius.

l *Deportabitur.* sed redemptor pretium à fisco habet: vt in si. huius. §.

m *Commisisse eum.* seruū, per quod intra decem annos prohibetur manumitti: vt supra de manumiss. l. lege. Franc. Accursius.

n *Sine pœna.* nam non est pœna seruo, non posse à domino manumitti: cum & si non esset hæc pœna, tamen non posset manumitti à primo domino, nisi offerat pretium redimenti. Sed an ipse redimens, credens vendentis fuisse, poterit manumittere? Videtur quod sic: vt supra eo. §. manumittēdo. Sed dico cōtra: quia in causam pristinam redditur: ar. in princ. huius. §. & supra. §. si statuliber. Accursius.

o *Transfuga.* qui grauius coërcetur: vt. s. de pœn. aut damnū. §. inter. Accursius.

p *Recipiet.* vt & supra eo. l. mulier. & C. pro quibus cau. ser. pro præ. l. ij.

q *Si natum.* id est nasciturum. Accur. ff. Nouum.

debiti causam, & in eam summam qua eum liberauit: quasi ea obligatione quadam constitutione inducta, vt cum posterior creditor priori satisfacit confirmandi sui pignoris causa: nisi quod in hoc **b** conuersa **c** res est: & posterior, qui apud nos esset prior, quia **d** eum seruū, vt apud nos esset, efficit: ab eo qui tempore prior fuit, vt infirmiore **e** dimittendus est. **c** Si plurium seruus fuerat, **f** & omnium nomine ei qui redemit, restitutum pretium erit: in communionem redibit. si vnus tantum, vel quorundam, **g** nec omnium: ad eum eōsue qui soluerunt, pertinebit: ita vt in portione sua pristinum ius obtineant: **h** & in parte ceterorum ei qui redemit, succedant. Si fideicommissa libertas debita captiuo fuerit, redemptus nondum eam petere **i** poterit, nisi redemptori satisfecerit. Si deportatum **k** ab insula hostes ceperunt: redemptus quibus casibus redit, in eam causam veniet, in qua futurus esset si captus non fuisset. deportabitur **l** igitur. Sed si in captiuo seruo talis præcesserat causa, quæ eius vel ad tempus vel in perpetuum libertatem impediret, nec redemptione ab hostibus mutabitur: veluti si in legem Fauiam commississe **m** eum constiterat: vel ita venierat, ne manumitteretur. habebit autem interim sine pœna **n** sua qui redemit. Ergo de metallo captus, redemptus in pœnam suam reuertetur: nec tamen vt transfuga **o** metalli puniendus erit: sed redemptor à fisco pretium recipiet. **p** quod etiam constitutum est ab imperatore nostro & diuo Seuero. Si natum **q** ex Pamphila legatum tibi fuerit, tuque matrem redemeris, & ea apud te pepererit,

r *Lucretia.* & ideo eum vel eius æstimationem petes: vt instituit de leg. §. si res. & de leg. ij. si quod ex Pamphila. & facit. s. de leg. j. non quocunque. in prin. & §. fundus.

f *Officio.* aliàs arbitrio: aliàs officio. Accursius.

t *Perinde atque.* nam intuitu partus pluris matrem erit.

u *Venisset.* per se.

x *Quod si iam.* construe sic: quod si iam natum apud hostes, redimatur ab eodem cum matre vno pretio: natum dico, quod gerebatur in vtero eo tempore quo capiebatur: viderur is scilicet partus postliminio reuersus: & hoc dico, oblato tanto ex pretio quod pro vtroque vnum datum est, id est datum nomine venditionis, quantum contingeret æstimationem partus.

y *Redimatur.* statuliber, scilicet.

z *Is.* scilicet partus.

a *Quoquo.* aliàs quoquo: aliàs pro quo eorum.

S *me tibi.] CASVS.* Permissi tñe à te arrogari: tandē me emancipasti. Dicitur quod si fili⁹ meus captus ab hostibus reuersus est, nepos tibi erit. Franciscus Accursius.

b *Dedissem.* qui habebat filium in potestate. Accursius.

c *Emancipato.* filio adoptiuo. Accursius.

d *Me reuersum.* ante captiuitatem filij mei: vel post, dum tamen ante ingressum. nam si post nō iure postliminij, sed iure communi.

e *Tibi.* idem ergo fieret si nepos semper in ciuitate fuisset: vt infra eo. l. retro: quia postliminij fingit eum semper in ciuitate fuisse. & sic facit pro eo quod not. supra de adop. l. sed etiā. Item contra. supra de coniungē. cum eman. lib. l. penul. Sol. licet nō coniungatur ibi patri: non est quia non sit nepos adoptiuus in potestate aut: sed quia non remanet ipsi suo patri ex liberis: nec habet vim naturalis nepotis in illa coniunctione. & facit. j. l. proxi. §. si. Acc.

non videri te partum ex causa lucretia **r** habere: sed officio **f** arbitrioque iudicis æstimandum, constituto pretio partus perinde **t** atque si quanto mater est empta, simul & partus venisset. **u** Quod si iam **x** natum apud hostes, quod eo tempore quo capiebatur, vtero gerebat, cum matre redimatur **y** ab eodem vno pretio: oblato tanto, quantum ex pretio, quod pro vtroque vnum datum est, æstimationem contingere **f** partus: & videtur is **z** postliminio reuersus, multo magis si diuersi emptores vtriusque extiterint, vel vnus. Sed si suo quemque pretio redemerit, id offerri pro singulis oportebit redemptori, quod hosti pro quoquo **a** datum est: vt separatim quoque postliminio reuerti possint.

XIII. PAVLVS libro secundo ad Sabinum.

S *me tibi adrogandum dedissem: b* emancipato **c** me, reuersum **d** ab hostibus filium meum loco nepotis tibi **e** futurum constat.

Si reuersus ab hostibus erat filiusfamilias ipse recuperat bona sua, & pater recuperat eum: sed vxorem non recuperat maritus, nisi matrimonium redintegretur. hoc dicit.

XIII. POMPONIVS libro tertio ad Sabinum.

C *vm* duæ species postliminij sint, vt aut nos reuertantur, aut aliquid recipiamus: cum filius reuertitur, duplicem in eo causam esse oportet postliminij & quod pater eum recuperet, & ipse ius suum. Non vt pater filium, ita vxorem maritus iure postliminij recipit: sed consensu redintegretur **f** matrimonium.

C *vm* **duæ.] CASVS.** Duæ species sunt postliminij, nam reuersus ab hostibus recuperat sua bona. Item si erat filiusfamilias, recuperat eum pater suus. Secundo dicit: filiusfamilias captus ab hostibus, reuersus reuertitur sub potestatem patriam. Secus in vxore capta ab hostibus, nam reuersa nō redintegretur matrimonium, nisi de nouo consentiat. Fran. Accursius.

f *Redintegretur.* fuit ergo finitum. s. eo. l. non vt à patre. & dicit vt not. in. l. in bello. §. medio.

S *ipatre.] CASVS.* Patrefamilias capto & redempto, & ante luitionem sui defuncto: filius eius offerendo quantitatem redimēti, qua fuit redemptus pater suus, poterit succedere patri suo. sed verius dicas vt etiam non offerendo aliquid, succedere possit. Franciscus Accursius.

- a Si patre redempto, à quodam alio redemptore, non filio. Accur.
 b Luitionem, à filio faciendam.
 c Defuncto, scilicet patre.
 d Offerat, redemptori.
 e suum, scilicet heredem.
 f Hunc, f. patrem.
 g Debiti, dandi redemptori, Accur.
 h Poterit, aliàs potuerit: aliàs possit.
 i suum, f. heredem.
 k Habere, & non tenetur offerre quantitatē: vt prædixi, & ad hoc supra de suis & leg. l. j. §. si filius. & supra de proba. l. Procula.

Retro creditur.] **C**A. **S**V. S. Qui ab hostibus reuertitur, præsumitur semper in ciuitate fuisse, & hoc ex fictione postliminij, fallit in illis qui armis victi hostibus se dediderunt. Itē captus ab hostibus, si ibi decedat: præsumitur mortuus prima hora captiuitatis. & hoc dicit hæc. l. cū duabus seq. Fran.

l Aduenit, vt insti. qui. mo. ius pa. po. solu. §. si ab hostibus. Accur.

m Postliminio. Armis, hostiū. Accursius.

n Hostibus, licet non sponte: quia coacta voluntas, voluntas est.

o Dederunt, vt. §. eo. l. ij. Accursius.

p In omnibus. Ab hostibus, f. ibi mortuus.

q Deceffisse, quia per momētum prius: & sic liber, ad quod facit insti. quibus non est permis. fa. testa. §. fina. & §. de vulga. substitu. l. lex Corne. & j. eo. l. bona.

in prin. Accursius.

Postliminium est.] **C**A. **S**V. S. Primò dicit quid sit postliminium. Secundò dicit quid sint induciæ. Tertio dicit quòd capti à piratis aut à latronibus, liberi permanent: Quarto dicit quòd quis dicat reuersus postliminio. Quinto dicit: transfuga reuersus non habet postliminium. & dicit quid sit transfuga. & hæc sunt vera in libero transfuga. si vero seruus meus ad hostes transfugit, & nunc reuersus est: mihi reddendus est. si statuliber transfuga reuersus sit: hic heredi domini redditur. si amodo existat cōditio sub qua relicta erat ei libertas. liber efficitur. secus si extitit cōditio eo existente in captiuitate. nam reuersus non fit liber, neque heredi domini quòdam redditur, cum extiterit cōditio sub qua relicta erat ei libertas, sed fisci seruus fiet. Item filius fa. transfuga non potest reuerti postliminio viuo patre. Vltimo dicit quis dicatur transfuga. [**S**I **I**S **Q**U **I**] Emi captum ab hostibus pro. x. pro. xx. cedo ex causa emptionis. Dicitur quòd dando. x. redemptus liberatur. emptor tamen agit contra venditorem a cōtione ex empto. Vltimo dicit quòd postliminium locum habet in omni persona capta ab hostibus, libera vel serua, si reuertatur ab hostibus. & redditur ratio in litera. Franc.

r Ab extraneo, id est hoste.

s Constitutum, ipso facto ex vsu nostro & nostrorum subiecto-

Patre capto ab hostibus, & à quodam redempto, si moritur pater, potest filius offerre pretium redemptori patris, & esse heres patris, vel etiam nihil offerendo. hoc dicit. Seq. Plana sunt.

XV. VLP IANVS libro duodecimo ad Sabinum.

Si patre redempto, ante luitionem defuncto, filius post mortem eius redemptionis quantitatem offerat: d dendum est suum e ei posse existere: nisi fortè quis subtilius dicat, hunc f dum moritur, quasi iure pignoris finito nactum postliminium, & sine obligatione debiti obisse, vt poterit h suum i habere. k quod non sine ratione dicetur.

XVI. IDEM libro teriodecimo ad Sabinum.

Retro creditur in ciuitate fuisse, qui ab hostibus aduenit. l

XVII. PAVLVS libro secundo ad Sabinum.

Postliminio carent, qui armis m victi, hostibus n se dederunt. o

XVIII. VLP IANVS libro trigensimo quinto ad Sabinum.

In omnibus partibus iuris is qui reuersus non est ab hostibus: p quasi tunc deceffisse q videtur, cū captus est.

XIX. PAVLVS libro sexto decimo ad Sabinum.

Postliminium t est ius amissæ rei recipiendæ ab extraneo, c & in statum pristinum restituendæ, inter nos ac liberos populos, regesque, moribus, legibus constitutum. f Nam quod bello e amissimus, aut etiam citra bellum: hoc si rursus recipiamus, dicimur

rum, & ex vsu populorum qui non sunt nobis subditi: & reges similiter non subditos, scilicet pro se, & suis populis: & sic à toto mudo. nam aut sunt de imperio nostro, aut non: & tunc aut subiecti alicui regi, aut non, sed sunt populus liber: vt supra eo. l. non dubito. & sic prædictus vsus est ius gentium, vt est bellum: vt hic subiicit, moribus &c.

postliminio recipere: idque naturali æquitate a introductum est: vt qui per iniuriam ab extraneis x detinebatur, is vbi y in fines suos redisset, pristinum ius suum reciperet. Induciæ sunt, cum in breue & in præsens tempus conuenit, ne inuicem se la cessant. z quo tempore non est postliminium. a A piratis aut latronibus capti, liberi permanent. b Postliminio redisse videtur, cum in fines nostros intrauerit: sicuti amittitur, vbi c fines nostros excessit. Sed & si in ciuitatem sociam amicam ve, aut ad regem socium vel amicum venerit, statim postliminio redisse videtur: quia ibi primùm nomine publico tutus esse incipiat. Transfugæ nullum postliminium d est. Nam qui malo consilio, & proditoris animo patriam reliquit, hostium numero habendus est. Sed hoc in libero transfuga iuris est, siue fœmina, siue masculus sit. Si vero seruus transfugerit ad hostes: quoniam & cum casu e captus est, dominus in eo postliminium habet, rectissimè f dicitur etiam ei g postliminium esse, scilicet vt dominus in eo pristinum ius recipiat: ne contrarium h ius non tam ipsi iniuriosum sit, qui seruus semper permanet: quàm domino damnosum constituatur. Si statuliber transfuga reuersus sit: i existente cōditio postquam rediit, liber efficitur. Diuersum est si cōditio extitisset dum apud hostes est. In eo enim casu neque sibi reuerti potest, vt liber sit: k neque heredi l in eo ius postliminij est: quia non potest queri, m cū nullum damnū patiat libere iam obtingente, n si nō impediret

e Casu, al. causa, scilicet seruitutis.

f Rectissimè, aliàs iustissimè.

g Et, f. seruo ad suum proficuum: & hoc probat, necessarium &c. sed contra. §. de pœnis. l. si quis aliquid. §. j. Solu. vt ibi plene no. & facit. §. de inter. act. si seruus ab hostibus. Item hoc si sine volūtate domini transfugit: vt ar. §. de pub. l. fi. §. serui qui in fuga.

h Contrarium, id est si contrarium statueretur.

i Reuersus sit, & sic heredes habent eum iure postlimin. vt supra proxim. & l. in bello. §. si statuliber. & facit supra de condit. & demon. l. eum qui.

k Vt liber sit, quia non est capax tempore existentis conditionis.

l Heredi, qui rogatus fuit manumittere.

m Querri, id est conqueri: scilicet heres.

n Obtingente, id est competente, nisi &c. ergo erit fisci seruus: vt argu. §. de iure fisci. l. Lucius, quasi non capax tempore existentis condi. quod est opus: vt hic, & d. l. eum. dic vt dixi. §. de iure fil. l. ij. §. quæri. Accursius.

& institut. de iure natu. §. ius autem, vel dic quòd etiam pacto hoc fuit ab initio statutum inter nos & prædictos. & tunc facit. §. de pac. l. conventionum. & secū dum hoc dic, liberos populos & reges, scilicet hostes.

r Bello, id est in ipso cōflictu.

u Acquitate, quæ ius gentium induxit: vt & supra de iustiti. & iu. l. omnes. §. quod vero.

x Extraneus, scilicet hostibus.

y Vbi, id est postquam.

z Lacesant, id est ad bellum prouocēt, sed treugæ in longum, & dicuntur fœdera: vt supra eo. l. nō dubito. & infra eo. l. hostes. Accur.

a Postliminiū, quia nec seruus fit: vt supra. l. nō dubito. & infra eo. l. hostes.

b Liberi permanent, & ideo &c. vt infra. l. hostes. sed cōtra supra eo. l. postliminij ius. §. in pace. sed dic vt ibi, & infra eo. l. hostes. & facit infra eo. l. si quis. §. fina. Accursius.

c Vbi, id est postquam, & facit. §. eo. l. postliminij ius. in prin. & insti. quib. mo. ius patriæ sol. §. si ab hostibus.

d Nullum postliminium, nec restituitur in integrum, licet læsus: vt supra quib. ex cau. ma. l. item ei. remanet tamen tutor, quia liber: vt supra de tute. l. si quis tut. & facit infra tit. j. l. non omnes. §. antepe. & pe. & fina. & supra de acquir. re. do. l. transfuga. & j. eo. l. si quis. in fin. & supra de stipu. ser. quod seruus. & C. eo. l. si quos. in fi.

* de hac definitione differit Cic. in Topicis in loco ab etymologia.

a *Amisit*. quo ad patriam potestatem: vt per deportationem: vt instit. quibus mo. ius pa. po. §. cum autem. iure ergo belli eum recipimus: vt. §. de acquir. re. do. l. transfugam.

b *Patria*. definit ergo esse ciuis: vt supra de capi. de. l. amissione. §. qui deficiunt. & sic est media cap. de. vt eo. titu. l. fin. ergo debet definere esse tutor: vt instit. qui. mo. tut. fin. §. simili. sed contra supra de tut. l. si quis tutor. Solu. ibi remanet tutor in sui præiudiciu, non vere. vel verius ibi nõ animo proditorio, hic sic: ideo ibi non definit esse ciuis, hic sic. vel dic vt ibi.

c *Disciplina*. quæ est vt nullus transfugiat.

d *Charitas*. id est patria potestas, quæ fuit inducta propter affectionem liberorum iure ciuili Romanorum: vt instit. de pat. po. §. j. prius enim data fuit opera bello: postea iuri: vt instit. in præmio in princ. & facit supra de vent. in pos. mit. l. j. §. & generaliter.

e *Induciarum*. hoc expone vt supra ea. l. §. induciæ.

f *Amicitia* hoc dic vt supra eod. l. postliminij ius. §. in pace.

g *Fide*. id est fiducia, vel securitate.

h *Emerat*. id est redemerat pro decem.

i *Cesserit*. id est pro. xx. vendiderit.

k *Quantitate*. id est. xx.

l *Priorem*. qua fuit redemptus. ad quod. C. quæ res pign. ob. pos. l. nomen.

m *Debet*. sic ergo emptori vt venditori potest offerri. ad quod. C. quod met. cau. l. si vi. sic in vero seruo: vt supra de statulib. l. si statulibera. §. j. & §. fin. & l. statuliberum medio. §. fin. & §. j. & C. si quis igno. rem. mi. l. penultima.

n *Emptor*. qui emit pro viginti.

o *Serui sint*. vt & supra ea. l. §. transfugæ.

p *Pugnare*. vt sunt homines qui vadunt ad bellum.

q *Posint*. nam omnia sunt occasione belli. ad quod supra ad. l. Aquil. l. qui occidit. §. in hac. Accursius.

S *I captiuus*.] **CASVS**. Tempore pacis factæ inter nos & Mutia nenses, conuenit quod omnes captiui redirent. tandem quidam captus noluit reuerti. nõ competit amodo ei postliminium. Secundo dicit: hostes occupauerunt nostros agros: nos eos recuperauimus. Dicitur quod ad priores dominos reuertuntur. si autem occupauimus agrum hostium, publicatur. Vltimo dicit: captus si redimatur: habet facultatem redeundi, nec mutatur ius postliminij. & dic vt in glo. Franc.

r *Si captiuus*. captus eo tempore quo erat guerra.

s *Pace*. facta postea.

t *Cantum*. id quod sequitur.

u *Manst*. ergo seruus mansit sua voluntate: vt & quis manumittit sua voluntate, secundum P. Sed argu. contra. C. de test. ma. l. fin. §. j. & facit supra de here. vend. l. ij. §. sed & si. verfi. fecisse. & infra tit. j. l. non omnes. §. qui captus.

x *Redire*. & receptos, non captos dicimus: vt. C. eo. l. ab hostibus. & facit. §. de rerum diui. l. in tantum.

y *Ager*. imò occupat: vt supra de acquir. re. do. l. transfugam. contra. Sol. vt dixi. §. de iure fisc. l. diuus. Item non ob. j. l. si quis. ff. Nouum.

quod transfuga factus est. Filius quoque familias transfuga non potest postliminio reuerti, neque viuo patre: quia pater sic illum amisit, quemadmodum patria: & quia disciplina castrorum antiquior fuit parentibus Romanis, quam charitas liberorum. Transfuga autem non is solus accipiendus est, qui aut ad hostes, aut in bello transfugit, sed & qui per induciarum tempus, aut ad eos cum quibus nulla amicitia est, fide suscepta transfugit. Si is qui emat ab hostibus, pluris alij ius pignoris quod in redempto habet, cesserit: non eam quantitatem, sed priorem redemptus reddere debet: & emptor habet actionem aduersus eum qui vedit, ex empto. Postliminium hominibus est cuiuscumque sexus conditionisue sint: nec interest, liberi an serui sint. Nec enim soli postliminio recipiuntur, qui pugnare possunt: sed omnes homines: quia eius naturæ sunt, vt vsui esse vel consilio vel aliis modis possint.

xx. POMPONIVS libro trigentesimo sexto ad Sabinum.

S *I captiuus*, de quo in pace cautum fuerat vt rediret, sua voluntate apud hostes mansit: non est ei postea postliminium.

Verum est, expulsis hostibus ex agris quos ceperint, dominia eorum ad priores dominos redire: nec aut publicari, aut prædæ loco cedere. Publicatur enim ille

in princ. quia ibi de mobili, hic de immobili dicit. & facit supra de acquir. re. do. l. agris.

z *Mutat*. habetur ergo perinde ac si esset reuersus sine redemptione: nam & redempta parit ingenuum, & alteri succedit, & alter ei: vt. C. eo. l. præses prouinciæ. & l. commercio. & l. is qui.

ager qui ex hostibus captus sit.

Redemptio facultatem redeundi præbet, non ius postliminij mutat.

xxi. VLPPIANVS libro quinto Opiniorum.

S *I quis ingenuam ab hostibus redemptam*, eo animo secum habuerit, vt ex ea susciperet liberos: & postea ex se natum sub titulo naturalis filij cum matre manumiserit: ignorantia mariti, eiusdemque patris, neque statui eorum quos manumississe visus est, officere debet: & exinde intellegi oportet remissum matri pignoris vinculum, ex quo de ea suscipere liberos optauerat: ideoque eam quæ postliminio reuersa, erat libera & ingenua, ingenuum peperisse constat. Quod si publicè præda virtute militum recuperata, nulli pretium matris pater numerauerit: protinus postliminio reuersa, non cum domino, sed cum marito fuisse declaratur.

In ciuilibus discordiis si aliqui capiuntur ab aliqua partium, non fiunt serui: & ideo frustra fit manumissio, & frustra petunt ingenuitatem à principe. h. d.

In ciuilibus dissensionibus, quamuis sæpe per eas respublica lædatur, non tamen in exitium reipublicæ contenditur. qui in alterutras partes discedent, vice hostium non sunt eorum, inter quos iura captiuitatum aut

l. qui testamento. §. j. non ergo contraxit matrimonium, nec econtra fuit protestatus quod esset concubina: & ideo infra dicit mariti: quia sic credebatur, non tamen erat.

b *Naturalis*. scilicet tantum. putabat enim eos esse seruos: non tamen erant, etiam si vinculum pignoris non intelligeretur remissum, vt dixi. §. l. proximi. in fin.

c *Filij*. aliàs sobolis: aliàs filij.

d *Manumiserit*. scilicet de facto.

e *Mariti*. opinione hominum.

f *Debet*. vt instit. de inge. §. fin. & C. de manu. vin. l. ij.

g *Optauerat*. non tamen contrahendo cum ea matrimonium: vt dixi. remittitur ergo vinculum pignoris si cum ea contrahat: vt. C. eod. l. si is. & argu. C. de ope. liber. l. libertæ. Item si teneat eam in forma vxoris: vt hic. Item si vt concubinam: argu. supra de ope. liber. l. liberta. nam sufficit quaecumque indicium: vt. C. eo. l. liber captus.

h *Recuperata*. ad hoc. C. eodem. l. ab hostibus.

i *Cum marito*. quia illico ingenua est: nec quasi serua tenetur, & ideo matrimonium cum illa ex sola consuetudine præsumitur: vt supra de ritu nupt. l. in libertæ.

k *In ciuilibus dissensionibus*. id est cum ciues inter se committunt, id est præliantur, & alij de aliis capiunt: vt. j. proximi. §.

l *In exitium*. id est damnum.

m *Consentitur*. principaliter.

n *Discedent*. vel ciues contra ciues, vel vna ciuitas contra aliam. & facit. §. l. postliminium. §. à piratis. & j. l. hostes. Accursius.

nec ob. in eod. titu. l. liber captus. statim enim habet postlimi. præterquam in vinculo pignoris quo tenetur: & ita vt per omnia pristinum statum recipiat, debet soluere pretium: vt ibi dicitur. Accursius.

S *I quis ingenuam*.] **CASVS**. Quendam ingenuam ab hostibus captam redemi, & eam mecum tenui: & ex ea habui filios: & eam & filios manumisi. Dicitur quod ex hoc ius pignoris remissum videtur: & ipso iure postliminij reuersa dicitur: & sic ingenua ingenuos peperit filios. & hæc manumissio nihil eis nocuit. si autem captam ab hostibus recuperauimus virtute militum, & eam tenui mecum, & habui ex ea filios: vxor mihi dicitur. Vltimo dicit: inter ciues nata discordia, vt hi qui sunt citra Apofam, habet discordiam cum his qui sunt ultra Apofam: in exitium, id est in damnum reipublicæ non cõtenditur. hoc est dicere, licet capiuntur aliqui, nõ fiunt serui. & capti si manumittantur, frustra fit manumissio: & frustra petunt ingenuitatē, cum eam nunquam perdidissent. Franc.

a *Habuerit*. non tamē præsumitur matrimonium. erat enim quasi serua: vt supra de testa. Ex lege Solonis cuius meminerit Plutar. in eod. & Gell.

a Manumissos, de facto : vt institut. de inge. §. fin. & C. de manu. vin. l. ij.

b Superuacuo. C. de thesau. l. j. & C. arbi. tu. l. cum interdicta. Acc.

Ona.] CASVS. Captus ab hostibus ibidem decessit. siue habebat testamenti factionem, vt quia pubes: siue non, vt quia impubes: bona eius habebunt illi qui habebunt eo mortuo ante captiuitatem: & ea bona habebunt quæ haberet captus si esset reuersus: & sic etiã quæ sita per seruum capti, siue per stipulationem siue ex causa legati, siue instit. habebunt heredes capti: & si nullus vult succedere, sic^o habebit bona. Sed quod filius capti interim stipulatur: capto in captiuitate mortuo, postea sibi filio quæsitum dicitur. & si interim decessit filius patre capto, & postea decessit pater post reuersionem: ad heredem patris omnia vadunt, etiam quæ sita per filium. Item ea quæ seruus capti adquisierit, & possidet nomine peculiari: interim in suspensio sunt. nam si dominus captus reuertatur, ei sunt acquisita. si autem dominus captus in captiuitate decedat: ad heredes eius pertinent. Vltimo dicit: quidam fecit testamētum, in quo præterit ventrem vxoris suæ. deinde est captus. & interim eo capto existente est venter natus, & intra paucos dies decessit. postea captus in captiuitate decessit. Dicitur quod testamentum eius ruptum est, perinde ac si in ciuitate decessisset priusquam postumus. Franc.

Bebat testamenti factionem, vt quia pubes: siue non, vt quia impubes: bona eius habebunt illi qui habebunt eo mortuo ante captiuitatem: & ea bona habebunt quæ haberet captus si esset reuersus: & sic etiã quæ sita per seruum capti, siue per stipulationem siue ex causa legati, siue instit. habebunt heredes capti: & si nullus vult succedere, sic^o habebit bona. Sed quod filius capti interim stipulatur: capto in captiuitate mortuo, postea sibi filio quæsitum dicitur. & si interim decessit filius patre capto, & postea decessit pater post reuersionem: ad heredem patris omnia vadunt, etiam quæ sita per filium. Item ea quæ seruus capti adquisierit, & possidet nomine peculiari: interim in suspensio sunt. nam si dominus captus reuertatur, ei sunt acquisita. si autem dominus captus in captiuitate decedat: ad heredes eius pertinent. Vltimo dicit: quidam fecit testamētum, in quo præterit ventrem vxoris suæ. deinde est captus. & interim eo capto existente est venter natus, & intra paucos dies decessit. postea captus in captiuitate decessit. Dicitur quod testamentum eius ruptum est, perinde ac si in ciuitate decessisset priusquam postumus. Franc.

Mortuo capto apud hostes, omnia restituntur in eum statum ac si captus non fuisset: & hoc per legem Corneliam. exempla vide in text.

XXII. IULIANVS libro sexagesimo secundo Digestorum.

Bona eorum qui in hostium potestatem peruenerint, atque ibi decesserint, siue testamenti factionem habuerint, siue non habuerint, ad eos pertinent, ad quos pertinerent si in potestatem hostium non peruenerint. idemque ius in eadem causa omnium rerum iubetur esse lege Cornelia, quæ futura esset, si hi de quorum hereditatibus & tutelis constituebatur, in hostium potestatem non peruenerint. Apparet ergo eadem omnia pertinere ad heredem eius, quæ ipse qui hostium potitus est, habiturus esset, si postliminio reuertisset. Porro quæcunque serui captiuorum stipulantur, vel accipiunt: adquiri dominis intelleguntur cum postliminio redierint: quare necesse est etiam ad eos pertinere qui ex lege Cornelia hereditatem adierint. Quod si nemo ex lege Cornelia heres extiterit, bona publica fient: legata quoque seruis eorum præsentis die, vel sub conditione, ad heredes pertinent. Item si seruus ab extero heres institutus fuerit, iussu heredis captiui adire poterit. Quod si filius eius qui in hostium potestate est, accipit aut stipulatur: id, patre priusquam postliminio rediret mortuo, ipsi adquisitum intellegitur: & si viuo patre decesserit, ad heredem patris pertinet. nam status hominum

l In pendentem. hoc dicitur vt institut. quibus modis ius potestatis solui. §. si ab hostibus.

m Fuisse. scilicet æstimatur: & facit. §. de verb. obli. si filius.

n Intelleguntur. facit. §. de vscap. l. si is qui. in princ. §. j.

o Pertinebunt. aliàs rediguntur.

quorum patres in hostium potestate sunt, in pendentem effect: reuerso quidem patre, existimatur nunquam suæ potestatis fuisse. mortuo, tunc paterfamilias fuisse, cum pater eius in hostium potestate perueniret. Quæ peculiari nomine serui captiuorum possident, in suspensio sunt. nam si domini postliminio redierint: eorum facta intelleguntur. si ibi decesserint, per legem Corneliam ad heredes eorum pertinebunt.

Mortuo herede ante testamentum, testamentum rumpitur. hoc dicit.

Si quis cum prægnatam vxorem haberet, in hostium potestatem peruenerit, nato deinde filio & mortuo, ibi decesserit: eius testamentum nullum est: quia & eorum qui in ciuitate manserunt, hoc casu testamenta rumpuntur.

XXIII. IDEM libro sexagesimo primo Digestorum.

Si quis prægnate vxore relicta in hostium potestatem peruenerit: mox natus filius eius, vxore ducta filium vel filiam procreauerit, ac tunc postliminio auus reuersus fuerit: omnia iura nepotis nomine perinde capiet, ac si filius natus in ciuitate fuisset.

Hæc lex diuiditur in quatuor partes: quia primò dicit qui sunt hostes. Secundò, qui sunt latronculi. Tertio, quid iuris sit de captis à latronculis. Quarto, quid iuris sit de captis ab hostibus. secunda ibi, cæteri, tertia ibi, & ideo, quarta ibi, ab hostibus. Bart.

XXIII. VIPIANVS libro primo Institutionum.

Hostes sunt, quibus bellum publicè populus Romanus decreuit, vel ipsi populo Romano: cæteri latronculi vel prædones appellantur. Et ideo qui à latronibus captus est, seruus latronum non est: nec

de quibus hic dicit: in quibus scilicet postlim. locum habet. item alij, cum quibus non habemus vsum: & in his idem: vt. §. eo. l. postliminij ius. §. in pace. Tertium, populi liberi, qui nec nobis nec alicui sunt subditi: siue sint nobis fœderati, cum prius erant forte hostes, siue non. & in his non est opus postli. vt supra eo. l. non dubito. & idem dico de his qui non sunt liberi, sed subsunt regibus non subditis Romano imperio: si modo cum eis amicitiam habuimus: vt in. d. l. non dubito. & l. postliminiũ. in princ. Quartum, populus Romanus: vt hic, quod accipe pro toto imperio Romano: vt. j. ad muni. l. Roma. Quintũ, sunt latronculi: de quibus hic dicit, & §. de leg. iij. l. j. & de verb. sig. l. hostes. & §. de test. l. qui à latronibus. sub quibus possunt comprehendi si ciuitas de nostris contra ciuitatem aliam de nostris: vel si. eiusdem ciuitatis ciues inter

p Et mortuo. filio eodem.

q Decesserit. pater.

r Testamentum. quod antea in ciuitate fecerat, & in quo posthumũ præterierat, & hoc quo ad institutionem. cætera nanque, & c. vt C. de liber. præter. athen. ex causa.

f Hoc casu. scilicet nato filio post mortem patris: licet etiam moriatur. Sed quid si viuo patre in ciuitate decedit pater? Respon. vt dixi. supra de iniusto. test. l. posthumus. & sic differt filius captiui, cum pater videat mortuus prima hora captiuitatis: vt hic, & supra de iniusto test. l. qui vxorem. vel dic vt ibi.

Si quis.] CASVS. Titius relicta vxore sua prægnante, captus est ab hostibus: & eo existente in captiuitate, natus est ei filius ex vxore eius: qui filius eius creuit, & duxit vxorem, & habuit inde filium. Titius postea reuersus habet hunc in nepotẽ, ac si in ciuitate semper fuisset Titius. Franc. Accur.

r Relicta. in ciuitate.

u Ducta. scilicet aliqua. aliàs directa, scilicet vxore capti.

x In ciuitate. scilicet existente auo.

y Hostes. scilicet in quibus habet locum postlimin. alij enim etsi sint hostes, hoc ius tamen locum non habet: vt supra eo. l. si quis ingenuam. §. pen. & l. fin.

z Decreuit. etiam subditi: vt supra de capti. demi. l. amissione. §. qui deficiunt.

a Cæteri. sed non omnes, vt statim dices.

b Vel prædones. quinquæ sunt genera gentium. Primum hostes, extra.

* vulg. ac si is cum filius nasceretur in ciuitate fuisset. Barto. hic in 2. col. ad mediũ: ibi. itẽ p. recuperatione & c. vult quod si quis careat iudicis facultate, potest manu armaria & autoritate propria re suam recuperare ad quẽ ego addo. l. inno. in ca. olim. de resti. l. spol. extra. Pa. nor. in. c. r. & c. qualiter. de iud. extra.

† Quis sit hostium potitus, vide Ant. Aug. lib 4. c. 10.

* Quidam putat legem n. nec si viuo, & c. a] Insti. qui. mo. ius pa. po. sol. §. si ab hostibus.

c Siue non. quia pupilli: vt supra. l. postli. §. fi. Accursius.

d Ius. habedi. f. bona.

e Constituebatur. id est quærebatur: vel dic constit. scilicet ius aliquod. id est tractabatur. & facit supra de tute. l. mut. §. fin. & supra de leg. j. l. j. §. si ab hostibus.

f Adierint. facit supra l. in bello. §. j. & de acceptila. species. §. fin. & adde quod not. supra. l. in bello. §. facta.

g Legata. relicta. Accursius.

h Die. scilicet pure.

i Decesserit. scilicet filius.

k Pertinebit. imò filij: vt infra de castren. pec. l. proponebatur. in fin. quæ est contra. Solu. hic deest non: vel lege interrogatiue. & respon. nõ pertinebit: vt bi. pro quo est quod sequitur, nam, & c. vel dic etsi, id est quamuis. & sic iunge præcedentibus. quod autem sequitur, ad heredem patris, & c. mutat casum, scilicet quod si pater rediit post mortem filij, & decedit in ciuitate. vel lege plane. vel dic ad heredem patris, scilicet reuertentis in ciuitatem, & decedentis post mortem filij. Item & eodem modo solue. supra de suis & legi. hered. l. si pater. quæ est contra.

ciues inter se: vt Fauentia, vel Aretiu: vel si castrum cum castro de nostris, vel aliquis tyrannus caperet: vt. §. eo. l. postliminiu. §. à piratis. & idem si non de nostris similia inter se faciant: vt. §. si quis ingenua. §. pe. & fin. idè si ciuitas de nostris cum alia ciuitate de non nostris: cum nō sit de licentia publica: vt hic dicitur. quid autem si latro hostium capiat de nostris, & ad hostes deducat: Respō. seruus fit hostium: & habet locum postli. vt §. e. j. respō. & de dolo. l. j. §. non fuit. & infra. l. proxi. & l. latrones.

a Necessarium. restituitur tamen læsus: vt supra qui. ex cau. ma. l. succurritur.

b Germanis. nomen est quarundā gentium.

D Iui. J. CASVS. Vir & vxor capti sunt ab hostibus. ibidè vxor à viro facta grauida, peperit. & tādē omnes reuerfi sunt ab hostibus. Dicitur quōd hic filius in potestate patris sit, & iustus filius dicitur. sed si cum matre sola reuertatur filio: velut spurius habetur, quasi sine iusto patre natus. Franciscus.

c Reuerfus sit. scilicet filius, quamuis is vere non fuerit captus.

d spurius. a. Quid si cū patre tantum? dic vt. C. eod. l. j. & §. quibus ex cau. ma. l. ab hostibus. §. non minus. Item not.

casum vbi ex matrimonio natus est spurius. nam inter hos remanet matrimonium, secundum ius nouum: vt. §. eo. l. in bello. §. medio. item facit. §. ad Tertul. l. j. §. sed & vulgo. verfi. sed & si apud. & C. qui. ex cau. ma. l. fin. Accur.

Nihil. J. CASVS.

Qualitercunque reuertatur captiuus, habet locū postliminiu. & dat exempla in litera, dum tamen non habeat animum reuertendi ad hostes. Franc.

e An vi. C. e. l. ab hostibus capti. Itē fallacia, quæ est licita: vt. §. de dolo. l. j. §. non fuit.

f Reuertetur. aliud in seruo: vt. §. l. in bello. §. manumittendo.

g Redisse. etiam si iurasset redire: ad quæ facit supra. l. v. §. fin. & de præua. l. j. & quibus ex cau. in possess. ea. l. Fulcinus. §. quid sit. & de acquir. pos. l. iij. §. in amittenda. & de ædil. edic. l. quis sit. §. idem Cælius. & in decret. xcij. dist. c. j. & xj. q. iij. c. antecessor.

h Existimantur. vt instit. qui. mo. ius pa. pot. fol. §. sed & qui.

Latrones. J. CASVS. Latrones mihi seruum Stichum abstulerunt: & sic est factus furtiuus. deinde hostes cæperunt eum per vim, postea amiserunt. qui eum recuperavit ab hostibus, vendidit eum. Dicitur quōd non potest vsucapi ab emptore, cum furtiuus sit. Franc.

i Eripuerant. per hoc non erat eorum seruus: vt supra. l. postliminiu. §. à piratis.

k Ad Germanos. scilicet ad hostes.

l Venierat. ab eo qui eum cepit: vel ab alio non domino.

m Redisset. per hoc quōd erat factus seruus hostium, erat dubium: sed tamen rediit in pristinam causam vt supra. l. in bello. §. si deportatum. antea autem non poterat vsucapi: quia furtiuus: ergo nec nunc.

ff. Nouum.

postliminium illi necessarium est. Ab hostibus autem captus, vtputa à Germanis^b & Parthis, & seruus est hostium, & postliminio statum pristinum recuperat.

XXV. MARCIANVS libro quatuordecimo Institutionum.

D Iui[†] Seuerus & Antoninus rescripserunt, si vxor cum marito ab hostibus capta fuerit, & ibidè ex marito enixa sit: si reuerfi fuerint, iustos esse & parentes & liberos: & filium in potestate patris: quemadmodum iure postliminij reuerfus sit. ^c Quōd si cum matre sola reuertatur: quasi sine marito natus, spurius^d habebitur.

XXVI. FLORENTINVS libro sexto Institutionum.

Nihil interest quomodo captiuus reuerfus est: vtrum dimissus, an vi^c vel fallacia potestatem hostium euaserit: ita tamen, si ea mente venerit, vt non illò reuertetur. ^f Nec enim satis est corpore domum quem reddisse, ^g si mente alienus est. Sed & qui victis hostibus recuperentur, postliminio reddisse existimantur. ^h

Non purgatur vitium rei subreptæ, eo quōd in potestatem hostium peruenit, & post ab aliquo empta est: & ideo vsucapere eam emptor non potest.

XXVII. LAVOLENVS libro nono ex Posterioribus Labeonis.

Latrones tibi seruum eripuerant: ⁱ postea is seruus ad Germanos^k peruenit: inde in bello victis Germanis, seruus venierat. ^l Negant posse vsucapi eum ab emptore, Labeo, Ofilius, Trebatius: quia verum esset eum subreptum esse: nec quōd hostium fuisset, aut postliminio

S I quid. J. CASVS. Seruum meum vel equum hostes ceperunt. tandem cum Bononienses essent in exercitu, recuperavit eum aliquis. Dicitur quōd non reddetur mihi Francisco iure postliminij, sed efficitur illius qui eum recuperavit ab hostibus. sed hoc fallit in casu, si seruum hostium cepi, deinde facta pace reuersus est ad domum: tādē renouata guerra ille idem seruus captus est ab aliquo Bononien. mihi reddendus est, nisi tempore pacis conuenisset vt redderentur captiui. Franciscus.

Primò ponit vnum dictum. secundò ponit limitationem iurifconsulti circa illud. Bart.

XXVIII. LABEO libro quarto Pithanon à Paulo epitomatorum.

S I quid belloⁿ captum est: in præda est, non postliminio reddit. Paulus: Imò si in bello captus, pace facta demum refugit, deinde renouato bello capitur: postliminio redit^o ad eum a quo priore bello captus erat: ^p si modò non conuenerit in pace, ^q vt captiui redderentur. ^r

Captus ab hostibus, per se nihil potest vsucapere: sed per seruum suum sic, si seruus aliquid possidet peculiari nomine. & ponit simile in fin. l.

XXIX. IDEM libro sexto Pithanon à Paulo epitomatorum.

S I postliminio redisti: nihil dū in hostiū potestate fuisti, vsucapere potuisti. ^f Paulus: Imò si quid seruus tuus peculij nomine, dum in eo statu^t esses, possederit: id eo^u quoque tempore vsucapere^x poteris: quoniam eas res etiam inscientes^y vsucapere solemus: & eo modo etiam hereditas^z nōdum nato posthumo, aut nondum adita, augeri per seruum hereditarium^a solet.

Seruus captus ab hostibus, licet intra fines populi Romani venerit, non tamen intelligitur postliminio reuerfus: nisi venerit in potestatem domini, vel alicui seruiat. hoc dicit.

XXX. IDEM libro octavo Pithanon à Paulo epitomatorum.

S I id quod nostrum hostes ceperunt, eius generis est, vt postliminio redire^b possit: simul

^u Id eo. aliàs medio.

^D vsucapere. vt. §. de vsucap. l. iusto. §. fina. & §. l. in bello. §. factæ. & quibus ex cau. ma. l. ait prætor. §. hi plane.

^Y Inscientes. id est ignorantes: vt & §. de vsucap. l. Labeo. & pro emptore. l. ij. §. Celsus. & pro solu. l. ij.

^Z Hereditas. scilicet capti. & facit. §. de vsucap. l. iusto. §. nondum. & supra eo. l. bona. §. pen. & l. in bello. §. j.

^a Hereditarium. secundum quosdam loquitur de inchoata ante captiuitatem domini. nec ob. supra de vsucap. l. fin. §. fin. contra. quibus ob. in eo. titu. l. iusto. §. fin. vbi dicit inchoari. vnde dic vt not. supra. l. in bello. §. factæ. vel ibi de hereditate non capti, hic captus. Accursius.

S I id quod. J. CASVS. Seruus meus captus ab hostibus, inde au fugit. statim cum exiit manū hostium, & intra fines nostros venit, dicitur postliminio reuerfus. sed Paulus contra. si enim seruus meus captus ab hostibus fugit ab eis, & iuit Romam, neque sub potestate mea domini sit, neque vlli seruiat: non dicitur reuerfur postliminio. Franc.

^b Redire. nam aliqua sunt quæ non possunt: vt supra. l. iij. & l. postliminiu. §. transfugæ. & aliàs in multis. ll. huius tit. Accur.

GGG iij

† Duo hæc capita 25. & 26. erant in archet. transposita, vt literæ græcæ margini additæ notabāt Ant. Au. lib 3 ca. 1.

a) Spurius quid, & vnde natū vocabulū, pulchre Crinitus libro de honesta disciplini. 20. ca. 5.

Potestate sit. tunc enim esset postliminio reuersus: vt. s. eo. l. in bello. §. manumittendo. cōtra. habet ergo postlimi. vt liber: vt C. eo. l. sicut. quæ est contra. sed non tam cito vt liber. Accur.

DE RE MILITARI.

Iuribus captiuitatum & postliminiorum nemo non videt proximam esse tractationē de re militari. i. de disciplina militari, & de delictis pōnisq; militū. Cui.

Miles. CASVS. Qui steterat cū principe: habita licentia recedendi, si nō reuertitur. non dicitur amodo abesse causā rei publicæ. Fran.

Agit. vagādo: vt nō obst. s. qui. ex cau. ma. l. qui mittitur. §. j. & fa. l. si cui. §. tam diu. eo. tit.

Militum. CASVS. Delicta militum aut sunt ppria, aut cōmunia: & sic pōna aut ppria est, aut cōmunis. & propriū delictū militare est quod quis vt miles facit. Secūdo dicit: miles si dat se cui nō licet, id est deputat se, vt cōducēdo agros, vel similia inhibita militibus faciat, grauius punitur. Tertio dicit: Delictum proprium, id est militare, augetur qualitate personæ: vt magnus miles grauius puniatur, quā paruus. Accur.

Et persecutio. i. pōna. & est propria: vt. j. hac l. & j. l. proximi. per totū.

Vt. pro vt. Accur.

Dare. pone vt. s. titu. j. l. postliminio carēt. & l. postliminium. §. transfugæ. vel vt. j. e. qui cū. §. j. ij. & iij. vel large, id est deputare. ad quod C. loca. l. milites. & l. si. & de condiēt. ob cau. l. si militem. & per totum hunc titulum. C.

Augetur. scilicet hoc crimen, vt det se cui non licet. & quod subiicit, vt in cæteris, scilicet militaribus delictis. vel dic delictū militare, siue proprium, augetur qualitate personæ: sicut & communia variantur qualitate personæ. illa tamen minuuntur: vt. s. de pōn. l. aut facta. §. persona. hæc augetur, vt hic, & argu. C. de episc. & cleri. l. præsbyteri. & fa. j. eo. l. non omnes. in prin.

Gradu. nam tironi parcitur: vt. j. eo. l. iij. §. si plures.

Desertorem. CASVS. Miles desertor accusatus coram præsidē, remittēdus est ad iudicem suum: nisi graue sit delictum. tunc enim ipse præses punit eum. Secundo dicit quæ pōnæ possunt imponi. Tertio dicit quis sit emansor, & quis sit desertor. Quarto dicit: qui iuit videre hostes contra prohibitionem, sine dolo tamen, aut qui à fossato recedit: capite punitur. Quinto dicit: qui munus siue officium stationis reliquit: pro modo delicti punitur. & stationis officium habet miles deputatus ad tuendam popularium quietem: qui per ciuitatem discurrit ad sciendum in qua parte ciuitatis sit rixa. Sexto dicit: qui non obedit præcepto præsidis vel potestatis: pōna desertoris tenetur. [S I A D D I E M.] Dic casum vt in glo. quæ incipit, id est die posito & c. Secundo dicit, miles qui certo tēpore stetit, emerito, id est stipendio priuatur. Tertio dicit: si plures milites simul primipilum deseruerint, & postea intra certum tempus reuersi fuerint: dignitate priuati, in diuersa loca mandantur. parcitur autem tironibus, nisi bis hoc admiserint. [I S Q V I.] Qui ad hostes confugit, & rediit: ad bestias damnatur, vel ad furcam. & hoc in paganis. Item qui cœpit fugere ad hostes, si apprehensus fuit in via, capite punitur. si autem aliquis cum iret ad villam suam, captus est ab hostibus: inspicitur si antea erat bonus homo: vt sic non sit verisimile qd studiose fecerit se capi, & parcitur ei. & si redeat ab hostibus expleto tempore intra quod erat assumptus ad militiā: vt ve-

teranus dicitur, & priuilegia veteranorū habebit, & emerita accipiet. [M I L E S.] Miles qui in bello arma amisit illicite, vel ea alienauit, capite punitur: & hoc de rigore: sed de æquitate militiam perdit. Item miles surripiens aliena arma, perdit militiam. Item miles qui duci belli non obedit, aut eius mandata nō seruat, capite punit: licet bene ei acciderit. Item miles qui agmē excesserit: vel fustibus cæditur, vel mutat militiam. Item qui vallum transcedit: aut per murum castra ingreditur: capite punitur. Itē qui fossam transiit: perdit militiam. [Q V I S E D I T I O N E M.] Dic casum vt in glo. domini mei Accur. quæ incipit, id est milites & c. [S I I N T R A.] Dic casum vt in glo. quæ incipit, per aliquem militem & c. [Q V I P R A E P O S I T V M.] Qui non defendit ducem belli, aut qui deseruit eū: eo occiso, capite punitur. Frā.

dignitate, gradu, & specie militiæ.

III. MODESTINVS libro quarto de pōnis.

Desertorem h auditum i ad suum ducē k cum elogio l præses mittet: præterquam si quid grauius ille desertor in ea prouincia in qua repertus est, admiserit. m Ibi enim eum plecti pōna debere, vbi facinus admissum est, n diui Seuerus & Antoninus rescripserunt. Pōnæ militum o huiuscemodi sunt: castigatio, p pecuniaria multa, munerum indictio, militiæ mutatio, gradus deiectio, ignominiosa missio. Nam in metallum aut in opus metalli non dabuntur: nec torquentur. q Emanfor est, qui diu vagatus ad castra regreditur. Desertor est, qui per prolixum r tempus vagatus reducit. Is qui [in] exploratione s emanet, hostibus insistentibus: aut qui à fossato recedit, capite puniendus est. Qui stationis munus t relinquit, plus quā emansor est. itaque pro modo delicti aut castigatur, aut gradu militiæ deiicitur. Si præsidis vel cuiusuis præpositi ab excubatione u quis desistat, peccatum desertionis subibit. Si ad diem commeatus x

prouincia. & s. de accu. l. si. & not. C. de iurisd. om. iud. l. pe.

m Admiserit. commune crimen tamē committēdo. Alij dicunt si alter tumultus sedari nō potest: vt. s. de sica. l. qui cædem. quod in leui communi posset dici, non graui: vt patet ex prædictis.

n Admissum est. vt C. vbi de cri. agi oportet. l. j. & authent. qua in prouin.

o Pōna militum. etiam pro communi crimine.

p Castigatio. fustium quandoque: vt. j. §. in bello. item verberum quandoque: vt. j. l. qui commeatus. §. fina.

q Torquentur. nec alias similes pōnas quæ plebeiis conueniunt: vt. s. de pō. l. moris. §. ista. & C. de pō. l. honor. & C. de quæstio. l. milites. & ideo hodie de consuetudine non suspenduntur etiā ex delicto ex quo plebeius suspenditur.

r Per prolixum. breuius est diu, quā tempus prolixum, secundum Ioann. vtrunque tamen iudicis arbitrio: vt. s. de iure delib. l. j. & ita est maius crimen desertoris: vt. j. l. qui cum vno. §. leuius itaque. Sed nonne & hæc posset esse differentia inter reduci, & redire: vt hic, & in d. §. edictum. versic. leuius? Respon. non: vt in ea. l. §. edicta.

s Is qui in exploratione. dic quod insistentibus hostibus, id est eorū precibus ille quem misimus pro exploratione, stetit, & non cito rediit. vel dic quod sine fraude ibat videre hostes, contra prohibitionem tamen: vt. j. §. in bello.

t Munus. de hoc munere habes. s. de offi. præfec. vrb. l. j. §. si.

u Ab executione. id est præcepto. & est argu. contra subditos qui non obediunt prælati, a vt pōna desertionis teneantur, quæ est j. eo. l. non omnes. §. qui in pace.

x Si ad diem commeatus. id est die posito in commeatu, vt vadat forte ad custodiam alicuius castri vel loci. vel dic, vt redeat domum intra diem statutum à licētante, vel à lege, scilicet. xx. milium diurnorum: vt supra si quis cau. l. j. & ad hoc infra eod. l. qui commeatus. & supra ex quib. cau. ma. l. si cui. §. fina. Sed ad quid curatur

capite punit: licet bene ei acciderit. Item miles qui agmē excesserit: vel fustibus cæditur, vel mutat militiam. Item qui vallum transcedit: aut per murum castra ingreditur: capite punitur. Itē qui fossam transiit: perdit militiam. [Q V I S E D I T I O N E M.] Dic casum vt in glo. domini mei Accur. quæ incipit, id est milites & c. [S I I N T R A.] Dic casum vt in glo. quæ incipit, per aliquem militem & c. [Q V I P R A E P O S I T V M.] Qui non defendit ducem belli, aut qui deseruit eū: eo occiso, capite punitur. Frā. h Desertorem. militem. i Auditum. id est accusatum. sic & s. de sica. l. inauditum.

k Ducem. aliàs iudicē.

l Elogio. id est literis designantibus qualiter deliquit: vt. s. de custo. & exhibi. reo. l. diuus. & hoc est crimē militare. & est ad hoc in authen. vt nulli iudic. §. si vero quis. coll. ix. & s. de accu. l. si cui. §. si. idē si cōmune, sed leue: vt inuit * executione. statim. & C. eo. l. fin. in prin. sed si graue, tunc præses: vt subiicit, & C. vbi de crimi. agi oportet. l. j. & in authent. qua in

a Limitabis hæc glo. per text. in c. cū nō liceat. & ibi bo. glos. & doc. extra de præscri. videlicet nisi esset notorius criminofus, vel excommunicatus, secundū Inno in c. i. de schisma. itē nisi in non obseruante canones, secundū Inno in c. in fin. extra de costi. Felinus post Abb. in sciscitatus. nu. 9. & ibi notati in apostil. ad ipsum, in ver. s. c. rdores. extra de rescript. & Alex. in l. ita stipulatus. col. c. s. de verbo. obli-

* existimā-
du:
In hunc tractatum Alex ab Alex. lib. 1. Gen dier. cap. 12.

* executione.

curatur vadat cito, vel non? Respon. quia interim percipit salaria, quæ perdet si negligat redire, vt. j. proxi. §.

a *Docendi*, aliàs docendi: & aliàs ducendi, id est retinendi se domi. aliàs dicendi. Accur.

b *Emerito*, id est stipendio: vt. j. l. sed & si. Emerita enim dicuntur commoda veteranorum.

c *Primo. al. primum*, puta primipilariū, vel aduerbium tēporis si habes primò. Accur.

d *Parcendum est*, ad hoc j. l. proxi. in fin. & l. qui commeatus. in fine.

e *Iterato*, ad hoc C. de epif. aud. l. iij. in fi. & j. eod. l. non omnes. §. defertor. & in authenti. de san. epif. §. antepen. col. ix. & supra de pœn. l. capitalium. §. solent. & §. grassatores.

f *Quamuis*, q. d. hoc in paganis, secus in militibus: vt supra eo. l. j. §. j. vel aliàs subaudi. l. in aliis criminibus.

g *Volens* id est voluntarie trāsfu. sic. §. de re. di. l. fin. & sic non ob. §. de pœ. l. cogitationis. vel dic quòd non profugit, sed tamen ad aliquem actum processit: vt & aliàs. §. de fca. l. diuus. & de parrici. l. j. in fi. & de bo. eo. qui mor. sibi confci. l. fi. §. si quis autem. versi. sic autem.

h *Quis*, pro aliquo facto, forte vt naturæ seruiat.

i *Actu* ad quod. C. de prin. agen. in re. l. pen. li. xij. & §. de libe. exhi. l. iij. §. Iulianus. & infra eo. l. non omnes. §. à barbaris.

k *Venia*, deliquit enim, quia stulte ibat. & fa. §. de ædific. edic. l. quis sit fugitiuus. §. idem ait.

l *Militia* erat enim assumptus in. x. annis, intra quos fuit captus: & rediit post eos elapso: aliàs si intra eos, militia restituitur: vt infra eo. l. non omnes. §. à barbaris.

m *Restituetur*, scilicet vt habeat priuilegiū veteranorum & emerita: sed non stipendia medij temporis: vt. j. l. pe. & l. non omnes. §. pe. contra. C. eo. l. j. vel dic vt ibi. Item secus in defertore: vt supra. §. qui militia.

n *Amisit*, illicite: vt supra tit. j. l. ij. & l. postliminio carēt. si autem ad ludū, tunc comprehenditur sub verbo alienauit, de quo verbo dic vt. j. eo. l. qui commeatus. §. fina.

o *Humanè*, i. humanius est vt sic puniatur: & sic propriè dicitur mutare. vel hic de æquitate, sed. §. de rigore. sic ponitur. §. de app. l. non tantum. & est aduerbium. aliàs humerale: quod est genus armorum: vt. j. l. qui commeatus. §. fi.

p *Gesserit*, aliàs cesserit. magna est virtus obedientiæ: & sic est contra subditos pro prælati. ad quod in decret. v. q. ij. c. ij. & §. man. si remunerandi. §. si passus. & l. sed Proculus. & ad Maced. l. sed & si. §. ij. & ad. l. Aquil. l. si seruus seruū. §. & si puerus. & C. de neg. gest. l. fi. & §. de condic. ob tur. cau. l. ij. §. pen. & in authen. vt defun. seu fune. §. j. col. v. C. de infan. ex. l. ij. & C. si contra ius vel vti. publi. l. & si legibus. & §. de iure do. l. j. & instit. de autho. tur. §. neque. & C. de sacrosan. eccle. authen. qui rem. & §. de ope. no. nun. l. prætor. §. interdictum hoc. Sed ar. contra. C. de app. l. quoniam iudices. & §. quod vi aut clam. l. si alius. §. antepen.

q *Castra*, sic. §. de rerum diuisio. l. fina. Accur.

r *Atrocem militum*, id est milites qui sunt atroces in hostes, seditione concitauit in aliquem, non in hostem. vel dic, sæuientes in hostes. concitauit, id est remouit ab illo pposito. vel dic concitauit etiā in hostes, sed nō ex præcepto ducis belli: vt. §. §. in bello.

s *Mota est*, per aliquem militem facta est seditio, dum qui dam alij quoquo modo rixarentur: hic quidem deiicitur mi-

litia. ad quod. §. de iniur. l. item apud. §. fecisse.

A *Conspurent*, accipe auocari & c. & dic vel pro etiam.

u *Si legio*, i. qui præest legioni, deficiat ad maleficiū puniendum, & sic per præsidem. ad quod C. de his qui latro. vel ali. cri. l. ij.

x *Auocari*, aliàs auocare, scilicet præfides.

y *Qui prepositum*, puta ducem belli.

z *Protegere*, id est defendere.

a *Capite*, vt. j. eo. l. omne delictū. in fi. & §. ad Sila. l. ij. §. cū dominus.

Q *Vi cum vno*. **C** *Qui tantum vnum testiculum habet*, potest esse miles, & extat exēpla de Corta & Sylla: quorū quilibet habens vnum testiculum fuit dux. [**A D B E S T I A S.**] Ad bestias datus, deinde profugit, & militiæ se dedit, vel passus est se eligi in militem: quandoque inueniatur, capite punitur. Itē in insulam deportat si infugit, & militiæ se dedit, vel passus est se eligi in militem, dissimulādo deportationē: capite punitur. [**T E M P O R A R I V M.**] Dic casum vt in glo. quæ incipit, id est dicere si ad tempus erat & c. [**A D T E M P V S.**] Ad tempus relegatus, finito tēpore relegationis dedit se militiæ. Dicitur q̄ est inspicienda causa damnationis: vt si contineat perpetuā infamiā, repellatur à militia. aliàs nō repellatur. [**R E V S.**] Accusatus de crimine capitali, pendente accusat. factus est miles. si probabitur illud crimen, punietur capite: nec remittendus est ad iudicem coram quo cœpta fuit accusatio: sed vbi est causa militiæ, auditur: si dicta causa sit, id est verum sit eum primò accusatum, & si à militia reiicitur ignominiosè, ad iudicem suum coram quo fuit cœpta accusatio, remittitur. nec ad militiam amodo admittitur. [**A D V L T E R I I.**] Accusatus de adulterio, vel de aliquo iudicio publico, non potest interim effici miles, sed ille tantū qui eo animo se dedit militiæ, vt præcisorem se aduersario faceret in lite. nam talis remouetur à militia, paritur autem ei si transgat in illa lite. & predicta de causa remotus non fit infamis: & lite finita poterit se militiæ dare. [**Q V I P O S T D E S E R T I O N E M.**] Miles deserta vna militia, in aliam militiam se contulit. Dicitur quòd militari pœna puniendus est: & grauius delictum est detrectare militiam, quam nouam illicite appetere. Item miles qui non respōdebat præceptis factis à duce belli, in seruitutem olim reducebatur, sicut proditor libertatis: & sic fit hodie: & militiam perdit, & pœna capitis cessat hoc casu: nec ad militiam reuertitur, cum alius loco eius in numero militum sit positus. [**Q V I F I L I V M.**] Pater subtrahit filium suum militem à militia tempore belli. dandus est iste pater in exilium, & in parte bonorum mulctatur, sed si tempore pacis subtrahit filium à militia, fustibus cæditur: filius autem requisitus, vel à patre postea exhibitus, dandus est in deteriorem militiam. nō enim debebat pati se corrumpi à patre. sed si pater debilitauit filium suum militem, vt sic sit inhabilis militiæ: deportandus est talis pater. [**E D I C T A.**] Defertor dicitur miles, qui diu aufugit à militia, vt sic inter emanfores habeatur. si autem se offerat postea duci belli, vel si deprehensus offeratur, pœnam defertoris in casibus euitat, quos infra proxime dices. Item crimen emanforis leuius est, vt vitium erroneis in seruis: defertoris crimen maius est, vt vitium fugitiui in seruis. Vltimo ponit causas propter quas subuenitur emanfori. Fran.

III. ARRIVS MENANDER libro primo de re militari.

Q *Vi cum vno testiculo natus est, qui ve amittit: iure m-*
Et sic castratus in militia
sta 4 l. 12 col. 21 part 2

i exau-
 torari, mi-
 litia mitti
 & quod vul-
 gò dicitur
 castari. Si
 autem tot
 exercitus
 peccau erat,
 olim fiebat
 decimatio:
 id que in
 vna eia le-
 gione quā-
 doque fie-
 bat. Quod
 Maximianū
 imperatorē
 in ea The-
 banorū le-
 gione, cuius
 diuus Mau-
 ricius erat
 primiceri.
 fecisse testa-
 tur Eusebi.

a Memorantur passiuè. & sic Cotta & Sylla fuerunt duces cū vno teste. ^a Vel deponens: & dices quòd fuerunt iuriscòulti qui referunt quòsdam duces fuisse carentes altero teste, & quòd subiicit natu, vel naturæ, dic, id est natiuitate.

b Quandoque aliàs quādo cūque.

c Puniendus est. facit. s. de pœn. l. capitaliū. §. in exulibus. & l. aut damn. §. inter.

d Legi se. hoc expone vt infra proximis duobus. §. vbi ponitur lego pro eligo, vel lectus pro electus.

e Lectus. id est electus, & dissimulauit deportationem: vel non electus dissimulauit dando se militiæ, vt subiicit. vel dic, vtroque casu sponte fuit miles electus, vel non electus. sed primo dixit qualiter erat deportatus, spōte tamen recepit militiam: altero dissimulauit: vt & infra prox. §. & sic expone supra prox. §.

f Temporarium. id est dicere, si ad tempus erat relegatus, & excessit ante præfinitum tempus, & factus est voluntarius miles: dicendo tamen qualiter fuerat relegatus, debeat relegari perpetuo in insulam. si dissimulādo passus est se eligi in militem, tunc in perpetuum exilium, id est deportationē. ad quod supra de pœn. l. capitalium. §. in exulibus. & l. rei capitalis. & l. aut dānum. §. inter. sed si deportatus fiat miles, tunc capite: vt. s. prox. §. & est sic de episcopo, qui est indignus, nisi fuerit ordinatus inuitus: vt C. de episc. & cle. si quenquam. & facit. j. §. reus.

g Fuga. id est relegationis, quæ lata fuga quandoque dicitur: vt s. de inter. & releg. l. exilium.

h Perpetuam. ergo aliqua est temporalis. quod dic vt. s. de pœnis. l. in seruorum. §. si. & facit. j. de decurio. l. ad tempus.

i Idem obseruetur. quod plene dicitur. s. prox. §.

k Sit. i. esse intelligitur. & dic de futuro, id est de infamia futuri temporis: quod est, si corporalis pro pecuniaria: vt. s. de his qui no. inf. l. quid ergo. §. pœna. & ibi no. aliàs de furto: vt quia relegatus fuerat propter furtum. sed certe non videtur inquiri debere hanc causam: vt. s. de post. l. imperator. contra. Sol. vt ibi.

l Et honores. veteres statim: alios non statim: vt. j. de decu. l. ij. & ad muni. l. ordine. Accur.

m Reus. id est accusatus.

n Voluntarius. secus si coactus: & hoc fuit pendente accusatione. Accur.

o Capite. ob hoc ipsum accusatus, quòd passus est fieri vel eligi miles: argu. s. ead. l. §. ad bestias. vel dic ex crimine probato quo accusatur, quod capitale erat. et hęc est vera. d. prima falsi. a. et contra.

p Postulatus est. id est accusatus de primo crimine, sed vbi est causa militiæ.

q Si. id est quamuis. Accur.

r Dicta causa sit. id est verum sit cum primò accusatum, vel si dicta ex causa, scilicet militiæ, sit ibi: aliàs si abest à loco militiæ, requiritur: vt. s. de requi. re. l. j. sed contra. s. de iudi. l. si quis post. Solu. speciale hic in milite armato, ne auocetur propter communem causam militiæ: quod publicè prodest. vel hic vocatus, licet sponte acceperit: ibi non vocatus. vel ibi in eadem re vocatus: hic in alia. sed aut succumbit in ista, & non remittitur in prima. aut absoluitur: & tunc remittitur in prima, secundum quosdam. sed prima placet. in casu tamen remittitur etiā in noua: vt. j.

de contrahet. Carleb
judic. tt. 1. q. 2. secti
n. 4. an. 476. Vid
3. d. rig. de ann. xedih
b. 3. q. 1. n. 3. Verr
ontrarij tang. ubi
rea. g. intelligenz hu
us §. ponit. s. l. qu
loguatur. quoad cog
nitione. ansit. uel
non gaudendus pri
uilegio, et tunc. cum
noscitur sit miles. & de
icty. ex grauioribus de
lebet quod dice militib
puniri capite, ut gla
ric. vbo. capite nol
2. set. g. hic §. loguatur
demilitia armata p
ita. hic. vbo. dicta causa
ratione suz dignitatis. i
licatur a iudice militib
quz et expulsi a veteris
militibus. ut pateret
l. unca. C. in quib. cau
s. militant. fore p
ceptione. de ba. gta. vbo
omnes. l. n. et claxe
in. l. 2. C. vbi quis
decuriali. vel
uel alia. dignit. uel
condit. conueniant
ubi ex captis his qui
delictet. que armata
militia pcedit sunt

proxi. §. Accur.

A Requirendus. l. de secundo crimine, secundum quosdam. Acc.

r Annotatus. id est bona sequestrata.

u Ad iudicem suum. coram quo ante militiam fuerat accusatus. & coniungitur superiori. §. & in simili casu loquitur. sed quomodo, cum ibi capite, hic ignominia? Respon. hic ex leuiori crimine antea accusatus fuerat: ibi de capitali. ad quod. s. eo. l. iij. §. pen. & l. ij. in fi. & fa. j. eo. l. fi.

x Absolutus. à suo iudice. & sic no. argu. quòd periurus pœnitentiam accipiens, vel infamis, non testificatur: vt no. C. de nup. l. imperialis. & facit C. eodem. l. iij. Accursus.

y Recipiendi. s. de his qui no. inf. l. ij. §. miles. & s. de adule. l. miles. Sed quid mirum, cum capite puniatur? Sed dico quòd tempore huius. l. nō erat pœna gladij, pro adulterio, licet hodie sit: vt C. de adul. l. quamuis. ij. vel ex alio capitulo. l. fuit damnatus, cū multa sint: vt. s. de mino. l. auxilium. vt stupro, vbi tantum publicatio bonorū fit: vt instit. de publi. iudi. §. ij. nisi in casu ibi excepto, vt C. si quis eam cuius tu. fu. cor. l. j. & de mul. quæ seruis propriis. l. j.

z Faceret. sic C. qui mili. non poss. l. j.

a Indulgentum est. scilicet illis qui dicunt se nō malo animo militasse. Accursus.

b Extra ordinem. duæ partes, id est extra iudicium. vel aliter vt supra de deiecto. l. j. §. cū seruus. q. d. puniendi sunt: nec eis parcitur nisi per iudicium. sed quia non animo malo militauerunt, tunc parcitur iure communi: quia absoluitur. idem si transfigat. & sic est argum. quòd qui transfigit, vincere videtur. de quo dic vt. s. man. l. fi.

c Indicationis. id est sine cognitione iudicis.

d Qui. illi scilicet qui & c.

e Negocium. id est litem.

f Recidit. scilicet negotium illud.

g Indulgentum est. de iure communi.

h Exauktoratus. id est à militia depositus.

i Eo nomine. id est eadem causa quæ fuit dicta in superiori. §. secus si ex alia: vt supra de his qui not. inf. l. ij. §. ignominiz. vers. sed & si.

k Relinquat litem. paciscendo, vel transfigendo, vt subiicit, aduersario desistente. Accur.

l Retinendum est. in prohibitione, quod est iniquum: vt. s. ead. l. §. non omnis.

m Qui post desertionem. quis sit desertor, dic vt. j. eo. l. edicto.

n Legiue. id est eligi.

o Militariter. id est pœna militiæ.

p Detrectare. sic. s. de admi. tuto. l. tutores qui primo. §. tutor datus. & j. ad muni. l. fi. j. respon. & C. de condic. ob tur. cau. l. quod cuiRANDI. & C. quod met. cau. l. cum te.

q Appetere. etiam illicitè. nam licet petere non est delictum: vt s. §. ad tempus. in fi. vel vbi veterem: nouā autem petere, delictū est. vt. s. ex qui. cau. ma. l. qui data. & ad. l. lul. ambi. l. j.

r Et qui. scilicet milites. Accur.

s Ad delictum. scilicet factum à duce belli.

t Vt. id est sicut.

u Redigebantur. hodie etiam hoc contingit in causa liberali: vt C. de asser. tol. l. j. §. scientes. sed in aliis vt contumax punitur: vt. s. de re iud. l. cōtumacia. in prin. & §. j. & de iudi. l. & post. §. sciendū. Reccissum.

Memora-
bilem com-
missi à mi-
lite adule-
rij vindictā
refert Flau-
ius Vopiscus
in Aurelia-
no Impera.

Bud. legit
præcisorem
id est du-
riorē & in-
tra stabiliō
rem.

Rectè sic:
perperam
alij emen-
dant dele-
ctum.
Quanta
seueritate
vsi fuerint
veteres in
delectu mi-
litum habē-
do, Duare. j.
disput. c. 4.

a *Recessum*. quia hodie redigitur in seruitutem: & sic recessum est à pœna capitali, secundum quosdam, scilicet quando mutauit militiam, vt hic fuit. Vel dic recessum à pœna capitali, scilicet seruitutis: & mutat militiam, id est reicitur de vtraque: vel ponitur in deteriolem.

b *Quia plerumque*. vnde bene deicitur, & non admittitur, quia alius iam impleuit numerū, qui eius loco suppositus est. & secundum hoc voluntas, quia voluntariè recessit.

c *Solicitauit ab alio*. & se subtrahit à patre passus est. ad quod. j. eod. l. miles. §. pen.

d *Delectu*. aliàs delectū. Delectum, id est electū: sic. §. eod. l. j. §. j. vel dic proprie.

e *Per bellum*. id est propter timorem belli indicti hostibus, vel ab hostibus. & fa. j. ad municip. l. fi. §. antepe.

f *Desertorem*. improprie.

g *Abfuisse*. aliàs abfuisse: aliàs aufugisset.

h *Remanentes*. qui non diu stabant: vt infra dicit. & supra. l. iij. §. emāfor. qui ergo diu emanebat, desertor erat: vt hic dicitur.

i *Euitat*. ex causis, vt statim subiicit. j. examinantur &c. & j. l. proxi. Accursius.

k *A quo*. non refert à quo: vt. §. de verb. obli. l. cum seruus.

l *Desertionis*. scilicet delictum.

m *Fugitiuis*. sic supra de ædil. ed. l. quis sit fugitiuus. in princip. & §. erronem.

n *Parentum*. No. propter consanguinitatem aliquem excusari: sic. §. de except. l. ij. & de lib. ho. exhi. l. iij. §. si eum.

o *Ignoscitur*. ad hoc. j. l. proxi. in prin. & l. qui com meatus. in fin. & §. l. j. in fine. Accur.

Non omnes. CASVS.

N In desertorem nō semper eadem pœna imponitur, sed habetur ratio ordinis, & stipendiorum, & gradus militiæ, & vitæ eius præcedentis. Item inspicitur si solus recessit, vel cum aliis. Item quāto tempore fuit in desertione. Item si vltro, id est sponte reuertatur, mitius punitur. nam tantum in insulam deportatur. Item qui in pace deseruit militiam eques, gradu repellitur, pedes militiam mutat. sed si tempore belli deserat militiam: capite punitur. & si deserendo militiam, aliud delictum faciat, veluti furtum, aut plagium, vel simile: grauius punitur. Item desertor militiæ si in vrbe. scilicet Romana inueniatur: capite punitur. si autem alibi apprehēdatur: ex prima desertione potest restitui. ex secunda non: imò penitus capite punitur. Item desertor militiæ si se offerat: ex indulgentia principis in insulam deportari solet. Item captus ab hostibus, si cum posset redire non rediit, pro transfuga habetur. Item si cum quis iuisset ad hostes vt spia, ibidem captus est, & cum posset redire, non rediit, pro transfuga habetur. si tamen cum iter Seius faceret, vel epistolam ferret, captus est, non committendo in hoc dolum: deinde reuertatur: veniam meretur, & emerita accipiet. [A B A R B A R I S.] Cum aliquis miles esset captus ab hostibus, reuertitur. ita demum restituitur suæ militiæ, si probabit se

litiæ recessum **a** à capitis pœna est: quia plerumque **b** voluntario milite numeri suppleuntur.

Qui filium suum subtrahit militiæ belli tempore: exilio, & bonorum parte multandus est. si in pace, fustibus cædi iubetur: & requisitus iuuenis, vel à patre postea exhibitus, in deteriolem militiam dandus est.

Qui **e** enim se sollicitauit ab alio, **c** veniam non meretur.

Eum qui filium debilitauit **d** per bellum **e** indicto, vt inhabilis militiæ sit: præceptum diui Traiani deportauit.

Edicta Germanici Cæsaris militem desertorem **f** faciebant, qui diu abfuisse: **g** vt is inter remanentes **h** haberetur. Sed siue redeat quis, & offerat se, siue deprehensus offeratur, pœnam desertionis euitat: **i** nec interest cui se offerat, vel à quo **k** deprehendatur. Leuius itaque delictum emanationis **l** habetur, vt erroris in seruis: desertionis **m** grauius, vt in fugitiuis. **n** Examinantur autem causæ semper emanationis, & cur, & vbi **c** fuerit, & quid egerit: & datur venia valetudini, adfectioni parentum, **o** & ad finium, & si seruum fugientem persecutus est, vel si qua eiusmodi causa sit. Sed & ignorantia adhuc disciplinam tironi ignoscitur. **o**

V. IDEM libro secundo de re Militari.

N On omnes desertores similiter **p** puniendi sunt: sed habetur & ordinis, stipendio-

captum ab hostibus euasisse, non transfugisse & si hoc non potest liquido probari, inspicitur si antea bonus miles fuit: vt sic eius dicto in hoc stetur. si autem fuit malus, vt quia emanfor, aut negligens suorum, aut segnis: non credetur ei si post multū temporis rediit. Item captus si reuertatur finito tempore militiæ: vt veteranus habetur, & præmium emeritum habet. Vltimo ponit casum in quo parcitur transfugæ: vt si transfuga multos latrones apprehendit, & transfugas plures demonstrauit. potest enim ei parci. si autem promittat se prædicta facturum, non ei creditur: & sic ei non parcitur. Fran.

rum ratio, gradus militiæ, vel loci, muneris deserti, & antea vitæ. **q** Sed & numerus, si solus, vel cum altero, vel cum pluribus deseruit, aliudve quid **r** crimen desertionis **s** adiunxerit. Item temporis quo in desertione fuerit, & eorum quæ postea gesta fuerint. Sed & si fuerit vltro reuersus, non cum necessitudine: non erit eiusdem fortis. **t** Qui in pace deseruit, eques gradu pellendus est: pedes militiam mutat. In bello idem admissum **u** capite puniendum est. Qui desertionis aliud crimen adiungit, grauius puniendus est: & si furtum factum sit, veluti **v** alia desertio habebitur: vt **w** si plagium factum, vel adgressura, abigeatus, vel quid simile accesserit. Desertor si in vrbe inueniatur, capite **x** puniri solet: alibi adprehensus, ex prima desertione restitui potest: iterum deserendo, **y** capite puniendus **z** est. Qui in desertione fuit: si se obtulerit, **a** ex indulgentia imperatoris nostri in insulam deportatus est. Qui captus, cum poterat redire, non rediit, pro transfuga habetur. **b** Item eum qui in præsidio **c** captus est in eadem conditione **d** esse certum est. Si tamen ex improviso, dum iter facit, aut epistolam fert, capiatur quis, veniam meretur. **e**

A barbaris **f** remissos milites ita restitui **g** oportere Hadrianus rescripsit, si probabunt se captos euasisse, non transfugisse. sed hoc licet liquido constare non possit, argumentis tamen cognoscendū est. & si bonus miles **h** antea æsti-

quod.

p *Similiter*. id est æqualiter.

q *Vita*. vt. j. ead. l. §. à barbaris.

r *Desertionis*. scilicet furtum vel plagium.

s *Sortis*. id est conditionis. nam tantū in insulam deportatur: vt. j. §. qui in desertione. & sic not. quod in aliquo **t** vel si.

u *Admissum*. scilicet delictum desertionis.

v *Veluti*. id est quasi alia à simplici, cum qua nō est admixtum aliud delictum. vel id est secunda, quasi bis deserat qui delinquendo deserit.

w *Capite*. inspecta sua vltro priori: vt. §. in princip. huius. l.

x *Iterum deserendo*. secundo: & sic ex consuetudine: vt. §. eo. l. desertorem. §. si plures. & facit. §. de pœ. l. capitaliū. §. solent. & in authen. de litig. §. antepen. coll. viij. aliàs dicit litera differendo.

y *Puniendus*. aliàs est in litera, quādoque: quod expone: vt. §. in princip.

z *Qui delinquentis*. scilicet delictum desertionis.

a *Ex indulgentia imperatoris nostri*. in insulam deportatus est.

b *Item eum qui in præsidio* captus est in eadem conditione esse certum est.

c *Si tamen ex improviso*, dum iter facit, aut epistolam fert, capiatur quis, veniam meretur.

d *Qui in desertione fuit*: si se obtulerit, ex indulgentia imperatoris nostri in insulam deportatus est.

e *Qui captus, cum poterat redire, non rediit, pro transfuga habetur*.

f *Item eum qui in præsidio* captus est in eadem conditione esse certum est.

g *Si tamen ex improviso*, dum iter facit, aut epistolam fert, capiatur quis, veniam meretur.

h *Qui in desertione fuit*: si se obtulerit, ex indulgentia imperatoris nostri in insulam deportatus est.

quod.

q *Vita*. vt. j. ead. l. §. à barbaris.

r *Desertionis*. scilicet furtum vel plagium.

s *Sortis*. id est conditionis. nam tantū in insulam deportatur: vt. j. §. qui in desertione. & sic not. quod in aliquo **t** vel si.

u *Admissum*. scilicet delictum desertionis.

v *Veluti*. id est quasi alia à simplici, cum qua nō est admixtum aliud delictum. vel id est secunda, quasi bis deserat qui delinquendo deserit.

w *Capite*. inspecta sua vltro priori: vt. §. in princip. huius. l.

x *Iterum deserendo*. secundo: & sic ex consuetudine: vt. §. eo. l. desertorem. §. si plures. & facit. §. de pœ. l. capitaliū. §. solent. & in authen. de litig. §. antepen. coll. viij. aliàs dicit litera differendo.

y *Puniendus*. aliàs est in litera, quādoque: quod expone: vt. §. in princip.

z *Qui delinquentis*. scilicet delictum desertionis.

a *Ex indulgentia imperatoris nostri*. in insulam deportatus est.

b *Item eum qui in præsidio* captus est in eadem conditione esse certum est.

c *Si tamen ex improviso*, dum iter facit, aut epistolam fert, capiatur quis, veniam meretur.

d *Qui in desertione fuit*: si se obtulerit, ex indulgentia imperatoris nostri in insulam deportatus est.

e *Qui captus, cum poterat redire, non rediit, pro transfuga habetur*.

f *Item eum qui in præsidio* captus est in eadem conditione esse certum est.

g *Si tamen ex improviso*, dum iter facit, aut epistolam fert, capiatur quis, veniam meretur.

h *Qui in desertione fuit*: si se obtulerit, ex indulgentia imperatoris nostri in insulam deportatus est.

D huius. l. aliàs deest. Accursius.

a *Si se obrulerit*. sic supra de iure fisci. l. edicto. & supra in princip. huius. l.

b *Pro transfuga habetur*. §. tit. j. l. postliminium. §. captiuus. & l. si captiuus. in prin. Item facit. §. qui. ex cau. ma. l. item hi. §. j. & l. si cui. §. tam diu. & de ædil. edic. l. quis sit fugitiuus. §. idem air. & in decre. xj. q. iij. §. præmissis. & ij. q. j. c. in primis. & §. desertoris. & ita qui non facit quod debet cum possit, punitur: vt. j. eo. l. omne. §. fi. & arg. j. de verb. sign. l. alienationis. §. j. Accur.

c *Qui in præsidio*. i. exploratione, **a** vel spia: & poterat redire, & debebat, & non rediit. per tales enim habemus præsidium: id est insidias hostium præscimus. sic ponitur supra de lega. iij. l. si chorus. §. j. & de capti. l. in bello. §. manumittendo.

d *Conditione*. vt sit pro transfuga: vt. §. proxi. respon. Meretur. & emerita accipiet: vt. §. e. l. desertorem. §. is qui. ibi, sed si ex improviso. & j. §. qui ab hostibus.

e *A barbaris*. i. hostibus.

f *Restitui*. suæ militiæ. Accur.

g *Bonus miles*. si bonus fuit, & bonus præsumitur. sic etiam si malus. ad quod facit supra de proba. l. cum tacitum. & l. eum. & de

quod.

vel si.

Offerenti se sponte parciunt.

Quidam putant legendum, in profugio. id est, in hostico, in barbarico solo. vt legunt. Græci.

a] immo præsidium est numerus & statio militum ad vrbes vel arcis custodia destinatum: Galicè gar nison L. P.

transact. l. cum hi. §. in persona eius. & de testi. l. testium. in princ. & C. de in integ. resti. mi. l. si minorem. & §. de libe. exhiben. l. iij. §. Iulianus ait. & de acc. l. si cui. & in auth. de mona. §. si vero intra. col. j. & qui satisf. cogan. l. de die. §. fin. & de act. emp. l. penul.

a *Credatur.* quantū ad præsumptionem. probabitur ergo in cōtrarium: vt C. de incest. nup. l. qui contra legū.

b *Si emanfor.* §. eo. l. iij. §. emanfor.

c *Suorum.* commilitonum: vel, id est suæ partis.

d *Segnis.* in suis propriis negotiis: quo casu ex fatuitate captus videtur: ad quod. §. de pæn. l. j. in fi.

e *Redit.* secus videtur ergo si post paruum, argumen. §. de arb. l. item. in prin. ibi. §. si multo. & hic est multum, quinquēnium: vt. §. eo. l. milites. §. fina.

f *Restituendus.* Si expleto tempore militiæ reddi: vt. §. l. iij. §. is qui ad. verfi. sed si ex improviso. & dic vt ibi. Accursius.

g *Et præmia & emeritū.* aliās præmium & meritum. aliās præmium emeritum.

h *Rescriptis.* parcurit sponte cōfidenti. sic. C. ad. l. Iuliam maiesta. l. quisquis. in fin. & C. de his qui se def. l. j.

i *Ea.* scilicet adprehēdere latrones, & demonstrare trāsugas. & sic not. argu. contra docto. promittentes maria & montes, vt non sit eis credendum.

o *Mne delictum.* **CASVS.** Delictū militare appellatur, quod committitur contra disciplinam militarem: vt delictum pigritiæ. Item contumaciæ, vel desidiz. Item si manum intulit in præpositum, id est in ducem belli, capite punitur: & dignitate præpositi augetur crimen. Item contumacia aduersus ducem vel præsidem commissa, capite puniendā est. Item miles qui de prælio primus aufugit, capite punitur. & hoc ideo, quia malum exemplum, scilicet fugiēdi, dedit aliis militibus. Item exploratores qui secreta nuntiant hostibus, tanquā proditores capite puniuntur. Item miles caligatus, id est infirmus & obscurus, qui fingit se infirmum vt sic in exercitum non vadat: capite punitur. Item miles qui commilitonem vulnerat: si cum lapide, militia reiicitur. si cum gladio, caput perdit. **[QUI SE VULNERAVIT &c.]** Miles qui se vulneravit, vel aliās voluit se occidere, si hoc fecit ob impatientiam doloris, aut tædio vitæ, vel simili de causa: cum ignominia remittitur à militia. si autem metu pænæ criminis commissi prædicta fecit, puniatur capite. si autem per vinum motus, vt quia ebrius, vel per lasciuiam prædicta fecit: perdit militiam, nec aliam pœnam patitur. Item miles qui præpositum suum, id est ducem belli nō protexit. i. non adiuuit cum posset: punitur eadem pœna qua occisor ducis. si autem resistere non potuit: parcurit ei. Item milites qui deseruerunt præfectum eorum captum à latronibus, capite puniuntur. Item proditor transfuga capite punitur. & h. d. hic. §. cum. l. seq. Fran.

k *Exigit.* de his respondet sub duce belli, vel sub præside: vt Co. eo. l. fina. in prin.

l *Segnitia.* id est pigritiæ.

matus **†** fuit, prope est vt adfirmationi eius credatur. **†** si remanfor, **†** aut neglegens suorum, **†** aut segnis, **†** aut extra contubernium agens non credetur ei. Si post multum temporis redit **†** qui ab hostibus captus est, & captum eum, non transfugisse constitit: vt veteranus erit restituendus: **†** & præmia **†** & emeritum capit. Qui transfugit, & postea multos latrones adprehendit, & transfugas demonstrat, posse ei parci diuus Hadrianus rescripsit: **†** h ei tamen pollicenti ea, **†** nihil permitti oportere.

VI. IDEM libro tertio de re militari.

O Mne delictum **†** est militis quod aliter quàm disciplina communis exigit, **†** committitur: veluti segnitiz **†** crimen, vel contumaciæ, vel desidiz.

Qui manus intulit præposito, **†** in capite puniendus est. augetur **†** autem petulantiz crimen dignitate præpositi. **†**

Contumacia **†** omnis aduersus ducem vel præsidem, militis capite puniendā est. Qui in acie prior fugam fecit spectatibus militibus, propter exemplum **†** capite puniendus est. Exploratores **†** qui secreta nuntiauerunt hostibus, proditores **†** sunt, & capitis pœnas luunt. Sed & caligatus **†** qui metu **†** hostium languorem simulauit: in pari causa is est. Si quis commilitonem vulnerauit: si quidem lapide, mi-

m *Præposito.* puta duci belli.

n *Dignitate præpositi.* sic. §. de pœ. l. aut facta. §. persona. & inst. de iniur. §. atrox. & §. l. ij. & iij. & j. l. milites. §. missionum. in fine.

o *Contumacia.* scilicet ex animo. & facit. §. l. iij. §. in bello. Et no. argu. contra clericos contumaces. Accur.

litia reiicitur: si gladio, capital **†** admittit. **†** Qui se vulnerauit, vel aliās mortem sibi consciuit: Imperator Hadrianus rescripsit, vt modus eius rei statutus **†** sit, vt si impatientia doloris, aut tædio vitæ, aut morbo, aut furore, aut pudore mori maluit: non animaduertatur in eum, sed ignominia mittatur. **†** si nihil tale præterdat, **†** capite puniatur. **†** Per vinum aut lasciuiam lapsis, **†** capitalis pœna remittenda est, & militiæ mutatio irroganda. Qui præpositum suum non protexit **†** cum posset: in pari causa factori habendus est. **†** si resistere non potuit, parcendum ei. Sed & in eos qui præfectum centuriæ **†** à latronibus **†** circumuentum deseruerunt. animaduerti placuit. **†**

VII. TARRVNTENVS PATERNVS libro secundo de re militari.

P Roditores, **†** transfugæ plerunque capite puniuntur: & exauctorati torquentur. nam pro hoste, non pro milite habentur.

VIII. VLPIANVS libro octauo Disputationum.

Q Vi status controuersiam patiantur: licet re vera liberi sunt, non debent per id tempus nomen militiæ dare: maximè **†** lite ordinata: siue ex libertate in seruitutem, siue contrà petantur: nec hi quidem qui ingenui bona fide seruiunt: sed nec qui ab hostibus redempti sunt, prius quàm se luant. **†**

c *Non protexit.* non adiuuit.

d *Factori habendus est.* facit. §. l. non omnes. §. qui captus. Item facit. §. ad Sil. l. j. occisorum. & §. si sibi. & §. l. iij. §. si præsidis. & §. seq. & §. loc. l. item quæritur. §. exercitu. & in decret. xxxvij. distin. c. ergo si quis. & lxxxvij. dist. c. culpa.

e *Centuria.* id est centurionem.

f *Latronibus.* hoc expone vt. §. tit. j. l. hostes.

g *Placuit.* capite, vbi præpositus est occisus: vt supra. l. iij. §. fin. sed qui manum intulit, capite punitur, etiam si non occidit. §. ea. l. §. j.

h *Proditores.* quilibet transfuga est proditor: sed non econtra: vt supra titu. j. l. postliminium. §. transfugæ. & supra. l. proxi. §. exploratores. & de pæn. l. si quis aliquid. §. j. & de his qui no. infra. athletas. §. fin. & not. quòd aliàs est, proditores vel: aliàs deest vel.

Q Vi status. **CASVS.** Qui patitur quæstionem seruitutis: licet in veritate sit liber, interim non potest effici miles, siue ex seruitur. in libertatem se petat, siue econtra. Item ingenuus qui bona fide seruit, non potest interim fieri miles. Item redemptus ab hostibus, nō potest effici miles priusquam soluat. Franciscus.

i *Maximè.* pro etiam: nam tunc magis videbatur quòd posset: vt §. de lib. cau. l. de libertate.

k *Luant.* ad hoc. §. tit. j. l. si patre. j. respon. Accur.

p *Propter exemplum.* malum scilicet, vt fugiant: sic supra de pœnis. l. aut facta. §. fina. & C. si ser. expor. l. moueor. & in authen. vt iu. sine quoquo suffra. §. eos. in fin. coll. ij. & C. ad leg. Iul. repe. l. j. & de bo. eo. qui sub tu. l. quamuis. & C. de heret. l. quicumque.

q *Exploratores.* §. de pœ. l. si quis aliquid. §. j. & §. si quis. & §. instrumenta. & ad. l. Iul. maie. l. j. Accursius.

r *Proditores.* & ideo puniuntur: vt. §. l. proxi.

f *Caligatus.* expone vt in authent. qui. mo. na. effici. legit. §. quisquis. col. vj.

t *Metu.* quia nolebat pugnare: vt Grimaldus.

u *Capital admittit.* sic C. ad. l. Iul. maie. l. quisquis. in prin.

x *Statutus.* aliàs statutus: aliàs statuendus.

y *Mittatur.* id est remittatur.

z *Pratendat.* sed metu pænæ criminis.

a *Puniatur.* facit supra de iure fisc. l. in fraudē. §. eius. & de pœ. l. si quis aliquid. §. fina. & l. respiciendum. §. ij. & ad legem Pōpeiam de par. ric. l. penul. & de iniust. testa. l. si quis filio. §. q. si quis. & §. quòd si tædio. & C. q. testa. fa. pos. l. ij. & de bo. eo. l. j. & ij. & §. de fica. l. lege. §. j. & supra de pec. l. peculiu. ij. §. si ipse seruus.

b *Lapsis.* culpa præcedens non omnino punitur.

Vide. l. vlt. §. de termino moto. Aug. lib. j. c. vlt.

† existimatus.

* emanfor.

† Quæ militaria delicta, quæ ite multæ militares fuerint, pulchrè Alexā. ab Alex. li. 2. Gen. dier. cap. 13.

* Concor. tex. in cano. homo christianus. xl. dif. & ad lo. quod iste textus optimè facit ad id quod voluit Bal. in. c. r. §. iniuria. de pace iur. §. in vfi. seu vbi voluit inferre ut alapa potestati allicuius teræ, posse capitaliter puniri. quod dictū refert & sequitur la. fin. l. i. C. de preci. im. pe. offe.

Milites.] **CASVS.** Prohibetur miles prædia comparare in ea prouincia in qua militat, præterquam si bona patris eius fiscus venderet. nam tunc emere potest, si autem durante militia emat prædium contra interdictum nostræ legis, confiscatur tale prædium: & fiscus potest illud vindicare, si delatum sit. si autem nondum delato prædio in si. cum, finita sit militia: non potest amodo deferri. Item miles iure successione potest adquirere prædia in prouincia in qua militat. Franciscus.

* militat, vel, militiam exercet.

a Si paterna. prædia. & facit supra de contrahenda emptione. l. qui officij. & de iure fisci. l. aufertur. §. quod à præfide. & de inoffic. testa. l. filius. Accursius.

b Permittitur. vt supra eo. l. qui cum vno. §. ex auctoritate. & supra de adult. l. si adulterium. §. idem.

c Fisco. id est à fisco.

d Comparatum. à milite. Accursius.

e Delatus. aliàs delatū, s. prædium illud fisco.

f Causa. prædij comparati.

g Nō est locus. quia peruenit ad eum casum à quo incipere nō potest: vt supra prox. respon. & infra eo. l. milites. ibi, is etiam.

h Non prohibentur. quia quod non potest per se, potest per alium: vt infra de decu. l. decurio qui. & §. de acquirent. rerum dominio. l. quædam. & de his qui. vt indig. l. post legatum. §. qui accusauit. & de fal. l. §. penul. in fine. & de libe. cau. l. si seruus. & supra qui & à qui. l. si seruo. & C. de petitione heredi. l. hereditas. & de lega. iij. l. pater filii.

§. quindecim. & de excep. l. inter. & supra quæ res pigno. l. Aristo. sed argu. contra supra de ope. lib. l. cum patronus. §. j.

Qui excubias.] **CASVS.** Custos nocturnus palatij regij si deserat custodiam: capite punitur. Item miles qui deseruit militiam, deinde restitutus est in militiam: non recuperat salaria medij temporis, nisi princeps hoc specialiter indulerit. Franciscus.

i Qui excubias. id est nocturnas vigilias ad custodiam palatij principis, vel ducis belli. sic supra de offic. præf. vrb. l. j.

k Desertionis. aliàs despectionis: & aliàs desertionis: vt quia despectus vel deseruit suum præpositum: vt supra eo. l. omne. §. fina. vel militiam deseruit.

l Accipit. vt. C. eo. l. j.

m **A** **B** omni. ad hoc. C. de tabulariis. l. generali. sed contra. C. qui mili. non poss. l. finali. & l. super seruis. libro duodecimo. Solu. hic corrigitur: vel ibi auctoritate principis, non aliàs: vt hic, vel ibi electus: hic appetit. H. vel ibi non militat seruus, sed propter domini scientiam fit liber: & sic militat liber, non seruus.

Officium.] **CASVS.** Officium eius qui regit exercitum, consistit & in danda & in obseruanda disciplina. Item parcissimè debet commeatum dare. Item equum militarem extra prouinciã duci non permittat. Item non dimittat militem ire piscatum, vel venatum: nec fabrilibus operibus militem immisceat. Item & in aliis consistit officium tribunorum, vel eorum qui exercitui præfunt: quæ declarantur in litera. Franciscus.

n Disciplina. quæ est in militibus: vt. §. eod. l. iij. §. in bello. & in

aliis multis. Accursius.

o Paternus. proprium nomen.

p Armato. id est armatis, scilicet militibus, & sic singulare pro plurali: vt infra de verbo. signifi. l. in vsu. vel determinetur armato, à verbo dare, quod est infra: & tunc dic præesse, scilicet militiae, vel exercitui.

Milites non debent exercere officia vilia, siue mechanica, quibus possint à militia distrahi. hoc dicit.

Paternus quoque scripsit, debere eum qui se meminerit armato præesse, parcissimè commeatum dare, equum militarem extra prouinciã duci non permittere: ad opus priuatum, piscatum, venatum, militem non mittere. Nam in disciplina Augusti ita cauetur: Etsi scio fabrilibus operibus exerceri milites, non esse alienum: vereor tamè si quicquam permiserit quod in vsu meum aut tuum fiat, ne modus in ea re non adhibeatur qui mihi sit tolerandus. Officium tribunorum est, vel eorum qui exercitui præfunt, milites in castris continere, ad exercitationem producere, clauis portarum suscipere, vigilias interdum circumire, frumentationibus commilitonum interesse, frumentum probare, mensuram fraudem coercere, delicta secundum suæ auctoritatis modum castigare, principis frequenter interesse, querelas commilitonum audire, valedudinarios inspicere.

XIII. IDEM libro secundo de Re militari.

Milites agrum comparare prohibentur in ea prouincia in qua bellica opera peragunt, scilicet ne studio culturae mi-

fiscatur, si deferatur fisco antequam miles missionem id est licentiam recedendi accipit. postquam enim miles reuersus est de militia, non potest deferri in fiscum. & hoc est verum, si ex honesta causa est reuersus. idem si ex causaria. secus si ex ignominiosa. Vltimo dicit: missionum tres sunt causæ, scilicet honesta, item causaria, item ignominiosa. & dat exempla: & de effectu earum dicit. **IRREVERENS.** Miles irreuerens, id est qui non reueretur ducem belli: coercendus est. & dicit à quibus est castigandus. Item miles qui non patitur se castigari à centurione, eide resistendo: infamatur si autem vitem, id est virgam tenet, ita quod non patitur se verberari: mutat militiam. si autem frangat virgam, vel manum centurioni infert: capite punitur. **EIVS FUGAM.** Miles sub custodia vel in carcere existens, inde decessit, siue aufugit. non dicitur desertor militiae: qui autem carcere effraeto fugit: licet ante non fuerit desertor militiae, capite punitur. Item si filius familias miles deserat militiam: & erat eius conditionis quod si apprehenderetur, deberet decapitari, & pater eum obtulit duci belli, non decapitabitur hoc casu: ne videatur pater filium ad supplicium obtulisse: sed in duriorum militiam dabitur. Item qui per quinquenniũ stetit in desertione: si offerat se duci belli: per quinquenniũ debet deportari. & sic fuit de facto iudicatum à diuo Seuero & Antonino. Franciscus Accursius.

c Peragunt. nisi &c. vt supra eo. l. milites. & fa. C. loca. l. milites. & supra de iure fisci. l. aufertur. §. quod à præfide. & supra de auct. l. pupillus. & de contrahen. empt. l. non licet. & l. qui officij. Accursius.

IX. MARCIANVS libro tertio Institutionum.

Milites prohibentur prædia comparare in his prouinciis, in quibus militiam: præterquam si paterna eorum fiscus distrahat. nam hanc speciem Seuerus & Antoninus remiserunt. sed & stipendiis impletis emere permittuntur. Fisco autem vindicatur prædium illicitè comparatum, si delatus fuerit. Sed & si nondum delata causa stipendia impleta sint, vel missio contigerit, delationi locus non est. Milites si heredes extiterint, possidere ibi prædia non prohibentur.

X. PAVLVVS libro singulari Regularum.

Qui excubias palatij deseruerit, capite punitur. Sed ex causa desertionis restitutus in militiam, non aliter medij temporis stipendium & donatiua accipit, nisi hoc liberalitas principalis ei specialiter indulerit.

XI. MARCIANVS libro secundo Regularum.

AB omni militia serui prohibentur: alioquin capite puniuntur.

XII. MACER libro primo de Re militari.

Officium regentis exercitum, non tantum in danda, sed etiam in obseruanda disciplina consistit.

q parcissimè. sed tempore expeditionis nullo modo: vt. C. de comæ. l. j. lib. xij.

r Etsi. id est quamuis. hæc sunt verba Augusti. Accursius.

s Alienū. à iure, id est non est contra ius.

t Tuum fiat. id est aliquod opus alicuius priuati.

u Tolerandus. & ideo non concedam. ad hoc §. nau. cau. sta. l. j. & §. de susp. tu. l. iij. §. sed si pater.

x Frumentationibus. vt abundet frumentum, & annona.

y Frumentum. sit bonū, vel malum.

z Modum. id est militaribus modis.

a Principis. cum milites assumuntur: vel cum aliqua rixa nascitur: vt supra. l. iij. §. pen. & sic faciat in athen. de non alienan. §. si minus. col. ij. Accur.

b Inspicere. vt sic sint licentiã di, vel non: vt. C. eo. l. semel. lib. xij.

Milites.] **CASVS.** Milites prohibentur agrum comparare in ea prouincia in qua militat. secus in domo. & redditur ratio in litera. in alia autem prouincia possunt comparare agros. sed in ea prouincia in qua militat, nec nomine alieno agrum debent comparare. alioquin ager confiscatur, si deferatur fisco antequam miles missionem id est licentiam recedendi accipit. postquam enim miles reuersus est de militia, non potest deferri in fiscum. & hoc est verum, si ex honesta causa est reuersus. idem si ex causaria. secus si ex ignominiosa. Vltimo dicit: missionum tres sunt causæ, scilicet honesta, item causaria, item ignominiosa. & dat exempla: & de effectu earum dicit. **IRREVERENS.** Miles irreuerens, id est qui non reueretur ducem belli: coercendus est. & dicit à quibus est castigandus. Item miles qui non patitur se castigari à centurione, eide resistendo: infamatur si autem vitem, id est virgam tenet, ita quod non patitur se verberari: mutat militiam. si autem frangat virgam, vel manum centurioni infert: capite punitur. **EIVS FUGAM.** Miles sub custodia vel in carcere existens, inde decessit, siue aufugit. non dicitur desertor militiae: qui autem carcere effraeto fugit: licet ante non fuerit desertor militiae, capite punitur. Item si filius familias miles deserat militiam: & erat eius conditionis quod si apprehenderetur, deberet decapitari, & pater eum obtulit duci belli, non decapitabitur hoc casu: ne videatur pater filium ad supplicium obtulisse: sed in duriorum militiam dabitur. Item qui per quinquenniũ stetit in desertione: si offerat se duci belli: per quinquenniũ debet deportari. & sic fuit de facto iudicatum à diuo Seuero & Antonino. Franciscus Accursius.

* Vide Bui. in. l. mune. r. §. Elem. poria. ad si. fra. de mu. & ho. & La. zii. li. 4. cap. 10. i custo. des Veget.

* Principia in castris erant ubi ius reddebatur, sedentibus ibi ordinum principibus. his dicit hic iure condebere tribunos sepe interesse Egi. Per.

† Donatiū largitio est imperatoris in milites. Donarium autem est oblatio seu donū quod diuis dicitur, & in te plo suspenditur: vt sta. tuae argenteæ. cereæ, & id genus. congrarium vero est largitio in populum facta. E. Per. ex Bu. in. l. pe. j. e.

Quam exacte obseruata fuerit à Romanis hæc disciplina, compluribus exemplis docet Valer. Max. li. 2. c. 3. Xenoph. li. 3. comment. † Fl. coassit.

a *Domum*. quia in ea non exercet culturam. sed aliàs deest hic versus, & ideo non prohibentur. pro quo est. C. de contra. iu. l. j. Accursius.

b *Alienò quidem nomine*. id est per interpositam personam: vt. d. §. quod à præside. & C. quod metus cau. l. si per impressionem.

c *Quæstione mota*. quæstio ergo ante missionem mota, etiam post missionem durabit: quamuis ad eum casum peruenit à quo incipere nõ possit. ad quod supra de noxa. l. si alienus. & C. de vsucap. transför. l. j. & supra si ta. te. nul. ex. l. j. & qui satisf. cog. l. pe. §. fin. & quod vi aut clam. si alius. §. est & alia. & de dona. l. donationes. in prin. & fa. supra. e. l. milites. ibi, sed si nondum. & C. de nup. l. & si contra.

d *Commodum*. vt prius non delati, postea non deferantur: vt. §. proxi. respon. & supra eo. l. milites.

e *Quòd*. id est quia. & est bona ratio: quia vbi pœna, non præmium: vt supra de nego. gest. l. siue hereditaria.

f *Ideo*. bene infert: quia quòd habet honestè missus, habet & causariè missus, id est propter ægritudinem: vt supra de testa. tute. l. testamenta. & infra proxi. §.

g *Causaria*. causa: puta infirmitatis. al. causariè.

h *Premiù*. omne quod præstatur honestè missis: vt dixi.

i *Renuntiat*. à medicis. aliàs, renuntiat.

k *Agere potest*. supra de excusa. tuto. sed & milites. §. qui autè. & de infami. l. ij. §. penult. & C. eo. l. ij.

l *Intelliguntur*. imò videtur semper causa inferenda: vt in contrario supra de inf. l. ij. §. ignominia. ibi, semper enim & c. Solu. hic ex auctorauit: vt ibi sequitur, & hic subiicit. Vel sol. vt ibi. Item quid si neq; ex auctorauit, neque causam dixit cur mittat? Respon. vt ibi plene no. ne sit ar. contra. supra de susp. tu. l. hæ enim. & de pœnis. l. si præses.

m *Irreuerens*. id est qui non reueretur dominum.

n *Notauerunt*. infamia. Accursius.

o *Vitem*. qua castigantur, id est flagellum. & facit. §. ad. l. Aquil. l. quemadmodum. §. si. Accursius.

p *Deseruerit*. facit supra. l. non omnes. §. desertor.

q *Capite*. vt. §. de pœ. l. si quis aliquid. ij. §. miles. & de effra. l. j. in princ. & supra de custo. re. l. in eos.

r *Desertorem*. etiam aliàs decapitandum: vt supra eo. l. non omnes §. desertor.

s *Iussit*. non autem capite punitur: ne & c. & facit supra. e. l. qui

cum. §. qui filium. & l. non omnes. §. qui in desertionè.

t *Obtulisse*. non enim est verisimile patrem velle mori filium: vt C. de pa. pote. l. iij. in fine. & ad idem. C. de fideicom. l. cum acutissimi. & supra quod fal. tu. aucto. l. falsus. §. Iulianus. & de re. e. l. si pupillorum. §. si pater. & quod me. cau. l. isti quidem. in fin. &

in Lombar. de prohi. nup. l. iij. & C. de episc. & cleri. l. orphanotrophos.

u *Post quinquennium*. supra. l. non omnes. §. à barbaris. in fine. Accursius.

Q *Vi com meatus*. **JCAVS**. Miles habuit com meatum à duce belli vsque ad certum tempus. deinde intra tempus non redit. dicitur quòd emanfor siue desertor dicitur. tamen inspiciendum est per quot dies stetit post, & an fuit impeditus in redeundo propter infirmitatem, vel propter tēpus: vel propter nauiga. vt in his & similibus ei parcatur: dum tamen inceperat item tam tempestiue quòd potuisset redisse intra tempus statutum, nisi impedimentum euenisset. Secundo imponit pœnam militi alienanti arma, vel partem armorum. parcitur tamen tironi si arma alienet. & punitur quandoq; custos armorum, si arma commisit militi non suo tempore. Franciscus.

x *Emanforis*. differunt: vt supra. l. iij. §. emāfor: & facit supra. l. iij. §. si ad diem. & l. j. & quib^o ex cau. maio. l. si cui. §. fina. & si quis cau. l. ij. §. quod diximus. & §. si quis tamen. & de verb. obliga. l. continuus. §. cum ita. & l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. & de solu. l. ratum. & de eden. l. si quis ex argentariis. & de arbi. l. j. §. fin. & l. seq.

y *Grave*. vt supra. l. iij. §. miles. & supra tiru. j. l. iij. & l. postliminio carent:

z *Tibiale*. genus armorum ad tibias.

a *Humeralè*. aliud genus ad humeros.

b *Gladium*. plus punitur qui maiora arma alienauit. sic. §. ad Sil. l. si quis in graui. §. si quis

sub custodia vel in carcere esset discesserit, in numero desertorum non computandam Menander scripsit: quia custodia refuga, non militiae desertor est. Eum tamen qui carcere effracto fugerit: etiam si ante non deseruerit, **p** capite **q** puniendum Paulus scripsit. Desertorem, **r** qui à patre suo fuerat oblatus, in deteriore militiam diuus Pius dari iussit: **s** ne videatur, inquit, pater ad supplicium **t** obtulisse. **u** Item diuus Seuerus & Antoninus eum qui post quinquennium desertionis se obtulit, deportari iusserunt: quod exemplum & in cæteris sequi nos debere Menander scripsit.

XIIII. PAVLVS libro singulari de pœnis militum.

Q *Vi com meatus spatium excessit*, emanforis **x** vel desertoris loco habendus est. habet tamen ratio dierum quibus tardius reuersus est: item temporis, nauigationis, vel itineris: & si se probet valetudine impeditum, vel à latronibus detentum, similive casu moram passum, dum non tardius à loco profectum se probet, quàm vt occurrere posset intra com meatum. restituendus est. Arma alienasse, graue **y** crimen est: & ea culpa desertioni exæquatur: utique si tota alienauit. sed & si partem eorum: nisi quòd interest. nam si tibiale **z** vel humerale **a** alienauit, castigari verberibus debet. si vero lorica, scutum, galeam, gladium: **b** desertori similis est. Tironi in hoc crimine facilius parcetur: armorumque custodi plerumque ea culpa imputatur, **c** si arma militi commisit non suo tempore. **d**

Glossa bene declarat hanc legem.

zv. PAVLIANVS libro nono decimo Responsorum.

E *X causa desertionis notatus*, si restitutus, temporis quo in desertione fuerit, impendiis **†**

ea. & de abig. l. j. §. abigei. verfi. sed & qui porcum.

c *Imputatur*. §. de custo. reo. l. fina. in principio.

d *Tempore*. sic. §. loca. l. si merces. §. conductor. & l. item queritur. §. j. de solu. l. si soluturus. ibi, quid enim.

E *X causa*. **JCAVS**. Miles damnatus ex causa desertionis, deinde restitutus, non recuperat salarium medij temporis quo in desertione fuit. si autem pronuntietur desertorem non fuisset tunc salaria medij temporis bene recuperat. Franciscus Accursius.

* ad suppli. filium.

† stipendiis.

Addit Ta- cit libr. 18. promiscuã.

* Halo. ni- hilo magis. Anto. Aug. lib. 1. emen. cap. 3. † Vitis, ge- flamen erat centurionũ, quo tardos milites ad aquilas per- duceret: vel si quid cõ- misissent, puniret. mo- ris nanque erat milita- ris, vt à cen- turionibus vite caderet.

quæ pœna minus infā- mabat, quã quæ à lictõ- re esset illata Plin. li. 14 c. p. r. Atque etiã in deli- ctis pœnam ipsam ho- nec rat. & A- lex. ab Alex lib. 6. ca. 18.

a Expungitur. id est repellitur ab eorum petitione. & expone, id est cæcellatur quæ ei debebatur: §. l. iij. §. qui militiæ. & C. eo. l. cū allegatis. li. xij. sic accipitur. §. de ver. sig. l. cognoscere. §. j. & §. de diuer. præf. l. in omnibus. §. j. & de bo. aucto. iudi. poss. l. fin.

b Redduntur. hoc dicitur. §. l. iij. §. is qui. verfi. sed si ex improviso.

Q Vi metu.] CASVS.

Aliquis accusatus de aliquo crimine, metu eius fecit se fieri militem. dicitur q̄ repellitur à militia: & à sacramento quod i militia dederat, liberatur. Itē miles turbator pacis capite punitur. Fran. Accur.

c Postulatus. i. accusat.

d Soluendus est. facit. §. de adul. l. si marit. §. j. & C. de re. postu. lib. x. & de his qui ad eccl. cōfu. l. j.

DE CASTRENSI PECULIO.

TITVLVS XVII.

I. VIPIANVS libro quarto decimo ad Edictum.

II. IDEM libro sexagesimo septimo ad Edictum.

III. IDEM libro octauo ad legem Iuliam & Papiam.

IIII. TERTYLLIANVS libro singulari de castrensi peculio.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

expungitur. a quod si ratio constituterit, neque desertorem fuisse apparuerit: omnia stipendia citra temporis finem redduntur. b

XVI. PAVLVS libro quinto Sententiarum.

Q Vi metu criminis, in quo iureus fuerat postulatus, nomen militiæ dedit, statim sacramento soluendus est. d Miles turbator pacis capite punitur.

DE CASTRENSI PECULIO.

TITVLVS XVII.

I. VIPIANVS libro quarto decimo ad Edictum.

II. IDEM libro sexagesimo septimo ad Edictum.

III. IDEM libro octauo ad legem Iuliam & Papiam.

IIII. TERTYLLIANVS libro singulari de castrensi peculio.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

I Illifamilias militis si peculium apud patrem remansit: sine testamento filio defuncto, pater ipsi heres non fit: sed tamen heres iis fiet, quibus filius fuit.

Filiusfamilias non habet heredem ab intestato: secus si fuerit testatus. h. d. cum. l. seq. Bar.

faciat: Respond. non valet: vt. §. ad. l. Falcid. l. filiusfamilias. nisi in casu: vt. d. l. sacrosanctæ.

S I mulier.] CASVS. Nouerca mea mihi militi reliquit pecuniam ad res militares comparandas, vt equum, arma, & similia: & comparauit ex illa pecunia res prædictas. dicitur quod istæ res sunt castrensis peculij. Secundo dicit quod filius res castrenses debet habere præcipuas: & act. & persecutiones circa castrenses res etiam inuito patre intentare potest. Item si miles sui iuris existens, cum esset in militia, vel post missionem, dedit se in arrog. omnia quæ in castris prius quæsierat, habere penes se debet velut castrensia, & administrata. in his habebit: licet constitutiones loquantur tantum de filiisfamilias. qui existentes milites castrensia lucrantur. & h. d. hæc lex & seq. Fran. Accur.

cutionemq; castrensium rerum semper filius etiam inuito patre habet. Si paterfamilias militiæ tempore, vel post missionem adrogandū se præbuerit: videndū erit, ne huic quoque permiffa intellegatur earum rerum administratio, quas ante adrogationem in castris adquisierit: quauis constitutiones principales de his loquatur, qui ab initio cum essent filiifamilias, militauerint. quod admittendum est. p

V. VIPIANVS libro sexto ad Sabinum.

M Iles filiusfamilias à comilitone, vel ab eo quæ per militiam cognouit, heres institutus, & citra iussum patris suo arbitrio rectè pro herede geret.

Quæ ab vxore dantur viro non causa militiæ, non sunt castrensis peculij: secus si dentur causa militiæ. h. d.

VI. IDEM libro trigensimo secundo ad Sabinum.

S I militi filiofamilias vxor seruū manumittendi causa donauerit, an suū libertum fecerit, videamus: quia peculiare & seruos & libertos potuit habere. Et magis est vt hoc castrensium peculio non adnumeretur: quia vxor ei non propter militiam nota esset. Planè si mihi proponas ad castra eunti marito vxorē seruos donasse, vt manumittat, & habiles ad militiam libertos habeat. potest dici, sua voluntate sine patris permiffu manumittentem ad libertatem perducere. u

VII. IDEM libro trigensimo tertio ad Edictum.

S I castrense peculium maritus habeat: in quantum facere potest, condemnabitur: quia

permissu patris. si autem ei eunti ad castra, vxor eius donat seruū vt eum manumittat, & eum libertum habeat secum in militia: potest eum manumittere sine permiffu patris. Itē ex castrensium peculio tenetur vir soluere dotem mulieri in quantum facere potest. nam ex castrensi peculio tenet quis etiam non creditoribus castrensibus. Item si vxor militis vel cognatus eius vel quis alius non ex causa militiæ notus donauerit vel legauerit aliquid filiofamilias. militi, hoc expresso vt in peculio castrensi illud habeat: non propter hoc erit castrensis peculij. secus si ex causa militiæ notus esset leganti vel donanti. & h. d. hæc lex cum tribus seq. Fran.

Institutus. vt. C. eo. l. j. & iij. & j. e. l. dotem. in prin. & §. j. & j. e. l. si forte. & l. castrense. & §. de fal. l. pater.

Si militi. Nota esset. bona ratio: vt. §. l. proxi. cum suis cōcor. tenet tamē donatio: vt. §. de dona. inter vi. & vxor. l. quod autem §. pe. & §. si. & l. si cum. §. j. & C. de dona. inter vi. & vxor. l. maritus.

Mihi. iurisconsulto.

Eunti. §. e. l. miles. in principio.

Perducere. ad quod. §. de iur. pa. l. seruura.

Castrense. Codemnat. vxori de dote agenti vel alia actione, nam quacunque actione & à quocunque miles conuenitur,

castrensis peculij. Secundo dicit quod filius res castrenses debet habere præcipuas: & act. & persecutiones circa castrenses res etiam inuito patre intentare potest. Item si miles sui iuris existens, cum esset in militia, vel post missionem, dedit se in arrog. omnia quæ in castris prius quæsierat, habere penes se debet velut castrensia, & administrata. in his habebit: licet constitutiones loquantur tantum de filiisfamil

sic conuenitur: vt. §. de re iud. l. miles. in princip. & l. item miles.

a *Castrensibus*. non solum castrensibus: & ita mulieri & cuiilibet alij satisfacit ex eo.

b *Si forte quid*. id est aliquid. & facit. C. eo. cum allegas. l. xij. & §. eo. l. miles. cum suis concor. & §. eo. l. castrense.

c *Non puto*. supra de admini. tu. l. quidam. & de pecu. le. l. si peculiu. & Co. si quis alteri vel sibi. l. multum. Sed arg. contra in auth. vt lice. ma. & auiz. in princip. col. viij.

d *Veritatem*. C. de dedita lib. tol. l. j. & §. de adi. legat. l. iij. §. conditio. ibi. sed melius. & de offic. praefi. sed licet. & institu. de leg. §. si rem.

e *Spectamus*. scilicet an & c. **f** *Verò*. aliàs vera.

g *Proponebatur*.] **CASVS.**

P *Filius familias miles habens castrense peculium*, instituit sibi quendam extraneum heredem, & decessit relicto patre viuo: qui pater & ipse decessit herede instituto à filio deliberante: deinde institutus heres à filio, repudiat hereditatē. quæritur, ad quem hoc castrense peculium filii familias perueniat? & certe aliàs iure cauetur, quod si filius familias miles testatur super castrensi peculio, illud pecu. ad institutum vadit, qui eiusdem sit institutus, scilicet pater, vel extraneus. si autem ab intestato decedit: tunc penes patrem dicitur remanere, quasi ab eo patre non separatum. hunc est quod si pater manumittit seruum castrensium peculij sui: deinde filius viuo patre decedat ab intestato: non impeditur libertas præstita à patre. secus si filius superuixit patri, unde si pater decedat post mortem filij, & instituat seruum castrensium peculij filij heredē: hic seruus heres necessarius erit patri defuncto. Itē si pater legauit rem castrensium peculij filij: deinde filius præcedat: confirmatur legatū. secus si pater præmoriatur. His ergo præmissis, dicamus in nostra quæstione, quod ex quo heres filij non adiuit bona patris, dicantur aucta: & sic ad heredem patris hæc omnia vadat: nec est nouum vt ex postfacto aliquis videat habere successorem. nam & hoc in alio casu euenit. filius capti ab hostibus decessit patre existente in captiuitate, si pater reuertitur, occupat bona filij vt peculium. si autem in captiuitate decedat pater. tunc

etiam non castrensibus creditoribus ex eo peculio magis est eum cogi respondere.

VIII. IDEM libro quadragesimo quinto ad Edictum.

S *iquis alius non ex castris notus, filio familias donauerit quid vel legauerit, & expresserit nominatim vt in castrensi peculio habeat: an possit castrensi peculio adgregari? Et non puto.* **c** *veritatem enim spectamus, an verò castrensis notitia vel affectio fuit: non quod quis finxit.*

Legem istam ruma per te, & cuius saporis sit, gustabis.

IX. IDEM libro quarto Disputationum.

P *roponebatur § filius familias miles testamento facto extraneum heredem scripsisse, patre deinde superstitite decessisse: h pater deliberante herede instituto, & ipse diem functus, deinde heres institutus, repudiasse hereditatem. quærebatur, ad quem castrense peculium pertineret. Dicebam, castrense peculium filii familias, si quidem testatus decessit, quasi hereditatem deferri heredi scripto, siue extraneum scripsit heredem, siue patrem. Sed cum nihil de peculio decernit i filius: non nunc obuuisse patri, sed non esse ab eo & profectum i creditur. Denique si seruo filij castrensi libertatem pater adscripserit, moxque filius viuo patre defunctus sit, non impeditur libertas: cum si filius patri superuixerit, impediatur libertas. m Unde Marcellus putat necessarium quoque heredem seruum filij peculiatem patri existere posse, si filio pater superuixerit. n Idem referebam & si rem peculiarem filij pater legauerit. nam eodem casu quo libertatem competere o diximus, legatum quoque vel debetur, vel impeditur. p Quibus ita præmissis, & in proposito dicebam, cum heres non adiit hereditatem, retro peculium patris bonis accessisse: vnde posse dici, etiam aucta patris bona per hanc repudiationem. Nec est nouum,*

bona filij etiam quæ sita interim patre existente in captiuitate, vadat ad agnatum proximiorē tanquam ad heredem. Fr. Acc.

A *g* *Proponebatur*. præmitte, filius familias & c. proponebatur testamento & c.

h *Decessisse*. scilicet proponebatur filius.

vt ex postfacto aliquis successorem habuisse videatur. nam & si filius eius qui ab hostibus captus est, decesserit patre captiuo viuo: si quidē pater regrederetur, quasi filius familias peculium haberet. enimvero si ibidem pater decesserit, quasi pater familias legitimum habebit successorem: & retro habuisse creditur eius successor ea quoque quæ medio tempore filius iste quæsit: nec heredi patris, sed ipsi filio quæ sita videbuntur.

In castrensibus bonis filij nullū ius habet pater. Franciscus Accursius.

X. POMPONIVS libro singulari Regularum.

E *X nota Marcelli constat, nec patribus aliquid ex castrensibus bonis filiorum deberi.*

Hic dicitur quid sit castrense peculium. Fran. Accur.

XI. MACER libro secundo de Remilitari.

C *astrense peculium est, quod à parentibus vel cognatis in militia agenti donatum est: vel quod ipse filius familias in militia adquisit, quod nisi militaret, adquisiturus non fuisset. nam quod erat & sine militia adquisiturus, id peculium eius castrense non est.*

XII. PAPINIANVS libro quatuordecimo Quæstionum.

P *ater qui dat in adoptionem filium militem, peculium ei auferre non potest quod x semel iure militiae filius tenuit. qua ratione nec emancipando filium, peculium ei aufert, quod nec in familia retento potest auferre.*

Filius familias miles institutus heres ab vxore sua affectione militiæ, potest adire hereditatem citra iussum patris: & seruos hereditarios manumittere. Franciscus Accursius.

XIII. IDEM libro sextodecimo Quæstionum.

D *eus Hadrianus rescripsit in eo quem militantem vxor heredem instituerat, filium extitisse heredem: & ab eo seruos hereditarios manumissos, proprios eius libertos fieri.*

ibi ab intestato: vnde ibi nulla potest assignari adfectio. Item facit. §. l. si militi. in fi. Accur.

Filius familias.] CASVS. Filius familias miles fecit testamentum in

i *Decernit*. al. dixerit: aliàs decreuerit. & facit §. l. ij. cum concor.

k *Ab eo*. l. patre.

l *Profectum*. id est non recessit ab eo.

m *Libertas*. quæ nō valeret, si domino succederet manumissor. supra qui & à quibus. l. si seruo. & §. eo. l. hereditate. §. pater.

n *Superuixerit*. §. eo. l. ex castrensi. ij. respon. Accursius.

o *Competere*. vel non competere.

p *Impediatur*. ex postfacto igitur declaratur: vt. §. subiicit. ad quod. §. si certum per. l. proinde. & de rebus du. l. quædā. & §. de acqu. rerum do. l. in eo. Accur.

q *Habebit successorem*. scilicet filius. Sed contra. §. de capti. & postli. re. l. bona. §. quod fili. Sol. vt ibi. Item facit. §. de su. & leg. l. si pater.

r *X nota. Deberi*. vt C. de bo. quæ libe. l. cū oportet. §. exceptis. & C. eo. l. iij. & supra eod. l. miles. cum suis concor.

s *Castrense. Adquisit*. ab aliis nō cognatis. & facit C. eo. l. iij. & l. j. & §. eo. l. miles. cum suis concor.

t *Non fuisset*. ad hoc. §. quib. ex cau. maio. l. is qui rei. Accur.

u *ater.] CASVS. Pater filium suum dat alij in adoptionem. nō potest peculium eius castrense auferre. Item nec mancipando eum, potest ei auferre. Franciscus Accursius.*

v *Peculium*. castrense. secus in profectio vel aduentio iure isto: vt §. de dol. excep. l. apud Celsum. §. fina. quæ est contra.

x *Quod*. id est quia.

y *D* *ius. Fieri*. erit erit ergo hereditas castrensium peculij: vt infra eod. l. dotem. ij. respon. Sed contra. C. eod. l. j. non placet quod hic erat in militia: quia & ibi. Sed dic quod hic adfectio militiae instituebat eum, ibi non: vt §. l. si forte. & §. eo. l. hereditate. in princip. Item hic ex testamento.

Item hic ex testamento, ibi ab intestato: vnde ibi nulla potest assignari adfectio. Item facit. §. l. si militi. in fi. Accur.

Filius familias.] CASVS. Filius familias miles fecit testamentum in

tum in quo aliquos sibi instituit heredes. tandem captus est ab hostibus, & ibi decessit. bona eius vadunt ad institutos, si volunt bona. si autem nolunt: tunc penes patrem remanet peculium. sed si heredibus scriptis deliberantibus seruus castrensis peculij aliquid stipulatur, vel aliquid ex alia causa acquirit: si postea heredes scripti adeunt here-

eis est hoc adquisitum quasi per hereditarium seruum. si autem eam non adeant, & sic penes patrem peculium stet hoc quod adquisierunt serui, non vadit ad patrem, cum eo tempore non essent eius. & hoc de rigore. sed de æquitate secus: vt patri hoc quærat quod serui peculiare quæsierant [LEGATVM.] Pone casum vt in gloss. quæ incipit, legatum & c. circa medium gloss. sibi, aut non adeunt & c. Fran. Accursus.

a Proxima species. aliàs species, id est quæstio. aliàs specie, id est quæstione.

b Quod quidem. hoc totum ponitur pro inquantum.

c Resederit. quod est etiam hereditate non adita: vt supra de stipu. seruo. l. si seruus communis.

d Post aditam sic hereditatem. id est contingit id per quod creditur retro hereditarius, scilicet per aditionem: quæ si non fiat, nõ fuit hereditarius: vt. d. l. si seruus communis. & c. ad. l. Fal. filius. & de stipu. seruo. si seruus communis. Accur.

e Pristino. id est antiquo, quod est cum hereditas non aditur.

f Fiat. vt. & c. de acquir. re. do. l. in eo. & quæritur quando vere? Respon. cum cõstat nõ adiri: vt statim dicit.

g Seruo. castrensis peculij mortuo filio, & heredibus deliberantibus: vt & c. prox. dixit de aliis acquisitionibus.

h Primum. aduerbium.

i Adquiritur. legatum. & dic, cum legatur seruo peculij castrensis deliberantibus institutis: aut postea adeunt: & tunc legatum fuit adquisitum peculio statim cum cessit dies eius: sicut cum legatur cuilibet hereditario seruo, qui quærit statim hereditati, & hereditas postea heredi cum adit, vt & de leg. ij. debitor. in fin. & insti. de stipu. seruo. in prin. nam & peculium est hereditas, cum adeunt instituti: vt. s. de stipu. ser. l. si communis. & retro fingitur fuisse: vt. s. de acquir. re. do. l. in eo. aut non adeunt: & tunc seruus non quærit peculio: nec peculium domino: sed recta via per seruum domino quæritur ex die omisso testamenti vere: vt hic. retro fictiti: vt. j. hereditate. s. pater. ibi, quid ergo & c. nisi dicas sic, ius patris hodie non consideratur, quod est considerandum. est autem ius patris, vt omnia retro sua fuisse videatur: vt. s. l. proponebatur. in fin. j. respon. & si est seruus legatarius, ergo directo per eum debet quæri: quia sic fieret per seruum peculiarem peculij profectitij: non autem per obliquum. & idem dic de aliis acquisitionibus quæ per eum fierent, quod est in legato dictum: vt s. prox. Ipsum autem peculium cuius interim sit, habes. j. eo. l. hereditate. s. pater. ibi, quid ergo & c.

k Hereditatis. b. q. d. hereditas videtur acquisita à die captiuitatis. Nouum.

XIIII. IDEM libro vicesimo septimo Questionum.

Filius familias miles si captus apud hostes vita fungatur, lex Cornelia subueniet scriptis heredibus: quibus cessantibus, iure pristino peculium pater habebit. Proxima species videtur, vt scriptis heredibus deliberantibus, quod seruus interim stipulatus est, vel ab alio sibi traditum accepit: quod quidem ad patris personam attinet, si forte peculium apud eum resederit, nullius momenti videatur: cum in illo tempore non fuerit seruus patris. quod autem ad scriptos heredes, in suspenso fuisse traditio, itemque stipulatio intellegatur. vt enim hereditarius fuisse credatur, post aditam sit hereditatem. Sed paterna verecundia nos mouet, quatenus & in illa specie, vbi iure pristino apud patrem peculium remanet, etiam adquisitio stipulationis, vel rei traditæ per seruum fiat. Legatum quod ei seruo relictum est: quamuis tunc propter incertum nulli sit adquisitum: omisso testamento, patri tunc primum per seruum acquiritur, cum si fuisset exemplo hereditatis peculio adquisitum, ius patris hodie non consideraretur.

XV. IDEM libro trigentesimo quinto Questionum.

Pater militi filio reuerso quod donat, castrensis peculij non facit, sed alterius peculij, perinde ac si filius nunquam militasset. Si stipulanti filio spondeat: si

tis: & per consequens videbatur extunc heredi quæsitæ. si tamen heres scriptus eam noluerit. extunc patri quæsitæ crederetur. M. F.

Pater.] CASVS. Pater filio suo militi reuerso de militia, donauit aliqua. hæc nõ fiunt castrensis peculij, sed profectitij: perinde ac si filius nõquam militasset. Item si pater filio militi stipulanti promittat aliqua: si quidem ex causa castrensis peculij, tenet stipulatio, si ex alia causa, non tenet stipulatio. idem e contra. scilicet si pater stipulatur à filio. Item si seruus castrensis peculij filij stipuletur aliqua ab extraneo, vel per traditionem aliquid acquirat, ad filium hoc quæritur: nõ distincto ex qua causa stipuletur, scilicet ex castrensi, vel alia quacunque: licet secus esset in ipso filio per se acquitente. sustinet enim filius miles ius seruorum. nam si ex causa castrensi quærit, sibi acquirit. si autem ex alia causa quærit, secus. sed si seruus castrensis peculij filij aliquid stipuletur à patre militis, vel ex alia causa aliquid quærat: acquirit hoc filio, perinde ac si ab extraneo seruus acquisisset. Vltimo dicit: pater habebat vsumfru. in seruo. filius eius miles ex castrensi peculio habebat proprietatem. pater vsumfru. amisit. dicitur quod filio acquiritur: & sic filius habet plenam proprietatem in seruo. Fran. Accur.

Quidquid seruus peculij quod ad filium familias pertinet, ab extraneo stipulatur, vel per traditionem accipit: hoc filio familias acquirit. in ipso filio tamen distinguitur: aut stipulatur ex causa peculij sui: & tunc sibi acquiritur. aut ex alia causa: & tunc patri quærit. idem in peculiari seruo si stipuletur à patre: quia tunc etiam filio quærit.

Seruus peculij quod ad filium spectat, ab extero si stipuletur aut per traditionem accipiat: sine distinctione causarum res ad filium pertinebit. Non enim vt filius duplex ius sustinet, patris, & filii familias: ita seruus qui peculij castrensis est, quique nullo iure, quandiu filius viuit, patri subiectus est, aliquid adquiret simpliciter stipulando vel accipiendo patri potest. quæ ratio suadet, vt si ab ipso patre seruus qui ad filium pertinet, stipuletur ex quacunque causa, vel traditum accipiat: sic adquiratur filio res & stipulatio, quemadmodum si extero promississet: quoniam persona stipulantis & accipientis ea est, vt sine differentia causarum, quod rerum agitur, emolumentum filij spectet. Si serui pater vsumfructum amiserit, cuius proprietatem in castrensi peculio filius habebat: plenam proprietatem habebit filius.

XVI. IDEM libro nonodecimo Responsorum.

se. & facit. s. de iudi. l. lis. & de in ius voc. l. adoptiuum. & C. de bon. quæ libe. l. cum oportet. s. exceptis.

o Ab extero. id est extraneo. Accur.

p Causarum. id est ex causa castrensi, vel alia quacunque. Accur.

q Patri. quo ad castrense, vel quasi: vt. s. ad Mace. l. ij.

r Filii familias. quo ad omnia alia aliunde, patri quærat: ex castrensi vel quasi, sibi.

f Peculij. scilicet sustinet duplex ius.

t Patri. scilicet filij, vel in cuius peculio castrensi est seruus qui stipulatur. & ad hoc. j. eo. l. hereditate. ij. respon. Accur.

u Promississet. scilicet pater. aliàs exterus, scilicet promississet seruo prædicto.

x Quod rerum. aliàs per eum, scilicet seruum castrensem.

y Filius. infra eo. lex castrensi. s. seruos.

Dotem.] CASVS. Dos data filio familias militi, non est castrensis peculij: secus si vxor eius instituit eum heredem adfectione militiæ, & hanc hereditatem adiuit hic filius familias miles: castrensis peculij dicitur hereditas. & quare secus in dote, redditur ratio in litera. Secundo dicit: frater patruelis militans in vna prouincia, instituit sibi heredem fratrem suum patruelem militantem in alia prouincia: qui institutus hanc hereditatem adiuit. dicitur quod non videtur ex causa castrensi quæsitum, imò ratione sanguinis. Fran. Accur.

princ. l. sed si aduisset, teneretur perpetuo: vt ibi. & facit supra de lega. j. l. filio pater. & de inoffic. testa. Papinianus. §. quarta. & de leg. ij. l. cum pater. §. Titio. Et not. quod dictio compendium, potest esse accusatiui & nominatiui casus.

Ex castrensi.] CASVS. Si pater instituat sibi heredem seruum castrensis peculij filij sui militis: non tenet statim institutio, scilicet q̄ ille sit liber & heres. sed si filius prædecessit antequam pater, tenet institutio, & erit seruus liber & heres. si autem pater primo prædecessit: fit filius per se necessarius heres patri. & vt breuiter de hoc dicā: actus patris facti circa res castrensis peculij filij, si statim præstāt alienat. rei castrensis peculij filij, vt quia pater vendat vel donet alicui rem castrensis peculij filij: non valent. si autem non statim præstāt præiudicium filio, & tunc pendet, vt quia rem castrensis peculij filij pater vendat sub condit. nam si condi. veniente filius sit præmortuus, valet quod pater fecerat: aliās nō. hinc est q̄ pater nō potest prouocare ad diuisionem socium filij sui militis: & alienatio ob hoc facta non tenet. Item nec socius filijfamilias militis potest prouocare patrem militis ad diuisionem rerum quas habet communes cum filio eius: sicut nec cui bonis esset interdictū. Itē patri filijfamilias militis si remittatur vsusfruc. quem habet aliquis in seruo filij, vel in agro filij, vel seruitus remittatur: acquiritur per patrem filio liberatio, sicut & per eum cui esset bonis interdictum. non autem potest pater imponere. Item si filiusfamilias miles in peculio castrensi rem alienam habebat: an ipse filius, an eius pater debeat respondere in rei vindic. quæ mouetur à domino rei pro ista re? & dicitur quod filius debet se defendere. Itē nec pater conueniri potest de peculio occasione debiti castrensis à filio contracti. & si pater velit defendere filium, potest: dum tamen in solidum defendat, & hoc promittat. Item nomine prædicti talis filij non potest agere pater actionibus filio competentibus, nisi satisfecerit de rato. Franc. Accursius.

Ex castrensi peculio seruus, à patre heres institui potest: & filij necessariū heredem patri facit. Et in summa ea res, d̄ hi actus patris, qui ad præsens e alienationē alicuius iuris de castrensi peculio præstāt, impediuntur. Hi verò qui non statim quidem, sed postea efficere solent: f̄ eo tēpore animaduertentur, quo habere effectum cōsueuerunt: vt si sit filius cui auferatur, h̄ nihil agatur. si ante decesserit, i actus patris non impediatur. Itaq; negabimus patrem filio saluo k̄ cōmuni diuidendo agentē, proprietatem alienaturum, l̄ exēplo dotalis m̄ prædij. Sed nec si socius vltro cum eo agat, quicquā agetur: veluti n̄ si cum eo ageret, cui bonis interdictum o est. Seruos ex eo peculio vsufructu, p̄ item prædia tam vsufructu quā ceteris seruitutibus pater liberare poterit: sed & seruitutes his acquirere. id enim & eum cui bonis interdictum est, verum est consequi posse. q̄ neq; autem seruis ex eo peculio, neque prædiis vsufructum vel seruitutem imponere pater potest. r̄

Si quando ex eo peculio filius

seruus. peculij castrensis, institutus à patre, non fit heres & liber indistincte: sed facit filium necessarium heredem aliquando. nam si superuiuit filius, fit necessarius per seruum. si pater superuiuat, erit heres & liber: & sic ex post facto considerabitur vitetur actus patris, vel non: quia considerabitur quis superuiuat. At in his in quibus actus patris statim recipiunt effectum, in rebus castrensis indistincte statim vitantur. & hoc probat, itaq; &c. & facit. §. l. proponebatur. §. denique. & §. vnde Marcellus. & §. idem referebam. §. eo. l. hereditate. §. pater. dic ergo, ex causa, &c.

Potest. vt statim sit heres & liber: quia actus patris pendet. **Necessarium.** aliquando. scilicet si pater præmoritur. nam aut iuber, & erit per eum heres. aut nō: & erit per se necessarius. Et not. secundum hoc quod aliquis erit necessarius filio, qui non poterat esse necessarius instituenti. & sic est contra. §. de acquir. here. qui in aliena. §. interdum. in fin. §. Solu. ibi loquitur de profus extraneo, quem post mortem patris filius arrogauit: qui siue præmoritur filius, siue superuiuit, non potest esse necessarius instituenti. hic autem potest esse aliquo casu. l. si filius præmoritur.

Et res. aliās est eius rei, & est plana. & aliās est, res id est effectus. & dictio actus, secundum hoc est genitiui casus. Accur. **Ad præsens.** aliās ad præsens. aliās adprehensus actus, &c. vt quia vendidit vel donauit pater rem peculij castrensis: vel etiam prof.

Nouum.

XVIII. MÆCIANVS libro primo Fideicommissorum.

Ex castrensi peculio seruus, à patre heres institui potest: & filij necessariū heredem patri facit. Et in summa ea res, d̄ hi actus patris, qui ad præsens e alienationē alicuius iuris de castrensi peculio præstāt, impediuntur. Hi verò qui non statim quidem, sed postea efficere solent: f̄ eo tēpore animaduertentur, quo habere effectum cōsueuerunt: vt si sit filius cui auferatur, h̄ nihil agatur. si ante decesserit, i actus patris non impediatur. Itaq; negabimus patrem filio saluo k̄ cōmuni diuidendo agentē, proprietatem alienaturum, l̄ exēplo dotalis m̄ prædij. Sed nec si socius vltro cum eo agat, quicquā agetur: veluti n̄ si cum eo ageret, cui bonis interdictum o est. Seruos ex eo peculio vsufructu, p̄ item prædia tam vsufructu quā ceteris seruitutibus pater liberare poterit: sed & seruitutes his acquirere. id enim & eum cui bonis interdictum est, verum est consequi posse. q̄ neq; autem seruis ex eo peculio, neque prædiis vsufructum vel seruitutem imponere pater potest. r̄

Si quando ex eo peculio filius

seruus. peculij castrensis, institutus à patre, non fit heres & liber indistincte: sed facit filium necessarium heredem aliquando. nam si superuiuit filius, fit necessarius per seruum. si pater superuiuat, erit heres & liber: & sic ex post facto considerabitur vitetur actus patris, vel non: quia considerabitur quis superuiuat. At in his in quibus actus patris statim recipiunt effectum, in rebus castrensis indistincte statim vitantur. & hoc probat, itaq; &c. & facit. §. l. proponebatur. §. denique. & §. vnde Marcellus. & §. idem referebam. §. eo. l. hereditate. §. pater. dic ergo, ex causa, &c.

Potest. vt statim sit heres & liber: quia actus patris pendet. **Necessarium.** aliquando. scilicet si pater præmoritur. nam aut iuber, & erit per eum heres. aut nō: & erit per se necessarius. Et not. secundum hoc quod aliquis erit necessarius filio, qui non poterat esse necessarius instituenti. & sic est contra. §. de acquir. here. qui in aliena. §. interdum. in fin. §. Solu. ibi loquitur de profus extraneo, quem post mortem patris filius arrogauit: qui siue præmoritur filius, siue superuiuit, non potest esse necessarius instituenti. hic autem potest esse aliquo casu. l. si filius præmoritur.

Et res. aliās est eius rei, & est plana. & aliās est, res id est effectus. & dictio actus, secundum hoc est genitiui casus. Accur. **Ad præsens.** aliās ad præsens. aliās adprehensus actus, &c. vt quia vendidit vel donauit pater rem peculij castrensis: vel etiam prof.

Nouum.

uocat socium filij ad diuisionem: vt infra subiicit, itaque, &c. **f̄** solent. parere seu præstare liberationem vel alienationem rei peculiaris: vt vendere sub conditione, vel legare: vt. §. l. proponebatur. §. idem. & de leg. j. l. seruum. in princ. & in nostro casu. **ḡ** si sit filius. id est superfit: quia præmoritur pater.

rem alienā bona fide tenebit: an pater eius in rem vel ad exhibendum actionē pati debeat, vt cætorum filiorū nomine, c̄ quæritur. Sed verius est, cum hoc peculij à patris bonis separetur, r̄ defensionis necessitatē patri nō imponendā. Sed nec cogendus est † pater æs alienum quod filius peculij nomine quod in castris adquisiuit, fecisse u dicitur, de peculio x̄ actionē pati. Et si sponte patitur, vt quilibet defensor, satisfidato, filiū in solidum, y nō peculio tenus defendere debeat. sed & eius filij nomine nō aliter mouere actiones potest, quā si satisfidederit, eum ratam rem habiturum. z̄

Si agnatus alicuius ante militiā instituit agnatum militem heredem: non efficitur hereditas castrensis peculij. si autem post militiam instituat: tunc secus. in seruo castrensis peculij non distinguitur, quia semper quærit peculio.

XIX. TRYPHONINVS libro octauodecimo Disputationum.

De hereditate * ab agnato commilitone data, Scæuola noster dubitabat: quia potuit & ante notus & amicus dare, potuit & non dare: nisi commilitiū charitatem auxisset. Nobis ita vide-

uio: sed eo mortuo sic: vt supra. l. proximi. in princ.

y. In solidum. supra de procura. l. seruum. §. pen. & fin. & instit. de satisfid. §. pe. & supra qui satisfid. cogant. si filiusfam.

z. Habiturum. supra de neg. gest. l. fin. autem.

Hereditate.] CASVS. Filiusfamilias miles est institutus heres ab agnato suo commilitone. quæritur an hæc hereditas sit castrensis peculij, an non? & distinguitur an ille agnatus fecit testamentum ante militiam: & tunc ex causa parentelæ, non causa militiæ videtur istum instituisse. an vero post militiā cœptam fecit testamentum: & tunc ex castrensi causa videtur acquisita hereditas. si autem seruus peculij castrensis filijfamilias militis instituat heres ab aliquo (& quicumque instituit, non est vis) & iussu domini adiuit hereditatem: hæc hereditas castrensis peculij dicitur. Secundo dicit filiusfam. quondam miles, nunc veteranus fecit testamentum in castrensi peculio, ignoras patrem suum decessisse. decessit & hic filius. quæritur, an videatur pro parte testatus, & pro parte intestatus decessisse? & certe si esset miles, hoc potuisset fecisse. sed quia veteranus est, hoc non potuit facere: sicut nec præter solennitatem iuris testari potuit. dicendū est ergo, quod heres institutus in castrensis, omnia habebit, & sic bona patris testatoris: sicut cum quis se pauperem credens instituit quendam heredem, & in veritate diues erat, lucratus multa per seruos suos, nam omnia habebit heres. [PATER PECULIJ.] Pater in testamento suo seruum castrensis peculij liberum esse iussit. postea decessit filius ab intestato. deinde pater decessit. quæritur an libertas seruo competat? Et videtur quod non. nam dominium eiusdem rei apud duos in solidum esse non potest. filius enim si viueret, posset manumittere, cum sit dominus eius. ergo pater eius non potuit hoc facere. Item si filius in testamento reliquisset libertatem seruo suo. sicut & pater eius reliquerat: præualeret libertas à filio relicta. sed certe prædicta videntur vera, scilicet quod non sit liber ex testamento patris, tunc quādo filius vititur iure sibi concessio, id est testatur & relinquit libertatē seruo: vt tunc non valeat quod pater fecit. si autem filius ab intestato

HHH ij

* nō potest. Cōiunge. l. filius familias. 93. infra de reg. iur.

h. Auferatur. fallit in libertate: vt. §. e. l. hereditate. §. pater. ibi. non tamen, &c. in fine legis.

i. Decesserit. scilicet filius. sic ergo pendet, & ex post facto apparet. ad quod supra de testat. l. si hereditas. §. ij. & de leg. j. l. seruum. §. fin. in princ.

k. Saluo. id est viuo.

l. Alienaturum. aliās alienare. per diuisionem enim peruenitur ad alienationem: vt. C. de prædi. mil. l. inter.

m. Dotalis. vt. C. de fundo. do. l. ij.

n. Veluti. id est sicut.

o. Interdictum. vt supra de verbo. oblig. l. is cui. Accursius.

p. vsufructu: sibi patri debito: vt supra eod. l. pater. §. fin.

q. Possit. quia acquirere potest: vt. d. l. is cui.

r. Potest. sed promittere quod constituet, bene potest: quia pendet: vt supra proximi.

s. Filiorum nomine. vt. §. de pecul. depositi.

t. Separetur. §. de separa. l. j. §. j. si filij.

u. Fecisse. aliās cōfecisse, id est contraxisse.

x. De peculio. vel de eo peculio, vel alio: vt nō supra. l. proximi. hoc filio

† cogen. est propter æs. al. cogē. est pater ppter.

* In Vulg. Hereditate. Alcia. lib. 4. dispic. cap. 17.

a Ratio respondendi. s. stricta: vt in prin. §. ibi, occurrebat. &c.
b Patris, quod fuit tam in primo casu, quam in §. non tamen.
c Vtroque casu, tam in eo qui ponitur in prin. §. q̄ in eo qui ponit in §. nō tamen &c. & cū primo cōcor. §. proponebatur. §. deniq; &c. §. de lega. j. l. seruo. cū suis cōcor. & §. de cōdi. insti. l. mulier. §. pen. & de optio. leg. l. si cū. Ex quibus collige: quod ab initio non valet, ex postfacto confirmatur. Sed arg. cōtra. §. qui & à quib. l. si seruo. Alij dicūt, in vtroq; casu, scilicet libertatis primæ, & legati: de quo dixit difficile expediri. sed si dicas valere id legatū: ius patris nō cōsiderat. Et sic est cōtra. §. l. filiusfamil. in fi. si enim ei legare nō potest, nec eius seruo: vt de leg. ij. l. debitor. §. seruo. & de le. j. l. si mihi & tibi. §. regula.

d Ed si proponas. Testamento suo. scilicet patris.
e Dedisset. i. reliquisset.
f Adquisitus est. quo casu nō valet: vt & §. qui & à quib. l. si seruo.
g Admittere. i. valere.

DE PRIVILEGIIS VETERANORUM.

A priuilegiis militū trāsfit ad priuilegia veteranorum. Vt separantur à cæteris in pœnis. Vt immunes sint à muneribus personalibus. Vt de castrensi peculio testari possint. Vt testamentū quod in castris fecerint, iure militari valeat intra annū missionis. Et quod habuimus libro. 38. tit. 12. Veterani sunt qui militia honestè dimissi & sacramēto soluti sūt. Cui.

Veteranorū.] CASVS.

Veterani habent priuilegium etiam in delictis, vt non patiantur pœnas quæ aliis conueniunt: scilicet vt bestiis dentur, vel fustibus cædantur. Fran. Accur.

h Nec fustibus. vt infra eo. l. iij.

Honestè.] **CASVS.** Veterano concessa immunitas, tenet etiā in ea ciuitate de qua est incola: nec perdunt priuilegium, licet sponte aliquod munus susceperint. Secundo dicit quod onera vectigalia & patrimonialia omnia debent sustinere. Franciscus Accursius.

i Immunitas. in quibus sunt immunes, habes. C. eo. l. j. Accur.

k Valet. ex dif. enim loc. &c. vt C. de tempo. in integ. rest. l. superuacua. q. d. non solum vbi habet originem: vt C. de municip. & orig. l. j. lib. x.

l Labefactatur. quo minus ipsi & eorum liberi perseuerent immunes in aliis: vt C. de his qui spon. mu. sub. l. iij. & pro constanti ponas quod fuerat iā decurio. aliās non daretur ei honor: vt infra de dec. l. honores. §. is qui. & postea fuit veteranus: vnde accipiēdo vnum honorem, in alio non præiudicat. secus si hodie postquam est veteranus, patitur se fieri decur. quia tūc omnibus renuntiare videtur: vt in contrariis. §. l. fin. in fin. & C. de his qui spon. mu. sub. l. iij. & §. de dec. l. ij. §. fi. & de iur. immu. l. j. & arg. §. tit. j. l. ij. Item facit. C. de excu. tut. l. voluntariæ. Sed arg. contra. ex quib. cau. maio. l. & qui data.

m Vectigalia. contra. C. de vetera. l. j. ibi, nec à vectigalibus &c. lib. xij. Solue vt ibi. Accur.

n Sustinere. vt C. de mune. pa. l. ij. & iij. lib. x. & infra. eo. l. viæ. & facit. §. de mune. & hono. l. rescripto. §. fina. & l. fina. §. patrimoniorum. ibi, ab huiusmodi.

Veteranū.] CASVS. Idē honor debetur veteranis, & filiis eorum, qui & decurionibus. igitur nec in opus publicum, nec ad bestias, vel fustibus dabuntur. Fran. Accur.

o Veteranis & liberis. vsque ad primum gradum tantum: vt C. de ff. Nouum.

tur. Non est ergo ratio respondendi, cōpetere libertatē eo tēpore datā, quo nō fuit in dominio patris. **b** fauorabilē tamē sententiam contrariam in vtroque casu **c** non negamus.

XX. PAVLVVS libro singulari ad Regulam Catonianam.

Sed si ponas filiū testamentum fecisse. & patrem heredē instituisse: cum vtiq; pater testamento suo **d** seruo filij libertatē dedisset, **c** qui ad eū ex testamento filij pertinere cœperit: videndum est nūquid ei cōparari debeat, qui cū manumitteretur, alienus erat, deinde postea adquisitus est. **f** Sed fauorabile est, libertatē à patre relicta admittere. **g** & ab initio patris esse eum videri, ex hoc quod postea contigit, ostenditur.

DE VETERANIS. TITVLVS XVIII.

I. ARRIVS MENANDER libro tertio de Re militari.

Veteranorū priuilegium inter cætera etiā in delictis habet prærogatiuā, vt separantur à cæteris in pœnis. Nec ad bestias itaq; veteranus datur, nec fustibus cæditur.

II. VLPPIANVS libro tertio Opinionum.

Honestè sacramento solutis **i** etiā in eis

quæstio. l. diuo. Et not. aliquod priuilegium dari filiis, non tamen aliis heredibus. sic. §. sol. ma. l. maritum. & l. etiam. in prin. Item. §. de excu. tu. l. diximus. §. si pater.

Vp Ite.] CASVS. Veterani non habent immunitatem viæ sternendæ: nec à collectis quæ pro possessionibus præstantur. Item & naues eorum possunt angariari. Fran. Accur.

ciuitatib⁹ apud quas incolæ sunt, valet: **k** nec labe factatur, **l** si quis eorum voluntate sua honorē aut munus susceperit. Vectigalia, **m** & patrimoniorum onera sollempnia omnes sustinere **n** oportet.

III. MARCIANVS libro secundo Regularum.

Veteranis & liberis **o** veteranorum idem honor habetur, qui & decurionibus. igitur **p** nec in metallum damnabuntur, nec in opus publicum vel ad bestias, nec fustibus cæduntur.

IIII. VLPPIANVS libro quarto de officio Proconsulis.

Viæ sternendæ **q** immunitatē veteranos non habere, Iulio Sossiano veterano rescriptum est. nam nec ab intributionibus quæ possessionibus fiunt, veteranos esse excusatos, palam est. Sed & naues eorum angariari **r** posse, Ælio Firmo & Antonino Claro veteranis rescriptum est.

V. PAVLVVS libro singulari de Cognitionibus.

Veteranos diuus magn⁹ Antoninus cū patre suo rescriptit à nauīū fabrica excusari. Sed & ab exactione tributorū habent immunitatem: hoc est, ne exactores **s** tributorū cōstituātur. Sed veterani qui passi sunt in ordinem **t** legi, **u** muneribus fungi cogūtur.

de muneribus & honoribus: vt l. cognitionum. in princip. infra de var. & extra. cog. & de primis trib⁹ dictum est. §. sequitur videre de quarta, scilicet de mune. & hono. verum quia prædicta indicuntur ciuib⁹ & incolis: ideo præmittit tit. ad muni. & de incolis. B.

Iustinianus rectè ad municipales, & Basilica περὶ πολιτῶν. Est igitur hic titulus de Municipalibus, id est municipibus & de incolis. Municipales sunt liberi homines qui in eadem ciuitate nati sunt, licet muneris cum populo Romano participes non sint, qui tamen olim soli municipales dicebantur. Dico, nati, quia origo propriè municipem facit. sed adoptati & manumissi à municipe originario etiam pro natis habentur, quia adoptati adoptatoris, manumissi patroni originē sequuntur. Incola sunt municipales voluntarij qui in ciuitatem aliquam vel fines eius domicilium suum contulerunt, vel etiam qui ab his adoptati aut manumissi sunt. Finis autem huius tituli hic est vt intelligatur qui ad magistratus municipales & cæteros honores munerāque publica vocentur inuiti, nec enim alij ad ea vocantur quam municipales vel incola, exceptis oneribus his quæ agris vel edificijs indicuntur, quæ agnoscūt possessores etiam si neque ciues sint neque incolæ. Et ratio consequentiæ titulorum euidentis quod hunc extremum actum, vt dixi titulo de iure fisci, destinari iuri publico fisci vel Reipub. vel quarumcunque ciuitatum, & quod cum iure fisci conferri par sit ius Reipub. vt intelligatur quàm sit fisci ius melius vberiusque. l. 10. 21. §. vlt. Cuius.

Municipem.] CASVS. Primo dicit municipem fieri vno de tribus modis: & nominat eos. Secundo dicit qui propriè dicantur municipales. Tertio, qui dicantur municipales in larga significatione. Qui ergo ex duobus Campanis natus est, Campanus dicitur. sed si ex patre campano, & ex matre alterius loci: Campanus est inspecto patre: nisi priuilegium habeat materna origo, vt filij sint eius ciuitatis ciues, vnde est mater: vt Iliēsis concessum est, item Delphis concessum fuit. Item Ponticis concessum fuit, vt qui ex matre Pontica nascatur, & ex patre qui aliunde sit, Ponticus dicatur filius hic: & hoc priuilegium intelligitur in veris filiis, id est in his qui nascuntur ex legitimo matri-

monio. nam in vulgo quæsitis filiis hoc idem seruat & sine priuilegio, vt matrem sequantur. licet quidam in vulgo quæsitis tantum dicebant priuilegium locum habere. sed male dicebāt: quia superfluum esset priuilegium: vt dictum est. Fran. Accur.

a *Natiuitas*. propria vel paterna: vt infra codē. l. assumptio. j. respon. & s. j. & j. de ver. sig. l. municipes. & C. e. l. iij.

b *Manumissio*. vt eius originē sequatur à quo fuit manumissus: vt infra eo. l. eius. non illius qui iussit manumitti: vt C. eo. l. ij.

c *Aut adoptio*. dum durat: vt infra eod. l. sed si is. & hic retinet primā: vt j. eo. l. ordine. §. fi.

d *Proprie*. inspecta significacione vocabuli. sic supra de acqui. poss. l. j. in prin. & secundum hoc qui nō subeūt munerera, licet stent in municipio, non sunt tamē municipes: sed large & illi sūt municipes: vt j. Gellius li. proximi. & not. hic ciuitatem dici municipiū: vt hic, & supra de re. diu. l. antepenul. Item dicitur ciuitas oppidum: vt in proemio digestorū. §. hęc autem. & §. illud autem.

e *Ciues*. etiam qui munerera non subeunt.

f *Campanos*. est ergo ciuitas Campania, sicut & Puteolanum. Sic ponitur. §. quod met. cau. l. metū. §. sed quod prætor. Est & prouincia: & sic etiā posset hic exponi: licet non sic bene.

g *Priuilegio*. priuilegio ergo munciceps fit: vt hic, & C. de inco. l. priuilegio. lib. x.

h *Non probat*. id est improbat. & ita minus dicit, & plus intelligitur.

i *Habet*. interrogatiue. certe nullam: vt j. e. l. eius qui iustum.

k *Parentibus*. scilicet legitimis, sic ergo vulgo quæsitus matrē, legitimus patrem sequitur: vt s. de sta. ho. l. cum legitima. Sed quid de legitimitate per principē?

Respon. patrem etiam sequitur, vt adoptiuus: vt j. e. l. ordine. in fi. Item no. hic quod non debet aliquid sic intelligi vt sit superuacuum, si aliquis intellectus sanus possit ei dari. Item no. & illud, quod superuacuum est precibus impetrare, quo diuere communi cōceditur & c. ad quod facit. §. de cap. postliminium. §. fi. & §. de cōd. inst. l. verba. hęc. & de vsur. l. si stipulatus. & de leg. j. si quando quis. & l. si creditori. & de Carbo. edi. l. quod Labeo. & de mino. in causā. j. respō. & de ver. obli. doli. & C. de iur. deli. l. j. & de thesau. l. j. & C. arbi. tute. l. cū interdicta. & §. de ver. obli. l. si stipulatus. & l. si dari. Sed ar. contra. §. de au. & ar. le. pediculis. §. Labeo. & §. mand. l. qui mutuā. Accursius. **ADDITIONO**. Dic secundum Bar. quod hęc verba possunt ibi operari: vt no. §. pro soc. l. sed & si adiiciatur.

Q *Votiens*. **CASVS**. Cum filiusfa. fit decurio patris voluntate: pro omnibus muneribus quæ filio vt decurioni iniunguntur, pater tenetur vt fideiussor filij. Secundo dicit qualiter pater dicitur consentire decurionatui filij. & quicquid talis filius in republica gessit: pater tenetur vt fideiussor filij. & expo-

nit quando dicatur filius aliquid gerere in republi. Sed quid si filio vt decurioni commissum est dare tutores pupillis, & eos nō dar, vel minus idoneos dar, nec satis exegit: ipse quidē filius tenetur: pater autē tenetur pro eo sicut fideiussor: sed fideiussor non tenetur cū rē pupilli sal. fo. promittat. hoc autē casu non interest

reipublicæ, dederit tutorē, vel non: vel minus idoneum dederit. sic ergo nec pater tenet hoc casu. [*IS QVI*.] Dic casum vt in gl. quæ incipit, aliquo & c. ibi, puta & c. Fran. Accur. **l** *Quotiens filius familias*. aliud si emancipatus: vt C. de filiisfam. & quæ admodum. l. j. li. x. & facit. j. de mune. l. j. & l. sponte. §. j. **m** *Vniuersis*. ergo tutela & curæ, ratione consequentiæ: vt C. quod cum eo. l. j. **n** *Quasi*. j. eo. l. Lucius. §. idē respon. heredes. in fi. contra. Sol. vt ibi. **o** *Non contradixit*. con-

Pater videtur consentire nominationi filij ad munus, si præsens fuit & non contradixit electioni: ideo pro filio obligatur. postea exponit quædam verba: & ponit in quibus pater tenetur & filius, si minus idonee magistratū gesserit. vsque ad §. is qui vltra.

tradicere ergo debet: vt infra tit. j. l. honores. §. fi. & l. spurij. §. pater. & C. ne filius pro patre. l. si fili. & facit ad hoc vt filio videatur consentire. C. de decurio. l. j. & j. de adm. re. ad ci. perti. l. filius. & §. fa. erc. l. si filia. §. idem scribit. & j. eo. l. Lucius. §. idē respon. & j. de mu. & ho. l. sponte. §. j. sed qua actione cōuenietur? Respon. ex stipulatu, vel quod iussu: cum dicat eum quasi fideiussor teneri: vt hic, & §. de fideiussor. & no. & here. tuto. l. iij. §. fina. & sic aliās in multis articulis fingitur stipulatio vbi non est: vt & supra de ado. l. his verbis. & l. fin. Item no. hic, qui tacet, consentit. ^a pro quo sunt prædictæ leges. & §. loca. l. item queritur. §. fi. & de euic. l. quidam. & m. l. qui patitur. & l. qui fide. & so. ma. l. ij. §. voluntate. & de adop. l. in adoptionib. & de cu. fu. l. cōsilio. §. fi. & de spō. l. in spōsalibus. Itē not.

l *Quotiens filius familias*. aliud si emancipatus: vt C. de filiisfam. & quæ admodum. l. j. li. x. & facit. j. de mune. l. j. & l. sponte. §. j.

m *Vniuersis*. ergo tutela & curæ, ratione consequentiæ: vt C. quod cum eo. l. j.

n *Quasi*. j. eo. l. Lucius. §. idē respon. heredes. in fi. contra. Sol. vt ibi.

o *Non contradixit*. con-

tradicere ergo debet: vt infra tit. j. l. honores. §. fi. & l. spurij. §. pater. & C. ne filius pro patre. l. si fili. & facit ad hoc vt filio videatur consentire. C. de decurio. l. j. & j. de adm. re. ad ci. perti. l. filius. & §. fa. erc. l. si filia. §. idem scribit. & j. eo. l. Lucius. §. idē respon. & j. de mu. & ho. l. sponte. §. j. sed qua actione cōuenietur? Respon. ex stipulatu, vel quod iussu: cum dicat eum quasi fideiussor teneri: vt hic, & §. de fideiussor. & no. & here. tuto. l. iij. §. fina. & sic aliās in multis articulis fingitur stipulatio vbi non est: vt & supra de ado. l. his verbis. & l. fin. Item no. hic, qui tacet, consentit. ^a pro quo sunt prædictæ leges. & §. loca. l. item queritur. §. fi. & de euic. l. quidam. & m. l. qui patitur. & l. qui fide. & so. ma. l. ij. §. voluntate. & de adop. l. in adoptionib. & de cu. fu. l. cōsilio. §. fi. & de spō. l. in spōsalibus. Itē not.

l *Quotiens filius familias*. aliud si emancipatus: vt C. de filiisfam. & quæ admodum. l. j. li. x. & facit. j. de mune. l. j. & l. sponte. §. j.

m *Vniuersis*. ergo tutela & curæ, ratione consequentiæ: vt C. quod cum eo. l. j.

n *Quasi*. j. eo. l. Lucius. §. idē respon. heredes. in fi. contra. Sol. vt ibi.

o *Non contradixit*. con-

tradicere ergo debet: vt infra tit. j. l. honores. §. fi. & l. spurij. §. pater. & C. ne filius pro patre. l. si fili. & facit ad hoc vt filio videatur consentire. C. de decurio. l. j. & j. de adm. re. ad ci. perti. l. filius. & §. fa. erc. l. si filia. §. idem scribit. & j. eo. l. Lucius. §. idē respon. & j. de mu. & ho. l. sponte. §. j. sed qua actione cōuenietur? Respon. ex stipulatu, vel quod iussu: cum dicat eum quasi fideiussor teneri: vt hic, & §. de fideiussor. & no. & here. tuto. l. iij. §. fina. & sic aliās in multis articulis fingitur stipulatio vbi non est: vt & supra de ado. l. his verbis. & l. fin. Item no. hic, qui tacet, consentit. ^a pro quo sunt prædictæ leges. & §. loca. l. item queritur. §. fi. & de euic. l. quidam. & m. l. qui patitur. & l. qui fide. & so. ma. l. ij. §. voluntate. & de adop. l. in adoptionib. & de cu. fu. l. cōsilio. §. fi. & de spō. l. in spōsalibus. Itē not.

l *Quotiens filius familias*. aliud si emancipatus: vt C. de filiisfam. & quæ admodum. l. j. li. x. & facit. j. de mune. l. j. & l. sponte. §. j.

m *Vniuersis*. ergo tutela & curæ, ratione consequentiæ: vt C. quod cum eo. l. j.

n *Quasi*. j. eo. l. Lucius. §. idē respon. heredes. in fi. contra. Sol. vt ibi.

Digestorum seu Pandectarum Liber quinquagesimus.

AD MVNICIPALEM, & de incolis.

TITVLVS I.

Primò ponit qualiter efficiatur municipes ipso facto. **Secundò**, qualiter fiant ex dispositione ciuitatis. **Tertiò**, quid importat nomē municipis largo modo & improprie sumēdo. **Quartò** iducit prædicta ad determinationem vnius quæstionis. **Quintò**, à determinatione prædicta ponit vnam exceptionem, quā probat per rescripta principum. **Sextò**, circa prædicta ponit quorūdam falsam opinionem, quam reprobatur. **Secūda** ibi, & proprie. **Tertia** ibi, sed nunc abusuē. **Quarta** ibi, qui ex duobus. **Quinta** ibi, nisi forte. **Sexta** ibi, quod beneficium. Barto.

I. VLP IANVS libro secundo ad Edictum

Municipem aut natiuitas facit, aut manumissio, aut adoptio. Et proprie quidē municipes appellantur muneris participes, recepti in ciuitate, vt munerera nobiscum facerent. Sed nūc abusuē municipes dicemus suæ cuiusque ciues: vt puta Campanos, Puteolanos. Qui ex duobus igitur Campanis parentibus natus est, Campanus est. Sed si ex patre Campano, matre Puteolana, æquē munciceps Campanus est: nisi fortē priuilegio aliquo materna origo cēseatur. tūc enim maternæ originis erit munciceps: vt puta Iliensibus cōcessum est, vt

II. IDEM libro primo Disputationum.

Quotiens filius familias voluntate patris decurio creatur, vniuersis muneribus quæ decurioni filio iniunguntur, obstrictus est pater, quasi fideiussor pro filio. Consensisse autem pater decurionatui filij videtur, si præsens nominationi non contradixit. Proinde quicquid in republica filius gessit, pater vt fideiussor præstabit. Gestum autem in republica accipere debemus, pecuniam publicam tractare, siue erogandam decernere. Sed & si curatores operum, vel cuius alterius rei publicæ creauit, tenebitur. Sed & si successorem sibi nominauit,

hic distinctio. quia aut fit tutor filius: aut decurio. primo casu in testamento, indistincte tenetur pater de peculio tantum, etiam si agnouit: vt supra de admini. tuto. Lucius. Si aliter: tunc si agnouit, in solidum: aliās de pecu. vt s. de tute. l. si filius. Enimvero si fiat decurio eo conscio: quo ad publicam causam contingit: in solidum: quo ad priuatam, peculio tenus: vt hic, & §. de magistrati. conue. l. j. §. fina. & de pecu. l. iij. in fin. & l. seq. Et not. quod primum membrum est, quando auctoritate publicū, sed vtilitate priuatum munus est: vt institu. de excusa. tut. in prin. In secundo vtroque modo est publicum: ideo facilius & plenius obligatur pater.

P *Reipublica*. negotij vel officij publici.

Q *Creauit*. scilicet iste filius cum erat decurio. & hoc erat sibi cōcessum. Accur.

T *Tenebitur*. scilicet si illi quos elegerit, male gerant.

N *Nominauit*. vt succederet in suum officium quod habebat filius: vt & infra eod. ordine. §. j. Sed contra. j. eo. l. libertus. §. fi. Sol. vt ibi.

- a *Obstrictus*, scilicet in solidum.
- b *Curauerit*, cum esset sibi commissum.
- c *Acceperit*, tutorem vel fideiussorem.
- d *Ipsa*, scilicet filius.
- e *Si fideiussores*, nisi q hic tenet de pec. vt. s. de pec. l. licet. in fi.

& sic no est per omnia bona similitudo. ite secus si ipsemet. s. filius esset tutor: vt C. quod cu eo. l. j. ite not. q hac est similitudo remouens.

f *Sed non solent*, vt. s. de magi. con. l. j. in prin. & j. eo. l. libertus.

g *Nihil*, s. principaliter. secundario sic: vt insti. de his qui sunt sui vel alie. iu. s. fi. & hac ratione in pena non tenet: vt. j. l. Lucii. s. Paulus. & s. de fideiuf. l. fideiussores. & s. de admi. tu. l. Lucius. ij. s. Paulus. Accur.

h *Commeatum*, id est vltra tempus in quo habet commeatum.

i *Abest*, aliquo personali munere: que multa sunt: vt. j. de mu. & ho. l. muneru. in prin. puta a custodia caltri licetiat erat ad tempus, & forte sub forma. l. q interim opus aliqd no aggrediat: certe excedes modu reuocatur ad mun.

k *Ad munera*, non autem ad honores.

Placet. **J. CASVS.** Filius. potest habere domiciliu no tantu vbi pater habet: sed vbiq; filius constituit sibi domiciliu. & h. d. hac lex & seq. Fran. Accur.

l *Placet*, non solum patri.

m *On vtiq.* Habuit.

n *Constituit*, animo: vt & s. de cap. l. v. i. fi. & j. e. l. si quis. & l. nihil, factu etia opus est: vt. j. eo. l. domiciliu. & quid sit, dic vt C. de incol. l. ciues. in fi. lib. x.

Labeo. **J. CASVS.** Titius in diuersis locis negotiatur equaliter. in nullo loco dicitur domiciliu habere, sed falsum est. nam de omnibus locis incola siue ciuis dicitur. Fran.

o *Ex aequo*, id est non plus in vno loco, quam in alio.

p *Nusquam*, id est nullo predictorum locorum.

q *Quod verius est*, vt. j. l. proximi. s. iuris prudentibus. & j. eod. l. si quis. cum concor. & C. de adop. h. in adoptionem. j.

Adsumptio. **J. CASVS.** Si natus Floretia dicat se no esse ibi natum, sed Bo. no potest mutare veritate. Itē ego Fra. dicor ciuis Florētinus: cu ibi pater meus Acc. fuerit natus. no autē sequor domiciliu patris mei: vt si stare Muti. no sum per hoc ciuis Muti. Item si domum habeo Mut. & domum Bo. & vtrouque moror diuersis temporibus, dicor ciuis vtrouque esse. Item libertus sequitur originem vel domiciliu patroni. idem in descendentibus libertorum. Item manumissus a pluribus dominis, omnium patronorum sequitur originem. & hoc dicit hac. l. & seq.

r *Natura*, sic. s. de contra tabu. l. non putauit. s. si quis emancipatum. Arg. contra. s. de postu. l. j. s. bestias. **ADDITIO.** Dic secundum Bar. quod hic est quedam qualitas, propter qua obligatur alteri. s. ciuitati suae ad munera subeunda: ideo mutari no potest sine ciuitatis consensu. In contrario est quedam qualitas, per quam quis alteri non obligatur: vt bestiam esse ferocem.

s *Non amittitur*, id est perditur.

t *Deponitur*, scilicet veritas originis, id est absconditur.

ff. Nouum.

patrem obstringit. Sed & si vectigalia publica locauit, pater erit obstrictus. Sed si filius tutores dare non curauerit, vel minus idoneos elegerit, nec satis exegerit, vel no idoneu acceperit: ipse quide quin sit obstrictus, nulla dubitatio est: pater vero ita demu obligatur, si & fideiussores solent hoc nomine obligari. sed non solent. hoc enim & relatū & rescriptum est: quia fideiussores republicae salua fore promittunt: reipublicae autem nihil quod ad rem pecuniariam attinet, interest pupillis tutores dari. Is qui vltra commeatum habet, vel vltra formam commeatui datam: ad munera vocari potest.

III. IDEM libro vicensimo quinto ad Sabinum.

Placet etiam filios familias domiciliu habere posse.

III. IDEM libro trigensimo nono ad Edictum

Non vtiq; ibi vbi pater habuit: sed vbiq; ipse domiciliu constituit.

Non est a iure dissonum, quem pluribus locis habere domiciliu.

V. PAVLVS libro quadragesimo quinto ad Edictum

Labeo indicat, eum qui pluribus locis ex aequo negotiatur, nusquam domiciliu habere: quosdam autem dicere refert, pluribus locis eum incolam esse, aut domiciliu habere. quod verius est.

Propter nostrum affirmare aut negare, nihil mutatur in re.

VI. VLPIANVS libro secundo opinionum.

u *Oriundus*, id est ortus. sic C. de episc. & cle. l. nulli.

x *Mutare potest*, vt vel desinat esse vnde est, vel incipiat esse vnde non est. & ad hoc. C. de incol. l. ij. in fi. & de mu. & orig. l. origine. & l. fi. lib. x. & j. e. l. ordine. s. ius originis. & s. de offi. praesi. l. legatus. & l. illicitas. s. veritas. & C. de libe. cau. l. nec omiffa. &

Adsumptio originis quae non est, veritatem naturae non perimit. Errore enim veritas originis non amittitur: nec mendacio dicentis se esse vnde non sit, deponitur: neque recusando quis patriam ex qua oriundus est, neque mentiendo de ea quam non habet, veritatem mutare potest.

Hic habes duo. Primum, quod filius sequitur originem patris quantum ad ciuitatem. Secundum, quod filius non sequitur domiciliu patris. Bar.

Filius ciuitatem ex qua pater eius naturalem originem ducit, non domiciliu sequitur. Viris prudentibus placuit, duobus locis posse aliquem habere domiciliu, si vtrouque ita se instruxit, vt non ideo minus apud alteros se collocasse videatur. Libertini originem patronorum vel domiciliu sequuntur: item qui ex his nascuntur.

VII. IDEM libro quinto de Officio Proconsulis.

Si quis a pluribus manumissus sit: omnium patronorum originem sequitur.

Decuriones non coguntur frumentum vilius ciuibus vendere, quam annona exigit. Fran. Accur.

VIII. MARCIANVS libro primo de Iudiciis Publicis.

Non debere cogi decuriones vilius praestare frumentum ciuibus suis, quam annona exigit, diui fratres rescripserunt: & aliis quoque constitutionibus principalibus id cautum est.

lato ad dignitatem senatoriam: vt. j. eo. l. municeps. & sic etiam intelligitur supra de senat. l. pen. non ergo patrimonialia munera vel alia personalia ibi subit, nisi alibi habeat domiciliu. & eadem possunt dici in eo qui per manumissionem fit municeps: vt non sequatur nisi in praemissis quae dixi ratione originis. Alij dicunt praedicta vera, nisi in origi. ppria: quo casu omnia ibi subit: vt dicunt. & sic intelligitur. s. de sena. l. pe. Tu dic quod in omnibus subit munera ratione suae vel paternae originis vel manumissionis: vt hic: nisi habeat alibi domiciliu: quia tunc nihil ibi subit oneris vel honoris: vt C. de mu. & orig. l. filios. lib. x. Nec obstat de senatore: quia in eo est speciale propter dignitatem, vt liberetur a muneribus municipij sui. Sed hoc reprobatur. C. de muni. & orig. l. fi. lib. x. vnde prima placet.

z *Alteros*, id est alios. & facit infra eo. l. si quis. & supra eo. l. Labeo. Accur.

a *Vel domiciliu*, hoc quando patronus ibi habet domiciliu vbi est eius origo. alioquin contra: vt. j. eod. l. eius qui. vel verius subaudi, interim Azo. & facit. j. eo. l. filij. in prin. & l. municeps. & s. l. j. in prin. & j. l. proximi.

b *Ex his*, scilicet libertinis.

c *Si quis a pluribus*, s. l. proximi. s. fina.

d *Non debere. Frumentum*, pro omni blado ponitur: vt. j. de ver. sig. l. frugem.

e *Cautum est*, ad hoc supra ad. l. Iuliam de anno. l. fina. & infra

sic non nocet mentiri: quia veritati statur: vt d. ll. & C. de iur. & fact. igno. cu falsa. & s. qui & a quib. si priuatus. s. j. & s. de quaesti. l. j. s. si quis vltro. Argu. contra. s. de rei vin. l. fina. & C. de non nume. pecu. authen. cōtra qui propriam. **ADDITIO.** Dic quod mendacium no nocet: quia per hoc non mutatur veritas: vt hic cum concor. sed bene nocet mentienti: quia ipse punietur: vt in contrariis, secundum Bar.

y *Non domiciliu sequitur*, scilicet patris: vt infra eo. l. libertus s. patris. cum ipse filius sua voluntate sibi constituit vbi vult: vt. s. l. placet. & l. seq. sic ergo not. q filius sua propriam originem sequitur, qua nec mutare potest: vt supra proximi. respō. Item & patris sui: vt hic: & etia illam no potest mutare: vt. s. l. proximi. cu concor. quod accipe in ea quam pater habuit ex se: non ex origine sui patris. alioquin oporteret nos querere vbi natus fuit Adam, scilicet agrum Damascenum. Sed, pro deo, in quo sequitur originem sui patris, vel suam? Respon. quatum ad honores, & quatum ad tutelam quas in illis locis habet necesse agnoscere: vt C. vbi petu. vel cu. l. j. non quantum ad alia munera: vel vt ibi conuenitur: sicut dicit in municipio tras-

lato ad dignitatem senatoriam: vt. j. eo. l. municeps. & sic etiam intelligitur supra de senat. l. pen. non ergo patrimonialia munera vel alia personalia ibi subit, nisi alibi habeat domiciliu. & eadem possunt dici in eo qui per manumissionem fit municeps: vt non sequatur nisi in praemissis quae dixi ratione originis. Alij dicunt praedicta vera, nisi in origi. ppria: quo casu omnia ibi subit: vt dicunt. & sic intelligitur. s. de sena. l. pe. Tu dic quod in omnibus subit munera ratione suae vel paternae originis vel manumissionis: vt hic: nisi habeat alibi domiciliu: quia tunc nihil ibi subit oneris vel honoris: vt C. de mu. & orig. l. filios. lib. x. Nec obstat de senatore: quia in eo est speciale propter dignitatem, vt liberetur a muneribus municipij sui. Sed hoc reprobatur. C. de muni. & orig. l. fi. lib. x. vnde prima placet.

z *Alteros*, id est alios. & facit infra eo. l. si quis. & supra eo. l. Labeo. Accur.

a *Vel domiciliu*, hoc quando patronus ibi habet domiciliu vbi est eius origo. alioquin contra: vt. j. eod. l. eius qui. vel verius subaudi, interim Azo. & facit. j. eo. l. filij. in prin. & l. municeps. & s. l. j. in prin. & j. l. proximi.

b *Ex his*, scilicet libertinis.

c *Si quis a pluribus*, s. l. proximi. s. fina.

d *Non debere. Frumentum*, pro omni blado ponitur: vt. j. de ver. sig. l. frugem.

e *Cautum est*, ad hoc supra ad. l. Iuliam de anno. l. fina. & infra

de admini. re. ad ciui. perti. l. decuriones.

E *Imo. Edictus est. supra de sta. ho. l. lex.*
S *Imile. In bonis. tacite obligatis, quæ fiscus habet: vt hic, & .3. de iure fisci. l. aufertur. §. fiscus. non ciuitas: vt. C. de iure reip. l. ij. lib. xj. Item fiscus habet personale priuilegium: quia primo de bonis ei satisfi:*

vt hic, & supra de priui. cre. quod quis. Non ciuitas alia, nisi per priuilegium, vel nisi Romana: vt hic subiicit, & .3. de priui. cre. l. pe. §. j. & nisi Antiochena: vt in eo. tit. l. antepe. & fa. infra de verb. sig. l. cum qui vectigal. & supra de vsur. l. etiam. & qui po. in pig. habe. si pignus. & j. eo. Lucius. & supra ad Mace. l. nihil. & . C. de bo. va. l. j. & dic vt not. C. de debi. ciui. l. ij. lib. x.

I *Mperator.] CASVS.*

In ciuitate Mutinæ sūt duo potestates: quibus in solidum est commissum officium potestatis simul gerendum. ipsi inter se diuiserunt regimen. dicitur quod officium & periculum est commune: hoc tamen ordine, vt ex mala administratione vnus, alter, scilicet collega teneatur, si ille qui male gessit, non est soluendo tempore finiti officij, nec fideiussores ei, item nec ille qui eum nominauerat, siue elegerat. nam aliquo istorum existente soluendo, collega non conuenitur. Item si nominator conuentus soluat, non aget contra collegam eius pro quo soluit. & quod dixi quando ambo gesserunt: idē est seruandum & si vnus tātum gessit, & male. nam primo ipse conuenitur: secundo eius fideiussores: tertio nominatores eius: vltimo

collega. nec conqueratur nominans, cum scire debeat, eum quem nominat, indiuiduum officium & commune periculum suscepturum. idem seruatur & cum ambo gesserunt: vt infra. l. imperator. & hoc dicit hæc lex cum duabus sequen. Fran.

c *Magistratum. dic quod simul gerendum fuit iniunctum, sed ipsi sua auctoritate diuiserunt.*

d *Indiuiduum. & teneretur in solidum, sed ordine qui sequitur: vt. j. eo. l. quid ergo. j. respon. & dic vt. j. eo. l. magistratus.*

e *Collega. datiuus casus.*

f *Adscribitur. ita vt teneatur vnus pro administratione alterius.*

g *Intervenit. id est fideiussorunt. ad quod. j. de admi. re. ad ciui. perti. l. ij. & . iij. in princ. & . §. antepe. & . §. fi. & . C. de conue. fisc. de. l. quoniam. lib. x. & quo quis or. con. l. iij.*

h *Seruari possit. reip. priuatus enim non tenetur: vt. §. l. quoties. §. pe. & de magi. con. l. j. in prin. Accur.*

i *Honore. aliās honore: aliās onere. & facit. C. de proba. l. ex persona. & infra eo. l. ordine. §. j. & . C. de peri. & cō. rei ven. l. j. & supra de fideiuss. l. fideiussores. quis autem probet hoc, dic vt supra de proba. l. non est. & supra de magi. con. l. j. §. si magistratus. & de admi. tut. l. Titium. §. Lucius.*

k *Sit idonea. scilicet nunc.*

l *Fuit. persona magistratum, vel fideiussorum.*

m *Vnusquisque. magistratum.*

n *Nominauit. Quid est ergo quod dicitur. C. de magi. con. l.*

aduersus, scilicet nominantem non teneri antequam bona principalis & fideiuss. & collegæ excutiantur? Respon. aliud forte in tutoribus, vt ibi: & aliud in magistratibus, vt hic. vel hic forte expresse fuit dictum tempore nominationis, vt possent conueniri antequam collega conueniatur: ibi simul. Vel verius: hic forte

uēdo sit: vtrum in eum prius actio reddi quasi fideiussorem debeat, an verò nō aliās quàm si res à collega seruari non potuerit? Sed placuit, fideiussoris exemplo priorem conueniendum, qui nominauit: quoniam collega quidem negligentiae ac poenæ causa: o qui verò nominauit, fidei ratione conuenitur: p

XII. IDEM libro primo Responsorum.

E *T ei cōtra nominati collegam actionem vtilem dari non oportet. q*

XIII. IDEM libro secundo Quaestionum.

Q *Vid ergo si alter ex magistratibus toto anno a abfuerit, aut fortè præsens, per contumaciam siue ignauiam vel ægram valitudinem reipublicæ negotia non gesserit, & omnia collega solus administrauerit, nec tamen tota res ab eo seruari possit? Talis ordo dabitur, vt in primis qui reipublicæ negotia gessit, & qui pro eo cauerunt, in solidum conueniantur: mox peractis omnibus periculum agnoscat qui non idoneum nominauit: postremò alter ex magistratibus qui reipublicæ negotiis se non immiscuit. Nec iuste, qui nominauit, vniuersi periculum recusauit: * cum scire deberet, eum qui nominaretur, indiuiduum officium, & commune periculum suscepturum. u Nam & cum duo gesserunt, & ab altero seruari quod debetur, non potest: qui collegam x nomi-*

rius, nisi demum nominatore excusso: vt hac. l. in princ. sed aliud est in tutoribus tunc: vt. C. de administ. tuto. l. ij. in fin. & supra de administ. tuto. Lucius. §. j. sed si vnus gessit tantum: si omnibus fuit iniunctum indiuisim, idem est quod in superiori proxi. casu: vt infra eo. l. quid ergo. Idem in tutore: vt supra de tu. & ra. dist. l. j. §. nunc tractemus. Et sic no. esse duos tractatus. vnus quando respu. agit contra magistratus, & eorum fideiussores vel nominatores. & de hoc principaliter dicit hic. alius quando priuatus, scilicet pupillus vel adultus agit contra tut. & cura. eorum, vel fideiussores, vel magistratus: de quo principaliter not. C. de diui. tu. l. ij. & C. de transac. l. j.

o *Causa. scilicet conuenitur.*

p *Conuenitur. ad quod supra de dolo. l. Sabinus.*

q *T ei. Non oportet. id est, nominator vnus cum prius conuenitur quàm collega, non aget contra alium collegam. f. nominati. & sic iungitur cum. l. superiori. sed collegæ in collegam datur: vt. §. de tut. & ra. dist. l. j. §. nunc tractemus.*

r *Q Vid ergo. Toto anno. aliās tot annis, id est multis.*

s *Peractis omnibus. de duobus dicit.*

t *Ex magistratibus. aliās ex administratoribus: aliās ex magistratibus. Et est contra. C. quo quis or. con. l. ij. j. respon. lib. xj. Sol. ibi ambo administrabant: vt. §. l. imperator.*

u *Suscepturum. in solidum: vt. §. l. imperator. in prin.*

x *Collegam. qui non est soluendo. & sic est idem casus qui est. §. l. imperator*

separatim gesserūt. Sed huic solutioni ob. supra de ma. con. l. duo. Sed dic quod ibi erat tutor i lata culpa, quod non administrauerit in totum, cum sciebat alium tutorem mortuū. Vt tamen hæc & alia cōtraria soluas, distingue: quia aut magistratus reip. gesserunt omnes simul, aut diuisim: & tunc aut ab eis facta fuit diuisio, aut à iudice: aut etiam vnus tantum gessit. primo casu quando omnes simul, cum & indiuisim fuit eis iniunctum officium: non prius ad nominatores porrigetur manus, quàm omnes qui gesserunt, & eorum fideiuss. solenniter fuerint excussi: vt. C. quo quis or. con. l. ij. in prin. lib. xj. idem in tutoribus: vt. C. de ma. con. l. aduersus. sed si diuisim gesserunt: cum & diuisim fuit eis iniunctum offi. tunc vnus nō conuenitur propter administrationem alterius, nisi demum excusso nominatore: vt. C. quo quis or. con. l. ij. §. j. & forte demū cum & collegam debuit suspectū facere: vt infra de ad. re. rum ad ci. perti. l. pe. §. antepe. & idē fit in his quod in tutoribus: vt arg. supra de admi. tut. Lucius. ij. §. pe. Si vero diuisim gesserunt, diuisione facta ab ipsis, non à iudice: tunc non conuenitur vnus propter administrationem alterius, nisi demum nominatore excusso: vt hac. l. in princ. sed aliud est in tutoribus tunc: vt. C. de administ. tuto. l. ij. in fin. & supra de administ. tuto. Lucius. §. j. sed si vnus gessit tantum: si omnibus fuit iniunctum indiuisim, idem est quod in superiori proxi. casu: vt infra eo. l. quid ergo. Idem in tutore: vt supra de tu. & ra. dist. l. j. §. nunc tractemus. Et sic no. esse duos tractatus. vnus quando respu. agit contra magistratus, & eorum fideiussores vel nominatores. & de hoc principaliter dicit hic. alius quando priuatus, scilicet pupillus vel adultus agit contra tut. & cura. eorum, vel fideiussores, vel magistratus: de quo principaliter not. C. de diui. tu. l. ij. & C. de transac. l. j.

† vniuersum.

* recuset.

• ex que eo dic.

imperator. & sol. contra. C. quo quis ordi. conue. l. ij. vt modo in distin. notauit in l. imperator. vel dic. collegam qui est soluendo. **A** Sed tunc qualiter primo nominauit quàm magistratus? Respon. qui soluendo est, in parte sua: non in eo quod à primo non potuit feruari. sic ergo ipse primo exigitur in toto quod potest soluere. & caue: quia nihil hic dicit de ordine conuentionis, sed solummodo nominantem in solidum teneri, licet alterum tantum nominauit.

Municipes. Sciunt hi. vel maior pars: vt infra eo. l. quod maior. & fa. C. de aduo. diuer. iudic. l. restituenda. circa princ. ibi, nam vniuersis redditur & c. & supra de condi. & demon. l. mancipibus. & quod cuiusque vniuer. nomine. l. item. §. j. & de acqui. pos. l. j. in fin. & l. seq.

Ordine.] **CASVS.** Remotus ab ordine decurionatus vsq; ad tempus, tãdem tempore finito reuersus in ordinem, ad nouos honores aspirare non potest, nisi tanto tempore nunc steter, quanto steterat remotus à decurionatu, ad exemplum relegati. sed in vtroque casu inspiciendum est quod crimen commiserat: vt si minor pœna quàm deberet tãto crimini imponi, imposita est: tunc habeat locum quod dictum est. si autem maior pœna sit imposita quàm deberet, tunc liberatur à pœna, & omnia videntur remissa. [**I N E V M.**] Cum domino Richardo de villa potestati Bon. commissa esset à ciuibus huius terræ electio de potestate sequentis anni eligendo: elegit quendam, qui electus male gessit potestariam: & tempore finiti officij erat soluendo. dicitur quod dominus Richardus non tenetur pro isto: ex quo soluendo fuit tempore finiti officij. Item si Bon. causa euitadorum munerum fictitiè vendidit prædia sua alicui, dicitur quod prædia confiscantur. Item venditor pretium sibi solutum fisco cogitur assignare. Item Bon. si patiat se adoptari ab aliquo Muti. remanet ciuis de Bon. & efficitur de Mutina ratione patris adoptiui: & cum emancipatur ab adoptante, non durat filius: nec est amodo ciuis de Muti. & h. d. hic. §. & l. seq. Fran.

Ordine decurionum ad tempus **b** motus, & in ordinem regressus, ad honores **c** * exemplo relegati tanto tempore non admittitur, quanto dignitate **d** caruit: sed in vtroque **e** placuit examinari quo crimine **f** damnati sententiam eiusmodi meruerunt. durioribus etenim pœnis affectos, **g** ignominia, velut transacto negotio, postea **h** liberari: minoribus verò quàm leges permittunt subiectos, **i** nihilo minus inter infames haberi: **k** cum facti **l** quidem quæstio sit in potestate iudi-

nauit, in vniuerso conuenitur.

XIIII. IDEM libro quintodecimo Quæstionum.

Municipes intelleguntur scire, quod sciant hi **a** quibus summa reipublicæ commissa est.

Si grauior pœna imposita sit alicui decurioni, non cogitur abstinere ab honoribus tanto tempore, quanto fuit relegatus: secus si non grauior pœna imposita fuit. hoc dicit.

XV. IDEM libro primo Responsorum.

Ordine decurionum ad tempus **b** motus, & in ordinem regressus, ad honores **c** * exemplo relegati tanto tempore non admittitur, quanto dignitate **d** caruit: sed in vtroque **e** placuit examinari quo crimine **f** damnati sententiam eiusmodi meruerunt. durioribus etenim pœnis affectos, **g** ignominia, velut transacto negotio, postea **h** liberari: minoribus verò quàm leges permittunt subiectos, **i** nihilo minus inter infames haberi: **k** cum facti **l** quidem quæstio sit in potestate iudi-

cau. & si. §. si vero omnes. col. vj. **q** Non mutatur. vt. C. de adop. l. in adop. sed nec voluntate: vt supra. assumptio. in prin. & fa. §. tit. j. l. j. & de munc. & hono. l. & qui originem. aliàs contra. C. ne san. bap. iteretur. l. iij. & j. eo. l. municipes. Accursius. **r** **S**ed si is. Desinit. sic & supra de adop. l. in omni. & l. seq. & C. de adop. l. pe. §. si vero pater. versu. sed hæc omnia. & sic no. quod ambulat status. similia sunt. §. de adm. tut. l. iij. & de fur. l. si quis vxori. §. si. & in auth. de san. epif. §. si seruus. col. ix. & §. de se. l. senatoris. in fi. & j. de iur. immu. l. semper. §. negotiatores. & supra de adul. l. adulter diem. in fi. & §. de re. diui. l. in tantu. & supra quemad. ser. amit. l. si locus. & de ope. lib. l. plane. & de in ius voc. sed & si. §. libero. versu. parentes.

libertus.] **CASVS.** Libertus non excusatur à muneribus ciuilibus propter patronum: licet patrono suo capto luminibus operas vel ministerium præstet. fallit in liberto senatoris: qui si gerat negotia sui patroni, à tutelis aliorum excusatur. Secundo dicit, pater voluit filium decurionem creari: qui filius factus decurio, male gessit. dicitur quod primo ipse filius est conueniendus quàm pater. Tertio dicit: cum lege quadam caueatur q̄ qui habuit officium, ad id officium non debet eligi vsque ad quinquenium: hoc est verum in eadem ciuitate, secus in alia. Item non debet quis eodem tempore duo officia habere in diuersis ciuitatibus: sed debet recipere in ea vnde est ciuis. Item licet habeam aliqua prædia in ciuitate Mutinæ: non propter hoc cogor ibi suscipere munera personalia, nisi de hoc ciuitas Mutinæ haberet priuilegium. Item reuersus postliminio, debet subire munera in patria sua, licet moreretur alibi: & subaudi, non causa constituendi ibi domicilium. Item decuriones possunt eligi ad exigenda tributa, cum non sit fordium munus. Item manumissus ex causa fideicommissi, sequitur originem manumittentis, vt ibi cogatur munera ciuilia subire, nõ originem eius qui libertatem reliquerat. Item natus ex filio adoptiuo, sequitur originem aui naturalis. non solū adoptiui, quo ad munera subeunda: perinde ac si ipse se in adoptionem dedisset. [**E R R O R.**] Credens me municipem Mutinensem, protestatus sum ibi me velle munera ciuilia subire. dicitur quod errore comperto non præiudicat mihi. Itē si pater meus cepit habere domicilium Mutinæ: nõ dicor inde ciuis, si nolim esse. Itē accusatus de

vel dic minister, id est proxeneta. sic ponitur in authen. de instru. cau. & si. §. si vero omnes. col. vj.

q Non mutatur. vt. C. de adop. l. in adop. sed nec voluntate: vt supra. assumptio. in prin. & fa. §. tit. j. l. j. & de munc. & hono. l. & qui originem. aliàs contra. C. ne san. bap. iteretur. l. iij. & j. eo. l. municipes. Accursius. **r** **S**ed si is. Desinit. sic & supra de adop. l. in omni. & l. seq. & C. de adop. l. pe. §. si vero pater. versu. sed hæc omnia. & sic no. quod ambulat status. similia sunt. §. de adm. tut. l. iij. & de fur. l. si quis vxori. §. si. & in auth. de san. epif. §. si seruus. col. ix. & §. de se. l. senatoris. in fi. & j. de iur. immu. l. semper. §. negotiatores. & supra de adul. l. adulter diem. in fi. & §. de re. diui. l. in tantu. & supra quemad. ser. amit. l. si locus. & de ope. lib. l. plane. & de in ius voc. sed & si. §. libero. versu. parentes.

libertus.] **CASVS.** Libertus non excusatur à muneribus ciuilibus propter patronum: licet patrono suo capto luminibus operas vel ministerium præstet. fallit in liberto senatoris: qui si gerat negotia sui patroni, à tutelis aliorum excusatur. Secundo dicit, pater voluit filium decurionem creari: qui filius factus decurio, male gessit. dicitur quod primo ipse filius est conueniendus quàm pater. Tertio dicit: cum lege quadam caueatur q̄ qui habuit officium, ad id officium non debet eligi vsque ad quinquenium: hoc est verum in eadem ciuitate, secus in alia. Item non debet quis eodem tempore duo officia habere in diuersis ciuitatibus: sed debet recipere in ea vnde est ciuis. Item licet habeam aliqua prædia in ciuitate Mutinæ: non propter hoc cogor ibi suscipere munera personalia, nisi de hoc ciuitas Mutinæ haberet priuilegium. Item reuersus postliminio, debet subire munera in patria sua, licet moreretur alibi: & subaudi, non causa constituendi ibi domicilium. Item decuriones possunt eligi ad exigenda tributa, cum non sit fordium munus. Item manumissus ex causa fideicommissi, sequitur originem manumittentis, vt ibi cogatur munera ciuilia subire, nõ originem eius qui libertatem reliquerat. Item natus ex filio adoptiuo, sequitur originem aui naturalis. non solū adoptiui, quo ad munera subeunda: perinde ac si ipse se in adoptionem dedisset. [**E R R O R.**] Credens me municipem Mutinensem, protestatus sum ibi me velle munera ciuilia subire. dicitur quod errore comperto non præiudicat mihi. Itē si pater meus cepit habere domicilium Mutinæ: nõ dicor inde ciuis, si nolim esse. Itē accusatus de

cau. & si. §. si vero omnes. col. vj. **q** Non mutatur. vt. C. de adop. l. in adop. sed nec voluntate: vt supra. assumptio. in prin. & fa. §. tit. j. l. j. & de munc. & hono. l. & qui originem. aliàs contra. C. ne san. bap. iteretur. l. iij. & j. eo. l. municipes. Accursius. **r** **S**ed si is. Desinit. sic & supra de adop. l. in omni. & l. seq. & C. de adop. l. pe. §. si vero pater. versu. sed hæc omnia. & sic no. quod ambulat status. similia sunt. §. de adm. tut. l. iij. & de fur. l. si quis vxori. §. si. & in auth. de san. epif. §. si seruus. col. ix. & §. de se. l. senatoris. in fi. & j. de iur. immu. l. semper. §. negotiatores. & supra de adul. l. adulter diem. in fi. & §. de re. diui. l. in tantu. & supra quemad. ser. amit. l. si locus. & de ope. lib. l. plane. & de in ius voc. sed & si. §. libero. versu. parentes.

i subiectos. sine causæ cognitione: alioquin contra: vt. C. de infa. et si seuerior. quæ est contra. & hoc modo intelligitur supra de in iur. diuus. vt ibi not.

k Haberi. & sic nec ad decurionatum vel ad aliam dignitatē admittitur: vt. C. de digni. l. ij. lib. & infra de decu. l. ad tempus.

l Cum facti. q. d. potuit relegare, vel non relegare: sed ex quo relegauit, non potest facere quin sequatur effectus. ad quod fa. §. ad Turp. l. j. §. calumniatoribus. vel aliter videre, sit probatum, vel non, potest: sed hoc viso non potest absolueri damnandum, vel econtra: nisi in certis rationibus: vt. C. de infa. l. et si seuerior. hoc non valet: quia valet sententia, licet cōtra ius litigatoris: vt supra quæ sentē. sine appel. l. j. §. j. **m** In eum. magistratum succedentis. ad quod. §. imperator. in prin. cum suis concor.

n Non oportet. §. eo. l. libertus. §. penul. **o** Per tacitam. i. clam: vt C. de rescin. ven. l. pe. **p** Minister. i. emptor, si pretium non soluerat, vel. i. venditor, si solutū fuerat. ad quod supra de contrahen. empr. senarus. & de dam. infec. l. fi. & C. de lit. l. fi. & §. de iure fisci. l. aufertur. §. quod si à præside. & infra eo. l. fin. §. antepe,

q Non mutatur. vt. C. de adop. l. in adop. sed nec voluntate: vt supra. assumptio. in prin. & fa. §. tit. j. l. j. & de munc. & hono. l. & qui originem. aliàs contra. C. ne san. bap. iteretur. l. iij. & j. eo. l. municipes. Accursius. **r** **S**ed si is. Desinit. sic & supra de adop. l. in omni. & l. seq. & C. de adop. l. pe. §. si vero pater. versu. sed hæc omnia. & sic no. quod ambulat status. similia sunt. §. de adm. tut. l. iij. & de fur. l. si quis vxori. §. si. & in auth. de san. epif. §. si seruus. col. ix. & §. de se. l. senatoris. in fi. & j. de iur. immu. l. semper. §. negotiatores. & supra de adul. l. adulter diem. in fi. & §. de re. diui. l. in tantu. & supra quemad. ser. amit. l. si locus. & de ope. lib. l. plane. & de in ius voc. sed & si. §. libero. versu. parentes.

xvi. HERMOGENIANVS libro primo Iuris epitomarum.

Sed si emancipatur ab adoptiuo patre, non tantum filius, sed etiam ciuis eius ciuitatis cuius per adoptionem fuerat factus, esse definit. **r**

cau. & si. §. si vero omnes. col. vj.

q Non mutatur. vt. C. de adop. l. in adop. sed nec voluntate: vt supra. assumptio. in prin. & fa. §. tit. j. l. j. & de munc. & hono. l. & qui originem. aliàs contra. C. ne san. bap. iteretur. l. iij. & j. eo. l. municipes. Accursius. **r** **S**ed si is. Desinit. sic & supra de adop. l. in omni. & l. seq. & C. de adop. l. pe. §. si vero pater. versu. sed hæc omnia. & sic no. quod ambulat status. similia sunt. §. de adm. tut. l. iij. & de fur. l. si quis vxori. §. si. & in auth. de san. epif. §. si seruus. col. ix. & §. de se. l. senatoris. in fi. & j. de iur. immu. l. semper. §. negotiatores. & supra de adul. l. adulter diem. in fi. & §. de re. diui. l. in tantu. & supra quemad. ser. amit. l. si locus. & de ope. lib. l. plane. & de in ius voc. sed & si. §. libero. versu. parentes.

libertus.] **CASVS.** Libertus non excusatur à muneribus ciuilibus propter patronum: licet patrono suo capto luminibus operas vel ministerium præstet. fallit in liberto senatoris: qui si gerat negotia sui patroni, à tutelis aliorum excusatur. Secundo dicit, pater voluit filium decurionem creari: qui filius factus decurio, male gessit. dicitur quod primo ipse filius est conueniendus quàm pater. Tertio dicit: cum lege quadam caueatur q̄ qui habuit officium, ad id officium non debet eligi vsque ad quinquenium: hoc est verum in eadem ciuitate, secus in alia. Item non debet quis eodem tempore duo officia habere in diuersis ciuitatibus: sed debet recipere in ea vnde est ciuis. Item licet habeam aliqua prædia in ciuitate Mutinæ: non propter hoc cogor ibi suscipere munera personalia, nisi de hoc ciuitas Mutinæ haberet priuilegium. Item reuersus postliminio, debet subire munera in patria sua, licet moreretur alibi: & subaudi, non causa constituendi ibi domicilium. Item decuriones possunt eligi ad exigenda tributa, cum non sit fordium munus. Item manumissus ex causa fideicommissi, sequitur originem manumittentis, vt ibi cogatur munera ciuilia subire, nõ originem eius qui libertatem reliquerat. Item natus ex filio adoptiuo, sequitur originem aui naturalis. non solū adoptiui, quo ad munera subeunda: perinde ac si ipse se in adoptionem dedisset. [**E R R O R.**] Credens me municipem Mutinensem, protestatus sum ibi me velle munera ciuilia subire. dicitur quod errore comperto non præiudicat mihi. Itē si pater meus cepit habere domicilium Mutinæ: nõ dicor inde ciuis, si nolim esse. Itē accusatus de

cau. & si. §. si vero omnes. col. vj.

q Non mutatur. vt. C. de adop. l. in adop. sed nec voluntate: vt supra. assumptio. in prin. & fa. §. tit. j. l. j. & de munc. & hono. l. & qui originem. aliàs contra. C. ne san. bap. iteretur. l. iij. & j. eo. l. municipes. Accursius. **r** **S**ed si is. Desinit. sic & supra de adop. l. in omni. & l. seq. & C. de adop. l. pe. §. si vero pater. versu. sed hæc omnia. & sic no. quod ambulat status. similia sunt. §. de adm. tut. l. iij. & de fur. l. si quis vxori. §. si. & in auth. de san. epif. §. si seruus. col. ix. & §. de se. l. senatoris. in fi. & j. de iur. immu. l. semper. §. negotiatores. & supra de adul. l. adulter diem. in fi. & §. de re. diui. l. in tantu. & supra quemad. ser. amit. l. si locus. & de ope. lib. l. plane. & de in ius voc. sed & si. §. libero. versu. parentes.

libertus.] **CASVS.** Libertus non excusatur à muneribus ciuilibus propter patronum: licet patrono suo capto luminibus operas vel ministerium præstet. fallit in liberto senatoris: qui si gerat negotia sui patroni, à tutelis aliorum excusatur. Secundo dicit, pater voluit filium decurionem creari: qui filius factus decurio, male gessit. dicitur quod primo ipse filius est conueniendus quàm pater. Tertio dicit: cum lege quadam caueatur q̄ qui habuit officium, ad id officium non debet eligi vsque ad quinquenium: hoc est verum in eadem ciuitate, secus in alia. Item non debet quis eodem tempore duo officia habere in diuersis ciuitatibus: sed debet recipere in ea vnde est ciuis. Item licet habeam aliqua prædia in ciuitate Mutinæ: non propter hoc cogor ibi suscipere munera personalia, nisi de hoc ciuitas Mutinæ haberet priuilegium. Item reuersus postliminio, debet subire munera in patria sua, licet moreretur alibi: & subaudi, non causa constituendi ibi domicilium. Item decuriones possunt eligi ad exigenda tributa, cum non sit fordium munus. Item manumissus ex causa fideicommissi, sequitur originem manumittentis, vt ibi cogatur munera ciuilia subire, nõ originem eius qui libertatem reliquerat. Item natus ex filio adoptiuo, sequitur originem aui naturalis. non solū adoptiui, quo ad munera subeunda: perinde ac si ipse se in adoptionem dedisset. [**E R R O R.**] Credens me municipem Mutinensem, protestatus sum ibi me velle munera ciuilia subire. dicitur quod errore comperto non præiudicat mihi. Itē si pater meus cepit habere domicilium Mutinæ: nõ dicor inde ciuis, si nolim esse. Itē accusatus de

cau. & si. §. si vero omnes. col. vj.

q Non mutatur. vt. C. de adop. l. in adop. sed nec voluntate: vt supra. assumptio. in prin. & fa. §. tit. j. l. j. & de munc. & hono. l. & qui originem. aliàs contra. C. ne san. bap. iteretur. l. iij. & j. eo. l. municipes. Accursius. **r** **S**ed si is. Desinit. sic & supra de adop. l. in omni. & l. seq. & C. de adop. l. pe. §. si vero pater. versu. sed hæc omnia. & sic no. quod ambulat status. similia sunt. §. de adm. tut. l. iij. & de fur. l. si quis vxori. §. si. & in auth. de san. epif. §. si seruus. col. ix. & §. de se. l. senatoris. in fi. & j. de iur. immu. l. semper. §. negotiatores. & supra de adul. l. adulter diem. in fi. & §. de re. diui. l. in tantu. & supra quemad. ser. amit. l. si locus. & de ope. lib. l. plane. & de in ius voc. sed & si. §. libero. versu. parentes.

* Flo. honorem.

crimine capitali, ad novos honores interim non admittitur: pristinam tamen dignitate. n. retinet. Item eo ipso q. habeo domum Mutinae, non dicor per hoc domicilium habere ibi. [NOMINATI.] Si aliquis magistratus nominavit sibi successorē qui gessit malē: tenetur nominans, non fideiussores nominatis. Item illi qui fidei-

XVII. PAPIANVS libro primo Responsorum.

Libertus propter patronum à ciuilibus muneribus non excusatur. nec ad rem pertinet, an operas patrono vel ministeriū capto luminibus exhibeat. Liberti vero senatorum, qui negotia patronorum gerunt, à tutela decreto Patrum excusantur. Filium patris decurionem esse voluit. antè filium ex persona b sua respublica debet conuenire, quàm patrem * ex persona filij. Nec ad rem pertinet, an filius castrense peculium tantum possideat, c cum antè militasset, d vel postea.

Lege quadam dicitur quòd qui habuit vnum officium, non debet in quinque annis ad illud officium eligi. certè hæc lex habet locum in illa ciuitate vbi gessit officium, nō in alia.

Præscriptio e temporum quæ in honoribus repetendis, vel aliis suscipiendis data est: f apud eodem g seruat, non apud alios sed eodem tempore non sunt honores in duabus h ciuitatibus ab eodem gerendi. Cum simul igitur vtrubique deferuntur, potior est i originis causa. Sola ratio possessionis ciuilibus possessori muneribus k iniungendis, citra priuilegium specialiter ciuitati datum, l idonea non est. Postliminio regressi patriæ muneribus obtemperare coguntur: quamuis in alienæ ciuitatis m finibus consistant. n Exigendi tributum minus inter fordida munera non habetur: & ideo decurionibus o quoque mandatur. Ex causa fideicommissi manumissus, in muneribus ciuilibus manumissoris originē p sequitur, non eius qui libertatem relinquit.

Natus ex filio adoptiuo, sequitur originem aui naturalis, non

*Flo. pater.

a Non excusatur. nō autem à ciuili munere: vt C. de excu. tut. l. nec senatorū. in princ. Vel hic diuisim accipe: quia singuli singulariter singulorum gerunt negotia: vt ibi no.

b Ex persona. sic est in fideiussore iure nouo: vt in authen. de fideiuss. §. j. col. j. olim contra: vt. C. de fideiuss. l. iure nostro. & facit supra eo. l. quotiens. cum suis concor. & de decur. l. j. & infra de admi. re. ad ci. perti. l. iij. §. fina. & §. de magist. con. l. j. §. fin. & §. fa. er. ex parte. §. filius. & C. de murile. l. eternam. lib. xj.

c Possideat. cum de eo creditoribus satisfacere debet: vt. §. de castren. pecu. l. si castrense.

d Militasset. quoniā erat decurio.

e Præscriptio. i. defensio, vt non teneatur subire.

f Data est. quæ est quinquēnij ad eosdē: triēnij ad alios honores: in legatis bienniū. C. de hono. non cōti. inter pa. & fi. l. ij. & facit. §. e. l. diu.

g Apud eosdē. l. qui administrauerūt. ideoque si pater fraterve fuerit functus munere: filio patriue debet opitulari præscriptio, nisi pater cum deberet gerere, per filium fuerat functus munere: vt dicitur in legatione: tunc quippe veteri vacatione: vt. C. de ho. non conti. inter patrem & filium. l. j. in fi. & §. de le. filio. & l. filij.

R. vel dic, apud eos. f. municipes. q. d. non in alia terra: cum in vna habeat originem, in alia domicilium: vt. l. proximi. in fi.

h In duabus. hic dic similia quæ not. C. de assel. l. fi.

i Potior est. præualet originale. sic. §. titu. j. l. j. & §. de mu. & ho. l. & qui originem. & §. eo. l. assumptio. in prin.

k Muneribus. personalibus. & sic intellige. §. §. sola. & C. de inco. l. cum neque. & l. priuilegio. lib. x. secus in patrimonialibus: vt. C. de mulie. & in quo lo. mu. l. j. lib. x. & §. de censu. l. forma. §. si vero, & infra eo. l. filij. in fi.

l Datum. aliàs donatum.

m Ciuitatis. de nostris.

n Consistant. nō tamen causa domicilij restituendi: vt. §. de cap. l. in bello. §. manumittendo. & l. postliminiū. §. postliminio. & sic loquitur. C. de inco. l. est verū. l. x. ADDITIO. Dic secundum Bar. hic q. ibi loquitur in eo qui voluit recuperare ciuitatem Roma. aliàs de necessitate recuperaret domiciliū ratione originis, quod

mutari non potest: vt. l. assumptio. in prin. §. eo. & ibi Barto. **A** Decurionibus quoq. sed veteranis remittitur: vt. §. de pri. ve. l. fin. **P** Origi. vt. C. de mu. & ori. l. ij. li. x. & dic vt. §. e. assumptio. §. filius. **Q** Susceptum. id est natum ex filio in adoptionem dato. **R** Qui quoque. non solum adoptiuus, de cuius est familia. ad quod

solum adoptiuus, quo ad munera subeunda: ac si ipse se in adoptionem dedisset.

In adoptiuam familia susceptū, q exemplo dati, muneribus ciuilibus apud originem aui quoque r naturalis respondere, diuo Pio placuit: quamuis in isto f fraudis nec suspicio quidem interueniret. Error t eius qui se municipem aut colonum existimans, munera ciuilia suscepturum promisit: defensionem iuris non excludit. u Patris domicilium, filium x aliorum incolā, ciuilibus muneribus alienæ ciuitatis y non adstringit: cum in patris quoque persona domicilij ratio temporaria z fit. In quæstionibus nominatos capitalium criminum, ad novos honores ante causam finitam admitti non oportet: a cæterum pristinam interim dignitatem retinent. Sola domus possessio, quæ in aliena ciuitate cōparatur, domicilium nō facit. b Nominati successoris periculum, fideiussorem nominantis c non tenet. Fideiussores qui saluam rempublicā d fore responderunt, t & qui magistratus suo periculo nominant: pœnalibus actionibus non adstringuntur, in quas inciderunt hi pro quibus interuenerūt. e eos enim damnatum reipublicæ præstare satis est, quod promitti videtur.

XVIII. PAVLVS libro primo Quæstionum.

Diuus Seuerus rescripsit, interualla temporum in continuandis oneribus, * inuitis, f non etiam volentibus concessa: dum ne quis continuat g honorem.

XIX. SCÆVOLA libro primo Quæstionum.

Quod maior pars curiæ h effecit: pro eo habetur, ac si omnes egerint.

Ius.] CASVS. Cum quis habuit honorem aliquem: nō admittitur intra certum tempus ad illum vel alium honorem: hoc est verum, inuitus sponte tamen admitti potest. Fran.

Innuitus. sensus est, vt inuiti non cogantur: sed volentes admittantur ad honores. & quæ sunt interualla, dic vt no. supra. l. proximi. §. præscriptio.

Continuet. no. q. nemo debet continuare honorem: vt. C. ad. l. Iul. ambi. l. j. & C. de assel. l. nemo. & in auth. de defen. ciui. §. interim. col. iij. & C. de ho. non cōti. inter pa. & fi. l. j. & l. fi. sed fallit in quatuor casibus. Primus in defectum: vt. §. de mu. & ho. honor. §. fi. Alius in defen. ciui. quando volunt omnes: vt in aut. de defen. ci. §. fin. col. iij. quia paruus honor est. Tertius. C. de assel. l. liceat. quia & ille paruus. Quartus. §. de offi. procon. l. proconsules.

Quod maior. Curia. præsentis: nam duæ partes debent esse præsentis: sed sufficit maiorem partem duarum partium

facit. §. e. l. ordine. §. fi. & §. §. prox.

In isto. nepote.

Error. facit. §. de fal. l. antepe. & §. de interro. ac. de ætate. §. qui iusto. & §. ex causa. & §. fin. & §. de iure fil. edicto. §. fi. & l. ij. in fi.

Non excludit. hoc dic vt. §. de iur. imm. l. ij. Ac.

Filium. aliàs filium: aliàs filiorum. f. aliquem.

Ciuilitatis. vnde neuter ducit orig. vt. §. e. l. eius. & §. e. l. assumptio. §. filius. & quod cuiusque vniuer. plane. & l. seq.

Temporaria. quia potest mutare quando vult: vt §. e. l. si quis. & l. domicilium. & §. eo. l. non utique. & l. Labeo.

Nō oportet. fa. infra de mune. & hon. l. rescripto. §. si quis accusator. & l. reus. & l. iij. §. quod pater. & C. de p. cu. l. reum. & C. de reis po. l. j. & §. e. l. Lucius. §. idem respon. Item. §. de post. l. j. §. casum.

Non facit. ad subeunda personalia munera: vt not. §. ea. l. §. sola.

Nominantis. si aliquis magistratus nominauit sibi successorē, qui successor male administrauit, ipse nominans tenetur: vt. §. e. l. ordine. §. in eum. non fideiussor nominantis: quia male gesta à se in repu. promississe videtur: vt. §. §. proximi. secus in patre, quia hoc casu tenetur: vt in contra supra. l. ij. §. gestum. Item facit ad hoc supra l. imperator.

Rempublicam. pro aliquo officiali: non dico ex contractu.

Intervenerunt. vt. §. de admi. tu. l. tutor. qui reperiunt. §. pe. & fa. C. de peri. e. qui pro ma. in-

ter. l. j. & supra de fideiuss. & C. de his qui ex off. l. j. & §. e. l. ij. circa fi. & infra. l. proximi. §. fi.

Cum quis habuit honorem aliquem: nō admittitur intra certum tempus ad illum vel alium honorem: hoc est verum, inuitus sponte tamen admitti potest. Fran.

Innuitus. sensus est, vt inuiti non cogantur: sed volentes admittantur ad honores. & quæ sunt interualla, dic vt no. supra. l. proximi. §. præscriptio.

Quod maior. Curia. præsentis: nam duæ partes debent esse præsentis: sed sufficit maiorem partem duarum partium

f spopederunt.

* honoribus.

Saxia denouit... gta. 3. p. 2. n. 20. 21. Auil. ep. 3. p. 2. n. 2. d. vtero. de officialibus ep. 4. n. 7. Azob. ad curia. Pisan. 2. p. cp. 14. Bobad. 3. p. o. l. ep. 2. n. 15.

a] Tu dic quod maior pars confideratur non solum respectu maiori rati numeri: sed etiam dignitatis & sapientiae: vt in c. prudētia. vbi addidi in apostil. ad Pa. nor. post eū. in versu. non tradas obligationi. nu. me. 10 extra de offi. dele. Mādagotus in suo tract. de elect. in. 1. parte. c. 22. in ver. & fa. nior. per 8. & idem Pā. in. c. eccle. sia 2. vbi etiā addidi in ver. sed etiā sanior atas. extra de e. lect.

tium consentire, a vt. C. de decu. l. nominationum. lib. x. & supra quod cuiusq; vniuer. l. nulli. cum seq. quandoq; tamē maior pars nō potest praeiudicare minori: vt. C. de aucto. praestan. l. fi. & s. de aqua plu. ar. si autem. & de ser. ru. praer. per fundum. & de aedil. edi. quod si nolit. §. si plures. & man. l. si praecedente. §. Lucius. & C. fami. erci. l. coheredibus.

& fa. ad. l. istam. j. de regu. iur. l. aliud. §. referri. & s. de test. tu. l. si nemo §. j. & s. e. l. municipes. & de ven. inspi. l. j. & C. qui bo. ced. pos. l. fi. §. j. & s. de bo. au. l. fi. & s. de re iud. l. Pompo. & l. duo ex tribus. & de arbi. l. diem. §. si plures.

xx. PAVLVS libro vicensimo-
quarto Quaestionum.

Domiciliū re & facto a transfertur, non nuda contestatione, b sicut in his exigitur qui negant se posse ad munera vt incolas c vocari.

Filiusfamil. potest eligi ad munus inuito patre, quod si non gerat, tenebitur facti sui iuris, si quid reipub. propter hoc damni contingit.

xxi. IDEM libro primo
Responsorum.

Lucius Titius cum esset in patris potestate, a a magistratibus inter ceteros frumento comparando inuito c patre curator constitutus est: cui rei Lucius Titius f neque consensit, neque pecuniam accepit, neque in eam cauit, aut se comparationibus cum ceteris miscuit: & post mortem patris in reliqua collegarum interpellari cepit. quæritur an ex ea causa teneri possit. Paulus s respondit, eum qui iniunctum munus a magistratibus suscipere superfeldit, posse conueniri eo nomine propter damnum reipublicæ, quāuis eo tempore quo creatus est, in aliena fuerit potestate. Paulus respondit, eos qui pro aliis non ex contractu, sed ex officio quod administrauerint, h conueniuntur: in damnum fortis substitui solere, non etiam in vsuras. i

Idem respondit, heredes patris ppter munera filij quæ post mortem patris suscepit, iure conueniri non posse. k Hoc responsum & ad eum pertinet, qui a patre l decurio m factus, post mortem pa-

& s. de fideiuf. fideiussores. & s. eo. l. ij. circa fi. & j. e. l. constitutio- nibus. Secus si fideiuber pro aliquo cōtrahēte cū fisco: vt. j. de admi. rerū ad ciui. perti. l. ij. §. fi. Itē aliās an fideiussor teneat in vsuris, dic vt no. s. loc. quæro. & secundū eos qui ibi dicūt nō teneri, sub. hic maxime ex cōtractu. vel sub. etiam. & in illa de admi. re. ad ciui. perti. dices q̄ intercessit in cōmunem causam. Sed cōtra. C. de vsur. pupil. l. ij. & s. de admi. tur. tutor qui. §. pe. Sol. vi. ibi. Itē contra. s. de mag. con. l. fi. sed & ibi in pupil. est speciale. Vel ibi pupilli: hic reip. vel vt ibi. Itē arg. cōtra s. de fideiuf. si quis pro §. si nummos.

Dos non onerat maritum quoad subeunda munera, licet sit dominus dotis.

Idem respondit, constante matrimonio dotem in bonis o mariti esse: sed si ad munera municipalia a certo modo substantiæ vocentur, p dotem non debere computari. q Idem respondit, si per accusatorem criminum capitalium r non stetit quo minus c crimen intra statutum tempus e persequeretur: reum nō debuisse medio tempore u honorem appetere.

Licet pater velit filium suum infantem esse decurionem: non propter hoc astringitur ad aliqua onera. hoc dicit. §. seq. glo. ponit casum.

Imperatores Seuerus & Antoninus Augusti Septimio Zenoni: Pro infante filio, quem decurionē esse voluisti, quanquā fidem tuam in posterum adstrinxeris, x tamen interim onera sustinere non cogaris: y cum ad ea quæ mandari possunt, voluntatē dedisse videaris. z

Idem t respondit, si ciuitas nullam prōpriam legem a habet de adiectionibus admittendis, b non posse recedi a locatione vel venditione prædiorum publicorum iam perfecta. tempora enim adiectionibus præstituta c ad cau-

q Computari. in bonis scilicet mariti. & facit instit. qui. ali. non li. in prin. & C. de dona. constante. & C. ne vxor pro ma. l. fi. Sed an mulier si aliud habeat: vel si nihil aliud habeat? dic de hoc vt no. C. de mul. & in quo lo. mu. & c. l. j. lib. x.

r Capitalium. supra eo. l. libertus. §. in quaestionibus.

f Quo minus. fuit ergo impeditus: & sic dabitur alia dilatio: vt. C. de dilatio. l. j. Accursius.

t Statutum tempus. a iudice, secundum moderamen forte locorū. sic. C. vt intra cer. temp. cri. quæ. l. j. & de ac. l. si ea. Alij dicunt si id est quamuis. & reum id est accusatum de Turpil. ad quod infra titu. j. l. spurij. §. qui iudicij. Vel dic statutum, id est annū: vt infra de mune. & ho. l. reus.

u Medio tempore. id est ante sententiam: vel antequā habeatur pro desistente. ad quod. j. de mune. & hono. l. rescripto. §. pen.

x In posterum adstrinxeris. supra eo. l. ij.

y Non cogaris. quia non potest esse infans decurio: vt. j. de mu. & ho. l. ad rem. & de iure immu. l. ij. §. j.

z Videaris. aliās hic expresse mandare non potuit: nec ergo tacite: vt. s. eo. l. ij. & fa. C. de mu. & ho. l. j. & s. quæ in frau. cre. l. si pater. & j. de admi. re. ad ciuit. perti. l. curatores. §. fi. Accur.

a Legem. id est adiectionem, quod dicitur priuata lex.

b Admittendis. puta si ciuitas locauit pro. x. & alius offerat. xv. nō admittitur, nisi hoc priuilegiū sit cōcessum ciuitati. Aliud in fisco:

h Administrauerit. ali. o. In vsuras. an ipse principalis, dic vt. j. eo. l. cōstitutionibus.

k Cōueniri nō posse. quāuis pater p alio munus expedierat: vt de mu. & ho. l. ij. §. fi. & s. fa. ercisi. ex parte. §. filius. & l. si filia. §. idem scribit.

l Patre. id est viuo patre. Accur.

m Decurio. Sed nonne faciendo eū decurionē, obligat se omnibus munibus quæ ei iniungerentur vt decurioni: vt supra. l. ij. in princ. quæ est cōtra? Respon. verū est, si & viuēte patre accepit munus: vt hic. Vel hic fecit eum decurionem, protestando quod nolebat pro eo obligari: vt. j. de mu. & hono. l. honores. §. fi.

n Decurio factus est. vt. s. l. ij. & facit. s. de preca. l. si adoptauero. & de adop. l. penul.

o In bonis. de iure ciuili: vt & s. de col. bo. l. fi. & ad. l. Fal. l. pater. in princ. & s. de iure do. l. quāuis. nā iure naturali mulier remanet domina: vt. C. de iure do. l. in rebus. & d. l. quamuis.

p Vocetur. maritus. de eo enim fit sermo.

q Computari. in bonis scilicet mariti. & facit instit. qui. ali. non li. in prin. & C. de dona. constante. & C. ne vxor pro ma. l. fi. Sed an mulier si aliud habeat: vel si nihil aliud habeat? dic de hoc vt no. C. de mul. & in quo lo. mu. & c. l. j. lib. x.

r Capitalium. supra eo. l. libertus. §. in quaestionibus.

f Quo minus. fuit ergo impeditus: & sic dabitur alia dilatio: vt. C. de dilatio. l. j. Accursius.

t Statutum tempus. a iudice, secundum moderamen forte locorū. sic. C. vt intra cer. temp. cri. quæ. l. j. & de ac. l. si ea. Alij dicunt si id est quamuis. & reum id est accusatum de Turpil. ad quod infra titu. j. l. spurij. §. qui iudicij. Vel dic statutum, id est annū: vt infra de mune. & ho. l. reus.

u Medio tempore. id est ante sententiam: vel antequā habeatur pro desistente. ad quod. j. de mune. & hono. l. rescripto. §. pen.

x In posterum adstrinxeris. supra eo. l. ij.

y Non cogaris. quia non potest esse infans decurio: vt. j. de mu. & ho. l. ad rem. & de iure immu. l. ij. §. j.

z Videaris. aliās hic expresse mandare non potuit: nec ergo tacite: vt. s. eo. l. ij. & fa. C. de mu. & ho. l. j. & s. quæ in frau. cre. l. si pater. & j. de admi. re. ad ciuit. perti. l. curatores. §. fi. Accur.

a Legem. id est adiectionem, quod dicitur priuata lex.

b Admittendis. puta si ciuitas locauit pro. x. & alius offerat. xv. nō admittitur, nisi hoc priuilegiū sit cōcessum ciuitati. Aliud in fisco:

vocetur

Quidam putat emendandū. Iide rescripserunt.

præstita:

Item qui adoptat decurionem: tenetur pro oneribus eius. [IDEM RESPONDIT, CONSTANTE.] Dos dicitur in bonis viri constante matrimonio. si autem vocetur maritus ad munera municipalia pro modo bonorum: non computatur dos. Item pendente accusatione criminis capitalis, accusatus non est vocandus interim ad honorem: licet intra primam dilationem a iudice datā non probasset accusator iusta de causa impeditus. [IMPERATORES.] Pater consensit quod filius suus infans esset decurio, & pro eo se obligauit reipub. dicitur quod interim non potest teneri pro tali filio: cum nec decurio esse possit, cum sit infans. [IDEM RESPONDIT.] Ciuitas aliqua vendidit vel locauit quandam rem alicui: tunc cum alius offerat plus, vult ciuitas discedere ab illo contractu. dicitur quod non potest, nisi de hoc haberet priuilegium. secus in fisco seruatur. Fran.

d Potestate. Duo hic no. scilicet non gerentem teneri: sed & potest cogi vt gerat: vt infra de mune. & hono. l. si quis magistratus. Item etiam filium fa. teneri ad offi. pu. ad quod facit. s. ad Trebel. nam quod. & C. de decurio. l. filios. lib. x.

e Inuito. quia contradixit: vt no. supra eo. l. ij.

f Titius. filius.

g Paulus. dic q̄ qui pro officiali intercedit, non tenetur in vsuris, nec in aliis pœnis quas reipub. deberet occasione officij: vt hic, & supra. e. l. libertus. §. fi. & C. de peri. eo. qui pro ma. interue. l. j. li. xj.

vt hic, & s. de priuil. cre. l. Antiochensium. & facit. C. de ven. re. ci. vi. l. j. & ij. & de loca. præd. ci. per to. lib. xj. & de fide. instru. & iure A
hastæ fil. si tempora. & supra de iure fil. l. fin.

a Pertinent. q. d. non ad ciuitatem.

Filij.] CASVS. In hoc princ. dic casum vt in glo. quæ incipit,

* per. inere.

Hic duo dicit & c. Secundo dicit: vidua retinet domicilium viri primi, donec secundo nubat. Tertio dicit: vbi liberti constituunt domicilium, inde dicuntur municipes: & nihilo minus sequuntur originem patroni, & vtrouique muna subeunt. Quarto dicit: relegatus ad certum locum sequitur interim domicilium loci in quæ relegatus est. Quinto dicit: senator remotus à senatu propter turpitudinē, non recuperat patriam originalem, vt in ea admittatur ad honores: nisi hoc specialiter impetrauerit. Sexto dicit quod senatores & eorum filij, item nepotes eo tempore nati quo pater est in senatu, eximuntur ab originali patria: quod intelligas quo ad onera: non quo ad honores. [SENATORES.] Senatoribus concessum est liberum arbitrium commendi vbi volunt. dicitur quod adhuc retinent domicilium in vrbe. f. Romana. Item qui fœnus exercēt: licet nō habeāt poss. tenētur ad onera patrimonialia. Franciscus Accur.

b Paterni. i. patris, qui est libertus.

c Et. pro id est.

d Manumissoris. id est patroni, qui est manumissor.

e Aut originē. Hic duo dicit. Primum, quod filij libertorum sequuntur domicilium patroni manumissoris. Idē dicā de filia liberti: vt. s. l. assumptio. in fi. Secundum, quod liberi libertorum sequuntur domicilium patroni manumissoris. idē iuris de liberto patroni. & cum secūdo concor. C. de mu. & orig. l. ij. lib. x. & sic redduntur singula singulis. & facit j. s. ij. & l. eius. in princ. & dic vt not. s. eo. l. assumptio. §. fin. Item in quocunque sequitur, dic vt in ea. l. assumptio. §. filius.

f Domicilium. vsq; adeo vt priuilegium quod viuo marito habebat, ei referuetur: vt. C. de priui. scho. l. quotiens. lib. xij. in princ. & facit. C. de inco. l. j. & fin. lib. x. & de nup. l. cum te. & de sena. l. fœminæ. & in authen. de nup. §. non tantum. col. iij. & supra de iudi. l. exigere.

g Tolerant. id est transfulerunt. & facit. j. eo. l. de iure. §. fin. & de mu. & ho. l. iij. in prin. & §. liberti.

h Maneribus. de quibus dic vt in prin. huius. l.

i Relegatus. relegatus est quo ad onera, non quo ad honores: vt supra de interdi. & re. l. relegatorum. §. fi. & facit in eo. titu. l. exilium. & supra eo. l. quis. §. fi.

k Motus. propter turpitudinem.

l Ad originalem. aliā originariam.

m Non restituitur. quo ad honores. ad quod. C. de digni. l. neque. lib. xij. & s. de sena. Cassius. sed quo ad onus sic: vt. s. de inter. & rele. l. relegatorum. §. fi. Sed nonne retinet: vt infra. l. proxi: Rñ. Retinet quo ad id tantum quod perdit non propter turpitudinem.

n Tempore. al. eo tempore, scilicet quo pater erat in dignitate senatoria: vt supra de sen. l. liberos. secundum Hug. al. quoquo tempore. Et non habeas infra ex filiis. pro quo supra de se. l. senatoris filium. in fi. sed illam expone vt ibi.

fas filci pertinent. a *

XXII. IDEM libro primo Sententiarum.

Filij libertorum libertarumque; liberti paterni & c. patroni manumissoris d. domicilium aut originem e. sequuntur. Vidua mulier amissi mariti domiciliū f. retinet exemplo clarissimæ personæ per maritum factæ. sed vtrunque aliis interuenientibus nuptiis permuat. Municipes sunt liberti & in eo loco, vbi ipsi domicilium sua voluntate tulerunt: g. nec aliquid ex hoc origini patroni faciunt præiudicium: & vtrubique muneribus h. adstringuntur.

Relegatus, i. in eo loco in quem relegatus est, interim necessarium domicilium habet. Senator ordine motus, k. ad originalem l. patriam, nisi hoc specialiter impetrauerit, non restituitur. m. Senatores, & eorum filij filiarumque quoquo tempore n. nati natæve, itēque nepotes, † pronepotes & proneptes ex filio, origini o. eximuntur, p. licet municipalem retineant dignitatem. Senatores qui liberum comitatum, id est vbi velint morandi arbitrium impetrauerunt: q. domicilium in vrbe r. retinent. Qui fœnus exercēt: omnibus patrimonij in tributionibus fungi debent, etsi possessionem non habeant. l.

XXIII. HERMOGENIANVS libro primo Iuris Epitomarum.

o Origini. aliā pro origine. vel melius, ex origine. vel, per originem. & quod aliā habetur in text. origine ex filiis, intellige antea natis, qui non habent hoc: vt. C. de digni. l. si senator. lib. xij. Item quod dicit, eximuntur: quo ad munera, non quo ad honores: a

Municipes esse definit senatoriam adeptus dignitatem quantum ad munera: u. quantum verò ad honorem retinere x. creditur originē. Denique manumissi ab eo, y. eius municipij efficiuntur municipes, vnde originem trahit. z. Miles ibi domicilium habere videtur, vbi meret, a. si nihil in patria possideat. b.

Administrator cum conuenitur ad aliqua reddenda, & ob hoc cōdemnatur, nō debet condēnari in eius pecuniæ vsuris. & hoc idem seruatur in fideiussoribus eius. h. d.

XXIII. SCAEVOLA libro secundo Digestorum.

Constitutionibus principum continetur, vt pecuniæ quæ ex detrimento soluitur, vsuræ non prestentur. & ita imperatores Antoninus & Verus Augusti rescripserunt, his verbis: Humanum est, reliquorum vsuras neque ab ipso qui ex administratione honoris reliquatus est, c. neque à fideiussore eius, & multo minus à magistratibus qui cautionem acceperint, exigi. cui consequens est vt ne in futurum à forma obseruata discedatur.

Licet duo sint potestates, tamē vicem vnius sustinent.

XXV. VLPIANVS libro primo ad Edictum Pratoris.

Magistratus d. municipales cum vnum magistratum administrent, etiam vnius hominis vicem sustinent: c. & hoc

vt supra. l. proxi. §. pen.

u. Quantum ad munera. nam munus ei imponi non potest respectu originalis municipij: quia honorem sustinenti, munus imponi non potest, vt hic, & infra de mune. & hono. l. honorem. R.

x. Retinere. vt supra de senat. l. senatores. & C. de inco. l. licet. & l. pen. lib. x.

y. Ab eo. scilicet senatore.

z. Trahit. manumissor. sed contra. j. eo. l. eius. ij. respon. sed hæc secundum illam. & dic vt ibi not.

a. Meret. id est stipendia facit, seu militat.

b. Possideat. idem si non habet ibi vbi meret, maiorē partem fortunarum: vt. C. de inco. l. ciues. lib. x.

c. Constitutionibus. Reliquatus est. aliā relictus est. & fa. C. de priui. filci. l. pecunia. & supra de adm. tu. l. maxime. C. de vsur. pup. l. eius. & supra pro soc. si vnus. §. pe. sed contra. s. de vsu. cum quidam. §. pe. Sol. hic honor, ibi munus tantum: vt arg. j. de mu. & ho. l. honor. j. respon. & §. j. & sic accipe. s. eo. Lucius. §. j. & adde quod ibi no. ADDITIO. Solue aliter secundum Bart. post Iac. de Aret. quod ibi tenetur, quia pecuniam publicam in vsus suos conuertit: hic vero per culpam male administravit: vt ex text. colligitur.

Magistratus.] CASVS. Potestates Mutin. licet sunt duo, tamen vicem vnius sustinet, si hoc sic dicatur in. l. municipali id est in statuto Mutin. idem est si de hoc nihil sit dictū: nam moribus, id est consuetudine hoc idem seruatur. Fran. Accur.

d. Magistratus. duo, vt sunt potestates Mutinenses.

e. Sustinent. ad hoc quod plures vicem vnius sustinent, facit. s. e. l. imperator. in princ. & de pac. l. si plures. & s. si fami. fur. fecif. di. l. j. in

a] vide ad l. huius intelligentiā lib. 10. C. tit. de municipibus & originariis, per totum.

† Quidam putāt addēdū esse nepotes.

* Reliquari est ex reliquis rationum alienū ac cōtrahere. Vide Buhic.

l.j.in princ. & de excu. tut.l.tria onera. Item an vnus sententia sine altero valeat? Respon.non, vt in authen. vt iudi. non ex. fa. iul. §. j. col. ix. & not. supra de arbi. l. sicuri.

Moribus. id est consuetudine. ad quod infra de polli. l. imperatores. in fine. & supra de iudi. cum prator. & infra titu. j. non tantum. §. fin. Item quod non prohibetur, permittitur: vt supra fur. aduer. nau. cau. stab. l. j. in fin. & §. qui. ex cau. ma. l. necnon. §. quod eis.

Permissum dicitur omne quod non prohibetur.

Quæ.] CASVS. Magistratus municipalis non potest facere ea quæ sunt imperij meri, vel mixti. non ergo potest restituere. in integrum concedere, vel iubere possidere bona causa rei seruandæ, aut dotis, vel legatoꝝ seruandorū causa. Fraciscus Accur.

Iurisdictionis. vt quia sunt de mixto imperio: vt & supra de iurif. om. iul. imperiū. & l. iubere. sic ergo nota quod defensor ciuitatis vel municipij non habet merum vel mixtum imperium: vt & in authen. de defen. ciui. §. nullam. coll. iij. in fin. §. & infra de regu. iur. l. vbicunque. & supra de dam. infec. l. iij. §. si forte. & de iurifdi. om. iul. magistratibus.

Augu. lib. 3, c. 8.

† festis.

Restituere. est ergo mixti imperij. Sed contra. C. vbi & apud quæ l. fin. in fin. ibi, quod & veteribus, &c. vbi etiã iure veteri videtur cõpetere iure magistratus eo quod potest delegari: vt ibi dicitur. Solu. specialiter sic, vt ibi: non generali commissione, vt hic. vel ibi pro minoribus restituendis, non pro maioribus, vt hic. sed hodie competit iure magistratus, cum generaliter etiam possit delegari: vt. d. l. in fin. & de offic. eius. l. j. ij. respon. & in hoc hodie corrigitur hæc lex. Accursius.

* Flo. de- uerfatur.

Possidere. ista sunt mixti imperij: vt. §. de iurifdi. om. iudi. l. iubere. Sed contra. §. de dam. infec. l. iij. §. si intra. versu. duas. & l. j. Solu. ibi ex primo decre. vel vt ibi. Item contra. §. de offi. eius cui man. est iur. l. cognitio. §. fin. Solu. cognitio potest mandari: sit danda. vel non, vt ibi: sed ipsa missio non, vt hic: & ibi notatur.

Ius.] CASVS. Manumissus efficitur municeps eius ciuitatis vnde habet originem suus patronus: nõ autem domicilium patroni spectatur: & sub. tantum. vel aliter vt in gl. & si patronus sit municeps duarum ciuitatum, sic fiet libertus eius earundẽ ciuitatum municeps. Item qui in municipio moratur, ibi emit, ibi contrahit, ibi dies festos celebrat: & in colonia vbi sunt agri sui, non moratur nisi raro: dicitur habere domicilium in municipio. Item si quis in duabus ciuitatibus sit instructus æqualiter, quia vtrouique habet domũ, & masaratica patris. necessaria, & vtrouque loco moratur æqualiter: dicitur municeps vtriusque ciuitatis. Postea dicit posse aliquem esse sine domicilio: & dat exempla in litera. Item relegatus vt ster in ciuitate quadam, puta Mutinæ: dicitur Mutinæ habere domicilium. Franc. Accur.

Non domicilium. scilicet tantum. vel sine eo legi potest: vt supra. l. assumptio. §. fin.

Municipem. nisi in altera sit municeps ratione dignitatis: vt supra municeps. ij. respon. & facit supra. l. Labeo. in fi. & l. si quis a pluribus. & l. filij. §. ij. in fin. Accursius.

a] Imò vero colonia hic pro oppido sumitur quod colonie iure videntur.

Colonia. id est villa a vbi agri sui coluntur. sic supra loca. l. si in lege. §. colonus. Item dic quod non suberat municipio illa villa: aliàs contra infra eo. l. qui ex vico.

Si quis. aliàs lex, si quis. aliàs. §. Celsus. Accursius. **Animo.** §. de ca. & postli. l. v. in fi. & l. nihil. & C. de i. co. l. ciues.

plerunque quidem lege municipali eis datur: verum etsi non sit datum, dummodo non denegatum, moribus a competit.

XXVI. PAVLVS libro primo ad Edictum.

EA quæ magis imperij sunt quàm iurisdictionis, b magistratus municipalis facere nõ potest. Magistratibus municipalibus non permittitur in integrum restituere, c aut bona rei seruandæ causa iubere possidere, d aut dotis seruandæ causa, vel legatoꝝ seruandorum causa.

XXVII. VLPPIANVS libro secundo ad Edictum.

EIus qui manumissus, municeps est manumissus: non domicilium e eius, sed patriam secutus: & si patronum habeat duarum ciuitatum municipem, f per manumissionem earundem ciuitatum erit municeps. Si quis negotia sua non in colonia, g sed in municipio semper agit: in illo vedit, emit, contrahit: eo in foro, balineo, spectaculis vgitur: ibi festos + dies celebrat, omnibus denique municipij commodis, nullis coloniarum fruitur: ibi magis habere domicilium, quàm vbi colendi causa diuersatur. *

Potest quis duobus locis habere

k Verum est habere. supra eo. l. Labeo. & l. assumptio. §. iuris prudentibus. & l. ordine. in fin. & l. sequen. & l. filij. §. municeps, & l. proximi. §. j.

l Consistat. aliàs constituat.

m Domicilio. sic aliquis est sine domicilio: & ratione originis quis habet domicilium: vt supra. l. j. in princ. ergo originem propriã potest quis derelinquere. Et sic contra. §. eo. l. assumptio. in princ. & supra de mune. & hono. l. & qui originem. Sol. dicitur quidã quod aliud est origo, & aliud est domiciliũ cum primum ex necessitate, & deseri non potest: secundum ex voluntate constituitur, & retinetur: vt. §. eo. l. libertus. §. patris. & secundũ hoc nõ sequitur: hic habet originem: ergo habet domiciliũ. licet sequatur, ergo est municeps: vt §. l. j. & ita hic de domicilio, nõ de origine dicit. hoc nõ placet. nam qui originem habet, ergo & domiciliũ. vnde etiam infantes statim habent domicilium: vt §. assumptio. in fin. & l. filij. j. respon. vnde dicitur quod hæc terra suæ originis chasmate periit, vel capta est, vt Troia: vt arg. §. de relig. l. cum loca. vel passa est aratrum, vt Carthago: vt supra qui. mo. vñusu. amit. l. si vñusu. ciuitati. vel omnes recesserunt: & sic est inhabitabilis: vt argu. §. de col. illi. l. iij. in prin. vel etiam per priuilegium desinit. supra eod. l. filij. §. senator.

† Alias est lex, & incipit, si quis.

* extinatio- ne, pro destinatione. Taurell.

re domicilium, sed vagabundus nullibi habet domicilium. hoc dicit. ll. sequen. se summant.

Celsus + libro primo Digestorum tractat, si quis h instructus sit duobus locis æqualiter, neque hic quàm illic minus frequenter commoretur: vbi domicilium habeat, extinctione * animi esse accipiendum. Ego dubito, si vtrouque destinato sit animo, i an possit quis duobus locis domicilium habere. Et verum est habere, k licet difficile est: quemadmodum difficile est sine domicilio esse quenquam. Puto autem & hoc procedere posse, si quis domicilio relicto nauiget vel iter faciat, quærens quò se conferat, atque vbi constituat. l nam hunc puto sine domicilio m esse. Domicilium autem habere potest & relegatus eo loci vnde arcetur: n vt Marcellus scribit.

XXVIII. PAVLVS libro primo ad Edictum.

INter cõuenientes & de re maiori o apud magistratus municipales agetur.

XXIX. GAIVS libro primo ad Edictum Provinciale.

INcola p & his magistratibus parere debet, apud quos inco-

etiam per priuilegium desinit. supra eod. l. filij. §. senator. **n vnde arcetur.** id est in quo. ad quod supra. l. filij. §. relegatus. & si quidem perpetuo, planum est: aliàs non, nisi maiorem partem fortunarum habeat: vt. C. de incol. l. ciues. lib. x. vel nisi. x. an. ibi steterit: vt in eo. titu. l. nec tempore. sed an in pristino domicilio potest conueniri? Respon. sic, si illud habet ex origine: & procuratorem habere potest: vt supra de mi. l. Papinianus lib. ij. respon. ait, exuli. sed si domicilium tantum, tunc non, cum illud sit mutatum voluntate: vt supra in princ. huius. l. not. & supra. l. libertus. §. patris.

Inter.] CASVS. Defensor ciuitatis cum infra certam summam à iure taxatam possit cognoscere & iudicare, dicitur quod ex consensu partium poterit & de maiori summa cognoscere & iudicare. Franc. Accursius.

Do Maiori. quàm ei liceat ratione suæ iurisdictionis. quid autem ei liceat, id est suæ iurisdictioni, dic vt in authen. de defen. ciuita. §. audient. & §. iudicare. col. iij. Sed secundum hoc nunquid potest vnus in eum consentire de causis meri imperij? Respon. non: cum tales causæ maximæ maximos exigant iudices: vt supra de arbi. l. non distinguemus. §. Iulianus. & C. vbi causæ fil. l. j. Idem puto in causis mixti imperij: vt supra eod. l. ea quæ. quia & illæ maximos iudices exigunt: vt. d. l. non distinguemus. §. de liberali. & C. de peda. iudi. l. ij. in fine. De causis ergo pecuniariis debet intelligi: in quibus tantum vsque ad centum aureos poterat olim cognoscere: vt. C. de defen. ciuita. l. j. & adde quod not. supra de iudi. l. j. Item facit supra de iurifdi. om. iudi. l. si idem. §. j. prout habes ibi in litera, maiorem. & de iudi. l. de qua re. §. j. & l. ij. §. sed si iudex. Accursius.

Incola.] CASVS. Natus Mutinæ, in hanc terram venit ad habitandum. dicitur quod munera subire debet vtrouique. Franc. Accursius.

P Incola. constitutione domicilij aliunde veniens: vt infra de verbo. signifi. l. pupillus. §. incola. & C. de incol. l. ciues. lib. x.

a Cuius est. origine.

b Iurisdictioni. ut possit ibi conueniri.

c Fungi debet. C. eo. de incol. l. j. in fin.

Qui ex vico. CASVS. Natus in terra Butrij, dicitur ciuis huius terræ, cum villa Butrij sub hac ciuitate sit. Fran. Accur.

Qui ex vico. ut Virgilius Mantuanus, licet ex vico eius, scilicet Plectolæ fuerit ortus.

Habere. scilicet ut ibi habeat domicilium. & hoc quod ad omnia, secundum quosdam: ut C. de incol. l. est verum, vel in alio casu ibi loquitur: scilicet quia non habet ibi domicilium.

Facit infra de censu. l. forma. §. qui vero agrum. & C. de episcopis & cleri. l. nulli. §. quod si testator. ibi, quod si in vico. & de natu. liber. l. iij. §. j. & in authen. qui. mo. nat. effici. sui. §. si quis igitur ex quolibet. colla. vij. & infra de verb. signifi. pupillus. §. incola. & §. territorium. & supra de iurisd. om. iudi. l. fina. & de iudi. l. insulæ.

Cui. aliis cui: & aliis cuius. & tunc dic, reip. &c.

Nihil. quod. id est quia. & tunc similia supra eo. l. magistratus. vel quod, scilicet domicilium. nam quandoque interdicitur: ut infra eodem. l. incola. & facit supra de cap. l. in bello. §. manumittendo. & de condit. & demonstra. l. Titio. §. Titio. & de ope. liber. l. penult. & supra eo. l. non vtrique.

Desponsaui quandam Mutinensem per verba de futuro: ante contractas nuptias non sequitur domicilium meum viri. In. l. sequen. dic casum ut litera stat, & exponit ut in glo. Franciscus.

Ea qua desponsa. per verba de futuro.

Ante contractas. secus si postea. ut supra de iudi. l. exigere. & de iurisd. om. iud. l. cum quædam. & C. de incol. l. fin. & de dig. l. mulieres. lib. xij. & infra eod. l. fin. §. iij. nisi esset non legitima: ut infra eo. l. de iure. §. fin. Sed quid ante ductionem, post matrimonium tamen? videtur quod statim: ut hic. nam & donationes ante impediuntur: ut supra de donat. inter vi. & vxor. l. pen. in princip.

Roma communis. vnde quilibet potest ibi conueniri, nisi speciale prætendatur priuilegium: ut legationis, vel simile: ut supra ex qui. cau. ma. l. necnon. §. si cum. & de iudi. l. ij. §. legatis. Item philosophantes ibi, excusantur à tutelis ac si in sua patria hoc facerent: ut supra de excusa. tuto. l. sed & reprobari. §. fina.

Incola. CASVS. Ciuis Bononien. ex iure domicilij cum esset ei aliquod munus nuntiatum, ut illud subeat, puta ut collectam soluat: vult nunc desinere ciuis esse, & Mutinam se transferre. dicitur quod non potest renuntiare domicilio quod hic habet, nisi munere ei iniuncto prius completo. Franc.

Destinatus. per impositionem. nam & ante est destinatus: tamen potest discedere quando vult: ut not. supra. l. nihil. sed hic est quasi præuentus: vnde non renuntiat: ut supra de iudi. l. si quis postea. & de iurisd. om. iudi. l. pen. Item quid si erat destinatus per hoc quod fecerat æstimum? videtur idem: ut argu. C. de censu. & censu. & exæquato. l. fin. in princ. lib. xj. Sed quid si non erat contractum debitum, vel iam denuntiatum consulibus illius terræ? Respon. in primo debet soluere vbi accepit partem suam rerum: ut supra de col. illi. l. j. in fin. sic & onus. Item in secundo: quia & ipsi imposta videntur: ut supra de condit. & demon. l. municipibus. & supra eod. l. municeps. Item quid si fiat

conuersus? Respon. non idem quia homo & res intereunt: ut supra pro soc. l. verum. §. fin. Arg. contra quod sic, & possit conueniri reuocatoria: ut supra quæ in frau. credi. l. omnes. §. Lucius.

Qui in agro siue domicilio moratur, non ut ibi habeat domicilium, ut scutifer vel castaldus, non dicitur ibi habere domicilium: & dic de hoc ut in glo. Franc. Accur.

Qui exercet actum alteri mandatum sub certo salario: salarium petere potest. Bartolus. xxxvi. IDEM libro primo Responsorum. Titio, cum esset Romæ studiorum gratia, epistula missa est à magistratibus patriæ suæ, ut porrigeret imperatori decretum eiusdem ciuitatis, quod erat cum ipsa epistula missum. Is autem qui suscepisset literas restituendas, collusione facta dedit Lucio Titio, qui & ipse Romæ morabatur suæ rei gratia. Sublato Titij nomine, cui erat decretum missum uti per ipsum daretur, suum nomen scripsit: & sic imperatori decretum secundum mandata reipublicæ dedit: quæro, qui viaticum petere ab ea potuisset: & quid commisisse videtur is qui non restituit literas ei cui restituere mandatum

Titio Bono. Romæ existenti causa studiorum, misit potestas Bonon. nomine huius ciuitatis quandam epistolam, in qua continebatur quod hic Titius quoddam decretum ostenderet principi quod decretum in epistola erat subiectum. Item viaticum datum erat nuntio ut Titio daret pro suo labore. nuntius autem dedit hanc epistolam Lucio Titio Bonon. quem inuenit Romæ, & non Titio, &c. & ibi est collusio facta cum eo, ut nomen Lucij Titij poneretur in epistola, sublato Titij nomine: qui Lucius decretum obtulit principi, secundum mandata reipubl. quæritur an Lucius possit petere viaticum à nuntio: an vero Titius? Item quid commiserit Titius? Et ad primam respondet, scilicet quod Lucius petet viaticum, & non Titius. Ad secundam responderetur ut in glo. quæ incipit, repete, & quæro, &c. [TITIVS.] Titius cum esset potestas Bononiæ, pecuniam publicam huius ciuitatis mutuauit alicui, accepto pignore, puta fundo: pacto facto cum debitore, ut si debitor non soluat debitum, creditor possit vendere pignus, non promittendo de euictione. sequentes potestates post Titium illud nomen & pignus approbant, vsque ad Meuium: qui & potestas fuit, & vendidit istum fundum, in maiore quantitate ostendens eum quàm esset in veritate: & sic ciuitas bene habuit ex illo pretio debitum suum, sed cum postea apparuit minus esse fundum obligatum quàm ostensus esset, reddidit potestas de pretio emptori: & sic non remanet penes ciuitatem tantum pretij, quantum erat debitum. dicitur quod hic Meuius tenetur ciuitati emendare hoc damnum: cum ipse vltimo approbauerit hoc pignus quasi bonum esset. Franc.

Missæ est. & viaticum erat missum Titio per eundem nuntium pro suo labore quem haberet in porrigendo princip.

Is, scilicet nuntius.

Restituendas. id est dandas. sic infra de verbo. signifi. l. verbum reddendi.

Collusione. cum Lucio.

Lucio Titio. alij quàm ei cui iusserat dare.

Suum nomen. Lucij.

Scripsit. idem Lucius. sic enim dixit, collusione.

Mandata. facta Titio.

Dedit. scilicet Lucius.

Ab ea. reipublica. al. eo, nuntio.

Et quid. repete, & quæro quid, &c. & dic is, scilicet nuntius qui non restituit, id est non dedit Titio. & dic quod multum commisit, id est deliquit: quia crimen falsi: ut supra de fal. l. j. §. qui in rationibus. & l. qui nomine. licet hic non dicatur. Vel dic, is, scilicet

Plectola patra Virgili.

Idē Cic. in orat. 2. contra Rul. lum. Vide in hęc. l. Alci. lib. dispun. 2. cap. 21.

Cecor gl in ca. quilibet. 17. q. 4. & text. in c. nō dubium. extra de sen. excomm. & facit tex. in cle 2. cū ibi not. de præben.

Ant. Aug. ad Modesti nū. Alciat. 2. disp. c. 21.

Vide in hūc locum Piū. Anto. Bart. in nouis legū interpretata.

scilicet Titius qui non restituit, id est non dedit literas principi: & tunc dic quod nihil deliquit.

a Et is item repete, & quod commisit is Lucius qui sublato &c.

b Incidisset, aliàs incidisset: & aliàs indidisset. & not. hic argu. ad questionem si tutor fecit sibi relinqui quod testator pupillo volebat relinquere: vt non teneatur reddere pupillo. Ioan. Item not. quod aliquis ex dolo suo lucratur. ad quod facit supra de origi. iur. l. ij. §. postea cum Appius. & §. de doli excep. l. si procurator. & de noua. l. doli. in fin. & de nego. gest. l. at qui natura. §. cum me. & §. ne quis eū qui in ius voca. l. si per alium. §. j. Sed arg. contra. C. de fur. & ser. cor. l. si quis seruo. Item fa. §. de fur. l. Sempronia.

Sed nūquid hic Lucius tenetur Titio? Respon. sic actione in factum: vt §. de fal. l. qui nomine. & sic non lucrabitur ex dolo. Nec etiam in aliis concor. quas modo dixi: vt in qualibet earum hic not. Nec ob. quod dicit nō posse: quia verum est mādati, vel neg. gest. quasi ex acceptione, sed quasi ex falso sic: vt dictum est.

c sine ulla repromissione. de euic. vel de indēnitate. quod et si non diceret, tamē promittere nō tenet: vt. C. credi. euic. pi. non de. l. j. & hoc si habes, ex promissione. aliàs est demonstratione. i. denūtiatione. hoc est quod nō tenetur denūtiare plus: quod. l. pactū valet: vt supra de euic. l. Herēnius. in prin. Vel demonstratione: quia non demonstrabat emēti. aliàs remissione: quia nil se de pretio remissurum emptoribus cum debitore cōuenit.

d Gradus. id est magistratus succedentes.

e Propter repromissionem. aliàs demonstrationem: & dicunt à magistratu, scilicet Titio fuit facta demonstratio vendentibus: id est sequentibus magistratibus qui vendiderunt & sic vendentibus est datui casus: & non erat bonum pignus. aliàs est, in remissione: & tunc vendentibus. i. ementibus: vt. §. de actio. empti. l. veteres. & quod dicit, à magistratu. l. qui vēdebat. & quod dicit de modo: id est propter fundum maiorem demonstratum plus fuit venditus quā valeret, ita q̄ reip. poterat satisfieri. sed remissione postea facta nō: vt hic & infra subiicit. aliàs propter repromissionem: quia promisit magistratus qui vendidit emptoribus, q̄ tot iugera erant, quod non erat verum: & ideo fuit coactus reddere.

f Restituere. promittendo.

g Eum igitur. Titius qui fuit nouissimus, id est primus. Sic & ibi: & erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. & sic corrigit quod dixit Herennius Modest. Vel dic eum. i. Mæuium, qui vere nouissimus magistratus est qui nomē approbavit. & facit ad hoc quod verius est. j. de admi. rerum ad ciui. perti. l. iij. §. prædium. qui ergo vltimus probavit, tenetur reipub. siue vendiderit, siue nō. nam potuit non vendere, nec approbare: vt si recipit nomen in suam rationem, non tamen approbando: sed saluo iure reipub. contra eum. ad quod facit. §. de admi. & peri. tuto. l. cum quæritur.

De iure. Jc a s v s. Si vna ciuitas cum alia ciuitate eiusdem prouinciæ litigat pro quodam ciue, quem quælibet ciuitas dicit suum, & nō alterius ciuitatis: de hoc cognoscet præses pro-

uinciæ earum. si autem hæ ciuitates sunt de diuersis prouinciis: tunc cognoscet præses sub qua est ciuitas quæ conuenitur. & hoc etiam diuus Hadri. rescripsit in quadam fœmina nupta viro alterius ciuitatis quā ipsa esset: vt conuenta nunc respōdeat in foro viri. secus si non legitimo viro esset coniuncta: quia non sequitur forum viri: vt hic in fine. l. habes. Item libertus subit munera vbi patrona nata fuit. Itē vbi habet domiciliū libertus. Fran.

Istud principium legitur duobus modis. vno modo secundum Dyn. alio modo secundum Iac. de Arc. & Odo. secundum Dy. diuiditur sic: Primò loquitur quādo ciuitas vindicabat aliquem in suum ciuem. intelligas aliquem singularem, vel vniuersalem alterius villæ. Secundò, quādo aliquis negat se esse ciuem vel incolam alicuius ciuitatis. Secūda ibi, eum tamen. sed secundum Iac. de Arc. primò loquitur quando est contentio inter duas ciuitates quæ subsunt diuersis præsidibus: quia vterque præses simul cognoscit. Secundò loquitur quādo est contentio inter priuatum & rempub. & hoc secundum Iac. de Arc. & Odo. Barto.

xxxvii. CALLISTRATVS libro primo de Cognitionibus.

De iure omnium incolarum quos quæque ciuitates sibi vindicant, h præsidum prouinciarum cognitio est. Cum tamen se quis negat incolam esse: apud eum præsidem prouinciæ i agere debet, sub cuius cura est ea ciuitas à qua vocatur ad munera: k non apud eam ex qua ipse dicit oriundum esse. Idque diuus Hadrianus rescripsit mulieri quæ aliunde orta, alibi nupta est. l. Libertos eo loco munus facere debere, vnde patrona erit, & vbi ipsi domiciliū habebunt, placet. m Mulieres quæ in matrimonium se dederint non legitimum: n non ibi muneribus fungēdas, † vnde mariti ea-

cunt statim remittendum ad litigandum sub præside petentis. Et sic nota quod ratione dubitationis aliquid cōceditur, quod aliàs non concederetur. sic supra de iud. l. si quis ex. & l. ij. §. sed si dubitetur. & C. de vsu. l. si ea. & §. de quæstio. l. hereditariis. & ad legē Aquil. l. item Mela. §. j. in fin. Item nonne hic potest mutare suam voluntatem: vt. §. eo. l. nihil est? Respon. non mutabat, sed maiore partem fortunarum vbi vindicabat, habet: vnde factō nō mutabat, quod est opus: vt. §. eo. l. domiciliū.

l Nupta est. vt respondeat in foro viri vbi lis fuerat primo cepta: vt supra de iurisd. om. iudi. l. pe. vel dic vt vir eam ibi petat per interdicitum, vel offi. iudi. Sed si contra patrem interdiceret, in foro patris ageret: vt. §. de libe. exhib. l. imò. Item facit ad primam expositionē. §. de iudi. l. exigere. in fine. & §. eo. l. ea. quæ. & C. de dīgni. l. mulieres. lib. xij. Accursus.

m Placet. & sic in duobus locis supra eo. l. filij. §. ij.

n Non legitimum. aliàs si legitimum, contra: vt. §. proximi. §. idque. & infra. proximi. §. item. Quo ad aliquid tamen non legitimum pro legitimo habetur: vt quia adulterium committitur: vt. §. de adulte. l. si vxor. §. si quis plane. Item patri ius occidendi datur: vt eo. titu. l. marito. §. finā.

Imperatores. Jc a s v s. Aliquis iurauit quod nunquam erit decurio, id est de consilio. postea eligitur in duumvirum, qui habet necesse administrare in consilio. remittitur ei sacramentum. Item colonus fisci debet fungi muneribus in sua patria, si hoc fit sine fisci damno. quod inspiciet præses cum procuratore fisci. Item ad

forum viri: vt hic in fine. l. habes. Item libertus subit munera vbi patrona nata fuit. Itē vbi habet domiciliū libertus. Fran.

h Vindicat: adiecta causa de iure ciuitatum. qđ dic vt supra de rei vit. l. j. §. j. & sic si Bon. cum Imolano de hoc litigar, coram communi præside agitur: vt hic. sed in sequenti alius est præses vnus, alius alterius: hic tamē dicit large vindicari, agendo vel defendendo.

i Prouincia. hoc est ideo forte, quia commodū non pertinet ad iudicē: & ideo in propria causa non videtur ferre sententiam. sed si commodum ad eum pertinet, quia decimam est habiturus, cōtradici potest: vt supra quando appellandum sic. l. j. §. in propria.

k Ad munera. erat enim ciuitas in quasi possessione: & ita ille agens sequitur forum rei: vt C. de iurisd. om. iudi. l. iuris ordinem. & sic proprie ponit agere. & facit supra de euic. l. venditor. Sed quid si non erat in quasi possessione, sed fuerat? Videtur idem: vt hic, & j. tit. j. l. j. Item quid si negat se fuisse incolam? Respon. cognoscetur hic summam sub iudice sub quo nunc est, an aliquādo fuerit incola petentis: & sic remittetur: vt C. vbi cau. sta. l. j. Alij dicunt

† functionas. al fungi cogendas.

officium magistratum spectat exigere ea quæ sunt legata ciuitatibus. & si non exigant: ipsi magistratus & eorum heredes tenentur. Item Mutinensis femina hic nupta, sequitur hoc domicilium viri, nec interim cogitur munera subire in ciuitate Mutinæ. Item si pater fraudulenter emancipat filium electum in magistratum, ne pro eo teneatur: tenetur quasi fideiussor.

Item cum queritur, an quis sit municeps huius ciuitatis: inspicitur an hic habeat domum & similia. non sufficit quod Bononinus vocatur. Item magistratus siue sponte siue coactus fungatur magistratu, debet cauere de indemnitate reipublicæ. Fran. Accur.

a Ordini. decurionum.

b Creatus esset. si quis ergo non interest consilio, qui iurauit non esse de consilio: & eligitur consul iustitiæ, qui habet necesse interesse consilio ut consul: indulgetur ei: ut hic, & C. ad legem Iul. maie. l. ij. & qui satisfacta. cog. l. fina. & supra de re mili. l. qui cum vno. §. qui post. Vel dic quod hic primò decurio fuit electus: aliàs duumvir esse non potest: ut. j. titu. j. l. honores. §. ij. Accursius.

c Muneribus. municipalibus.

d Excute. possit fieri sine damno, vel non.

e Procuratore. fisci, quia eius interest, & sic vocatus: ut supra de mino. l. in causæ. j. §. causa. & cor. infra de iure immu. l. semper. §. conductores. & §. coloni. Sed contra

C. de excusa. tuto. l. coloni. Sol. ut ibi.

f Magistratus. genitui casus.

g Legatorum. reipu. relictorum.

h Ipsos. scilicet magistratus: ut & C. ut in possess. leg. l. ina.

i Non sint. non ergo prius. Et sic contra. C. de fideiuss. l. iure nostro. Solu. sub. hic maxime. hodie constat hoc esse verum: ut in authen. de fideiuss. §. j. col. j. & §. eo. l. libertus. §. j. **ADDITIONE.** Vel dic aliter secundum Bar. hic, quod hic specialiter: ut. l. ij. §. fi. & ibi not. infra de admi. re. ad ciui. perti.

k Muneribus. nisi pro possessione quam ibi habet: ut. C. de mulie. & in quo loco mu. sexui. l. j. lib. x. & facit supra. l. prox. §. fina. & §. penul. & supra de iudi. l. exigere. & C. de inco. l. fina. lib. x. & de digni. l. mulieres. lib. xij. & de iurisd. omni. iudi. l. penult.

l Consultò. id est malitiosè. ad quod infra de vac. mu. l. j. §. qui in fraudem. & supra de fur. l. si seruus nauem. §. interdum. & supra si quis omis. cau. testa. l. j. in prin. & supra eo. l. ordine. §. in fraudem. & de re mili. l. qui cum vno. §. eum qui. secus si non malitiosè: ut C. de filiisfamil. & quemadmodum. l. j. lib. x.

m Caueret. expresse, vel tacite: ut supra. l. ij.

n Ex ipsis rebus. supra eo. l. domicilium.

o Nam solam nominis. quia vocetur Bonogneus: non ideo Bononienis est. aliquid ramen operatur, ut nomina sint consonantia rebus: ut institui. de donatio. §. est & aliud.

p Debere. de indemnitate reipub. ut. §. l. ij. in fi.

q Adgnouerunt. supra famil. erciscun. l. qui erat. contra. Solu. hoc potest facere, ut in cautionem non incidat, puta bene regens.

DE DECVRIONIBVS, ET EORUM FILIIS.

Qui sunt decuriones, dic ut infra de verbo. signifi. l. pupillus. §. decuriones. & continua. Dixit de membris: nunc de capite. **ADDITIONE.** Vel continua aliter secundum Bar. hoc modo: supra dictum est de municipibus: sequitur videre de his qui regunt municipia. Bartolus.

Decuriones sunt senatores municipales, ex quorū ordine sumuntur Duum-

rum sunt, sciendum est: sed vnde ipsæ ortæ sunt: idque diui fratres rescripserunt.

XXXVIII. PAPIRIVS IVSTVS libro secundo de Constitutionibus.

Imperatores Antoninus & Verus rescripserunt, gratiam se facere iurisiurandi ei qui iurauerat se ordini non interfuturum, & postea duumvir creatus esset.

Item rescripserunt, colonos prædiorum fisci, muneribus fungis sine damno fisci oportere: idque excutere præsidem adhibito procuratore debere. Imperatores Antoninus & Verus rescripserunt, ad magistratus officium pertinere exactionem pecuniæ legatorum: & si cessauerint, ipsos vel heredes conueniri: aut si soluendo non sint, fideiussores eorum qui pro his cauerunt. Item rescripserunt, mulierem, quam diti nupta est, incolam eiusdem ciuitatis videri, cuius maritus eius est: & ibi vnde originem trahit, non cogi muneribus fungi. Item rescripserunt, patris qui consultò filium emancipauerat, ne pro magistratu eius caueret, perinde bona teneri, atque si fideiussor pro eo extitisset: Item rescripserunt, cum

uir, id est magistratus quique alios honores in municipio gerant, non ex plebeis, & qui etiam gerat alia quædam munera ciuilia. & hic titulus proprie de his qui in decurionum ordinem adleguntur & de dignitate & privilegiis eorum in pænis & questionibus, quorum omnium participes sunt decurionum filij etiam patribus ordine motis. Cuiacius.

queritur an municeps quis sit: ex ipsis etiam rebus probationes sumi oportere. Nam solam nominis similitudinem ad confirmandam cuiusque originem satis non esse. Imperatores Antoninus & Verus rescripserunt, non minus eos qui compulsi magistratu funguntur, cauere debere, quam qui sponte officium adgnouerunt.

DE DECVRIONIBVS, & filiis eorum.

TITVLVS II.

Decuriones debent manere in ciuitatibus suis: aliàs reuocabuntur de locis vbi habitant, in suas ciuitates.

I. VLPIANVS libro secundo opinionum.

Decuriones quos sedibus ciuitatis ad quam pertinent, relictis, in alia loca transmigrasse probabitur: præses prouinciæ in patrium solum reuocare, & muneribus congruentibus fungitur.

II. IDEM libro primo Disputationum.

Qui ad tempus relegatus est: si decurio sit, desinet esse decurio. Reuersus planè

eligi alius. secus est in eo qui ad tempus remouetur ab ordine decurionatus. nam finito tempore decurio est ipso iure: tempore autè nõdum finito potest alius eligi loco eius: & cum tempus finitum est, si non inuenit loca aliqua vacua, expectat donec locus vacet. Item finito tempore si inuenit locum vacuum, & sic in decurionatum reuertitur recuperat, statum quem prius habebat inter decuriones. secus in decurione relegato ad tempus, qui finito tempore eligitur in decurionem. nam velut nouus in ordinem venit. [IN FILIIS.] Filij decurionis dicuntur, qui sunt concepti & nati ex decurione. Item & prius nati, scilicet ante decurionatum patris, dicuntur filij decurionum quo ad quædam, scilicet ut pænas plebeiorum non subeant: quas in litera subiicit. [IN AVO.] Dic casum ut in glo. quæ incipit, ut factus senator &c. Itè natus ex eo qui est remotus à decurionatu: si quidem ante conceptionem istius pater erat remotus, dicitur iste filius plebeij. si autem primo fuit conceptus, dicitur decurionis filius. idem dicendum est si pater eius fuit relegatus: ut si post relegationem patris filius sit natus, dicatur filius plebeij si prius sit natus: dicatur filius senatoris. Idem si Titius decurio sit remotus ad tempus ab ordine, & interim conceptus ei filius est, & editus: dicitur decurionis filius: licet pater decedat antequam in ordinem reuertatur. Item si conceptus sit à plebeio, & antequam nascatur, pater eius fuit decurio, & desit esse: dicitur decurionis filius. [IN VLVM.] Ex delicto patris non imponitur pæna filio: nec ad decurionatum vel ad cæteros honores prohibetur filius aggredi propter delictum paternum. & dic de hoc ut in glo. Item maior quinquaginta & quinque annis, non cogitur honorem decurionatus suscipere, sed sponte suscipere potest: & si suscipit sponte, munera ciuilia non cogitur suscipere: etiam si esset maior septuaginta annis, ad quæ decuriones alij vocari consueuerunt. honores autem gerere debet. Franciscus.

Relegatus est. puta ad decem annos.

Esse decurio. durante pæna.

Decuriones.] **CAVS.** Decurio huius ciuitatis, cum in hac ciuitate deberet stare, & tractare facta huius ciuitatis: recessit de hac terra, & alibi iuit. dicitur quod præses prouinciæ reuocabit eum, ut in hac terra subeat munera. Fran.

Reuocare. ad instar seruorū glebæ, ut in auth. de man. princ. §. sed neque. col. ij. & hoc nisi steterint. xxx. an. in seruitio alteri curiæ: quoniã & si velint recedere, non possunt. secus si per se stant: quia tunc nec per. xl. an. præscribunt se: ut. C. de præscript. xxx. an. l. præscriptionem. & C. de fundis rei. l. eum. lib. xj. aliàs cuiuslibet licet mutare domicilium: ut §. titu. j. l. nihil. sed qua act. & corā quo iudice petetur, dic ut. C. vbi quis decu. vel cohor. l. j. & ad hoc quod hic dicitur, supra titu. j. l. de iure. in prin.

Qui ad tempus.] **CAVS.** Decurio relegatus ad tempus, desinit esse decurio: & finito tempore relegationis nõ recuperat locum suum: poterit tamen de nouo eligi in decurionem: in suo tamen loco poterit

a Non obtinebit ipso iure, etiam si inuenerit locum vacuum. Ac-
curfus.

b Fieri id est de nouo eligi.

c Non restituetur. scilicet ipso iure.

d Nam & sublegi bene dico non semper eum posse eligi.

e Potest. scilicet alius:
dum ille non est in pœ-
na.

f Alius. aliàs alius: &
aliàs alicuius. & defecit
locus, & tunc dic, sci-
licet ordo: & facit in
authen. vt clerici qui
recedunt aliis pro. §. j.
col. v. Sed iure canonū
nemo potest poni in lo-
co viuientis: vt. vij. q. j. c.
j. & ij.

g Qui ad tempus. vt in
primo casu huius le-
gis.

h Decurio est. ipso iure,
scilicet si inuenit locum
vacuum.

i Restituitur. scilicet ip-
so iure.

k Agatur. infra titu. j.
l. j. in fine.

l Ad tempus. vt in pri-
mo casu huius legis.

m Venit. ex crimine
dānatus: aut perpetuā
subiit infamiā: vt quan-
do conueniens pœna,
vel minor, sed non cau-
sa cognita: aut tempo-
ralem, vt quando aucta
vel etiam minuta, sed
cum causa cognita: vt
no. supra tit. j. l. ordine.

In primo casu ad nullū
honorem aspirat: vt. C.
de dig. l. ij. Nec ob. j. l.
proxi. ij. & ij. respon.
quia ibi fuit pœna mi-
nuta ex causa: & sic in-
famia tēporalis. Et eo-
dem modo respon. ad
l. supra de fal. l. falsi. §. or-
dine. nā in vtraque fuit
damnatus ex tali crimi-
ne quod perpetuā irro-
gat infamiam. sed minu-
ta fuit cum causa: vt di-
xi. Si vero temporalem,
durante infamia non a-
spirat: sed & tempore
finito ad nouum non
aspirat, nisi tanto tem-
pore stet, quanto digni-
tate caruit: vt supra tit. j. ordine. in prin. & infra. e. ad tempus. si ve-
ro veterem velit recuperare: aut non vacat, & non recuperat re-
legatus, vel ab ordine motus. si vero vacat: relegatus per nouā ele-
ctionē ab ordine motus ipso iure recuperat: vt hic. & hoc si prius
fuerat decurio, aliàs non sine permisso principis: vt infra eo. l. im-
peratores.

n In filiis legitimis, non autem spuris: vt. C. de suis & legitimis
lib. x.

o Pertinet. nam quo ad alia non prodest eis dignitas patris. post
dignitatem enim demum susceptus, dignitate patris gloriatur:
vt in filio senatoris dicitur: vt. C. de digni. l. senator. lib. xij. R.
Vel dic vt not. supra de sena. l. senatoris filium. non ergo his pœ-
nis plectuntur decuriones, vel eorum filij: vt hic, & supra de pœ.
l. moris. §. ista. & C. de infal. l. decuriones. & C. eod. l. omnes iudic-
ces. lib. x.

p Idem respondet. vt factus senator post natiuitatem nepotis, di-
catur nihilo minus nepos decurionis: quod potest prodesse: quia
posito quod pater eius fuerit & ipse decurio, sed desit ante con-
ceptionem huius nepotis, nota illa patris filio non nocet: quia
et si non filius, erit tamen nepos decurionis: vt supra de sena. l.
ff. Nouum.

q Moneatur. id est remoueat.
r Vt decurionis. ad omnia hæc facit supra

de pœnis. l. moris. §. pen. & supra
de in ius vocan. l. adoptiuum. §. fina. Sed arg. cōtra. C. de quæstio.
l. diuo.

de pœnis. l. moris. §. pen-
ult. & supra de sena. l.
senatores. & l. emanci-
patum. per totum.
f Venerit. id est redie-
rit.
t Illi prodesse. arg. insti.
de inge.
u Nullum patris delictū.
concor. supra de pœn.
l. crimen. & C. de pœ.
l. sancimus. & supra de
bon. dam. l. fin. in princ.
& infra titu. ij. l. & qui
originē. §. quod pater.
& C. de inoffic. test. l. si
quis in suo. §. fina. & de
bo. liber. l. in seruitu-
tem. §. si patroni. & su-
pra de senat. l. emanci-
patum. in fi. & l. filiam.
& de ritu nupt. l. gener-
ali. in fi. & supra ea. l. §.
in auo. & infra eo. l. spur-
rij. in princ. & de in ius
vo. l. adoptiuum. in fin.
& C. de lib. & eo. libe.
l. j. & §. de his quib. vt
indig. l. post legatū. §. si
pater. Sed fallit in casti-
bus, vt in crimine læsæ
maiestatis, & in aliis: vt
not. j. de inoff. testa. l. si
quis in suo. in fi. & §. so-
lu. matri. l. Mæuia. §. fin.
& C. de quæstio. l. diuo.
& C. de cohort. l. ante-
penult. lib. xij. & C. de
nup. l. imperialis. §. illud
hic. quæ sunt argu. con-
tra:

x Constitutionibus. C.
qui æta. se excu. l. j. lib.
x. & sic in omni perso-
nali munere; nisi in tu-
tela vel cura; vbi ad
lxx. annos: vt institu-
de excusa. tuto. §. item
maior. & C. qui æta.
lib. x.

y Annis septuaginta. ne-
dum. lxx. & fa. C. eo. l. iij.
non vltra. Sed arg. con-
tra. C. de excusa. l. vo-
luntariæ. & infra de va.
mu. l. pen. §. fin. **ADDI-**

locum suum quidem non obti-
nebit: **a** sed non semper prohi-
betur decurio fieri. **b** denique
in locum suum non restituetur. **c**
nam & sublegi **d** in locum eius
potest: **e** & si numerus ordinis ple-
nis sit, expectare eum oportet
donec alius **f** vacet. Alia causa
est eius qui ad tempus **g** ordine
remouetur. hic enim impleto
tempore decurio est. **h** Sed &
in huius locum sublegi poterit.
Sed & si plenum locum inueni-
rit, expectet & donec locus va-
cet. Restitutus **i** tamen in ordi-
nem, vtrum eum ordinem teneat
quem primū habuit, an verò
quem nunc nactus est, quæri po-
test, si fortè de ordine sententia-
rum dicendarum agatur. **k** arbi-
tror tamen eundem ordinem te-
nere, quem pridem habuit. Non
idem erit in eo qui relegatus ad
tempus **l** est. nam hic velut nouus
in ordinem venit. **m**

**Natus ante decurionatum, est
filius decurionis quo ad quædam:
scilicet vt pœnas plebeiorum cui
ter. hoc dicit. §. sequen. glo. ponit
casum.**

In filiis **n** decurionum quæstio
est, vtrum is solus decurionis fi-
lius esse videatur, qui conceptus
& natus est ex decurione: an ve-
rò & is qui antè natus est, quàm
pater decurio fieret. Et quidem
quantum pertinet **o** ne fustibus
castigetur, & ne in metallum de-
tur: non nocet plebeio patre ef-
se natum, si postea honor decu-
rionis patri eorum accesserit. In
auo quoque Papinianus idem re-
spondit. **p** ne patris nota filius
macularetur. Sed si pater ipse

emancipati. in fin. & facit supra de pœnis. l. moris. §. pen. & supra
de in ius vocan. l. adoptiuum. §. fina. Sed arg. cōtra. C. de quæstio.
l. diuo.

q Moneatur. id est remoueat.

r Vt decurionis. ad omnia hæc facit supra

ordine motus sit: si quidem an-
te conceptionem eius mouea-
tur, **q** arbitror eum quasi plebeij
filium in honoribus spectari.
Quòd si post conceptionem pa-
ter ipsius dignitatem amiserit: di-
cendum erit benignè, vt decurio-
nis **r** filium intuendum. Proinde
hic quoque qui post patris relega-
tionem natus sit: si quidem antè
conceptus est, similis senatoris fi-
lio habebitur: si postea, nocebit
illi relegatio. Si ad tempus ordi-
ne moto patre fuerit natus, me-
diòque tempore cōceptus & edi-
tus: an quasi decurionis filius na-
scatur, licet pater eius antè obie-
rit, quàm in ordinem venerit? **s**

Quòd benignè erit admittendum.
Præterea si cōceptus sit à plebeio:
mox ante editionem pater eius
decurionatum adeptus, ante edi-
tionem amiserit: non infauorabi-
liter quis medium tempus illi pro-
desse **t** veluti iam nato responde-
bit. Nullum patris delictum **u**

innocenti filio pœnæ est: ideoque
nec ordine decurionum, aut cæ-
teris honoribus propter eiusmodi
causam prohibetur. Maiores an-
nis quinquagintaquinque ad de-
curionatus honorem inuiti vocari
constitutionibus **x** prohiben-
tur. Sed si ei rei consenserint, etsi
maiores annis septuaginta **y** sint:
munera quidem ciuilia **z** obire
non coguntur: honores autem ge-
rere debent.

**Qui minorem sententiam pa-
titur quàm delictum exposcit, re-
tinet bona sua: nec ad decuriona-
tum admittitur finito tempore cō-
demnationis.**

**III. IDEM libro tertio de Of-
ficio Proconsulis.**

TIO. Tu dic secundum Barto. quòd hic consensus decurionatū,
qui est actus vniuersalis adiiciens honores omnes: ibi consensus
cuidam officio particulari.

z Ciuilia. ad quæ eliguntur aliqui ex decurionibus. & fa. ad hoc
infra titu. ij. l. sponte. & l. cui muneris.

Generaliter. **CASVS.** Quidam relegatus ad tempus, cum gra-
uius deberet condemnari, bona sua retinet: nec ad decurio-
natum admittitur finito tempore. & intelligas quòd sine causæ
cognitione fuit minuta. si autem causa cognita fuit minuta pœna,
vt quia ob delictum falsi, vel aliud simile ad tempus sit ordine de-
curionum motus, cum grauius deberet damnari: finito tempore
in ordinem reuertitur: quòd intelligas si locum vacatē inuenit.
& hoc etiam dixit quidā imperator, qui dixit quòd motus ab ordi-
ne ad tempus, vel ille cui est interdictum officiū aduocationis,
vel aliquod aliud vsque ad tempus: quòd finito tempore poterit
fungi honore vel officio. [s p v r i o s.] Dicitur spurios posse eli-
gi in ordinem decurionum. sed si alij legitimi filij extāt qui in ordi-
nem volunt venire: spurij hoc casu non admittuntur. tunc ergo
demum spurij admittuntur ad decurionatum, cum alij legitimi de-
sunt. Item Iudæi possunt vocari ad honores. Fran.

x Constitutionibus. C.
qui æta. se excu. l. j. lib.
x. & sic in omni perso-
nali munere; nisi in tu-
tela vel cura; vbi ad
lxx. annos: vt institu-
de excusa. tuto. §. item
maior. & C. qui æta.
lib. x.

y Annis septuaginta. ne-
dum. lxx. & fa. C. eo. l. iij.
non vltra. Sed arg. con-
tra. C. de excusa. l. vo-
luntariæ. & infra de va.
mu. l. pen. §. fin. **ADDI-**

z Ciuilia. ad quæ eliguntur aliqui ex decurionibus. & fa. ad hoc
infra titu. ij. l. sponte. & l. cui muneris.

Generaliter. **CASVS.** Quidam relegatus ad tempus, cum gra-
uius deberet condemnari, bona sua retinet: nec ad decurio-
natum admittitur finito tempore. & intelligas quòd sine causæ
cognitione fuit minuta. si autem causa cognita fuit minuta pœna,
vt quia ob delictum falsi, vel aliud simile ad tempus sit ordine de-
curionum motus, cum grauius deberet damnari: finito tempore
in ordinem reuertitur: quòd intelligas si locum vacatē inuenit.
& hoc etiam dixit quidā imperator, qui dixit quòd motus ab ordi-
ne ad tempus, vel ille cui est interdictum officiū aduocationis,
vel aliquod aliud vsque ad tempus: quòd finito tempore poterit
fungi honore vel officio. [s p v r i o s.] Dicitur spurios posse eli-
gi in ordinem decurionum. sed si alij legitimi filij extāt qui in ordi-
nem volunt venire: spurij hoc casu non admittuntur. tunc ergo
demum spurij admittuntur ad decurionatum, cum alij legitimi de-
sunt. Item Iudæi possunt vocari ad honores. Fran.

x Constitutionibus. C.
qui æta. se excu. l. j. lib.
x. & sic in omni perso-
nali munere; nisi in tu-
tela vel cura; vbi ad
lxx. annos: vt institu-
de excusa. tuto. §. item
maior. & C. qui æta.
lib. x.

y Annis septuaginta. ne-
dum. lxx. & fa. C. eo. l. iij.
non vltra. Sed arg. con-
tra. C. de excusa. l. vo-
luntariæ. & infra de va.
mu. l. pen. §. fin. **ADDI-**

z Ciuilia. ad quæ eliguntur aliqui ex decurionibus. & fa. ad hoc
infra titu. ij. l. sponte. & l. cui muneris.

a *Clementiorem*. id est minorem quam debebat.

b *Boni*. aliis bonis: quia bona non perdit: ut supra de inter. & re. leg. l. relocatorum. §. ad tempus. aliis boni, id est consolationem bonam, propter bona quae non amittit: ut dixi. sic supra de iure do. l. si res. §. j.

c *Decurionatum*. si dicas sine causa cognitione minutam: planum est. si cum causa, dices quod non accepit decurionatum scilicet non vacantem, vel etiam vacantem, nisi per novam electionem. ut not. supra eod. l. ij. & cum hac secunda expositione melius continuatur, sed si &c.

d *Redire*. ut supra de fal. l. falsi. §. ordine. & dic quod causa cognita fuit minuta: & sic rediit ipso iure ad vacantem: quod est in relegato secus, quia per novam electionem: ut supra proxi. respon. eodem modo intellige quod sequitur, imperator &c. nec ob. supra de postul. l. imperator. vbi non fit differentia inter relegatum, & ab ordine motum: quia illa secundum hoc intelligitur: ut ibi not. & fa. supra titu. j. l. ordine. & infra. e. l. ad tempus. & quod not. supra l. j. Alij dicunt eum damnatum ex crimine quod non irrogat infamiam. & quod dicit falsi. si non publici: & grauioribus, id est grauius. sic. §. loca. l. si merces. §. qui columnam. & quod dicit, non relegatus, sub. taliter ut fuit. §. scilicet ex crimine quod importat infamiam. & sic intelligunt inferiorem. §. imperator.

e *Allegi*. id est legi.

f *Legitime*. id est hunc filium legitimum qui petat decurionatum.

g *Oporteret*. No. inter aliquos, alios eorum praeferi. sic. C. de haere. auth. idem est. & C. de loc. pra. fil. l. j. §. j. & §. quae in frau. cre. l. j. & de here. insti. l. qui soluendo. & de pac. l. maiorem. & de posi. l. bona fides. & de adul. l. ij. in fine. & l. sequen. & de leg. iij. l. re. co. iuncti.

h *His*. scilicet filiis legitimis.

i *Recipientur*. necessitas non habet legem: ut supra de offi. procō. l. j. & supra de fun. dot. l. j. & infra eo. l. spurij. & supra de acquit. re. do. l. quaedam. & C. eo. titu. eos. & in auth. quomodo oportet. epi. §. quantam. lib. x. col. j.

k *Plenum*. supra solu. matri. l. j.

l *Permiserunt*. C. de Iud. l. fina. contra. solu. hic & ibi prohibentur. sed hic ea demum permittuntur, quae ad eorum spectant superstitionem. R. vel dic ut ibi. & facit. C. eo. l. omnes. lib. x.

m *Es*. Iudaeis. ad quod est infra titu. ij. l. si quis magistratus.

n *Qua superstitionem*. sub modo. nam si laederentur, non coguntur id agere.

D *Decurio*.] CASVS. Licet prohibeatur a lege, ne decurio conducatur agros & similia: si tamen successit conductori agrorum, remanet in conductione. Fran. Accur.

o *Prohibetur*. ut. C. loca. curialis. & C. e. l. si quis procuracionem. lib. x. & infra eo. l. spurij. §. decurio.

p *Sucesserit*. tit. vniuersali.

q *Remanet*. in ea. ratio est: quia melius est remanere, quam ad interesse iure hereditario teneri, & facit. §. de iure fil. l. iij. §. si post. & de fal. l. j. §. penul. & de re. mil. l. milites. in fine. & de vsu. l. cum quidam. §. fiscus. & de re. eo. l. magis. §. si pupillus. & §. de acquiren. rerum do. l. quaedam. & C. de filca. vsur. l. ij. lib. x.

A *D tempus*.] CASVS. Cum minor poena quam debeat de iure, imponitur decurioni, ut quia ad tempus ordine remouetur

ex crimine quod infamiam importat: etiam finito tempore remouetur a decurionatu. si autem quis relegatur ad tempus ex crimine leuiori, & sic aucta est poena, non habetur inter infames: & ad honores admittitur. Fran.

r *Motos*. dic motum lata sententia ut debuit: vel fuit minuta sine causa, & perpetuo durat infamia. & sic in perpetuum remouetur: ut. C. de dig. l. ij. & supra de re. mili. l. qui cum vno. §. ad tempus. & supra tit. j. l. ordine. ij. respon. & quod dicit crimine quod ignominiam importat, dic quod est omne publicum. Item & priuatum, si modo ciuilem competens pro eodem priuato infamet: ut supra de publi. iudi. l. infamem. Item quod subiicit, ad tempus &c. dic relegatum ex crimine leui, sed non famoso: ut dam. iniur. vel concussio: vel termini moti secundum quosdam. quod non placet: quia non bene diceret supra de infamibus tractato. dic ergo quod fuit aucta poena, & sic remittitur infamia post causam finitam: ut hic, & §. poena grauior. l. quid ergo. & C. ex qui. cau. infra. irro. si Posidonium. non ergo intendit hic facere differentiam inter relegatum, & ab ordine motum, sed inter eum in quo minuta, & eum in quo aucta est poena: & sic non obstat supra de postu. l. imperator. & adde hic quod not.

III. MARCIANVS libro primo de iudiciis publicis.

D *Ecurio* qui prohibetur a conductione quaedam: si iure successerit in conductione, remanet in ea: quod & in omnibus similibus seruandum est.

V. PAPINIANVS libro secundo Quaestionum.

A *D tempus ordine motos* ex crimine quod ignominiam importat: in perpetuum moueri placuit. ad tempus autem exulare iussos ex crimine leuiore, velut tractato negotio non esse inter infames habendos.

VI. IDEM libro primo Responsorum.

S *Purij decuriones* fieri poterit ex incesto quoque natus. Non enim impedienda

in. §. poena grauior. Item nec ob. ad primum respon. huius. l. supra de fal. l. falsi. §. ordine. quia ibi causa cognita fuit minuta. & eodem modo respon. supra. l. proxi. ij. & iij. respon. Alij distinguunt. aut in publico crimine ordinario augetur vel aliis deminuitur poena, & non remittitur infamia. aut extraord. & tunc aut per sententiam, aut ex genere poenae. si ex genere poenae aucta: remittit. idem si deminuta, sed certis rationibus: ut. C. de infra. l. et si seuerior. si autem per sententiam aucta, minuit: ut. §. poena grauior. minuta autem non minuit: ut supra de iniur. l. diuus. quae distinctio in prima parte est contra. §. poena grauior. in eo quod dicit, vltro le. &c. ut supra de poe. l. in seruorum. in fi. Item dicunt quidam vbi ex genere poenae vna est infamia, & sic finita poena, finitur. vbi duratura est poena per sententiam latam, duae sunt infamiae. Prima, ex sententia: secunda, ex poena: vnde finitur tempus, & sic finitur vna. alia tamen remanere potest, secundum praedictas distinctiones.

S *Purij*.] CASVS. Spurij, item incestuosi possunt fieri decuriones: & redditur ratio in litera. Item si minor. xxv. ann. si factus decurio ex causa, debet habere salarium quod decurioni datur: interim tamen non subeunt ea quae alij de ordine. Item decurio prohibetur vectigalia etiam suae ciuitatis conducere. Item qui accusauit aliquem de crimine publico, & destitit sine abolitione, non potest in decurionem eligi: sicut nec damnati calumniae causa iudicio publico. [P A T E R.] Filio in decurionem electo, pater eius appellauit nomine filij. licet sit exclusus ea quia tarde appellauit, & si filius subiit decurionatum inuito patre: non tenebitur pater pro filio. Item cum decuriones debent aliquam sententiam ferre, primam vocem habent qui decorati sunt pluribus honoribus iure decurionis. Item & illi qui plures habent liberos in ordine decurionum. Franciscus Accursius.

f *Spurij decuriones*. in defectum: ut supra. l. generaliter. §. spurios.

t *Poterit*. decurio.

humanitatem.

l. 3. ex qui bus cau. infra. irro. vbi tamen alij ser. Antonini sententia refertur.

His verbis Christiani intelliguntur, ut apparet ex Tacito lib. 18. annalium, Tranquillo in Tiber & Plin. i. epist. Cur autem publicatum sit hoc rescriptum, ostendit Tertul. in Apologetico. Alcia. ad. l. quidam. ignauia. C. de decur. & 3. dispunc. ca. 8.

Admistr.

a Admisit. i. deliquit. sic enim vitium est &c. vt C. de leg. here. l. lege. xij. tab. Sed arg. contra C. de natu. lib. l. legem. & l. fin. & extra de fil. presby. c. j. & iij. & in Lombard. de fil. presby.

b Facti. ex causa. vt. j. eo. l. non tantum. §. j.

c Non possunt. contra. s. de re iudi. l. quidam. Sed ibi à principe, & inter certas personas: hic generaliter. Item ibi ex consilio assessoris: vt in auth. de iudi. in prin. coll. vj. hic ipsemet debet consulere: vt. j. de verbo. signi. l. pupillus. §. decuriones. & facit. j. titu. ij. l. ad rem.

d Etiam sua. s. eod. l. decurio. cū suis cōcor.

e Exercere. id est conducere. Accur.

f Decurionum. vt. j. eod. l. Herennius Mode.

g Ignominia. vt Co. ad Turpil. l. ij.

h Veluti. id est sicuti.

i Iudicio publico. quos constat esse infames: vt supra de infra. l. j. §. qui in iudicio. non autem dicitur q̄ accusatio Turpil. sit publica. Sed de hoc dic vt. s. de pu. iudi. l. j. no. & facit. s. tit. j. l. libertus. §. in quæstionibus. & l. Lucius. §. antepenul.

k Creato. patre absente.

l Præscriptione. bidui vel tridui: vt & s. quando ap. l. j. §. quod in sententiis.

m Ratum. Sed nonne appellando ratificat: vt C. de filiis fa. & quemadmo. l. cum appellasse. li. x. Respon. hic etiā contradicit, secundum R. vel ibi nomine suo: hic filij nomine appellatur secundum H. & facit ad hoc. C. eo. filios. lib. x. & s. tit. j. l. ij. & j. l. proximi. §. fina.

n Pro filio. id enim tantum pro patre sufficit, si contrariam protestatus sit voluntatem.

o Ceteris. ex priuilegio ergo potest dari prima vox: vt & s. titu. j. l. j. Vel da exemplum de tacito priuilegio. j. titu. j. l. ij.

p Ferendis. i. vel magis creditur: vel illi habent primam vocem.

q Decurionis. aliàs decuriones: & tunc sub. constituti. Ac.

r Decorati sunt. hoc expone vt. j. titu. j. l. j. Accur. §. i.

s In suo collegio. id est familia. Accur.

t Rogatur. aliàs rogatur. & sub. dicere. aliàs rogatus. & tunc sub. dicit, ceterosque &c. Sed si non habeas que, non sub. dicit. & fa. C. de decu. l. in albo. lib. x.

u Honores.] CASVS. Non inspicitur qui primo fuerit decurio, vt per hoc prius ad honores admittatur. Itē surdus qui nūquā audit: item mutus qui in totum non loquitur, ab honoribus ciuilibus nō etiā à muneribus patrimonialibus excusantur. Item qui non est decurio, non potest eligi duumuir, cum hic honor ad decuriones spectet, non ad plebeios. Item pater non dicitur consentire decurionatui filij, quando ostendit contrariam voluntatem vel apud acta præsidis, vel apud ordinem, vel alio modo, & sic pro filio non tenetur hoc casu. Fran.

v Non ordinationi sed po. aliàs ordinationi: aliàs ordinatis omnibus. & est sensus, id est nō secundum ordinem: vt qui primo fuit decurio, primo ad honorem aliquem admittatur, sic in auth. de mona. §. ordinationem. coll. j. & C. eo. l. ad subeunda. lib. x. & de potio. ad mu. vo. l. j. Sed arg. contra. C. de offi. præ. vrb. l. primicerius. Item non ob. j. de mu. & hono. l. vt gradatim. in prin. Solu. ibi de ordine honoris: hic oneris. **ADDITIO.** Ista solu. glo. non est bona, secundum Barto. ideo die aliter, secundum eundem, ff. Nouum.

w Honoribus ciuilibus, nō etiā à muneribus excusantur. Is qui non sit decurio, duumuiratu vel aliis honoribus fungi nō potest: quia decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. Ad decurionatum filij ita demum pater non consentit, si contrariam voluntatem vel apud acta præsidis, vel apud ipsum ordinem, vel quo alio modo contestatus sit.

x Si in totum. aliàs secus: vt C. qui morbo. l. j. contra. li. x. & de excu. tu. l. frater. & insti. qui. nō est permis. face. test. §. item surdus.

y Non etiam à muneribus. f. patrimonialibus: sed à personalibus bene excusantur: vt C. qui mor. l. j. lib. x.

z Plebeij. hoc quare vt. j. de va. mu. l. à decurionatu.

aa Si contrariam. s. titu. j. l. quotiens. & s. solu. mar. l. ij. §. voluntate. & C. de filiis fa. & quēadmo. l. ij. lib. x. & quando prouo. non est ne. si pater. & s. ad Mace. l. si filius. §. j. Item facit. j. tit. ij. l. sponte.

ab Decurionibus.] CASVS. Si decurio perdat bona sua, maxime quia multa dona cōtulerat in alios: danda sunt ei alimenta de publico. Fran. Accur.

ac Decerni. de publico. sic ergo not. quod qui de suo non potest aliquid, quandoque de alieno est alendus: vt & supra vt in poss. leg. l. pen. & de tute. & rat. distra. l. j. §. si pupillus, & de lib. agn. l. v. §. solent. & C. de or. cog. l. fi. & s. de inoffic. testa. l. si instituta. §. penulti.

ad Ob munificentiam. f. conferendo munera & dona in alios. vel, id est occasione muneris sui. ad quod. j. titu. ij. l. honor. in prin. & s. j.

ae Euerus.] CASVS. Natus ex seruo & ex matre libera, potest fieri decurio. Item nauicularij non possunt fieri decuriones. Fran. Accur.

af Non prohibetur. plane si eius pater tunc sit effectus decurio: vt decurionis filius, priuilegium sibi non vindicabit. diuersum est in legitimo: vt. s. eo. l. ij. & C. de suis & legi. l. ex libera. Rog.

ag Nauicularij. His enim ea immunitas est danda, quæ decurionibus effectis non esset largienda, secundum M. Sed quamuis decuriones non debeant fieri: tamen creati muneribus compelluntur fungi: vt. j. de iur. immu. l. v. §. fina. Accur.

ah Decuriones. quia vtrunque officium gerere nō possunt: vt. j. de iur. immu. l. semper. §. fina.

quod ibi loquitur de ordine honorum in eadem persona: hic in diuersis.

v Si in totum. aliàs secus: vt C. qui morbo. l. j. contra. li. x. & de excu. tu. l. frater. & insti. qui. nō est permis. face. test. §. item surdus.

z Non etiam à muneribus. f. patrimonialibus: sed à personalibus bene excusantur: vt C. qui mor. l. j. lib. x.

a Plebeij. hoc quare vt. j. de va. mu. l. à decurionatu.

b Si contrariam. s. titu. j. l. quotiens. & s. solu. mar. l. ij. §. voluntate. & C. de filiis fa. & quēadmo. l. ij. lib. x. & quando prouo. non est ne. si pater. & s. ad Mace. l. si filius. §. j. Item facit. j. tit. ij. l. sponte.

c Decurionibus.] CASVS. Si decurio perdat bona sua, maxime quia multa dona cōtulerat in alios: danda sunt ei alimenta de publico. Fran. Accur.

d Decerni. de publico. sic ergo not. quod qui de suo non potest aliquid, quandoque de alieno est alendus: vt & supra vt in poss. leg. l. pen. & de tute. & rat. distra. l. j. §. si pupillus, & de lib. agn. l. v. §. solent. & C. de or. cog. l. fi. & s. de inoffic. testa. l. si instituta. §. penulti.

e Ob munificentiam. f. conferendo munera & dona in alios. vel, id est occasione muneris sui. ad quod. j. titu. ij. l. honor. in prin. & s. j.

f Euerus.] CASVS. Natus ex seruo & ex matre libera, potest fieri decurio. Item nauicularij non possunt fieri decuriones. Fran. Accur.

g Non prohibetur. plane si eius pater tunc sit effectus decurio: vt decurionis filius, priuilegium sibi non vindicabit. diuersum est in legitimo: vt. s. eo. l. ij. & C. de suis & legi. l. ex libera. Rog.

h Nauicularij. His enim ea immunitas est danda, quæ decurionibus effectis non esset largienda, secundum M. Sed quamuis decuriones non debeant fieri: tamen creati muneribus compelluntur fungi: vt. j. de iur. immu. l. v. §. fina. Accur.

i Decuriones. quia vtrunque officium gerere nō possunt: vt. j. de iur. immu. l. semper. §. fina.

j Herennius.] CASVS. Licet quis habuit salarium vt decurio: non propter hoc est effectus decurio, cū secundū. l. non erat factus decurio. Fran.

k Albi. aliàs salarij: vt quia diu percepit salarium, vel diu stetit scriptus in albo. Et est argu. contra eos qui non recte in ecclesiis sunt constituti. ad quod. s. de admi. tut. l. antepen. & C. de rei vindi. l. solennibus. & s. l. spuriij. §. minores & C. de præscrip. xxx. ann. competit. & de reli. locum. Sed ar. contra. s. de ritu nup. l. qui in prouincia. §. diuus. & de offi. præto. l. Barbarius.

l Non sit. vt quia minor, vel aliàs inhabilis: vt infra. l. proximi. §. j.

m Non tantum.] CASVS. Qui sunt teneræ ætatis, vt minores xxv. ann. item qui sunt grandis ætatis, non debent eligi decuriones: & grandem ætatem intelligas ætatem quinquaginta & quinque an. nam abinde infra debent suscipere decurionatum, vt sic iuniores non ita grauentur. Item minor. xxv. ann. potest eligi decurio ex causa, puta in defectum aliorum. Item consuetudo est spectanda in talibus: & hoc etiam principes dixerunt. Fran.

n Si in totum. aliàs secus: vt C. qui morbo. l. j. contra. li. x. & de excu. tu. l. frater. & insti. qui. nō est permis. face. test. §. item surdus.

o Non etiam à muneribus. f. patrimonialibus: sed à personalibus bene excusantur: vt C. qui mor. l. j. lib. x.

p Plebeij. hoc quare vt. j. de va. mu. l. à decurionatu.

q Si contrariam. s. titu. j. l. quotiens. & s. solu. mar. l. ij. §. voluntate. & C. de filiis fa. & quēadmo. l. ij. lib. x. & quando prouo. non est ne. si pater. & s. ad Mace. l. si filius. §. j. Item facit. j. tit. ij. l. sponte.

r Decurionibus.] CASVS. Si decurio perdat bona sua, maxime quia multa dona cōtulerat in alios: danda sunt ei alimenta de publico. Fran. Accur.

s Decerni. de publico. sic ergo not. quod qui de suo non potest aliquid, quandoque de alieno est alendus: vt & supra vt in poss. leg. l. pen. & de tute. & rat. distra. l. j. §. si pupillus, & de lib. agn. l. v. §. solent. & C. de or. cog. l. fi. & s. de inoffic. testa. l. si instituta. §. penulti.

t Ob munificentiam. f. conferendo munera & dona in alios. vel, id est occasione muneris sui. ad quod. j. titu. ij. l. honor. in prin. & s. j.

u Euerus.] CASVS. Natus ex seruo & ex matre libera, potest fieri decurio. Item nauicularij non possunt fieri decuriones. Fran. Accur.

v Non prohibetur. plane si eius pater tunc sit effectus decurio: vt decurionis filius, priuilegium sibi non vindicabit. diuersum est in legitimo: vt. s. eo. l. ij. & C. de suis & legi. l. ex libera. Rog.

w Nauicularij. His enim ea immunitas est danda, quæ decurionibus effectis non esset largienda, secundum M. Sed quamuis decuriones non debeant fieri: tamen creati muneribus compelluntur fungi: vt. j. de iur. immu. l. v. §. fina. Accur.

x Decuriones. quia vtrunque officium gerere nō possunt: vt. j. de iur. immu. l. semper. §. fina.

y Herennius.] CASVS. Licet quis habuit salarium vt decurio: non propter hoc est effectus decurio, cū secundū. l. non erat factus decurio. Fran.

z Albi. aliàs salarij: vt quia diu percepit salarium, vel diu stetit scriptus in albo. Et est argu. contra eos qui non recte in ecclesiis sunt constituti. ad quod. s. de admi. tut. l. antepen. & C. de rei vindi. l. solennibus. & s. l. spuriij. §. minores & C. de præscrip. xxx. ann. competit. & de reli. locum. Sed ar. contra. s. de ritu nup. l. qui in prouincia. §. diuus. & de offi. præto. l. Barbarius.

aa Non sit. vt quia minor, vel aliàs inhabilis: vt infra. l. proximi. §. j.

ab Non tantum.] CASVS. Qui sunt teneræ ætatis, vt minores xxv. ann. item qui sunt grandis ætatis, non debent eligi decuriones: & grandem ætatem intelligas ætatem quinquaginta & quinque an. nam abinde infra debent suscipere decurionatum, vt sic iuniores non ita grauentur. Item minor. xxv. ann. potest eligi decurio ex causa, puta in defectum aliorum. Item consuetudo est spectanda in talibus: & hoc etiam principes dixerunt. Fran.

ac Si in totum. aliàs secus: vt C. qui morbo. l. j. contra. li. x. & de excu. tu. l. frater. & insti. qui. nō est permis. face. test. §. item surdus.

ad Non etiam à muneribus. f. patrimonialibus: sed à personalibus bene excusantur: vt C. qui mor. l. j. lib. x.

ae Plebeij. hoc quare vt. j. de va. mu. l. à decurionatu.

af Si contrariam. s. titu. j. l. quotiens. & s. solu. mar. l. ij. §. voluntate. & C. de filiis fa. & quēadmo. l. ij. lib. x. & quando prouo. non est ne. si pater. & s. ad Mace. l. si filius. §. j. Item facit. j. tit. ij. l. sponte.

ag Decurionibus.] CASVS. Si decurio perdat bona sua, maxime quia multa dona cōtulerat in alios: danda sunt ei alimenta de publico. Fran. Accur.

ah Decerni. de publico. sic ergo not. quod qui de suo non potest aliquid, quandoque de alieno est alendus: vt & supra vt in poss. leg. l. pen. & de tute. & rat. distra. l. j. §. si pupillus, & de lib. agn. l. v. §. solent. & C. de or. cog. l. fi. & s. de inoffic. testa. l. si instituta. §. penulti.

ai Ob munificentiam. f. conferendo munera & dona in alios. vel, id est occasione muneris sui. ad quod. j. titu. ij. l. honor. in prin. & s. j.

aj Euerus.] CASVS. Natus ex seruo & ex matre libera, potest fieri decurio. Item nauicularij non possunt fieri decuriones. Fran. Accur.

ak Non prohibetur. plane si eius pater tunc sit effectus decurio: vt decurionis filius, priuilegium sibi non vindicabit. diuersum est in legitimo: vt. s. eo. l. ij. & C. de suis & legi. l. ex libera. Rog.

al Nauicularij. His enim ea immunitas est danda, quæ decurionibus effectis non esset largienda, secundum M. Sed quamuis decuriones non debeant fieri: tamen creati muneribus compelluntur fungi: vt. j. de iur. immu. l. v. §. fina. Accur.

am Decuriones. quia vtrunque officium gerere nō possunt: vt. j. de iur. immu. l. semper. §. fina.

an Herennius.] CASVS. Licet quis habuit salarium vt decurio: non propter hoc est effectus decurio, cū secundū. l. non erat factus decurio. Fran.

a Ordinare, est ad honorem & magistratus promouere, quasi ad ordines adoptare. E. P.

a Vide Bu. in annota. poster. hic. **b** Dic quod ibi loquitur de electis & nominatis qualiter ordinentur: hic de eligendis, & nominandis: secundū Bar. hic.

f Flo. duū- uirato.

Ali de alie no quāq̄ quis potest.

* perceptio- tione aliàs, sola salarij præceptio- ne. vide Bud hic in anno postea.

a *Aetatis*. vt minores. xxv. ann. vt. j. l. proximi.
b *Grandes*. aliàs graues.
c *Natu*. maiores. lv. an. vt. j. l. proximi. §. & §. l. ij. §. fin.
d *Seniores*. scilicet excusantur. nisi. lv. habeant an. ne & c. & dic. non aliàs. id est non sine causa. Accur.

e *Munera publica*. personalia. nã patrimonialia subeunt minores: vt C. de mu. pa. l. etiã. l. xj.

f *Ex causa*. propter inopiam aliorum: vt C. qui & aduer. quos. l. j. & §. e. l. ij. §. fi. & C. qui ætate se excu. l. ij. l. xj. & C. quando prouo. non est ne. l. si pater. & infra de mu. & ho. l. ad rem.

g *Consuetudo*. No. consuetudinẽ in electione feruari: vt C. de ædific. pri. l. iij. & §. de adm. tu. l. si sine herede. §. Luci. & j. de polli. l. imperatores. §. fi. & §. de testi. l. testiũ. in fi. & §. cõmu. prædi. l. v. ditor. §. si cõstat. & de aqua plu. arc. l. j. in fi. Accur.

E *Os qui.* **CASVS.** Qui esculenta & poculenta videntur, vt Petri- colus Baillardi, & Guido- ctus de Vignola, licet sub ædilibus cõsi sint, id est sub ascariis: tamẽ possunt eligi in decuriones. si tamen cõsi sint ab ascariis, id est fustigati, vt quia malũ forũ faciebant de vino, ita demũ possunt eligi in decuriones, quãdo aliàs honesti homines non inueniuntur ad decurionatum. Fran. Accur.

Notatur hæc potestas ædiliũ a Suetonio in Claudio, cui ait quẽdam fuisse relegatũ a Claudio, quod in ædilitate in- quilius prædiorum suorum cõtra vetitum cocta vendentes multasset, villicũque interuenientẽ flagellasset. Duare. l. disputa. ca. 10.

h *Vtensilia*. esculenta, & poculenta, & foreses epulas. P.

i *Petere*. id est habere. nec enim honores peti debent, sed offerri: vt. j. de var. cog. l. j. §. j. & de cri. sacrile. l. fi. vel forte in casu loquitur, vt patriã necessitas hoc exigeret: sec. 10. vel dic, licet iã electo: vt & §. de off. præf. l. fi. in prin. nõdũ electo nõ licet: vt. §. ad. l. Iul. amb. l. j. Vel dic vt dixi in l. Barbarius.

k *Infames*. vt & C. de infam. l. nullam. & supra de infam. l. i. ctus. si ergo essent infames: ab honoribus, non oneribus repelluntur: vt C. de infam. l. j. Accur.

l *Arcentur*. id est non habebunt honores.

m *Iure*. i. iurisdictione sua. & sic nõ videtur illis esse dedecus.

n *Pauca*. j. tit. ij. l. vt gradatim. §. & si lege. & §. eo. l. ij. in fin.

o *Facultates*. C. e. l. ad subeunda. lib. x.

I *mpetatores.* **CASVS.** Plebeius relegatus ad tempus, finito tẽpore reuersus non potest eligi in ordinem decurionatus sine permisso principis. Item relegatus ad tempus, qui prius fuerat decurio: finito tẽpore potest eligi in decurionẽ, si erat minor. xxv. an. tẽpore dãnationis. si autẽ erat maior, nõ admittitur ad decurionatum, nisi tantũ tẽpus labatur nõc quantũ fuit tẽpus relega. Itẽ natus ex patre relegato, potest eligi decurio. Item ex quo quis est factus decurio: si aliquis nõc veniat, & velit dicere qd nõ recte sit factus: non auditur. à principio enim debebat venire. Fran.

XI. CALLISTRATVS libro primo Cognitionum.

Non tantũ qui tenere ætatis, sed etiam qui grandes natu sunt, decuriones fieri prohibentur. illi quasi inhabiles rempublicã tueri, ad tempus excusantur: hi verò in perpetuum amouentur: nõ aliàs seniores: nõ ne seniorũ excusatione iuniores onerentur, ad omnia munera publica suscipiẽda soli relictĩ. Neque enim minores vigintiquinque annis decuriones allegi nisi ex causa possunt: neque hi qui annũ quinquagẽsimũ & quintũ excefferunt. Nonnunquam etiam longa consuetudo in ea re obseruata respicienda erit: quod etiam custodiendum principes nostri consulti de allegendis in ordine Nicomedensium huius ætatis hominibus rescripserunt.

Qui castigati sunt flagellis ab ædilibus curulibus, eo quod mala victualia vendebant: admittuntur ad decurionatum, si alij honestiores non reperiuntur. h. d.

XII. IDEM libro sexto Cognitionum.

Eos qui vtensilia negotiantur & vendunt: licet ab ædilibus cæduntur, non oportet quasi viles personas negligi. denique non sunt prohibiti huiusmodi homines decurionatum vel aliquem honorem in sua patria petere. nec enim infames sunt. Sed ne quidem arcentur honoribus, qui ab ædilibus flagellis cõsi sunt. Quanquam iure suo ita ædiles officio isto fungantur, in honestum tamen puto esse, huiusmodi personas flagellorum ictibus subiectas in ordinem recipi: & maximẽ in eis ciuitatibus quæ copiam virorum honestorum habeant. nam paucitas eorum qui

P *Relegatos*. plebeios. f. aliàs sine permisso principis redirent secundum distinctionem quæ est. §. cod. l. ij. Vel dic quod hic non fuerat prius decurio: ibi sic.

Q *In ordinem*. decurionum.

R *Relegatos*. f. nõ plebeios. Vel dic, id est eos qui prius fuerat decuriones: & quod dicit, eligi, scilicet statim. est ergo sensus: vt si erat minor, statim possit eligi in nouũ. cũ & infamia finita sit. si maior: nõ nisi tãto tẽpore steterit, quãto fuerit primo in relegatione: vt. §. tit. j. l. ordine. in prin. Accur.

muneribus publicis fungi debeat, necessaria etiam hos ad dignitatem municipalem, si facultates habeant, inuitet.

XIII. PAPIRIVS IVSTVS libro secundo de Constitutionibus.

Impetatores Antoninũ & Verus Augusti rescripserunt, in tẽpore relegatos & reuersos, in ordinẽ allegi sine permisso principis non posse. Item rescripserunt, relegatos nõ posse tempore finito in ordinem decurionum allegi: nisi eius ætatis fuerint, vt nondum decuriones creari possent, & dignitas certa spem eius honoris, id faceret, vt princeps indulgere possit. Item rescripserunt, eum qui in relegatione natus est, non prohiberi honore decurionatus fungi. Item rescripserunt, non admitti contradicere volentem, quod nõ recte quis sit creatus decurio: cum initio contradicere debuerit.

XIII. PAVLVS libro primo Questionum.

DE decurione damnato non debere quæstionem haberi, diuus Pius rescripsit. vnde etiã si deserit decurio esse, de inde damnetur: nõ esse torquẽdum in memoriam prioris dignitatis placet.

DE ALBO SCRIBENDO.

TITVLVS III.

I. VLPIANVS libro tertio de Officio Proconsulis.

Decuriones in albo ita scriptos esse oportet, vt lege municipali præcipitur. Sed si lex cessat, tũc dignitates erunt spectandæ: vt scribantur eo ordine, quo quisque eorum maximo honore in municipio functus est: puta qui duumviratum gesserunt, si

Decuriones hic titulus declarat. Sequuntur autem albi ordinem etiam in sententiis ferendis & in honoribus vel muneribus suscipiendis. Sola tamen alibi proscriptio decurionem non facit. l. 10. §. tit. prox. sicut sola relatio in censum ciuem Romanum non facit. Cuius.

Decuriones. **CASVS.** Nomina decurionum scribenda sunt in albo ordine quem consuetudo requirit. si non est consuetudo, inspiciuntur dignitates eorum: vt qui in maiori dignitate est, eius nomen primo scribatur: & sic de singulis: & specificat in litera. & similis ordo inspicietur cũ sententiam aliquam debent dare decuriones. Item nomina eorũ qui dignitatem aliquam habuerunt à principe: in albo scribendo præferuntur illis qui municipalibus honoribus functi sunt. & hoc dicit hæc. l. & seq. Fran.

b *Lege*. i. consuetudine: vt. §. tit. j. l. non tantum. cum concor.

relegatos. f. aliàs sine permisso principis redirent secundum distinctionem quæ est. §. cod. l. ij. Vel dic quod hic non fuerat prius decurio: ibi sic.

Q *In ordinem*. decurionum.

R *Relegatos*. f. nõ plebeios. Vel dic, id est eos qui prius fuerat decuriones: & quod dicit, eligi, scilicet statim. est ergo sensus: vt si erat minor, statim possit eligi in nouũ. cũ & infamia finita sit. si maior: nõ nisi tãto tẽpore steterit, quãto fuerit primo in relegatione: vt. §. tit. j. l. ordine. in prin. Accur.

f *Aetatis*. tempore dãnationis.
t *Creari*. id est minores. vt. §. e. l. spuri. §. j. nam tunc statim, per nouam electionem tamen.
u *Dignitas*. aliàs dignitas certã spem. i. dignitas cõferẽda post reditũ. facit principi certã spem si ille bene ageret: vt ita princeps probabiliter indulgeat.

D *E decurione.* **CASVS.** Si decurio sit dãnata, nõ propter hoc potest subiici tormẽtis: etiã si antequã damnaretur, deserit esse decurio. & redditur ratio in litera. Fran. Accur.

Y *Rescripsit*. C. de infam. l. decuriones. Accur.
Z *Decurio esse*. honeste, aliàs secus: vt C. de tabu. l. ij.

a *Prioris dignitatis*. §. de quæstio. l. vnus. §. seruus. cum concor.

DE ALBO SCRIBENDO.

Cuius corruptor vindicatur egregie: vt supra de iur. omni. iudi. l. si quis id quod iurisdictionis causa.

Albũ est numerus siue matricula vel, vt ex veteribus quidam loquuntur, patricula decurionum. Quo ordine in eo sint proscrubendi decuriones hic titulus declarat. Sequuntur autem albi ordinem etiam in sententiis ferendis & in honoribus vel muneribus suscipiendis. Sola tamen alibi proscriptio decurionem non facit. l. 10. §. tit. prox. sicut sola relatio in censum ciuem Romanum non facit. Cuius.

D *E decurione.* **CASVS.** Si decurio sit dãnata, nõ propter hoc potest subiici tormẽtis: etiã si antequã damnaretur, deserit esse decurio. & redditur ratio in litera. Fran. Accur.

necessario.

certã spẽ. is fecerit.

q. d. relegatum ita demũ post exactũ relegationis tẽpus in ordinẽ eligi potest, si donationis tẽpore nõdũ ætatis decurionalis, & indoles morũ pollicetur ei videatur principis indulgentiam Bud hic.

In Nouellis latinis manu. & præsertim No. ror. semper scribitur per, u.

a Hi qui eorum, aliis deest, eorum.
b Venit, id est electus est.
c In sententiis, id est ut primo sententiam de electione vel decreto aliquo, seu consilium suum dent: ut supra titu. j. l. ij. §. j. ver. restitutus tamen. & l. spurij. §. fin.
d Diximus, facit. §. de offi. præ. vrb. l. fin. & de consu. l. j. & j. tit. j. l. rescripto. in princ. & l. vt gradatim. in prin. & C. de mu. pa. l. j. & de ma. testa. l. fin. & j. de lega. l. sciendum. §. ordine. & §. tit. j. l. spurij. §. fi. & §. de va. mu. l. pe. §. fi. cum cōcor. Sed cōtra. §. tit. j. l. honores. in prin. cum concor. & C. qui bo. ced. pos. l. fin. & §. de le. & senatusconsult. l. non est nouum.

* & municipum.

c **I**n albo. Cōsecuti sunt. maius enim est bonum & efficacius, à maiori datum, ad quod. C. de aduo. di. iudicum. l. restituendæ. in fin. & in authen. vt iud. sine quoquo sus. §. eos autē. col. ij. & §. de re iudi. l. quidam. & §. titu. j. l. spurij. §. fi. in princ.

DE MVNERIBUS & HONORIBUS.

Dixit de municipibus & eorum primatibus: nunc de honoribus & oneribus eis imponendis.

Diuisio & enumeratio bonorū & munerū publicorum hoc titulo cōtinetur, ad qua vocari diximus municipes solos & incolas, & ex municipibus plerumq; decuriones, enumeratio etiā eorū munerū qua possessionibus indicuntur. Honor est administratio Reip. cū dignitate.

Mun^o est administratio Reipubl. sine dignitate. & vel patrimoniale, si sumptū maxime requirat, vel personale si nō sumptū, sed corporis & animi laborem principaliter requirat. L. i. in patrimoniali ait maxime. In personali, solenniter, secundum editionē Flo. sed vt sit quod pariter respōdeat articulo, maxime, probam magis quod vulgo legitur, principaliter, quodq; Basilica exprimit ita, πρωτοτύπως. Et hos articulos qui addit, nullum facit mistum munus, qui detrahit tertium genus constituat necesse est quod & corporis obsequio & patrimonij damno constet. Præter hæc diuisionem, communia pleraq; alia cum superioribus & inferioribus titulis, de muneribus & honoribus in hoc titulo continentur. Cuiacius.

id est syndicus.

* accipientes.

† vel vt patrimonium scribatur.

Floren est scribitur: sed cum suspitionis nota.

καμλασία id est camelorum agitatio exhibitioque.

Vide Alc. lib. prætermi. 2 hoc ipso. tit. & in lib. C. 10. vt nemini liceat in. & Budæu in annota posteri. ad l. vlt. huius titu.

Munerum quædam sunt personalia: quædam patrimonialia. & dat exempla de patrimonialibus primo, & postea de personalibus. & vt breuiter dicam, patrimoniale munus respicit onus personæ: & dat alia exempla de personalibus per totam hæc legem. & ea expone vt in glo. Fran. Accur.

f Personarum. sub. alia mixta: vt infra. l. fina. in princ.

g Vehicularis. scilicet præbens vehiculum ad onus portādum. ad quod supra loca. l. cum in plures. §. vehiculum. Sed contra infra. l. fina. §. personæ munus. sed plana est solu.

h Nauicularis. hic idem de nauis, quod supra de vehiculo.

i Decemprimatus. i. cuiusdam qui præerat decem. Idem dicitur decaprotos: vt infra. l. ij. §. decaprotos. & est patrimoniale, propter periculum quod subit si non bene exigit. Est tamen personæ labor: vnde & mixtum: vt infra. l. fina. §. mixta.

k Ab istis. scilicet decemprimatibus.

l Ipsorum. decemprimatum.

m Solennium. functionum.

ff. Nouum.

hic honor præcellat: & inter duū uirales antiquissimus quisq; prior is: deinde hi qui secundo post duumuiratū honore in republica functi sunt: post eos qui tertio: & deinceps: mox hi qui nullo honore functi sunt: prout quisque eorū in ordinem venit. **b** In sententiis **c** quoque dicendis idem ordo spectandus est, quem in albo scribendo diximus. **d**

II. IDEM libro secundo opinionum.

In albo decurionum in * municipio nomina antè scribi oportet eorum qui dignitates principis iudicio consecuti sunt: postea eorum qui rātum municipalibus honoribus functi sunt.

DE MVNERIBVS ET HONORIBVS.

TITVLVS IIII.

Primò loquitur de muneribus personalib^o publicis auctoritate & vtilitate. Secūdo de munerib^o publicis auctoritate, & vtilitate priuatis. secūda ibi, equè psonale. Bar.

I. HERMOGENIANVS libro primo Epitomarum.

Munerum ciuiliū quædā sunt patrimonij, alia personarū. **f** Patrimonij sunt munera rei vehicularis, **g** item nauicularis, **h** decemprimatus. **i** Ab istis **k** enim periculo ipsorū **l** exactiones solenniū **m** celebrantur. Personalialia ciuilia sunt munera defensio ciuitatis, id est **†** vt syndicus fiat: legatio ad census accipiendum, **n** vel **†** patrimonium [scribitur: **o**] καμλασία: **p** annonæ **q** ac similiū cura, prædio-

n Accipientes. omnia accipe cum eorum sumptu.
o Scribatur. quod dic vt. C. de bo. profcrip. l. si quis post. cū cōcor.
p Annona. deferendæ forte exercitui.
q Publicorum. locandorum: vt. C. de lo. prædi. l. j. lib. duodecimo.
r Comparandi. exercitui pub. & facit infra. l. fin. §. j. contra solu. hic omnia de suo faciebant ibi de publico.

omnia de suo faciebant ibi de publico.

f Aqueductus. scilicet cura.

g Frumentaria. scilicet custodiendæ.

h Thermarum. id est balnearum.

x Ciuitatis. No. legem ciuitatis, eius consuetudinem, ad quod supra, quod cuiusque vni. l. nulli. & l. item. §. sed si ita. verfi. sed hodie. & C. de ædi. pri. l. an in totum. & §. de aqua pluuiæ arcen. l. si prius. §. j. & ff. de legib. & senatusconsult. l. si de interpretatione.

y Existit. aliàs exstitit, id est, est: vt infra. l. fina. in prin.

z Munus. hæc sunt auctoritate publica tantum: sed superiora etiā vtilitate: omnia tamen personalialia: ad quod institut. de excu. tuto. in principio.

a Ad exhibendum. ventris dico ad exhibendum & c. vt & supra de vent. in possessionem mitt. l. j. §. quotiens. & l. curator.

b Bonis. scilicet absentis.

c Vsupaciones. corporaliū.

d Libertentur. à personalibus.

e Prouidetur. scilicet per procu. officium & c. vt & supra de neg. gest. l. j. sed quidam dicunt hic loqui de curatore dato bonis mortui, vel capti ab hostibus. quod non placet: quia de eo statim dicit, habent tamen & illi idem officium circa act. & ad hoc supra de priu. cre. l. idem. §. j. & not. in hac. l. multa genera curatorum. Est & alius, quando constituitur vt soluat creditoribus: vt supra de cura. bo. dan. l. finali. Item alius quando bonis etiam præsentis vt. C. de bo. quæ libe. l. fin. §. j. & in authen. vt lic. ma. & auia. §. j. col. viij.

rūmq; publicorū, **q** frumenti cōparandi, **r** aquæductus: **s** equorū circensiu spectacula, publicæ viæ munitiones, arcæ frumentariæ, **t** calefactiones thermarū, **u** annonæ diuisio, & quæcunq; alię curæ istis sunt similes. Ex his enim quæ retulimus, cætera etiā per leges cuiusque ciuitatis **x** ex cōsuetudine longa intellegi potuerūt. Illud tenendum est generaliter, personale quidem munus esse, quod corporibus, labore, cum sollicitudine animi, ac vigilantia solenniter existit. **y** Patrimonij verò, in quo sumptus maximè postulat. Equè personale munus **z** est tutela, cura adulti furiosive, item prodigi, muti, etiam ventri, **†** etiam ad exhibendum **a** cibum, potum, tectum, & similia: sed & in bonis **b** cuius officio vsupaciones **c** interpellantur, ac ne debitores liberentur, **d** prouidetur. **e** Item ex Carboniano edicto bonorum possessione petita, si satis non detur: **f** custodiendis bonis curator datus, personali fungitur munere. His similes **g** sunt bonis dati curatores, quæ fuerunt eius qui ab hostibus captus est, & reuerti speratur. **h** Item custodiendis ab eo relictis, cui necdum quisquam ciuili vel honorario iure successit, curatores constituti. **i**

II. VLPIANVS libro vicensimo primo ad Sabinum.

Quod ad honores pertinet, creditur in potestate filium habere etiam is qui in patris potestate est. **k**

statim dicit, habent tamen & illi idem officium circa act. & ad hoc supra de priu. cre. l. idem. §. j. & not. in hac. l. multa genera curatorum. Est & alius, quando constituitur vt soluat creditoribus: vt supra de cura. bo. dan. l. finali. Item alius quando bonis etiam præsentis vt. C. de bo. quæ libe. l. fin. §. j. & in authen. vt lic. ma. & auia. §. j. col. viij.

f Satis non detur. vt. §. de Car. l. sed si is. §. quotiens.

g His similes. vt personali fungantur munere.

h Speratur. de quo habes. §. qui. ex cau. in pos. ea. l. in poss. & supra qui. ex cau. maio. l. ab hostibus. & interrumpit iste præscript. vt. §. de cura. bo. dan. l. fin.

i Cōstituti. scilicet similes sunt prædictis, vt personal imunere fungantur. & fa. supra quib. ex cau. in pos. ea. l. si diu. & de col. bo. l. j. §. si cum duobus.

Quod ad honores. **†** CASVS. Qui in potestate alterius est: si habet filium, dicitur eum habere in sua potestate quo ad honores scilicet vt quasi fideiussor teneatur pro filio in magistratu assumpto. Fran.

k In patris potestate est. vt videatur fideiubere pro eo: vt. §. ad mu. l. ij. vel dic, vt profit ei ad excusationem: vt infra titu. j. l. ij. §. ij. vel vt profit ei ad honores: vt supra de minorib. xxv. an. l. ij. & facit supra de his qui sunt sui vel alie. iu. l. filius.

Et qui. **†** CASVS. Narus Romæ, licet in prouincia habeat domiciliū: tamē munera subire debet Romæ. Itē donec miles moratur in castris, id est in exercitu: nō debet subire onera in ciuitate

† & ventris.

sua. Alij autem homines licet cognati militum sint, onera subire debent in sua ciuitate. Item damnatus in metallum si in integrum restitutus est: munera subire debet in sua patria, & honores suscipere, perinde ac si nunquam extitisset damnatus. Item munera corporalia, vt honores, & munera personalia foeminis sunt interdita. Item non potest

pater contradicere quo minus filius eligatur ad honores, cum nullam excusationem iustam filius haberet: & pro honore quem habet filius patre non consentiente, licet filius male gerat, pater non tenetur: filius autem officium sibi iniunctum gerere debet, & tenetur si male gerat. Item maior. lxx. annis habens. v. filios, cum excusetur à muneribus ciuilibus: filij tamen eius munera eis iniuncta subire debent. Item vitricus non tenetur pro oneribus priuigni. Item liberti debent subire munera in ea ciuitate vnde sunt patroni, si habent patrimonium ad hoc sufficiens. non enim bona patronorum ad hoc tenentur. Item licet pater commiserit aliquod delictum: non nocet filiis eius quo minus ad honores vocetur. Item minor. xxv. annis potest eligi in decaprotis: & ideo sic dicitur, quia praest. x. & dic vt in gl. domini mei Accur. Itē exactio tributorum, id est si ab aliquo exigitur tributum: onus est patrimonij. Item cura frumenti comparandi est munus personale: & ab hoc excusatur maior lxx. an. Item si habet. v.

filios. Item homines qui debent praestare hospitia in ciuitate militibus superuenientibus: debent praestare ea per vices, id est quidam vna die: quidam alia die: & onus tale est patrimonij. Item praeses prouinciae prouideat munera & honores in ciuitatibus aequaliter distribui inter homines. Item si pater habet duos filios: non compellitur subire munera pro eis. Item si sponte subiuit munera pro vno: deinde cum alter filius eligeretur ad honores, pater decessit: & hic filius gessit officium, & male, nunquam de communibus bonis hoc male gestum refarcitur, nisi pater hoc dixisset. Franciscus.

a *Debent.* scilicet Romae: quasi nil profit translatio domicilij: sicut alijs: vt supra ad mu. l. incola autem. & de iu. omn. iud. l. cum quaedam. sed certe ibi erat praeventus. Item pro eis. s. titu. ij. l. j. sed ibi erat inoffi. dic ergo hic eius scilicet loci. vnde versus. Terrae ad quam pergis, cape mores quos ibi cernis. nihilo minus tamen & Romae: vt. C. de mu. & orig. l. fin. prout not. s. ad mu. l. assumptio. §. filius. Accur. s. filius.

b *His qui castris.* id est exercitui.

c *Municipale.* id est de illo municipio vnde est.

d *Munus.* scilicet personale.

e *Et prouincia.* facit supra ad mu. l. ij. §. fi. & j. ea. l. §. decaprotos. & infra. l. proxi. §. fina.

f *Aut munera iniunguntur.* personalia: sed patrimonialia subit vbi habet possessionem: vt. C. de mu. pa. l. patrimoniorum. lib. x. & de mu. & in quo loco mu. l. j. sed & personalia quandoq; subeunt: vt not. infra de regu. iur. l. ij.

g *Intercedere.* id est rogare.

h *Non habet.* quo minus filius eligatur: vt. j. e. l. honor. §. de honoribus. & sic intercedere, id est supplicare. & sic repellitur: vt

Enumerat personas quae debent & possunt vocari ad honores & munera, hoc dicit.

III. IDEM libro secundo opinionum.

ET qui originem ab vrbe Roma habent, si alio loco domicilium constituerunt, munera eius sustinere debent. ^a His qui castris ^b operam per militiam dant, nullum municipale ^c munus ^d iniungi potest. Caeteri autem priuati, quamuis militum cognati sunt, legibus patriae suae & prouinciae ^e obedire debent. Si in metallum datus, in integrum restitutus sit: perinde ac si nec damnatus fuisset, ad munera vel honores vocatur: nec opponet fortunam & casus tristiciores suos ad hoc solum, ne patrie idoneus ciuis esse videatur. Corporalia munera foeminis ipse sexus denegat: quo minus honores aut munera iniunguntur. ^f Filio, si ^g nullam habet excusationem, intercedere ^h pater in cuius potestate est, ius non habet. ^b

Ille non est laudandus, qui se vel alios subtrahit vtilitatibus patriae.

Quod pater ⁱ non consensit honoribus siue muneribus filij: ne illius ^k patrimonium oneri subiiciatur, praestat defensionem: ^l non ciuem ^m patriae vtilitatibus, quatenus potest, ⁿ aufert. ^o

C. de preci. impe. offe. l. nec damnosa. Alij habent vllam: & tunc dic, non habet ius, id est non est opus, vel dic intercedere. i. fideiubere. & dic, ius non habet. i. ius non imponit ei necessitatem.

i *Quod pater.* in lib. R. §. in li. B. non. & facit supra ad mu. l. ij.

k *Illius.* scilicet patris.

Excusatio patris non tribuit immunitatem filio à muneribus.

Quamuis maior annis septuaginta, ^p & quinque liberorum ^q incolumium pater sit, ideoque à muneribus ^r ciuilibus excusetur: filij tamen eius suo nomine competentia munera adgnoscerere debent. ideo enim proprium praemium immunitatis propter filios patribus datum est, ^f quod illi subibunt. Vitricus onera munerum ^t ciuiliu nomine priuigni sui suscipere nulla iuris ratione cogitur. Liberti muneribus fungi ^u debent apud originem patronorum, sed si sua ^x patrimonialia habent suffectura oneribus. Res ^y enim patronorum, ^z muneribus libertinorum subiecta non est. Quod pater in reatu criminis alicuius est: filiis impedimento ^a ad honores esse non debet. Decaprotos ^b etiam minores annis vigintiquinq; fieri, non militantes tamen, pridem placuit: quia patrimonij magis ^c onus videtur esse. Exactio nem tributorum onus patrimonij esse constat. ^d Cura frumenti comparandi, munus est: ^e & ab eo aetas septuaginta annorum, vel numerus quinque incolumium liberorum excusat. ^f Eos milites quibus superuenientibus hospitia praebere in ciuitate oportet: per vices ab omnibus quos ^g

bi tantum, forte secus: vt no. s. ad munici. l. assum. §. filius.

y *Res.* id est substantia.

z *Patronorum.* quamuis ex causa fideicommissi manumittentium: vt. C. de mu. & orig. l. ij. & s. ad mu. libertus. §. ex causa.

a *Impedimento.* vt supra titu. ij. l. ij. §. nullum.

b *Decaprotos.* decaprotos Graece, Latine dicitur decem primus: vt protocollum & protomartyr Stephanus: id est primus martyr: inde dicitur decemprimatus: vt supra. l. j. in principio. & quia est patrimonij: vt hic & ibi dicit, & C. e. de mu. patrimo. l. nec protostasia. lib. x. ideo non excusatur minor à personali: vt hic, & C. de mu. pa. l. etiam. qui excusatur à personali: vt. C. qui aetate se ex. l. cum filios. Vel dicitur decaprotos munus colligendi decimas: à protos, primum: & deca, decem: quia prima mensura de. x. colligitur.

c *Magis.* comparatiue: nam est mixtum: vt. j. l. fin. §. mixta. & sic intellige. C. de mu. patrimo. l. nec protostasia. s. quod est tantum patrimoniale, in hoc scilicet vt eius naturam habeat vt omnibus imponatur: mixtum tamen est.

d *Constat.* si ab aliquo exigatur, alijs contra: vt. s. l. j. & C. de priuile. vetera. l. fi. contra.

e *Munus est.* personale: vt. s. l. j. §. j. & ij.

f *Excusat.* imò non excusat: vt. C. de qui. mu. vel pra. ne lic. se excu. l. fi. lib. x. contra. Sol. vt ibi. Item ad idem contra. C. vt ne. lic. in emp. spe. l. j. lib. x. Solu. vt ibi.

g *Quos.* nam non omnes contingit: vt. j. l. fi. §. pe. & §. fin. & dic q; illustri militi medietas domus: non illustri tertia: vt. C. de meta. l. ij. lib. xij. & nil plus etiam à volentibus petitur: vt. C. de salga. ho. nò pra. l. ij. l. xij. & facit. j. tit. j. l. sunt munera. & C. de epis. & cler. l. j. & de mu. pa. l. ij. & j. proxi. §.

l *Defensionem.* patri.

m *Ciuem.* id est filium.

n *Potest.* scilicet filius.

o *Aufert.* scilicet pater. ad quod. s. de ven. in pos. mit. l. j. §. si pater. versi. & generaliter.

p *An. lxx.* sic de facto erant. nam soli. lv. sufficiunt: vt supra tit. ij. l. ij. in fin. nisi in tut. & cura. vbi. lxx. vt infra titu. ij. l. maiores.

q *Quinque liberorum.* vt C. de his qui nu. li. l. eos. lib. x. & j. ea. l. §. cura. & sic geminam habet excusationem.

r *A muneribus.* personalibus. aliud in honoribus: vt. C. de his qui nu. lib. l. j. lib. x. & supra tit. ij. l. ij. in fi. & j. titu. j. l. in honoribus. Item aliud in patrimonialibus: vt. C. de mu. pa. l. neque. lib. x.

f *Datum est.* quid ergo si sunt minus idonei? Respon. adhuc patrem per eos iuuari: vt. C. de his qui mil. l. fina.

t *Munus.* personalium, vel patrimonialium.

u *Fungi.* alijs iungi: & alijs fungi. & dic, etiam si alijs domiciliu transfulerunt. nam vtrobiq; muneribus astringunt: vt supra ad mu. l. filij. §. municipes. & l. de iure. §. libertos.

x *Sed si sua.* s. ita demum est hoc verum. ad quod. s. titu. ij. l. eos. in fi. & dic, habeant. s. ibi. nam si ali-

a *Deca* proxi qui dicantur, pulchre Alciatus de muneribus patrimoniorum lib. C. 10.

a *Hospitis*. facit supra proxi. §.
b *Statuti*. supra de albo scribendo. l. j.
c *Discrimine*. i. indistinctè. & facit. j. eod. l. honor. §. gerendorum. & fa. j. titu. j. l. j. §. penult. & C. quemadmo. ci. mu. indic. lib. x. l. finali. & l. cum te. & supra tit. ij. l. honores. §. is qui.
d *Destituantur*. aliàs destituantur.

e *Non cōpellitur*. sed pro uno cogitur, secundum quosdā, ar. huius literæ: quod non placet: vt. §. ea. l. §. quod pater. & §. tit. ij. l. spurij. §. pater. & l. honores. §. fi. & quod dicit hic, eodem tempore, subaudi, maxime: nā nec diuerso.

f *Iniungitur*. dic de nouo post mortem patris: licet electi in vita: vt. j. eo. l. & si filium. vel etiā eo viuēte, sed non consentiente: vt. §. famil. excif. l. ex parte. §. filius. & l. si filia. §. marit. & §. ad muni. l. Lucius. §. idē respōdit, heredes. & sic est arg. ad sumpt^o quos vnus fratru fecit pro vxore ducenda, vel pro sua militia exercenda.

C *Vra*.] **CASVS**. Cura extruēdi vel reficiēdi operis publici, munus publicum personale est: à quo munere excusatur qui habet quinque filios. & licet compulsus hoc officiu gessit, non præiudicat sibi ad alia munera subeunda. Item excusatio paupertatis, ppter quā quis excusatur à muneribus vel ab honoribus, non est perpetua. durat enim donec pauper est: sed factus diues cogitur ea subire. & onera patrimonialia subire quis nō cogitur ppter paupertatē: personalia autem cogitur subire. Itē qui tenebatur munera subire: si causa eorum euitandorum dedit se militiæ, non præiudicauit ciuitati quin adhuc munera subire cogatur. Franciscus.

g *Operis*. publici.
h *Munus*. personale: vt supra. l. j. §. j.

i *A quo*. munere.
k *Excusetur*. C. de his qui num. lib. l. finali. lib. x. & §. l. proxi. §. quamuis. & C. de sump. re. l. j. lib. x.

l *Auferet*. quinimò & si sponte, nisi sit decurionatus: vt. C. de his qui spon. mu. sub. l. j. & ij. libro decimo. & no. supra de priui. vete. l. fi. & l. ij.

m *Si ex voto*. quilibet anhelat ad lucrum: vt hic, & C. arbi. tut. l. fi. defunctus.

n *Æstimabitur*. j. de vaca. mu. l. his oneribus. §. pen. & j. titu. ij. l. semper. §. negociatores.

o *Corpori*. aliàs corpora indicta. & idem est sensus. & facit. C. de his qui nu. lib. l. fin. libro decimo. item facit. §. de pæ. l. j. §. j.

id munus contingit, suscipi oportet. Munus hospitis ^a in domo recipiendi, non personæ, sed patrimonij onus est. Præses prouinciæ prouideat munera & honores in ciuitatibus æqualiter per vices secundum ætates, & dignitates, vt gradus munerum, honorumque qui antiquitus statuti ^b sunt, iniungi: ne sine discrimine, ^c & frequenter iisdem oppressis, simul viris & viribus respublicæ destituantur. ^d Si duo filij in patris potestate sint, eodem tempore munera eorum pater sustinere non compellitur. ^e Si is qui duos filios relinquebat, nihil de expediēdis muneribus alterius filij ex cōmuni patrimonio supremis suis cauit: propriis sumptibus is & munera & honores qui ei iniungentur, ^f suscipere debet: quāuis pro altero viuus pater eiusmodi onera expedierit.

IIII. IDEM libro tertio *Opinionum.*

C *Vra* extruēdi vel reficiēdi operis ^g in ciuitate, munus ^h publicum est: à quo ⁱ quinque liberorum incolumium pater excusetur: ^k nec si per vim extortum munus fuerit, excusationem quam habet ab aliis muneribus, auferet. ^l Deficientium facultatibus, [†] ad munera vel honores qui indicuntur, excusatio non perpetua, sed temporalis est. nam si ex voto ^m honestis rationibus patrimonium incrementum acceperit: suo tempore an idoneus sit aliquis ad ea quæ creatus fuerit, æstimabitur. ⁿ Inopes onera patrimonij, ipsa non habendi necessitate non sustinent: corpori ^o autem indicta obsequia soluunt. Qui obnoxius muneribus suæ ciuitatis fuit, nomen militiæ defugiendi oneris municipalis gratia dedit, deteriore causam reipublicæ facere non potuit. ^p

V. SCAEVOLA libro primo *Regularum.*

N Auicularij, & mercatores olearij, qui magnam par-

p *Non potuit*. Arg. contra habes de pœnitentia: vt hic: & in Lomb. de episc. & cleri. de liberis ho. & de his qui se in poss. a. l. j. & ij. & iij. & C. qui mili. non poss. l. j. lib. xij. & C. de col. l. j. & de his qui ad ecc. confu. l. j. & §. de inf. l. ij. §. est & quartum. & j. tit. j. l. pen. §. pe. & C. de sacrosanc. eccle. l. qui sub prætextu. & arg. infra de iu. immu. l. semper. §. diuus.

tem patrimonij ei rei contulerunt: intra quinquennium ^q muneris publici ^r vacationem habent.

Quodam rescripto cauetur, quod postquam quis est decurio, debet subire magistratus. hoc debet intelligi, si aliàs est idoneus facultatibus. deinde ponit alios qui eligi non possunt ad munera & honores: quos vide. **textus satis planus est. Franciscus Accursius.**

VI. VLPIANVS libro quarto de *officio Proconsulis.*

Rescripto diuorum fratrum declaratur: Constitutio ^f qua cautum est, prout ^t quisque decurio creatus est, vt ita & magistratum [†] adipiscatur, totiens feruari debet, quotiens idoneos & sufficientes omnes contingit. Cæterum si ita quidam tenues & exhausti sunt, vt non modo publicis honoribus ^u pares non sint, sed & vix de suo victum sustinere ^x possint: & minus utile, ^y & nequaquam honestum est, talibus mandari magistratum: præsertim ^z cum sint qui conuenienter ei & suæ fortunæ & splendori publico possint creari. Sciant igitur locupletiores, non debere se hoc prætextu legis vti: & de tempore quo quisque in curiam allectus [†] sit, inter eos demum esse quærendum, qui pro substantia sua capiant honoris dignitatem. **Debitorum rerum publicarum ad honores inuitari nō posse certum est: ^b nisi prius in id quod debetur reipublicæ, satisfecerint. Sed eos demum debitores rerū publicarum accipere debem^o, qui ex administratione reipublicæ reliquantur. ^c Cæterū si non ex administratione sint debitores, sed mutuam pecuniam à republica acceperint: non sunt in ea causa vt honoribus arceantur. Planè vice solutionis sufficit vt quis aut pignoribus aut fideiussoribus idoneis caueat, ^d & ita diui fratres Aufidio [†] Herēniano rescripserunt. Sed & si ex pollicitatione**

c *Reliquantur*. i. debitores ex reliquis fiunt. aliàs relinquunt: & est idem. Accursius.

d *Idoneis caueat*. sic ergo datis fideiussoribus & pignoribus, cautū vel satisfactum intelligitur: vt. §. man. l. si mādato. §. fi. & de cōsti. pecu. l. promissor. §. fin. de col. bo. l. j. §. iubet. & j. de verb. signi. l. solutionis. & l. liberationis. & §. de sol. l. satisfacto & l. solutionis. & supra de contrahen. empt. l. vt res. & §. de pub. l. licitatio. ^b §. b] locatio.

a] si vni.

† Vide in hunc locum Arist. lib. 4. Polit. cap. 13.

† scilicet muticipalem. Ant. Aug. ad Modest.

* Sic in archety. rectius esset, reliquantur. Taurell. in adnot.

† Aufidio.

debitores. Sed contra supra quib. mo. pign. vel hypoth. l. item. §. fin. & de pign. act. l. si rem. j. §. omnis. & l. fin.

a Non potest. vt infra de pollic. l. j.

b Conditione. id est vt non admittantur.

c Non debeat. quamuis criminofus. fecus si accusatur etiam non criminofus: vt infra. l.

proxi. cum cōcor. Item not. hic quōd sine accusatore nemo damnatur. vnde illud: Mulier, nemo te accusat, &c. & ad idem. C. qui accus. non poss. l. iij. sed hoc fallit in casibus not. supra ad. l. Iulia. de adult. l. j. §. si publico. Item si habet hoc post electionem: vt supra titu. ij. l. pen. §. fin. & infra. l. fin. §. patrimoniorum.

d Quosdam. id est tertio loco.

e Intributiones. aliās retributiones: aliās retributione.

f Talia. aliās talia: & bene, & sic comprehendit omnia patrimonialia quæ ei proprie cohærent, siue indicantur possessionibus, & sic consistant in retributione: siue personæ pro patrimonio indicantur: vt hic, & C. eo. l. v. & infra titu. j. l. j. §. fin. & l. sunt munera. & l. his oneribus. in princ. & infra. l. si. §. patrimoniorum. & §. sequen. Alibi est alia, & tūc inuit quōd patrimonialia vitentur. Alij (quod & verum est) per priuilegium principis: vt. d. l. sunt munera. Accur.

g Possessoribus. aliās possessoribus: & aliās possessionibus.

h Non sunt. accipe exemplū, intributiones, &c. Accursus.

i Incolis. vt collectæ quæ imponuntur pro rebus. Accursus.

k Incolis. ad hoc referas illud, munera, &c. Accursus.

R Em.] **CASVS.** Accusatus nō admittitur ad honores pendente accusatione ante sententiam intra annum: sed post annum posset admitti, nisi per istum stare quo minus causa compleretur intra annum. Item cum aliquis ad honores esset electus: appellatum est à quo dā dicente eum non esse idoneum. dicitur quōd si interim pendente appellatione vsurpat, id est accipit honorem, punitur. Item si Titius occasione alicuius delicti per sententiam prohibitus ne ad honores admittatur, à sententia appellet: dicitur quōd interim pendente appellatione non debet admitti ad honores. Franc. Accursus.

l Petere. de hoc dic vt supra tit. ij. l. eos. & facit supra ad mu. l. libertus. §. in quæstionibus. & l. Lucius. §. j. & C. de reis postu. l. j. lib. x. & supra. l. proxi. §. si quis. Accursus.

m Sed post annum. licet causa criminis vsque ad biennium duret: vt. C. vt intra certum tempus. l. fin. & de hoc tempore potest loqui supra ad muni. l. Lucius. §. idem respon. si per. Accursus.

n Appellatum est. à quocunque, & cum diceretur electus non idoneus. nam interest reipublicæ, &c. vt supra de ope. no. nun. l. nam rei.

o Honoribus. futuris. aliās fecus: vt not. §. nil noua. l. j. §. ij. Accur.

debeant, quæ tamen pollicitatio recusari non potest: **a** in ea sunt conditione, **b** vt honoribus arceantur.

Nemo sine accusatore ab honoribus arceatur. hoc dicit.

Si quis accusatorem non habeat, nō debeat **c** honoribus prohiberi: quemadmodum non debet is cuius accusator destiterit. ita enim imperator noster cum diuo patre suo rescripsit. Sciendum est quædam esse munera aut personæ, aut patrimoniorum: itidem quosdam **d** esse honores. Munera quæ patrimoniis iniunguntur, vel intributiones: **e** talia **f** sunt, vt neque ætas ea excuset, neque numerus liberorum, nec alia prærogatiua quæ solet à personalibus muneribus exuere. Sed enim hæc munera quæ patrimoniis indicuntur, duplicia sunt. Nam quædam possessoribus **g** iniunguntur, siue municipes sunt, siue non sunt. **h** quædam non nisi municipibus, vel incolis. **i** Intributiones quæ agris sunt, vel ædificiis, possessoribus indicuntur: munera vero quæ patrimoniorum habentur, non aliis quàm municipibus vel incolis. **k**

VII. MARCIANVS libro secundo Publicorum.

Reus delatus, etiam ante sententiā honores petere **l** principalibus constitutionibus prohibetur. Nec interest, plebeius, an decurio fuerit. sed post annum **m** quàm reus delatus est, petere nō prohibetur, nisi per ipsum stetit quo minus causa intra annum expedietur. Eum contra quem propter honores appellatum est, **n** si pendente appella-

P Per sententiam. latam occasione alicuius delicti: vt supra de pæn. l. moris. & infra de var. cogni. l. cognitionum. §. j.

A D rempublicam.] **CASVS.** Dicitur minorem. xxv. an. non debere admitti ad magistratum, vel ad munera quæ non patrimonij sunt, vel ad honores, vel ad decurionatum, & minor dicitur qui non tetigit de. xxv. an. si enim tangit de. xxv. an. pro maiore habetur, vt ad honores admitti possit. & honores intelligas sine administratione: ne sit damnosum reipublicæ, vel subiipfi. Franciscus Accursus.

tione honorem vsurpauerit: coërendum diuus Seuerus rescripsit. Ergo & si is qui honoribus **o** per sententiam **p** vti prohibitus est, appellauerit: abstinere interim petitione honoris debet.

VIII. VLPPIANVS libro vndecimo ad Edictum.

A D rempublicam administrandam ante vicensimum quintum annum, vel ad munera quæ non patrimonij sunt, **q** vel honores, admitti minores non oportet. **r** denique nec decuriones creantur, vel creati **s** suffragium in curia ferunt. Annus autem vicensimus quintus cœptus pro pleno habetur. hoc enim in honoribus fauoris causa **t** constitutum **u** est, vt pro plenis inchoatos accipiamus: sed in iis honoribus, **v** in quibus reipublicæ quid eis non committitur. **w** Cæterum cum damno publico honorem eis committi non est dicendum, etiam cum ipsius perniciæ minoris.

IX. IDEM libro tertio de officio consulis.

S I quis magistratus in municipio creatus, munere iniuncto fungi detrectet, per præfides munus adgnosceret cogendus est **x** remediis quibus tutores quoque solēt cogi ad munus quod iniunctum est, adgnosendum. **y**

X. MODESTINVS libro quinto Differentiarum.

Honorem sustinenti, munus **z** imponi non potest: munus sustinenti, honor deferri potest.

Ascendendum est de gradu in gradum. nam qui nimis festinat, seipsum præcipitat. hoc dicit.

D administratione confertur.

S I quis.] **CASVS.** Electus in magistratum, debet cogi à præfide illū suscipere, remediis quibus tutores coguntur gerere. Franc. **x** Cogendus est. & si non cogitur, tamen tenetur: vt supra ad mu. l. Lucius. in princ.

y Adgnosendum. facit. C. de suspe. tut. l. iij. & supra de admit. tu. l. j. & institutu. de satisf. tut. §. pe. & in authen. de defen. ciui. §. interrim. col. iij. & C. de pign. l. nominatori.

Honorem.] **CASVS.** Habenti honorem non est imponendum munus: e contra sic. Franciscus.

z Munus. extraordin. vt non sit contra infra eo. l. fin. §. ab huius. Vel ibi in eo patrimoniali quod rebus imponitur: non in aliis. regulariter fecus: vt hic. & sic est ar. hic quōd consules non debent soluere collectam. Item quōd duo quæra quis non debet sustinere: vt supra ad le. Rho. de iac. l. nauis. §. quid ergo. sed hic statim est argu. contra. quod dic vt supra de offic. præsid. l. diuus. Item pone exemplum supra ad municipa. l. municipes.

V T gradatim.] **CASVS.** Edicto prætoris exprimitur vt honores gradatim dentur, & vt à minoribus ad maiores perueniantur.

citur qui non tetigit de. xxv. an. si enim tangit de. xxv. an. pro maiore habetur, vt ad honores admitti possit. & honores intelligas sine administratione: ne sit damnosum reipublicæ, vel subiipfi. Franciscus Accursus.

q Non patrimonij sunt. aliās contra: vt. C. eo. de mun. patri. libr. x. l. neque. Item fallit propter liberos: vt supra de mi. l. ij. & C. de integ. resti. mi. l. ij. Item facit supra de decu. l. non tantum. §. j. & C. quando prouo. non est ne. l. si pater.

r Nec creati. scilicet de facto, vel etiam de iure: vt quia sit inopia aliorum: vt supra de decu. l. spurij. §. j. & dic sufficere, scilicet in elect. vel decretis, vel administratis: vt & supra quod cuiusq; vni. l. illud.

s Fauoris causa. reipublicæ & aliis diuersis rationibus contingit idē: vt. d. l. spurij. §. j. & supra ad Trebel. l. qui filium. §. Sabinus. & de vsucap. l. in vsucapionibus. Sed regulariter contra: vt supra de cōdit. & demon. non putabam. & infra de iur. immu. l. maiores. & supra de mino. l. iij. §. minorem. & infra de ver. signi. l. anniculus. Item quod de honoribus dicit, & de munere videtur idem: vt. d. §. Sabinus. cū determinatione quæ hic sequitur.

t Honoribus. scilicet est verum annum pro pleno haberi.

u Non committitur. id est cum dignitas sine

† Rationem vide apud Xenophon tē lib. 3. comment.

* A diuo Hadriano. l. qui filium. §. i. §. ad Trebell.

niatur. Item quod lege municipali cauetur, quod quidam homines cuiusdam proles ad dignitates habendas præferantur aliis, ita est intelligendum, si idonei homines ad hoc sint. Item si non inueniuntur in ciuitate aliqui idonei ad magistratum: etiam priuilegiati eliguntur ad hoc inuiti, qui aliàs habent excusationem, si sunt de eis aliqui idonei. Item medicus semel approbatus reprobari potest, si causa subsit. Item qui docet alphabetum pueros: nõ habet vacationem. Frã.

† Cõco. tex. in. c. legimus. in fin. 93. dif. & tex. in. c. si officia. 59. diffi. & ibi glo.

* c. 6. §. philosophos de excusa. tut.

† Ad istum text. & glo. tu adde glo. in. c. 1. §. ite vt decreto. in verbo, ap probatus de col. in prag. sanc. vltra ego addo videndã gl. in cano. dilectissimi 8. q. 2. imbuunt. cõmodus.

a Edicto. prætoris: & accipe, exprimitur, quod est infra, & facit. C. eo. l. j. & infra eo. l. honor. §. gerendorum. & supra de neg. gest. l. quæ vtiliter. in princ. Sed argu. contra supra titu. ij. l. honores. Solu. vt ibi. Vel ibi non erant idonei: j. eo. l. honor. §. fin. & infra proxi. §. Accur.

b Conditionis homines. puta seniores, vel qui in albo præcedunt. ad quod supra titu. j. l. j. & de fide instru. l. fin. vel aliqua progenies: attamen, &c. & facit infra titu. j. l. ij. §. antepen. & §. penult. & supra eo. l. rescripto. in prin. & infra proxi. §. Item argu. contra supra de publi. l. cotem. §. fin.

c Infringitur. vt & supra eo. l. honor. §. fin. & l. æstimationem. §. fin. & supra titu. ij. l. ij. §. spurios. & l. eos. & C. qui ætate. l. ij. in fin. lib. x. & supra proxi. §. & in auth. quomodo oportet episcopo. §. quantam. col. j. & argu. supra de publi. l. cotem. §. fi. Sed in casu fallit: vt infra de iure immu. l. ij. in fi.

d Reprobari. si causa reprobandi subsit: vt hic, & C. de profes. & medi. l. ij. lib. x. & in auth. de col. §. iubemus. col. ix. & supra de excu. tut. sed & reprobari. in princ. aliàs contra: vt supra de nego. gest. l. Pomponius. & dic vt ibi.

e Qui primis literis. Scilicet a b c. vt infra titu. ij. in fin.

C Vi muneris. **J CASVS.** Qui habet vacationem muneris publici, potest eligi in magistratum, & suscipere cogitur: non autem cogitur suscipere officium muniendi. Item si vacatio conceditur liberis & posteris alicuius, ad eos tantum extenditur qui sunt de familia eius: non ergo filiis eius emancipatis videtur concessum. & hoc dicit hæc lex & seq. Franc.

f Cui muneris. quo ad munera pone exemplum: vt. j. tit. j. sextum. §. j. & l. ij. & l. in honoribus. §. qui muneris. sed & idem in tutore pupilli: vt. s. de excu. tut. l. spadonem. §. qui accepit.

g Ad tempus. id est pro tempore: vt. j. titu. j. l. hi qui. sed ordinaria sic: vt. s. tit. j. l. penul. §. duo.

h Vacatio. Familia sunt. ergo non emancipatis: sed large pro omnibus aliis descendentibus ponitur familia: vt & patet infra de iure immu. l. j. & iij.

Honor. **J CASVS.** Primo dicit quod honor municipalis est administratio reipu. cum dignitatis gradu: siue cum sumptu suo, siue sine suo sumptu. Secundo dicit quod munus aut pub. est,

XI. IDEM libro undecimo Pandectarum.

VT gradatim honores deferantur, edicto: **a** & vt à minoribus ad maiores perueniatur, epistula diui Pij ad Titianum exprimitur. Etsi lege municipali caueatur, vt præferretur in honoribus certæ conditionis homines: **b** attamen sciendum est hoc esse obseruandum, si idonei sint. & ita rescripto diui Marci continetur.

Necessitas legi præiudicat. hoc dicit.

Quotiens ***** penuria est eorum qui magistratum suscipiunt, immunitas ad aliquid infringitur: **c** sicuti diui fratres rescripserunt.

Reprobari **d** posse medicum à republica, quamuis semel probatus sit, diuus magnus Antoninus cum patre rescripsit. Eos qui primis literis **e** pueros inducunt, ***** non habere vacationem Diuus magnus Antoninus **†** rescripsit.

Excusatus ab onere, non semper excusatur ab honore. hoc dicit.

XII. IAVOLENVS libro sexto ex Cassio.

CVi muneris **f** publici vacatio datur, non remittitur ei ne magistratus fiat: quia id ad honorem magis quam ad munera pertinet. cætera omnia quæ ad tempus **g** extra ordinem exiguntur, veluti munitio viarum, ab huiusmodi persona exigenda non sunt.

XIII. IDEM libro quintodecimo ex Cassio.

VAcatio, itémque immunitas quæ liberis & posteris alicuius data est, ad eos dumtaxat pertinet, qui eius familiæ sunt. **h**

XIII. CALLISTRATVS libro primo de Cognitionibus.

Honor municipalis est administratio reipublicæ cum di-

gati. de priuato dicit infra proxi. §. **m** Collationes. id est conferre pro prædiis ad tributa. & sic accipitur in auth. de colla. col. ix. & facit infra de verb. signifi. pupillus. §. munus. & infra titu. j. l. sunt munera.

n De honoribus. Item lex, id est consuetudo. & facit ad. §. supra titu. ij. l. ij. §. pen. & l. honores. §. is qui. & l. eos. & C. si ser. aut lib. ad de. aspi. l. j. & ij. lib. x. & supra tit. ij. l. nõ tantum. §. fin. & quod cuiusque vniuer. l. iij. & iij. & infra. §. gerendorum.

o Tenebuntur. scilicet subire munus: & nisi erunt soluendo, reipublicæ tenebitur nominans. & facit. C. de filiisfa. l. fin. lib. x.

p Non debeas. id est periculum pro honore, tanquam fideiussor.

q Certus. vt & supra eo. l. vt gradatim. & C. eo. l. j. sed contra supra de decur. l. honores. in prin.

r Honores potest. vt & C. de adf. l. nemo de domesticis. & C. de decur. l. si quis tam. lib. x. & j. eo. l. æstimatione. in fin. & est ratio, ne frequentia honoris, &c. vt in authen. de defen. ciui. §. fin. col. iij. aliàs cadit in. l. Iulia. vt. C. ad leg. Iulia. de ambi. l. j. nisi vt infra proxi. §. & nisi vt in authen. de defen. ciui. §. fin. col. iij.

aut priuatum: & dat exemplum de publico. Tertio dicit quod soluere pro prædiis ad viarum munitioem, siue tributa soluere pro prædiis, non est personale munus, sed locorum munera sunt. Quarto dicit quæ sunt consideranda cum quæritur, id est cum tractatur de honore alicui deferendo. Item quid si filiusfam. plebeius eligitur ad aliquem honorem, licet patre inuito, & sic non tenetur pater pro eo, licet male administrat ipse filius, dicitur quod filius debet suscipere illum honorem: & si male gerat, & non sit soluendo, tenetur nominans pro eo: & de hoc extant verba cuiusdam rescripti, quæ ponuntur in litera. Item non debet promiscue siue indistincte quis eligi ad honores. nam non debet quis vocari ad maiorem magistratū, nisi & minorem gesserit. Itē debet inspicere ætas. Item talis debet eligi, qui non continet honores. si tamen non inueniuntur idonei ad honores gerendos: etiam qui primo gesserunt eos, compelluntur iterum eos gerere: & hoc pluribus constitutionibus cauetur, & diuus Hadrian. etiam hoc dicit. Franciscus.

i Sumptu. quis aliquid facit suo sumptu. sunt enim talia & alia quæ sine sumptu fiunt: vt habes exemplum supra eod. l. j. §. j. & ij. & supra de inter. & releg. l. antepen. in fin. & l. pe. nam consul iustitiæ tenetur habere equum: sed alij iudices non coguntur: vt subiicit.

k Sine erogatione. id est sine sumptu.

l Cum sumptu. vel etiã sine sumptu. nam potest esse lex in ciuitate, vt quilibet faciat ambasiatam suo sumptu. potest & quod publico: & sic de aliis: & ita vel est personale, vel patrimoniale: vt infra. l. munerum. §. le-

gati. de priuato dicit infra proxi. §.

m Collationes. id est conferre pro prædiis ad tributa. & sic accipitur in auth. de colla. col. ix. & facit infra de verb. signifi. pupillus. §. munus. & infra titu. j. l. sunt munera.

n De honoribus. Item lex, id est consuetudo. & facit ad. §. supra titu. ij. l. ij. §. pen. & l. honores. §. is qui. & l. eos. & C. si ser. aut lib. ad de. aspi. l. j. & ij. lib. x. & supra tit. ij. l. nõ tantum. §. fin. & quod cuiusque vniuer. l. iij. & iij. & infra. §. gerendorum.

o Tenebuntur. scilicet subire munus: & nisi erunt soluendo, reipublicæ tenebitur nominans. & facit. C. de filiisfa. l. fin. lib. x.

p Non debeas. id est periculum pro honore, tanquam fideiussor.

q Certus. vt & supra eo. l. vt gradatim. & C. eo. l. j. sed contra supra de decur. l. honores. in prin.

r Honores potest. vt & C. de adf. l. nemo de domesticis. & C. de decur. l. si quis tam. lib. x. & j. eo. l. æstimatione. in fin. & est ratio, ne frequentia honoris, &c. vt in authen. de defen. ciui. §. fin. col. iij. aliàs cadit in. l. Iulia. vt. C. ad leg. Iulia. de ambi. l. j. nisi vt infra proxi. §. & nisi vt in authen. de defen. ciui. §. fin. col. iij.

s Sumptu. quis aliquid facit suo sumptu. sunt enim talia & alia quæ sine sumptu fiunt: vt habes exemplum supra eod. l. j. §. j. & ij. & supra de inter. & releg. l. antepen. in fin. & l. pe. nam consul iustitiæ tenetur habere equum: sed alij iudices non coguntur: vt subiicit.

t per istum text. voluit gl. l. c. i. §. ite vt decreto. I verbo, bonoñ. quod cũ doctoratus sit honor & dignitas: ad illius gradū quis illegitimus atpirare nõ potest. dicit tamen quod consuetudo se habet in cõtrariū. ita etiã Alex. in apostil. ad Bar. in. l. i. de digni. li. 12. C.

u Vide Aristotel. 4. Po. liti. c. 1. 2. & sequen.

v Hic ponit aliam diuisionem munerum. hoc dicit.

Munus aut publicum, aut priuatum est. Publicum munus dicitur, quod in administranda re publica cum **†** sumpto **†** sine titulo dignitatis subimus. Viarū munitioes, prædiorum collationes, **m** non personæ, sed locorum munera sunt. De honoribus **n** siue muneribus gerendis cũ quæritur, in primis consideranda persona est eius cui defertur honor, siue muneris administratio: item origo natalium: **†** facultates quoque an sufficere iniuncto muneri possint: item lex secundum quam muneribus quisque fungi debeat.

Plebeij filii familias periculo eius qui nominauerit, tenebuntur. **o** idque imperator noster Seuerus Augustus in hæc verba rescripsit: Si in numero plebeiorum filius tuus est, quanquam inuitus honores ex persona filij suscipere cogi non debeas: **p** tamen resistere quo minus patriæ obsequatur periculo eius qui nominauit, iure patriæ potestatis non potes. *****

Gerendorū honorum non promiscua facultas est, sed ordo certus **q** huic rei adhibitus est. Nam neque prius maiorem magistratum quisquam, nisi minorem susceperit, gerere potest: neque ab omni ætate: neque continuare quisque honores potest. **r** Si alij non sint qui honores gerant, eisdem compellendos qui gesserint, complurimis cõstitutionibus cauetur. Diuus etiam Hadrianus de iterandis muneribus rescripsit in hæc verba: Illud consentio, vt si alij non erunt idonei qui hoc mu-

Sumptu.

† Sumptu. Hæc verba quidã abudare putant.

† per istum text. voluit gl. l. c. i. §. ite vt decreto. I verbo, bonoñ. quod cũ doctoratus sit honor & dignitas: ad illius gradū quis illegitimus atpirare nõ potest. dicit tamen quod consuetudo se habet in cõtrariū. ita etiã Alex. in apostil. ad Bar. in. l. i. de digni. li. 12. C.

* Vide Aristotel. 4. Po. liti. c. 1. 2. & sequen.

D

a Creentur. ad hoc supra. l. vt gradatim. §. quotiens. cum concor. Sed contra infra eo. l. sponde. in prin. Accursius.

E *T si filium.] CASVS.* Pater voluit filium suum fieri decurionem: & factus est. tandem mortuo patre filius suscepit aliquos honores, & male gessit. dicitur hoc non spectare ad onus coheredum huius filij.

nam ipsi & eorum bona non tenentur. Fran. **b** *Defuncto.* patre scilicet.

c *Cum ei decurioni.* maxime. ad quod supra ad muni. l. Lucius §. idem respon. & supra fami. erciscun. l. si filia. §. Pomponius. & supra. l. iij. §. fin. nec ob. C. de pericu. suc. paren. l. j. lib. x. contra. quia ibi viuente patre accepit filius honores.

A *Estimationem.] CASVS.* Electus ad honorem vel munus, offerens pecuniam ne cogatur illud munus subire: non auditur.

Item qui pecuniam promisit pro honore habendo: si soluere eam cepit, totam cogitur soluere: ad exemplum illius qui est pollicitus opus aliquod facere reipub. nam si incept, debet complere. Item filius non cogitur fideiubere pro patre rempub. saluam fore. Item si semel quis fuerit magistratus, non cogitur illud officium amplius subire: nisi necessitas id faciat: vt si alij non inueniuntur idonei ad illud officiu. Item potest quis sponte sacerdotium reiterare: & est quedam dignitas sacerdotium. Item qui est immunis ab honoribus & muneribus ciuilibus: si consentiat decurionatui filij sui, tenetur p filio, si male se gerat huius in mune. & hono. sibi delatis. & hoc dicit, hanc lex & sequens. Francisc.

d *Pro administratione.* habenda, vel omissa. **e** *Audiendi non sunt.* imò & pecuniam promissam dare, honorèque coguntur subire: vt infra de polli. l. in priuatis. j. respon. & facit. C. de excu. mu. l. illud. lib. x. & supra de offic. præ. vrb. l. j. §. item solent. & de tute. l. in eos.

f *Eam cepit.* imò & si non cœperit: vt. j. de pol. l. j. §. j. cōtra. Sol. subaudi hic, maxime. vel sol. vt ibi.

g *Inchoati.* ab eodem qui pro honore pecuniam promisit: vt. j. de pol. l. si quis ob honorem. Vel dic quòd ponit alium casum in eo qui opus promisit: qui & ipse inchoando incipit teneri. & sic intellige eisdem duobus modis infra de polli. l. totiens. §. j.

h *Inuitus.* infra de admi. re. ad ciui. perti. l. iij. §. filium. & facit supra de lib. agno. l. si quis à liberis. §. si vel parens. & supra eo. l. honor. §. plebeij. & l. & qui originem. §. quod pater. fallit autem in hoc casu: vt. C. de his qui numero libe. l. fin. lib. x.

i *Nemo cogitur.* vt & supra eod. l. honor. §. pen. cum concor. sed sponte potest, vt infra. l. proxi.

a] si vni. §. Neratius.

nere fungantur: ex his qui iam functi sunt, creentur. **a**

Vnius heredis mala gestio muneris non onerat coheredes: licet pater illius heredis decurionatui consenserit dum viueret. h. d.

XV. PAPINIANVS libro quinto Responsorum.

E *T si filium pater decurionem esse voluit: tamen defuncto,* honores qui filio decurioni congruentes post mortem patris obtigerunt, ad onus coheredis filij non pertinent: cum ei decurioni **c** sufficientes facultates pater reliquerit.

XVI. PAVLVS libro primo Sententiarum.

A *Estimationem honoris aut muneris in pecunia pro administratione* **d** offerentes, audiendi non sunt. **e** *Qui pro honore pecuniam promisit: si soluere eam cepit,* **f** totam præstare, operis inchoati **g** exemplo, cogendus est. **Inuitus** **h** filius pro patre rempublicam saluam fore cauere non cogitur. **Defensionem reipublicæ amplius quàm semel suscipere nemo cogitur, **i** nisi id fieri necessitas postulet.**

XVII. HERMOGENIANVS libro primo Epitomarum.

S *ponde* **k** *provinciae sacerdotiu* **k** iterare nemo prohibetur. **Immunis ab honoribus & muneribus ciuilibus, si decurioni creato filio quem habet in potestate, **l** consentiat, in muneribus & honoribus sumptus ministrare filio compellitur. **m****

XVIII. ARCADIVS CHARRESIVS libro singulari de muneribus ciuilibus.

M *uneru* **n** *ciuiliu* **n** *triplex diuisio est: nam quedam muneris personalia sunt, quedam patrimonioru dicuntur, alia mixta. Personalis sunt, quæ animi prouisione, & corporalis laboris*

k *Sponde.* sacerdotium. dignitas est: vt & C. de na. lib. l. j. nec ob. supra eo. l. honor. §. fin. quia hic speciale: nò dico quòd hic alij desinant: quia tunc etiam cogitur: vt supra. l. honor. §. fin. Vel verius **b** ibi de honore sine sumptu: hic autem cum sumptu. ad quod supra. l. honor. in princ. & supra. l. proxi. in fin. & infra titu. j. l. ij. & quod ibi not. & C. de his qui sponte mu. subeunt. l. j. & ij. lib. x. & supra tit. ij. in fin.

l *Potestate.* nam si forte emancipatus, consentiendo ei pater non obligaretur: vt supra ad muni. l. quotiens. & facit. C. de filiisfam. l. j. lib. x. Accursius. **m** *Compellitur.* supra de lib. agno. l. si quis. §. nò tantum. & supra tit. ij. l. honores. in fin.

n *Munerum.* **Perpetratur.** vt supra eo. l. j. §. j.

o *Kalendarij.* id est qui deputatur nominibus faciendis: vt supra de lega. iij. l. qui filium.

p *Quæstura.* vt si quis præest pecuniæ quærendæ. aliàs esset honor: vt supra de offic. quæsto. l. j. §. fin.

q *Tironum.* id est nouorum militum.

r *Productio.* ad hoc supra de infam. l. athletas. Sed contra. C. eod. l. iij. Solu. ibi à se sumptu suo: hic publico.

s *Pecunia.* scilicet prouehendæ: vt infra tit. j. l. j. §. quem ita.

t *Vehicularis.* supra tit. j. in princ. contra. solu. hic publico, ibi suo sumptu.

u *Præbitio.* aliàs prohibito: id est qui prohibet exigi ab his à quibus exigi non debet. Alij habent, angariarum præbitio: & est patrimoniale munus: vt infra tit. j. l. sunt muneris.

x *Frumenti.* de pecunia publica. & sic non est contra. §. l. j. §. j.

y *Harum specierum.* scilicet olei & frumenti.

z *Publici balinei.* & est fordidum: vt supra de episc. & cleri. placet.

a *Præficiuntur.* vt milites qui vadunt perquirendo latrones: vt supra de custo. reo. l. diuus. & C. de irenarchis. l. j. lib. x.

b *Venalibus.* puta carnibus præsent, vt iusto pretio præbeantur: vt & §. de offic. præfe. vr. l. j. §. cura. & facit. C. de episc. audi. l. j. Item not. statui pretium his quibus homines communiter indigent, vt sic publica utilitas præferatur priuata: vt & C. de cadu. tollen. in fin. & §. pro soc. l. actione. §. Labeo. cum concor. Et sic non ob. §. re. amo. l. non enim. nec. C. de iudi. l. nemo. sed videtur ob stare. §. ad legem Iuliam de amb. l. iij. sed dic quòd ibi non erat venale: hic sic: vel hic ad panem faciendum, ibi ad negotiandū: vel ad equos alendos, non homines.

c *Hi quoque qui custodes.* nocturni forte vigiles: & dic quòd hæc sunt nomina personalium munerum. & accipe verbum destinatur, quod est. j. ad omnia sequentia.

d *Limenarcha.* C. de li. cau. l. non idcirco. ij.

b] Istam sequitur Bar.

† Id est recessio & cōcenturatio. vide Bud. hic.

* Vnde *stontia vel sitocomia: de qua. l. i. C. vt nemini liceat. lib. i. C. vide ibi. Alcia. † ελαττωσις ρους.*

* Vide *hic Bud.*

† i. *ψυχικὸς δυνατοῖς, id est animalibus suis rationibus, vt in l. cum satis. C. de agricol. * muneris subiguntur.*

c] *Custodes ædium, ædituos intellige Archeotas, eos quibus archibus curæ sunt. Logographos, qui rationū libros conscribunt. Xenoparochos, qui publice muneris hospitiu.*

Extruenda.

e d'tribuunt: seu, vt Budæus vult, qui peregrinis salem & ligna præbebant. Limerarchæ sūt qui locis maiiimis præfunt: vnde tractus est ad exteras nationes. Camelasia, camelorum est productio. Nyctostrategi, milites nocturnas excubias agentes. Syndici, reip. alicuius vel vniuersitatis defensores. Alci. lib. i. parer. ca. 5. Mastigophori, agonotheatam erant lictores: quasi dicuntur, agniferi, ad lammouendam turbam, & cohibendas seditiones. Agonotheatæ decemiri erant sacris certaminibus præpositi. Elæmpora, est olei publicè cocmendi cura. Opronia autem leguminum cõparadõrum cura. Veredi, equi sūt cursus celerissimi. Decaproti, decem primi decuntur, & decaprotia, decemprimus. Icosaproti, viginuprimi: & icosaprotia, viginuprimatus vide Bul. in anno. poste. hic. & Alci. in li. C. 10. de mun. patri. l. nec protostasiæ. * Elæmpora & opronia al. hospitantia. † agminales, id est qui agmen exerci u^o sequuntur, ad cõducenda impedita. Bu. hic.

a Extruenda, aliàs destruenda.
b Palatia, ad hoc supra de offic. proconsul. l. si in aliquam.
c Expressum, ab eis.
d Legatium, id est viæ & itineris dispendium: vt. j. de legationibus. l. ij. in fi. & s. si cer. pet. l. cum filius. & supra ad mu. l. Titio.
e Curatores, semper dic, sumptu publico.
f Eliguntur, vt actores, & sic syndicus ad oēs, actor etiam ad vnam: vt hic. & not. s. quod cuiusque vniuer. l. j. §. j. **g** Iudicandi quoq; necessitas, sic. C. de aduo. di. iud. l. sancimus. j. & in auth. vt iudi. non ex. fa. ius. col. ix. & j. eo. l. pe. §. duo. sed arg. cõtra. s. de arbi. l. iij. §. tametsi.
h Prope viam publicam, ad quod supra quemadmodum ser. amit. l. si locus. Accursius.
i Susceptores quoq; vini, susceptores, qui præbent vasa vel domum vbi vinum publicum ponitur, sine labore.
k Agminales equi vel mula, talia præbent ad onera publica portanda. & semper dic, sine labore personæ.
l Veredi, aliàs feredæ: aliàs vehendi.
m Neq; municipes, quid sit municeps, habes. s. ad municip. l. j. quis incola. j. de verb. signifi. l. pupillus. §. incola.
n Eos qui, s. ad municip. l. filij. §. fin.
o Veterani, subaudi etiam: vt. j. proxi. l. neque veteranus. Accur.
p Muneribus, patrimonialibus: vt. s. eo. l. cura. §. fi. & j. tit. j. l. ij. §. quæ patrimoniorum. & l. sunt. §. fi. & l. his oneribus. in princ. sed personalibus multis ex causis: vt. j. tit. j. per totū.
q Veteranus, s. de priuilegiis. l. ij. & l. viæ.
r Aliisve, vt. s. eo. l. rescripto. §. fin. & j. tit. j. l. ij. §. quæ patrimoniorum. & C. de municip. l. ij. & iij. & l. neque lib. x. Accursius.
s Subnixus, si quidem quisque munera publica subire cogitur, nisi priuilegio principis relaxetur: vt. j. titu. j. hi qui. & l. sunt munera. & infra de iure immu. l. semper. §. priuilegia. cum. ll. multæ contrariæ & obuiantes priuilegiis, tribuētēs immunitatē munerum reperiantur: vt. C. de decu. l. vacuatis. & l. nullus. & l. quinque. & l. curiales. & l. omnes. lib. x. & C. vt nemi. lic. in empt. spe. l. j. lib. x. & C. de qui. mu. vel præ. l. ij. & C. de agri. & cen. immunitates. & l. originarios. lib. xj. & C. de murile. l. j. lib. xj.
t Pontifex, ergo nec clericus, nec ecclesia: quia vt prædia possideant, à lege humana est. sed quod ecclesia, & pro ea ius decimationis & primitiarum habet, hoc est à lege dei: & ideo proprie

principi pro suo episcopo subit: vt hic, & C. de sacrosan. eccle. l. ad instructiones. & l. sacrosancta. & C. de episco. & cle. l. de his. & in authen. de alie. & emphy. §. si vero quis. coll. ix. & de eccle. tit. §. ad hoc. col. ix. & in decret. xj. q. j. ca. sicque. & c. cum ergo. & c. si tributum. & c. magnum quidem est.
u Possident, prædia. & facit. s. de usufruct. l. si pendentes. §. si quid.
x Decaprotia, Græcum.
y Decaproti, hoc exponere: vt supra. l. iij. §. decaprotos.
z Ciuitatis sua, nam lex dicitur: vt supra de leg. & senatusconsult. l. cum de consuetudine. & l. de quibus.
a Publica appellantur, j. tit. j. l. in honoribus. §. qui muneris publici.
b Ab angariis, infra tit. j. l. his oneribus. §. angariarum.
c Recipiendo, dic vt infra tit. j. l. pe. §. duo.
d A capitatione, licet ergo capitatio sit personale: quia pro capite præstatur, & ab aliis personalibus per priuilegium quis excusetur: ab hoc tamē non: quia damnum esset fisci: vt C. de preci. l. nec damnosa. & C. si contra ius vel vti. publi. l. fi. & C. de vect. & con. l. quicquid. Accursius.
e Veteranus, veteranus ergo excusatur à nauium fabrica: vt supra de priuileg. vetera. l. fin. & l. pe. sed non à sua naue, quin seruiat: nisi concedatur immunitas.
f Possunt, facit supra. §. ab huiusmodi. contra.
g Et medicis, vt. C. de episco. & cleri. l. j.
h Philosophis, aliàs ergo. tenerentur: vt infra titu. j. l. in honoribus. §. pen. & de profes. l. pen. & l. fin. & facit. C. de profes. & med. l. medicos. lib. x. & supra de excu. tut. l. si duas. §. j. & C. de mu. pa. l. professio. lib. x.
DE VACATIONE & EXCUSATIONE MUNERUM.
 Causa excusationū multa recensentur hoc titulo qua liberant à muneribus personalibus & ab honoribus, vt si quis minor sit anno xxx. vel si appellatio causa peregrinetur, vel si sit negotiator frumentarius, vel si defensionē Resip. susceperit, & alia qua à muneribus personalibus non ab honoribus vt si quis maior sit lxx. annorum, vel si quinque liberos habeat, paucissima à muneribus qua possessionibus vel patrimonio indicuntur. Et inter vacationem & excusationem aliqua differentia. Excusatio causam habet, & legitima est. Vacatio nuda est nec legem nec causam aliam habens quàm indulgentiam principis, qua etiam ab extraordinariis tantum muneribus liberat non ab ordinariis & legitimis. Cuiacius.

u Possident, prædia. & facit. s. de usufruct. l. si pendentes. §. si quid.
x Decaprotia, Græcum.
y Decaproti, hoc exponere: vt supra. l. iij. §. decaprotos.
z Ciuitatis sua, nam lex dicitur: vt supra de leg. & senatusconsult. l. cum de consuetudine. & l. de quibus.
a Publica appellantur, j. tit. j. l. in honoribus. §. qui muneris publici.
b Ab angariis, infra tit. j. l. his oneribus. §. angariarum.
c Recipiendo, dic vt infra tit. j. l. pe. §. duo.
d A capitatione, licet ergo capitatio sit personale: quia pro capite præstatur, & ab aliis personalibus per priuilegium quis excusetur: ab hoc tamē non: quia damnum esset fisci: vt C. de preci. l. nec damnosa. & C. si contra ius vel vti. publi. l. fi. & C. de vect. & con. l. quicquid. Accursius.
e Veteranus, veteranus ergo excusatur à nauium fabrica: vt supra de priuileg. vetera. l. fin. & l. pe. sed non à sua naue, quin seruiat: nisi concedatur immunitas.
f Possunt, facit supra. §. ab huiusmodi. contra.
g Et medicis, vt. C. de episco. & cleri. l. j.
h Philosophis, aliàs ergo. tenerentur: vt infra titu. j. l. in honoribus. §. pen. & de profes. l. pen. & l. fin. & facit. C. de profes. & med. l. medicos. lib. x. & supra de excu. tut. l. si duas. §. j. & C. de mu. pa. l. professio. lib. x.
DE VACATIONE & EXCUSATIONE MUNERUM.
 Causa excusationū multa recensentur hoc titulo qua liberant à muneribus personalibus & ab honoribus, vt si quis minor sit anno xxx. vel si appellatio causa peregrinetur, vel si sit negotiator frumentarius, vel si defensionē Resip. susceperit, & alia qua à muneribus personalibus non ab honoribus vt si quis maior sit lxx. annorum, vel si quinque liberos habeat, paucissima à muneribus qua possessionibus vel patrimonio indicuntur. Et inter vacationem & excusationem aliqua differentia. Excusatio causam habet, & legitima est. Vacatio nuda est nec legem nec causam aliam habens quàm indulgentiam principis, qua etiam ab extraordinariis tantum muneribus liberat non ab ordinariis & legitimis. Cuiacius.
 * Coniungit. l. nec protostasiæ. C. de mun. lib. 10.

Mnis. CASVS. Omnis excusatio sua æquitate nititur: & si cuiilibet electo ad officiũ vel munus aliquod, alleganti excusationem aliquam credatur: iam non erunt qui munera subeant. dicendum est ergo quòd omnis electus ad aliquod munus, si vult se excusare, appellet ab electione, & prosequatur eã intra tẽpus statutũ.

& si nõ prosequitur, cogitur suscipere munus. Item electus ad munus aliquod, si appellat & obrinet, & interim eligatur, iterum debet appellare: & quotiens sit electus, debet appellare. Sed quid si per calũniã eligatur tam sæpe, vt expẽsas faciat in appellatione? cogitur eligens de suo refarcire expensas electo. Item si decurio causa euitandorũ munerũ trãstulit se ad colonos prædiorũ: non propter hoc excusatur à muneribus. Itẽ quãuis quis habeat. l. & v. an. & tres liberos in Italia, item si in prouincia: nõ propter hoc excusatur à muneribus ciuilibus. & dic de hoc vt in glo. Franc.

a *Iudice.* id est sine causæ cognitione.

b *Obeant.* id est subeant: quod malum esset: vt supra de ori. iur. l. ij. §. post originem.

c *Incolunium.* infra. l. ij. §. numerus.

d *Debent.* vt. §. quando appel. sit. l. j. §. alia. & C. de mu. pa. l. nõ videtur. lib. x. & intra biduũ: vt §. quando appel. l. j. §. quod in sententiis.

e *Præfinita.* duorum mensiũ: vt. C. de temp. & re. appel. l. j.

f *Præscriptione.* C. de excu. tut. l. testamento.

g *Absoluti sunt.* à prima electione.

h *Appellare.* à secunda electione.

i *Et sapius.* C. de epif. audi. l. iij. in fin.

k *Id facere.* scilicet causa vexandi: aliã vt illum faceret. & dic quòd probatur eo ipso quòd obrinet modo: vt. C. de decu. l. ij. lib. x. & C. de sumpt. re. l. j. lib. x. & supra de iudi. l. eum. & C. de epif. & cle. l. omnes qui. in fin.

l *Principalium.* concessorum multis pro sumptibus repetendis.

m *In fraudem ordinis.* scilicet decurionum.

n *Possint.* ad hoc. §. tit. j. l. iij. §. præses. & de decu. l. honores. §. j.

o *Onerum.* quæ honoribus inherent: vt. §. l. prox. §. numerus.

p *Colonos.* qui excusantur: vt. §. tit. j. l. semper. §. coloni.

q *Parauerunt.* facit. §. ad mu. l. fin. §. antepen. & de ma. con. l. j. §. sciendum. & C. si curialis relic. ci. l. j. lib. x. & §. de re. mi. l. qui cum vno. §. eum. & C. de rescin. ven. l. pe. & supra tit. j. l. cura. in fin.

r *Incolumes habeat.* in Italia, vel prouincia. nam si Romæ, perfecta esset excusatio: vt instit. de excusa. tut. in princ. hæ ergo sunt duæ imperfectæ species.

s *Ciuilibus.* scilicet tutela & cura. secus in aliis personalibus: quia ibi sufficiunt. lv. vt. C. qui æta. l. fi. lib. x. item secus in patrimonialibus, quia ibi nullũ tempus sufficit: vt. C. de mu. pa. l. neq. lib. x. Et not. hic q̄ quando nõ possunt singula, nec multa iuuant. quod dic vt. C. qui mili. l. j. lib. xij. item contra. §. de excu. tu. l. excusantur. §. amplius. Sed ibi similes species imperfectæ, hic dissimiles.

S Extumdecimum. CASVS. Habens. xvj. anno. ad munus sitoniæ non vocatur, nisi sit consuetudo in contrarium. & est nomen

& diuus Hadrianus rescripserunt.

DE VACATIONE ET excusatione munerum.

TITVLVS V.

I. VLPIANVS libro secundo *Opinionum.*

Mnis excusatio sua æquitate nititur. Sed si prætedentibus aliquid sine iudice credatur: aut passim sine tẽporis præfinitione, prout cuiq; libuerit, permissum fuerit se excusare: non erunt qui munera necessaria in rebus publicis obeant. quare & qui liberorum incolunium iure à muneribus ciuilibus sibi vindicant excusationẽ, appellationẽ interponere debent: & qui tempora præfinita in ordinẽ eiusmodi appellationũ peragẽdo non seruauerint, meritò præscriptione repelluntur. Qui excusatione aliqua vtuntur, quotienscunq; creati fuerint, etsi iam ante absoluti sunt, necesse habet appellare. Sed si per calumnia & sæpius idem aduersarius vexandi gratia eius quem scit perpetua vacatione subnixum, id facere probatus erit: sumptus litis exemplo decretorum principalem præstare iubeatur ei quem sine causa sæpius inquietabit.

Ad rus confugiens de ciuitate, ne muneribus maioribus subiiciatur: excusationem non habet. h. d.

Qui in fraudẽ ordinis in honoribus gerendis, cum inter eos ad primos honores creati possint qui in ciuitate munerabantur, euitandorum maiorũ on-

dignitatis sitonia: & dic vt in glo. Item minor. xxv. an. non vocatur ad munera. Item numerus liberorum, aut. lxx. an. ætas, non præstat vacationem ab honoribus vel muneribus cohærentibus honoribus, sed à muneribus tantum ciuilibus. Item filij adoptiui non profunt adoptanti vt in numerum liberorum eius computentur. Item cum quis vult se excusare à muneribus propter liberos. liberi viui tunc inspiciuntur, nõ iam mortui. Item liberi postea suscepti, à muneribus susceptis non liberant. Itẽ propter liberos nõ excusatur quis ab honore patrimonij. Item liberi emancipati profunt patri ad excusationem munerum ciuiliũ. Item qui non bene audit: non excusatur à muneribus ciuilibus. Item grauatũ senectute, aut infirmitate corporis, ita quòd non potest sufficere officio pecuniæ, & sub. publicæ perferendæ, dimitti debet, & alijs constitui. Item corporis debilitas non excusat quem à muneribus patrimonij: sed à personalibus sic. Itẽ magistri alphabeti non habet immunitatem à ciuilibus muneribus. Item præses prouideat ne ultra vires indicatur eis munus patrimonij: siue in ciuitatibus doceat, siue in vicis. Franc.

rum gratia ad colonos prædiorum se transfulerunt, vt minoribus subiiciantur: hanc excusationem sibi non parauerunt.

Quamuis sexagintaquinque annorum aliquis sit, & tres liberos incolumes habeat: à muneribus tamen ciuilibus propter has causas non liberatur.

II. IDEM libro tertio *Opinionum.*

S Extumdecimũ ætatis annum agentẽ, ad munus sitoniæ vocari non oportet: sed si nihil proprie in patria seruat. De minoribus quoque annis viginti quinque ad munera siue honores creandi iusta ætas seruanda est.

Numerus liberorum, aut septuaginta annorum, ab honoribus aut muneribus his cohærentibus excusationẽ non præstat, sed à muneribus tantum ciuilibus. Adoptiui filij in numerum nõ proficiunt eorum liberorum qui excusare parentes solent. Qui ad munera vocantur: viuorum se liberorũ numerũ habere tẽpore quo propter eos excusari desiderant, probare debet: numerus enim liberorum postea impletus, susceptis antea muneribus non liberat. Quæ patrimoniorũ onera sunt, numero liberorũ non excusantur. Incolumes liberi etiã si in potestate patri suo desiderint esse, excusationẽ à muneribus ciuilibus præstant. Minus audiens, immunitatẽ ciuiliũ munerũ non habet. Quem ita senio & corporis imbecillitate vexari præses animaduertit, vt mueri

y *Septuagintaquinque annorum.* scilicet numerus.

z *Et cohærentibus.* supra tit. j. l. honor.

a *Non præstat.* vbi est patrimonij tantum. nil enim excusat: vt infra. §. quæ patrimoniorum. Idem si honor cum onere patrimonij: vt hic. & sic potest intelligi. infra. l. in honoribus. in princ. si autem est sine onere patrimonij, tunc. lv. anno. vt supra de decu. l. ij. in fin. & l. non tantum. §. pen. Vel dicas illas in decurione loqui: secus in aliis honoribus: vt hic, & d. l. in honoribus. & C. de his qui mili. l. j. lib. xij.

b *Non proficiunt.* patri adoptiuo: est tamen arg. contra supra de adopt. l. pen. solu. dic vt instit. de excu. tut. in princ. Item numerus est. liberorum: vt supra tit. j. l. cura. item not. hic quòd fauor nõ producitur, sed odium sic: vt supra de bo. damna. l. fin. §. ex bonis. Et sic est argu. contra supra de libe. & posthu. l. cum quidam. & facit supra de condi. & demon. l. fideicommissum.

c *Non liberat.* vt infra tit. j. l. semper. §. hoc circa. & supra de iudi. l. si quis postea. & de excu. tut. l. excusantur. §. remittit. versi. oportet.

d *Quæ patrimoniorum.* vt & C. de mu. pa. l. neque. lib. xij. & supra eod. §. numerus.

e *Ciuilibus.* sicut & tutela. vt instit. de excu. tut. in prin.

f *Minus audiens.* vt surdaster: & §. de leg. j. l. si autẽ nullo modo: tunc dic vt. §. tit. iij. l. honores. §. j. & C. qui mor. l. j. & ij. lib. x.

Perferenda

† Sitoniæ dicitur frumentatores. id est frumẽto publicẽ emẽdo præpositi. hinc sitoniæ munus, id est frumẽtatorum munus. Bud. in l. numerum. §. i. §. tit. i. † creandis, lxxv.

† inquietauit.

* numerabantur.

a Perferenda pecunia. quod est personale munus: vt. s. tit. j. l. fin. in prin. & facit insti. de excus. tut. §. item propter aduersam. & s. de iudi. l. si longius. & j. e. l. pe. in prin. & C. qui mor. per totū. lib. x.

b Sufficientis viri, repete.

c In homines. aliās in honores. & aliās homines. Et dic obiri. i. otiri. vel id est obueneri, vel accidere. H. vel id est subiri. & fa. s. de cap. l. postli. §. fi.

d Immunitatem. vt supratitu. j. l. vt gradatim. §. fin.

e Cui eorū. scilicet magistrorū. & facit. s. titu. ij. l. iij. §. p̄ses. & l. rescripto. in princi. & C. qui mor. l. si. lib. x.

h s. v. s. Qui naues marinas fecerunt non minores. l. milium modiorum: aut plures fecerunt singulas non minores. x. milium modiorum, & ad annonā Roma. popu. p̄fuerunt: donec illā naues, aut aliā loco earum nauigant: vacationem munerum publico. habēt. senatores hanc vacationem habere non possunt, cum nec naues eis liceat habere. Fran.

f Annonam. Hęc duo sunt necessaria. & alia: vt infra titu. j. l. semper. §. immunitati. & §. diuus. & §. licet. & not. in §. negotiatores.

g Non minores. naues dico non minores & c. & fa. C. de nau. l. j. lib. xj. & j. tit. j. l. semper. §. negotiatores.

h Ob nauem. infra tit. j. l. j. contra. Solu. vt ibi.

i Licet. s. de iur. fil. l. auferf. §. quod à p̄sede.

Tempus vacationis. **CASVS.** Qui reipublice causa abfuerunt: habent excusat. anni ad nouas tutelas. Sed quādo incipiet annus currere? Et certe extunc cū abesse desit, cū aliquo laxamento temporis. si autē moratus in itinere, aut alio loco, fecit vt plus temporis consumeret quā esset iustum: extunc cōputabitur annus, cum potuisset esse reuersus domum commode. Fran.

k Tempus vacationis. quod est anni ad nouas tutelas: vt insti. de excu. tu. §. item qui reipublice.

l Neque enim minus. non minus vnus quā alter qui gerit id negotium: quia est in absentia, vel ab eo & c. & facit. s. qui. ex cau. ma. l. si cui. §. j. & s. de re mi. l. j.

m Ex commodo. aliās quoquo modo.

Decurionatu. **CASVS.** Quamuis quis sit decurio: potest ad alium honorem vocari, nec habet vacationē ob hoc quod sit decurio. Item qui habet vacationem muneris publici: nō cōpellitur ad aliud extraordinarium. Item veterani habēt vacat. à muneribus ciuilibus quā non patrimoniis imponuntur. & hoc dicit hęc. l. cum duabus sequen. Fran.

n Honor est. No. honor est: sed non talis quod impediatur alium superuenientē. quod secus est in aliis: vt. C. de mune. & ho. non conti. l. fina. Item nō dicas quod honor p̄cesserit decurionatū. vt. s. de decu. l. honores. §. ij. sed quomodo? ab honore aliquo

perferendæ pecuniæ non sufficiat, dimittat, & alium constituat. Corporis debilitas eorum munerum excusationem præstat, quæ tantum corpore implenda sunt. cæterum quæ consilio prudentis viri, vel patrimonio sufficientis in homines obiri possunt, nisi certis & receptis probabilibus causis non remittuntur.

Qui pueros primas literas docent, immunitatem à ciuilibus muneribus non habent. Sed ne cui eorum id quod supra vires sit indicatur, ad p̄sidis religionem pertinet: siue in ciuitatibus, siue in vicis primas literas magistri doceant.

III. SÆVOLA libro tertio Regularum.

H Is qui naues marinas fabricauerunt, & ad annonam populi Romani p̄fuerint, non minores s̄ quinquaginta milium modiorum, aut plures singulas nō minores decem milium modiorum: donec hęc naues nauigant, aut alię in earum locum, muneris publici vacatio p̄statur ob nauem. Senatores autem hanc vacationem habere non possunt, quod nec habere illis nauem ex lege Iulia repetundarum licet. i. j.

III. NERATIUS libro primo Membranarum.

T Empus vacationis quod datur eis qui reipublice causa abfuerunt, non ex eo die numerandum est, quo quis abesse desit, sed cum quodam laxamento itineris. Neq; enim minus abesse reipublice causa intellegendus est qui ad id negotium, vel ab eo reuertitur. Si quis tamen plus iusto temporis aut itinere, aut in alio loco commoratus cōsum-

casu excusatur antequam sit decurio: non: quia nec eligi ad aliquem potest, nisi prius sit decurio: vt. s. de decuri. l. honores. §. is qui. ergo non excusatur: vt insti. de excu. tu. §. pe. rursus postea quā erit decurio, non: vt hic, & supra de decu. l. ij. in fi. Respon. quod potest se excusare ab honore, & à decurionatu, qui & ipse honor est: vt hic, & supra. & sic satis se excusat: vt & supra de spon. oratio. Item & potest esse q̄ fuit factus decurio quando non cōpetebat ei excusatio, sed postea incipit cōpetere. licet enim ipse decurionatus non tribuat excusationem, nō tamen facit perdere quod de nouo cepit: vt. d. l. de decuri. l. ij. in fi. & j. eo. l. pe. §. fi. & ad hoc facit quod no. s. de priui. vete. l. ij.

perit: ita ea interpretanda erit, vt ex eo tempore vacationis dies incipiat ei cedere, quo iter ex cōmodo p̄peragere potuisset.

V. MACER libro secundo de Officio p̄sidis.

A Decurionatu, quamuis hic quoque honor est, ad aliū honorem nullam vacationem tribuendam Vlpianus respondit.

VI. PAPINIANVS libro secundo Questionum.

H I qui muneris publici vacationem habent: ad ea quę extra ordinem imperantur, compelli non solent.

VII. IDEM libro trigensimo sexto Questionum.

A Muneribus quæ non patrimoniis indicuntur, veterani post optimi nostri Seueri Augusti literas perpetuo excusantur.

VIII. IDEM libro primo Responsorum.

I N honoribus delatis neque maior annū septuaginta, neque pater numero quinque liberorum excusatur: sed in Asia sacerdotium p̄prouinciæ suscipere non coguntur numero liberorum quinque subnixi. quod optimus maximusque princeps noster Seuerus Augustus decreuit, ac postea in cæteris prouinciis seruandum esse constituit.

Non alios fisci vectigalium redemptores à muneribus ciuilibus ac tutelis excusari placuit, quā eos qui p̄sentes negotium exercebant. Vacationum priuilegia non spectant ad liberos veteranorum. Qui muneris publici vacationem habet, per magistratus ex improuiso collationes indictas rectē recusat: eas

nialia: & redditur ratio in litera. Item qui appellauit in causa sua ad principem Romæ, vel ad alium magnum magistratū Romæ, & ibi vadit pro hac causa non cogitur interim honores vel muneris subire in sua ciuitate. Fran.

q Excusatur. hoc dic vt. s. eo. l. ij. §. numerus. & pro primo intellectu facit. j. prox. respon. vbi est patrimoniale munus: vt bene aduersetur, sed & c.

r Constituit. scilicet de sacerdotio prouinciæ, quod quidem est eius munus patrimoniale: vt C. de mu. pa. l. nec proto. st. fia. lib. x.

s Placuit. vt. s. de mun. & ho. l. rescripto. §. debitores. & j. tit. j. l. semper. §. conductores.

t Non spectant. sed in honorem veteranorum, filij eorum primi gradus p̄na metalli & operis publici non debent affici: vt C. de p̄nis. l. v. j. respon. & supra de priui. vete. l. iij. & facit. j. titu. j. l. semper. §. conductores. & §. immunitates. & de reg. iur. l. priuilegia. & j. de leg. l. filio.

u Recusat. vt. s. l. prox. & dic vt. j. l. pe. §. duo.

crunt.

In arch. cōmodo. sed ita emendatū ex vet. Taurell.

H I qui. C. de vacatione publi. mu. lib. x. l. j. & j. eo. in honoribus. §. qui muneris. Accur.

P A Muneribus. Excusantur. supra de priui. veteranorum. l. j. & iij. & supra titu. j. l. fin. §. patrimoniorum, Accur. s.

I N honoribus. CASVS. Ab honoribus quis nō excusatur propter tempus. lxx. an. nec propter liberos. v. fallit in honore sacerdotij, à quo quis excusatur numero liberorum v. & hoc in Asia primo fuit: & idem est seruandum in omni alia prouincia. Item redemptores vectigalium, qui exercent illud negotium, à muneribus ciuilibus & à tutelis excusantur. Item priuilegia veteranorum non vadūt ad filios eorum. Item qui habet vacationem muneris publici: non cogitur subire collationes sibi ex improuiso impositas per magistratus. impositas autem à lege subire cogitur. Item tutela & munera sordida corporalia remittuntur philosophis, non patrimoniis.

Asia hic vocat. Mod. de l. 6. duas. de excu. tut. Vide Ant. Aug.

Pro p̄sentes. Græci videtur legisse, per se. Flo. non vident.

præbucrint.

Cic. Verr. 7. Noli metere Hortensii, ne quæram, qui licuerit adficere nauē Senatori: antiquæ sūt istæ leges & mortuæ. Vide Lium sub finē secundi libri belli Punicæ secundi. adic.

tempore. aut in it.

annū. p̄ annorū. al. annis.

Asia hic vocat. Mod. de l. 6. duas. de excu. tut. Vide Ant. Aug.

Pro p̄sentes. Græci videtur legisse, per se. Flo. non vident.

a Expediuntur. hoc de communi iure: vt C. de mu. pa. l. professio: lib. x. sed speciali beneficio principis hæc eis remittuntur: vt infra l. sunt munera. in fi. & s. tit. j. l. in fin. & C. de profes. & med. l. fi. lib. x. & facit. j. de var. co. l. j. §. an & philosophi. & supra de excu. tut. l. si duas. §. philosophi.

b Appellauit. scilicet ad eos. Accur.

c Muneribus. secus in aliis litibus: vt s. eū qui app. l. j. & ij. & facit. s. de iudi. l. ij. §. legatis.

d Profitentur. id est sunt professores literarū: vt C. de professo. & me. l. medic. & j. eo. l. proxi. §. penul.

e In patria sua. qui ergo est in patria sua docens, excusatur: vt hic: nisi doceat leges: qui non est immunis, nisi Romæ doceat: vt s. de excu. tut. l. sed & reprobari. §. fi. & facit in præcedentibus. §. §.

f Concessum. supra tit. j. l. nauicularij.

His oneribus.] **CASVS.** Nullum priuilegiū excusat quem à muneribus patrimonij. Itē illi qui præsumt mensurationi frumenti, siue annonæ vr̄bis, habent vacationē: secus in prouinciis seruatur. Item milites & professores liberalium artium habēt immunitatem ab angariis, & à necessitate recipiendi hospites. Item electus ad honorem appellauit, dicens se pauperem. interim est effectus diues. a modo illa excusatio cessat. Itē defensor reipublicæ interim habet vacationem ab honoribus & muneribus. Fran.

g His oneribus. aliàs honoribus qui: & tunc onere mixtis: vt & supra l. ij. §. numerus.

h Corpus. C. de mu. pa. l. neque. lib. x. & j. eo. l. sunt. & j. tit. j. l. v. & s. tit. j. l. fi. §. fina.

i Vacationem. s. illi de corpore: sicut dicitur, populus currunt: quia est collectiuū. aliàs est, habet, & tunc plana: & præsumt mensurationi: vt & s. de excusatio. tuto. l. mensores.

k Angariorum. cū inter personalia munera numerentur: vt s. tit. j. l. fi. §. j. non rei propriè coherent: vt in prin. huius. l. & j. l. proxi. in prin. vel dic distinguendum in militibus. sed professores indistincte sunt immunes ab his & ab aliis muneribus, siue personalia, siue patrimonialia sint: quia specialia habent in omnibus priuilegia. vt. C. de profes. & me. l. fina. & l. medicos. lib. x. Hug. & no. modo. l. in honoribus. §. philosophi.

l Et liberalium artium. instit. de excu. tut. §. item Romæ. Accur.

m Non excusantur. aliqui: vt s. titu. ij. cura. §. j. sed ar. contra. s. e. l. ij. §. qui ad munera.

n Tempore. scilicet biennij: vt j. l. legato. in princip.

Sunt munera.] **CASVS.** Quæ dā munera nominat, à quibus nō excusatur quis propter liberos vel militiā, vel ppter ætatem: nisi priuilegiū principis de nouo idultū hoc cōcederet. Item legati q defendit semel negotiū publicū: intra bienniū ad idē officiū nō cōpellitur. Vltimo nominat quosdā qui habent excusationē à

vero quæ è lege fiunt, recusare non debet. Philosophis qui se frequentes atque vtilis per eandem studiorum sectam contententibus præbent: tutelas, item munera sordida corporalia remitti placuit: non ea quæ sumptibus expediuntur. Etenim verè philosophantes pecuniam contemnunt: cuius retinendæ cupidine fictam adseuerationem detegunt. Qui maximos principes appellauit, & causam propriam acturus Romam profectus est: quoad cognitio finem accipiat, ab honoribus & ciuilibus muneribus apud suos excusatur.

IX. PAVLVS libro primo Responsorum.

Eos qui Romæ profitentur: proinde in patria sua excusari muneribus oportere, ac si in patria sua profiterentur. Paulus respondit, priuilegium frumentariis negotiatoribus concessum, etiam ad honores excusandos pertinere.

X. IDEM libro primo Sententiarum.

AB his oneribus quæ possessionibus vel patrimonio indicuntur, nulla priuilegia præstant vacationem. Corpus mensurarum frumēti iuxta annonam vr̄bis habent vacationē: in prouinciis non idem.

Agrariorum præstatio, & recipiendi hospitis necessitas, & militi & liberalium artium professoribus inter cætera remissa sunt. Auctis post appellationem medio tempore facultatibus, paupertatis obtentu non excusantur. Defensores reipublicæ ab honoribus & muneribus eodē

muneribus vel honoribus & tutelis. & h. d. hæc. l. & seq. Fran.

Ao Neque liberi. similia sunt. s. eod. ab his oneribus. in prin. & s. tit. j. rescripto. §. fi. & C. de mu. pa. l. neque. lib. x. & s. titu. j. l. honor. §. viarum. & l. ij. §. munus. arg. s. de priui. vetera. l. viæ. & s. l. proxi. §. ij. & C. de anno. & trit. l. obfistere. lib. x. & s. l. ij. §. numerus. sed contra. s. tit. j. l. fi. & §. pen. & fin. sol. vt statim dices.

tempore vacant.

XI. HERMOGENIANVS libro primo Iuris Epitomarum.

Sunt munera quæ rei propriè coherent, de quibus neque liberi, neque ætas, nec merita militiæ, nec vllum aliud priuilegium iure tribuit excusationem: vt sit prædiorum collatio, viæ sternendæ, angariarumve exhibitio, hospitis suscipiendi munus. Nam nec huius quisquam excusationem, præter eos quibus principali beneficio concessum est, habet: & si qua sunt præterea alia huiusmodi.

XII. PAVLVS libro primo Sententiarum.

Legato qui publicum negotium tuitus sit, intra tempora vacationis præstituta rursum eiusdem negotij defensio mandari non potest. Comites præsidum & proconsulum, procuratorumve Cæsaris, à muneribus & honoribus & tutelis vacant.

XIII. VLPIANVS libro vicesimo tertio ad Edictum.

Prætor eos quoscunq; intellegit operam dare nō posse ad iudicandum, pollicetur se excusaturum: fortè quod in perpetuum quis operam dare non potest, quod in eam valetudinem incidit, vt certum sit eum ciuilia officia subire non posse: aut si alio morbo labore, vt suis rebus superesse non possit: vel si qui sacerdotium nacti sint. vt discedere ab eo sine religione nō possint. nam & hi in perpetuū excusantur. Duo genera tribuendæ muneris publici vacationis sunt: vnum plenius, cum & militiæ datur: aliud exiguius, cum

cœpit de causa cognoscere, nunc vult se excusare: an audiatur, quæritur. & si quidem ex priuilegio quod prius habebat, vult se excusare nunc, auditur. si autem nunc cœpit habere excusationem, vt quia effectus infirmus sit, non debet in alium transferri iudicium, si cum damno alicuius partium esset, sed expectabitur donec liberetur. Fran.

f Prætor. aliàs præter. & continuatur cum. l. præce. sed male. aliàs prætor. & bene. Accur.

t Excusaturum. aliàs enim cogerentur: vt s. tit. j. l. fi. §. iudicandi.

u Quod. id est quia.

x Non potest. supra de iudi. si longius. & de procu. filius. §. finali. cum legibus seq. & l. post litem. cum sequ. item facit. C. qui morbo. l. iij. lib. x.

y Quod. id est quia.

z Religione. s. violata. ad quod C. de epif. & cle. l. omnes qui. item facit. s. de arbi. l. non distinguemus. §. sacerdotio.

a Datur. ille impetrat immunitatem, qui excusatur etiam ab honoribus. Accur.

Acceperint.

Leges Romæ docens, non alibi, immunis est.

his oneribus.

† mensurū.

* Angariæ sunt equorū præstationes ad cursum publicum. An. Aug. ad Modest.

non. d. l. j.

Quidam putant emendandū, salua religione.

a *Acceperint*. scilicet aliqui: vel accepit, scilicet aliquis. & not. diligenter hanc distinctionem, quia per hoc intelligitur supra tit. j. l. cui. & l. fin. §. pen. & supra in honoribus. §. qui muneris. & l. hi qui. & C. de vac. mu. publi. l. j. lib. x. Accursius.

b *Cogitur*. hoc dic vt. §. tit. j. l. fin. §. iudicandi. excusationem autē habet quandoque perpetuam, quandoque temporalem: vt supra in prin. huius. l. & infra proxi. §. Accursius.

c *Si post causam actam*. id est cōceptam. aliās acceptam. Accursius.

d *Adgnosendo*. not. q. ipso facto renuntiauit, & quod possunt aliqua fieri re integra, quæ postea non possunt. ad quæ fa. C. de testi. nullum. & supra de priuil. vetera. l. fina. & de ædil. edi. & de redhibi. quod si nolit. §. in factū. & supra de arbi. quid tamē. & l. licet autem. & l. & si qua. & l. non distinguemus. §. compromisso. & §. sacerdotio. & §. item si quis Romæ. & §. sed si nunc. & C. si ex fal. alle. l. ij. & §. de dam. infec. si finita. §. si quis metu. & §. eo. l. ij. §. qui ad munera. & C. si sapius in integ. restit. l. quanquam. & supra de iureiur. admonendi. & C. de inoffic. testa. l. parētib. & §. ad Mace. sed & si. §. pen. & fin. & §. tit. ij. vicarius. & §. rem ra. ha. quo enim. §. Iul. & §. de ope. pub. l. j. in fi. & §. de excu. tut. non solū. §. fin. & l. seq. & §. de procl. qui procuratorem. §. si quis. & §. de adul. si vxor. §. fi. & de decu. l. imperatores.

in fi. & §. de leg. commif. si fundus. §. fin. & C. de iur. domi. impe. l. si creditor. & §. de posi. l. si hominem. §. fin. & C. de ap. ex illo. & §. de decu. l. ij. in fin. sed arg. contra. §. de priui. vetera. l. ij.

e *Vel ad tempus*. fecus si in perpetuum: vt in princ. huius legis.

f *Novo*. facit supra de iudi. l. de qua re. & l. vbi.

g *Amisus*. supra de excu. tuto. l. bello. & l. excusantur. §. remittit. verfi. oportet.

h *Non administrabit*. aliās administrabit, nisi in casu: vt infra de ope. pu. l. j. in fin. Accursius.

DE IVRE IMMUNITATIS.

Sed qua est differentia inter hunc titulum & superiorem? Respon. ibi ad munera, hic ad euitandos honores datur: licet quadam leges diuersis modis in utroque titulo ponantur, vel ibi de subeundis: hic de euitandis. similis diuersitas ad primam est. C. inter titu. de aduo. diuer. iudiciorum, & de aduo. diuer. iudicium.

Superior titulus est de causis immunitatis. Hic vero de iure forma, conditione, lege immunitatis, quatenus duret, an in heredes extendatur vel liberos vel libertos, & qui immunitatis beneficio contineantur, verbi gratia, immunitate concessa nauiculariis an contineantur qui nauis agenda causa in nauis sunt, an omnes qui sunt e corpore nauiculariorū, & qua fini detur immunitas pramiy & honoris causa, vt vulgo, an vt idoneior quis sit rei quam gerit, veluti colonus prædiis fiscalibus vel publicanus exercediū fisci vectigalibus.

Curacius.

i *Ob hoc*. **CASVS.** Qui in nauibus stant causa nauigandi, nullam habent immunitatem. item immunitas data alicui, non transit ad eius heredes. item immunitas data cuidam generi & posteris, non vadit ad eos qui ex fœminis illius proles nati sunt. Item illi qui cum non essent adscripti ad aliqua

munera subeunda, vel honores, se adstrinxerūt vt suscipere quædam cogantur, quædam non: seruanda est eis conuentio. Item impuberes non debēt admitti ad honores, licet penuria esset ibidem hominum. Item maior. lxx. annis habet vacationem à tutela, & à cura, & à muneribus. & maior dicitur, qui compleuit. lxx.

ann. non autem sufficit si terigit eum. Item cōcessa immunitas alicui vt & ad posteros eius vadat: in perpetuū ibit ad eius posteros. & hoc dicit hæc. l. cum tribus sequen. Franc.

i *Agendi*. id est nauigandi. ad quod supra nau. cau. stab. l. j. §. ij. sed arg. supra de bo. pos. ex testamento mi. l. j. §. itē nauarchos. Item cōtra supra titu. j. his qui. sed in prima iurauerat: vnde habet priuilegium testandi. in secunda de domino dicit, hic de remige. vel hic causa agēdi proprii cōmodi principaliter: in illa secundario, sed principaliter reipu. vt supra quib. ex cau. ma. l. & qui data.

k *Non relinquuntur*. vt & §. eo. l. semper. §. immunitati. & §. titu. j. in honoribus. §. vacationum. & §. de reg. iur. l. priuilegia. & C. de excus. mu. l. sordidorum. lib. x. & §. de censu. l. iij. & §. de verbo. oblig. l. si Stichū. §. stipulatio. & C. de his qui numero lib. l. fin. lib. x. & supra de mune. & hono. l. vacatio. Accur.

l *Data*. immunitates.

m *Custoditeque*. scilicet data.

n *Non pertinent*. facit. §. de verbo. signi. quif.

muneribus ciuilibus habent. Personis datæ immunitates, hereditibus non relinquuntur: sed & generi posterisque datæ, custoditæque, ad eos qui ex fœminis nati sunt, non pertinent.

II. IDEM libro quarto de officio proconsulis.

S *qui certa conditione muneribus vel honoribus se adstrinxerunt, cum aliās compelli non possent inuiti suscipere istum honorem: fides eis seruanda est, conditioque qua se ad munera siue honores applicare se passi sunt.* **P** Impuberes, quamuis necessitas penuriæ hominum cogat, ad honores non esse admittendos, rescripto ad Benidum Rufum legatum Cilicię declaratur.

III. IDEM libro quinto.

M *aiores septuaginta annis à tutelis & muneribus personalibus vacant: sed qui ingressus est septuagesimum annum, nondum egressus, hac vacatione non vtetur: quia non videtur maior esse septuaginta annis, qui annum agit septuagesimum.*

III. IDEM libro sexto Regularum.

I *mmunitates generaliter tributæ eo iure, vt ad posteros transmitterentur, in perpetuum succedentibus durant.*

quis. & l. non est. & §. de pact. tale. §. fin. & instit. qui da. tut. pos. §. fin. Sed arg. contra. §. de leg. j. si ita scriptum. & §. de verb. signi. l. cognoscere. §. liberorum. sed illud quo ad alia. item facit. §. eo. l. iij. item facit. C. de lega. l. in annalibus. & de condi. infer. l. j.

H *qui. Conditiōque*. scilicet seruanda. & facit. §. tit. ij. l. spon. te & §. de vac. mu. l. pen. §. fin. & supra de veteranis. l. ij. & fin. & C. de his qui sponte mu. sub. l. j. lib. x. Accursius.

P *Passi sunt*. sed ille qui non cogitur munera suscipere, sponte suscipere potest: vt. §. titu. j. l. sponte. & hic. sed non præiudicat in aliis: siue hoc pacto assumptis, siue etiam non: nisi promisit se omnia subiturum: vt hic, & C. de his qui sponte mu. sub. l. qui conditioni. & arg. §. de op. liber. l. operis non impositis. & C. de vsur. si creditor. nisi errore lapsus promisit omnia se subiturum: vt. §. ad muni. l. libertus. §. error. & loca. & conduc. l. si ignorans. & de episc. & cle. authen. presbyteros.

Q *Cogat*. id est videtur propter peritiam eos esse cogendos:

R *Admittendos*. nisi vix ad tribunatum numeri: vt. C. de testa. min. l. fin. & facit. §. ad mu. l. Lucius. §. pen.

D *Declaratur*. aliter in adultis: vt. §. de decu. l. non tantum. §. j. & C. qui ætate. l. cum filio. lib. x.

M *aiores vacant*. vt instit. de excu. tuto. §. item maior. & C. qui ætate. l. j. & v.

M *aiore esse*. in honoribus vitandis: secus in honoribus adipiscendis: vt supra de mu. & hono. l. ad rem. quæ est contra. nam sicut ibi fauor, ita hic odium. & facit supra de postu. l. j. §. initiū. & instit. de verb. oblig. §. omnis. in fin. & de ritu nu. l. minorem. & supra de adult. si maritus. §. lex. & de excu. tuto. l. iij. in princip. sed arg. contra supra ad Trebel. qui filium. §. Sabinus. sed omnia dic vt not. supra de mino. l. iij. §. minorem.

I *mmunitates succedentibus*. masculis: vt. §. l. j. in fi. & §. de mu. & ho. l. vacatio. & fa. §. de pæ. l. moris. §. ite. & §. de cen. l. æta.

* i. in acie.

* hi qui.

V *ob hoc tantū in nauibus sunt, vt in his agendi i causa operarentur, nulla constitutione immunitatē à*

tem. in fin. & supra de an. leg. l. annuam. & C. de lega. l. in annali- bus. Sed argu. contra. C. de usufruct. l. antiquitas. Item facit con- tra. C. de pæn. l. iij.

Semper. **C** A S V S. Honor debetur senectuti similis qui & magi- stratibus; & circa munera municipalia subeunda, & circa alia quæ hic satis clare pon- untur in text. ideo vi- de per teipsum. Franc.

2 In civitate. contra in authen. de appel. §. illo. Accursius.

b Magistratibus. sed ma- gistratus nō potest vo- cari in ius: vt supra de in ius voc. l. j. ergo nec senex: vt eo. tit. l. gene- raliter. sed respon. vt in illa. l. generaliter. & no- senem qui habet. l. x. an. vt & supra de decurio. l. non tantum. §. j.

c Pecunia erogationem. quod quādoque fit, vt supra titu. j. l. his hono- ribus. & sic not. quod hi ex causa admittun- tur: vt. l. honor. in fin. supra de mu. & hono. & de decu. l. non tan- tum. §. pen. & fin. & l. vt gradatim. §. quotiēs. supra de mu. & hono. & l. eos. de vac. mun. Accursius.

d Legem quoque. id est consuetudinem. not. le- gem loci inspicere oportere: sit scripta, vel nō: vt supra de leg. & se- natu. con. l. cum de cō- suetudine. & l. si de in- terpretatione. & supra de decu. non tantum. §. fin. & quod cuiusque vniuersi. l. item. & C. de excu. mu. l. negotiā- tes. libr. x. & continua cum præcedentibus.

c Copleteretur. lex mu- nicipalis.

f Nec abscise. id est di- stincte, vel præcise. in- terpretatio Græci: & dic. non ab omnibus, quia non patrimonialibus: vt supra titu. j. l. sunt. & tit. ij. l. fin. §. pa- trimoniorum. versu. ab huiusmodi. Accur.

g Sedecim. sed hic. vxj. aliās. xij. vt. C. de dec. l. si quis decurio. ij. lib. x. aliās. v. vt. C. qui mu. l. l. fin. lib. x. Quomodo hoc tam variè? Respō. primis duob⁹ de facto sic erat. v. tamen suffi- ciebant, sed non indi- stincte: quia penuria a- liorum & loci consue- tudo facit fallere: vt su- pra prox. §. item & in patrimonialibus potes dicere primis duobus modis excusandum.

h Nauicularij. supra titu. j. his qui naues. & C. de excu. tuto. l. pe. & C. de nau. l. j. lib. xj.

i Consequuntur. nisi in tutelis conuiculariorum: vt. C. de excu. tut. l. penult.

k In huiusmodi. aliud est in immunitate causa dignitatis conce- fta: vt. C. de excu. mu. l. eam. lib. x. Item facit supra ad mu. l. sed si

V. CALLISTRATVS libro primo de Cognitionibus.

Semper in ciuitate nostra se- nectus venerabilis fuit. † nan- que maiores nostri penè eundem honorē senibus, quem magistra- tibus tribuebant. circa munera quoq; municipalia subeunda idē honor senectuti tributus est. sed eum qui in senectute locuples fa- ctus est, & antè nullo publico mu- nere functus est, dici potest non eximi ab hoc onere priuilegio ætatis: maximè si non tam cor- poris habeat vexationem, quàm pecuniæ erogationē indicti mu- neris administratio: & ex ea sit ciuitate, in qua non facilè sufficiē- tes viri publicis muneribus inue- niantur. Legem quoque respici cuiusq; loci oportet, an cum aliquas immunitates nominatim complecteretur, etiam de nu- mero annorum in ea cōmemore- tur. idque etiā colligi potest ex li- teris diui Pij quas emisit ad Enniū Proculum proconsulem prouin- ciæ Africae. Demonstratur variè nec abscise numerum libe- rorum ad excusationem municipa- lium munerum prodesse, ex re- scriptis diui Aelij Pertinacis. namque Siluio Candido in hæc verba rescripsit: *Ei qui μη πασῶν λειτουργῶν ἀφίησιν τούτῃ πατέρως ὁ τῆς τέκνων ἀειμῶς: † ἀλλ' οὖν ἐπει- δὴ ἐκκαὶ δεκαπαίδας ἔχειν ἀφ' τοῦ βιβλίου ἐδήλωσας, ἔκ' ἐστὶν ἀλογον, ὡς εὐσυχρήσασιν σχολάζειν τῆ παιδο- προφία, καὶ ἀνειθαλίσει τῆς λειψυ- γιών.* [id est: Et si non ab omni- bus muneribus dimittit patrem natorum numerus: tamen quia sedecim pueros habere te per libellum notificasti: non est irra- tionabile, vt concedamus filio- rum educatione remitti tibi mu- nera.] Negotiatores qui anno- nam vrbs adiuuant, item nauic- ularij qui annonæ vrbs ser- uiunt: immunitatem à muneribus publicis cōsequuntur, quā- diu in eiusmodi actu sunt. nam remuneranda pericula eorum, quinetiam & hortanda præmiis meritò placuit: vt qui peregre

is. & de oper. lib. l. plane. & de procur. l. mutus. §. fin. ibi, quod si affinitate. & C. de inoffic. testa. l. fin. §. in his itaque. versu. sed hoc obtinere. & C. de profes. & me. l. j. lib. x. & supra de re. di. l. in tan- tum. & infra prox. §.

l Hortanda. aliās coronanda: & aliās cohortanda.

muneribus & quidem publicis cum periculo & labore fungen- tur, à domesticis vexationibus & sumptibus liberentur: cum nō sit alienum dicere, etiam hos rei- publicæ causa, dum annonæ vr- bis seruiunt, abesse. Immuni- tati quæ nauiculariis præstatur, certa forma data est: quam im- munitatem ipsi dumtaxat habet: non etiam liberis aut liber- tis eorum præstatur. idque prin- cipalibus constitutionibus decla- ratur. Diuus Hadrianus rescri- psit, immunitatem nauium ma- ritimarum dumtaxat habere, qui annonæ vrbs seruiunt. Licet in corpore nauiculariorum quis sit, nauem tamen vel naues non habeat, nec omnia ei con- gruant quæ principalibus con- stitutionibus cauta sunt, non po- terit priuilegio nauiculariis in- dulto vti: idque & diui fratres rescripserunt in hæc verba: *† ἦσαν καὶ ἄλλοι πινες ὅτι παρὰ τῆς ναυ κλήρων καὶ τὸν σίτον καὶ [τὸ] ἔλαρον ἐμπορευομένων εἰς τὴν ἀγορὰν τῆ δῆμου τῆ ρωμαίου ὄντων ἀτελών, ἀξιοῦντες τὰς λειτουργίας διαδιδράσ- κειν μήτε ὅτι πλέοντε, μήτε τὸ πλέον μέρος τῆς οὐσίας ἐν ταῖς ναυ κληρίαις καὶ ταῖς ἐμπορείαις ἔχοντες, ἀφαιρη- θήτω τῆς τοῖς τῶν ἠ ἀτελῆα.* [id est: Fuere & alij quidam sub nauic- ulariorum prætextu frumentum & oleum mercantium in foro po- puli Romani, eoque immunitate fruentium, æquum ducentes pu- blicas functiones subterfugere, cum neque nauigent, neque plu- rimam substantiæ partem in nauicularia & in mercatura habeat. Huiusmodi igitur hominibus im- munitas auferatur.] Hoc circa vocatione dicendum est, vt si antè qui ad munera municipalia vocatus sit, quàm negotiari inci- peret, vel antequam in collegium adsumeretur, quod immunitatē pariat, vel antequam septuage- narius fieret, vel antequam publi- cè profiteretur, vel antequam li- beros susciperet: compellatur ad honorem gerendum. Negotiatio pro incremento faculta-

m Liberentur. à patri- monialibus ergo mu- neribus liberantur: vt C. de nau. l. cū nauat- chorum. lib. xj.

n Annonæ vrbs. hic not. quod nauicularij vnum corpus habent, & licitum: vt infra. §. licet. & §. fin. & supra quod cuius. vniuersi. l. j. quorum aliqui deser- uiunt annonæ portan- dæ Romam. & de his loquitur. C. de nau. per totum. & duo titu. seq. Et hi sunt immunes, dum durāt in commu- ni seruitio: vt hic, & §. j. §. diuus. est ergo opus quod duret gestio, & quod nauis sit sua. aliās non: vt supra titu. j. his qui. & supra. l. j. in prin. Itē quod nauis sit ma- gna: vt ibidem. & in- fra. §. licet. Item quod non causa effugiendū muneris fecerit se nauic- ularium: vt infra. §. diuus quoque. & isti etiam succedūt sibi ad- inuicem: vt. C. de nau. l. j. sunt & alij qui non deseruiunt annonæ vr- bis, sed tamen habent maiorem partem sub- stantiæ in negotiatio- ne: vt supra tit. ij. l. nauic- ularij. vt in Græco. quod est infra. §. licet. & in isto sunt eadē ne- cessaria quæ supra: ex- cepto quod nō seruiūt annonæ vrbs. & isti habent vsque ad quin- quenniū: vt. d. l. nauicu- lary. & facit ad hæc in- telligenda. §. j. penult.

o Non etiam. idem est in priuilegiis concessis veteranis: vt supra tit. j. l. in honoribus. §. va- cationum. **p** Liberis. personis enim data immunitas, cum personis finitur: vt in- fra de cens. l. iij. R. & supra eo. l. j. §. j. & facit. C. de priui. do. l. j. **q** Seruiunt. vt & supra titu. j. his qui. & C. de sacrosanct. ecclesi. l. qui sub prætextu. & supra ea. l. §. negotiato- res. & not. argu. quod potest vocari in ius etiā tempore feriato, qui

† Vide Al- cia. li. disp. 3. cap. 19.

Conati sunt & alij prætextu nauiculariorū, eorumque qui in forū populī Ro. frumentum & oleū conuehunt, qui immunitate publicis se muneribus subtrahere: tamen si neque nauigent, neque maximam substantiæ partē in nauiculariam aut mercaturam exer- cendam cō- tulerint. ad- imatur ita- que talibus immunita- tis ius.

† Arg. hui⁹ literæ colligit Bart.

quod ex- cecetibus facultatibus ecclesiæ, debet tūc nu- merus canonicorum augeri. con- cor. in c. cū oēs & in. c. cū accessis- sent. de con- sti. extra. Adde tu & melius, text. in c. cū M. Ferra & ibi per omnes scribentes: quia est ma- teria pecu- liaris illius cap. præ al- le. ut. de cō- sti in anti. a] ab his.

eis non impeditur, secundum Ioan. vt not. supra de feriis. l. j.

r Fuere & alij. interpretatio græci per Alc. lib. dispun. iij. cap. xix.

f Neque plurimam. supra titu. ij. l. nauicularij.

t Hoc circa. id est circa ea quæ sequuntur.

u Gerendum. supra titu. j. l. ij. §. qui ad munera. & de excusatio. tut. l. ij. §. j. & supra tit. j. his oneribus. §. auctis. & supra qui. ad liberta. proclama. non licet. l. j. in fin. & alia similia quæ notan- tur supra

† Huc spe- ctat quod e- legāter dif- ferit Gellius lib. 2. noct. Attic. cap. 15. &

Plato 9. leg. senex dicitur, qui ha- bet 60. an- nos.

Lex loci in- spicienda est.

† Fl. Eluij.

† ἀριθμὸς ἀνείκτα.

* id est, Et si nō ab omni- bus mune- rib⁹ libero- rū numerus patii vaca- tionē præ- stat: tamen cū sedecim te liberos habere li- bello signi- ficaueris: nō contrarium rationi fue- rit, si te libe- rorum edu- cationi in- cūbere po- tuis finam- mus, solua- m⁹ que munerum functione.

tur supra titu. ij. l. penult. §. fin. & supra ad municip. l. incola.

a Muneribus. supra titu. ij. l. nauticularij.

b Non obstringuntur. à tutelis tamen non excusantur: vt. C. de excusatio. tuto. l. coloni. Ir. vel forte speciale est in conductore vectigalium. quod vltimum reprobatur secundum Hug. supra de falsis. l. j. §. penul. & C. ne tutor vel cura. vectigalia con. l. j. vel dic vt not. in. l. illa coloni. & facit. C. de his qui nū. li. se excusa. lib. x. l. j. & supra tit. j. l. in honoribus. §. nō alios. & C. de condu. & procu. l. ij. lib. xj.

c Subsignata. id est obligata. & sic ponitur. C. de admini. tut. l. fin. §. defensionem.

d Subsisti. id est dubitari: sic supra de procur. l. seruum. in princ. Accursius.

e Offerant. & sic suspēcti: vt supra de procu. l. quæ omnia. & C. qui mil. non poss. l. cura. lib. xij.

f Paria. aliàs principalia: & aliàs paria. nā principalia, siue paria, Hispani & Cathelani dicunt. P. sic supra de manu. l. iij. §. j. forte fideiussores dando qui debitis eorum satisfaciat, sicut dicitur in debitorē fisci, qui vectigalia conducere non potest: vt supra de publi. l. licitatio. §. debitorē. vel dic, id est soluendo: vt not. supra de condiēt. inde. l. fin. §. Titius. aliàs est hic, patria.

g Coloni quoque Cæsaris. non patrimoniales: vt hic colligitur postea. Idem est si patrimonialis est, id est priuata domus imperatoris: vt C. qui da. ru. poss. l. fin. licet sit contra: vt. C. de excu. tuto. l. coloni. solu. vt ibi.

h Idoneiores. apud Boethium idoneius est predicatum quàm subiectum in constituenda propositione. Accur.

i Coeundi. id est collegium faciendi. Accur.

k Allegi. id est eligi. Accursius.

l Imbecilla ætatis. hoc accipe vt. §. de decu. l. non tantum. §. j. Accur.

m Tenuioribus. id est vilibus & pauperibus: ad quod supra de col. illi. l. j. in princip. & l. iij. in princip.

n Eos qui. scilicet diuus Pius.

o Electi sunt. id est electi.

p Quæ. scilicet corpora. qui est ergo nauicularius, potest se excusare à decurionatu: vt hic, & supra de decu. l. Seuerus. sed si spōte suscipit. renuntiat excusationi eo ipso: vt hic, & C. de his qui spon. l. j. lib. x. sic supra de priui. vete. l. fina. & de inoffic. testa. Pa. ff. Nouum.

tium exercenda est: alioquin si quis maiore pecuniæ suæ parte negotiationem exercebit, rursus locuples factus in eadem quantitate negotiationis perseuerauerit, tenebitur muneribus: sicuti locupletes qui modica pecunia comparatis nauibus, muneribus se publicis subtrahere tentant. idque ita obseruandum epistula diui Hadriani scripta est. Diuus quoque Pius rescripsit, vt quotiens de aliquo nauticulario quæ-

ratur: illud excutiatur, an effugiendorum munerum causa imaginem nauicularij induat. Conductores etiam vectigalium fisci, necessitate subeundorum municipalium munerum non obstringuntur. idque ita obseruandum diui fratres rescripserunt. ex quo principali rescripto intellegi potest, non honori cōductorum datum ne compellantur ad munera municipalia: sed ne extenuentur facultates eorum, quæ subsignatæ sint fisco. vnde subsisti potest, an prohibendi sint à præside, vel procuratore Cæsaris, etiam si vltro se offerant municipalibus muneribus. quod propius est defendere, nisi si paria [cum] fisco fecisse dicantur. Coloni quoque Cæsaris à muneribus municipalibus liberantur, vt idoneiores prædiis fiscalibus habeantur. Quibusdam collegiis vel corporibus quibus ius coeundi lege permissum est, immunitas tribuitur: scilicet eis collegiis vel corporibus, in quibus artificij sui causa vnusquisque adsumitur: vt fabrorū corpus est, & si qua eandem rationem originis habent: id est idcirco instituta sunt, vt necessariam operam publicis utilitatibus exhiberent. Nec omnibus promiscuè qui adsumpti sunt in his collegiis, immunitas datur: sed artificibus dumtaxat. nec ab omni ætate allegi possunt: vt diuo Pio placuit, qui reprobauit prolixæ vel imbecillæ admodum ætatis homines. Sed ne quidem eos qui atgeant facultates, & munera ciuitatum sustinere possunt: priuilegiis quæ tenuioribus per collegia distributis concessa sunt,

vti posse, plurifariam constitutum est. Eos qui in corporibus electi sunt quæ immunitatem præbent, nauiculariorum, si honore decurionatus adgnouerint, cōpellendos subire accepi publica munera: idque etiam confirmatum videtur rescripto diui Pertinacis.

VI. TARRVNTENVS PATERNVS libro primo Militarium.

Quibusdam aliquam vacationem munerum grauiorum conditio tribuit: vt sunt mensores, optio, valetudinarij, medici, capsarij & artifices, & qui fossam faciunt, veterinarij, architectus, gubernatores, naupegi, ballistrarij, specularij, fabri, sagittarij, ærarij, bucularum structores, carpentarij, scandularij, gladiatores, aquilices, tubarij, cornuarij, arcuarij, plumbarij, ferrarij, lapidarij, & hi qui calcem cocūt, & qui siluam infundunt, qui carbonem cædunt, ac torrent. In eodem numero haberi solent lanij, venatores, victimarij, & optio fabricæ, & qui ægris præsto sunt: librarij quoque qui docere possunt, & horreorum librarij, & librarij depositorum, & librarij caducorum, & adiutores corniculariorū, & stratores, & polliones, & custodes armorum, & præco, & bucinator. hi igitur omnes inter immunes habentur.

DE LEGATIONIBVS. TITVLVS VII.

I. VLPIANVS libro octauo ad Massurium Sabinum.

Legatus municipalis si deseruerit legationem: pœna adficiatur extraordinaria, motus ordine, vt plerumque solet.

II. IDEM libro secundo opinionum.

Legatus, contra rem publicam cuius legatus est, per alium à principe quid postulare potest. Vtrum quis deseruerit legationem, an ex necessaria causa moram passus sit, ordini patriæ suæ probare debet. Cessatio vnus legati, ei qui munus vt oportet obiit, non nocet.

pinia §. si conditioni. & de decu. l. ij. in fin. item facit supra tit. ij. l. nauicularij. & supra tit. j. his qui. & supra ea. l. §. negotiatores.

q Quibusdam. Mensores. de quibus dicitur supra de excu. tut. l. mensores. aliàs est hic, menses.

r Optiones. id est qui sunt in aliqua optione, id est societate pedum: vt. C. loca. l. fin. Accursius.

f Capsarij. hoc exponit vt supra de offi. præfecti. vt. l. pe. §. fin.

t Veterinarij. id est illi qui fodiunt autum vel argentū. aliàs vitriarij, qui vasa vitrea faciūt.

u Architecti. principes tectonum: vt in authen. de non alienan. §. qui autem. col. ij. Acc.

x Gubernatores. forte nauium. Accur.

y Ballistrarij. qui faciūt ballistas. Accur.

z Arcarij. qui faciunt vasa ænea, vel de ære. arcus, vel arcas. Accur.

a Plumbarij. qui faciūt arcus, vel arcas. Accur.

b Arborem. id est carbonem.

d Præco. vt supra de in ius vo. l. ij. in fin. Acc.

e Habentur. vt & C. de excu. ar. lib. x. l. ij.

DE LEGATIONIBVS. Specialem titulum dat de munere legationis, quo funguntur qui à Reipu. sua ad principem mittuntur negotij publicæ causæ, quoniam in eo quadam præcipua sunt, vt ab eo munere excusent tres liberi. l. x. C. eo. vt legati si Romæ cōueniantur vel in comitatu principis etiam si ibi contraxerint ante legationem, vel extra prouinciam suā, priuilegio utantur reuocandi domū. l. 2. §. exceptis De iudic. vt quantum legationis officio Romæ funguntur, nulla propria actione experiri possint nisi ex delicto, vt legatione perfunctis biennij tantum vacatione concedatur. Cuiac.

f Legatus. Ordine. si quod erat,

g Solet. scilicet fieri. & facit. C. de infra. l. nemi-nem. & C. eo. l. ij. & j. eo. l. proxi. §. j. Accur.

h Legatus. Potest. nō per se: vt. j. eo. l. legatus. & l. Paulus. §. fi. & l. is qui. & facit. C. de aduo. di. iudicio. l. qui necessario. Accur.

i Ordini. scilicet decurionum,

k Probare debet. supra de re milita. non omnes. §. à barbaris.

l Legati. cum duo erant legati.

m Obiit. id est peregit, vel fecit, vel subiit. & facit. C. eo. l. ij. in fin.

n Non nocet. sed quod æqualiter cessatio contritoris contutori, exactorisque suo consorti nocere debeat: optime per exempla poterit edoceri.

Alcia. in lib. 10 C. de iure fisci. grauior. optiones, architectis perperam balistrarij vulgō. nam & vetus glossarius Germania-nus habet balistra. id est operarij iudicij. balustij structores. aliis bractearij. stru. qui leges arcarij. incidunt. arbiteria.

pellionese

rescriptū est.

a] locatio.

Ad nota-ta hic per Bart. in. 2. not. addo glo. in. c. i. §. item quod additas in verbo, res-debunt. de col. in prag-ma. sanctio.

a Legatium, id est salariū, vel viaticum: vt supra ad mu. l. Titio. aliās, id est sumptus: vt infra eo. l. legatus. §. si quis.

b Ex forma. scilicet legationis; vel consuetudine loci: sic. C. de offi. præfe. præ. Orien. l. formam. & supra de pact. l. rescriptum. & dic restituitur, id est datur: vt infra eo. l. legatus. §. si quis. Accur.

c *Vm. Dari debeat.*
C ex aliquo contractu.

d *Vbi quis.* scilicet agere volens.

e *Solueretur.* quasi dicat vtrumque est opus, nec sufficit alterū. nam ante debitū, licet tunc soluendum, non potest peti: vt supra de constitu. pecu. cum qui. §. Iulia. item tunc debitum, sed extra legationem soluendum, non potest peti: vt hic dicitur. & facit supra de actio. & obliga. l. contraxisse. & de iudi. l. si quis in legatione. & l. non aliās. §. j. & de arbi. non distinguemus. §. item si quis.

e *Solueretur.* ex aliquo contractu.

f *in arenā miss.*
S *Ciendum. Reipublica.* scilicet Romanorum.

g *Rescript.* sed debito soluto possit, arg. eius quod in honore dicitur supra de mu. & ho. l. rescriptum. §. debitores. Accursius.

h *Missum.* id est damnatum: vnde postulare non potest: vt supra de postu. l. j. §. item.

i *Missum.* id est transmissum.

k *Debitores fisci.* forte principis. aliud est ergo fiscus: aliud respu. vt hic, & in princ. l.

l *Legatione.* sine damno fisci: vt supra titu. j. l. semper. §. conductores. & ad muni. l. fin. in principio. & de mu. & hono. l. rescripto. §. debitores. Accursius.

m *Dicit.* & est verum: vt supra titu. ij. l. j. in princ. & facit infra de verbo. signific. l. latæ. §. amicos. & C. de inoffi. testa. l. liberi.

n *Non alios.* nisi sint absentes: vt infra eo. l. si absenti. §. penult.

o *Filios.* & sic sine dāno fisci hoc fit: argu. supra ad mu. l. fin.

p *Ordine.* id est per ordinem.

q *Electi sunt.* supra de al. scrib. l. j. & de mu. & ho. l. vt gradatim.

r *De primoribus.* aliās prioribus.

s *Ternos.* id est sex, vt de leg. j. l. si quis testamento. Vel verius, id est tres: vt in authen. de iudi. §. ne autem. col. vj.

t *Legato. Prodest.* vt ab eo tempore in antea reipub. causa videatur abesse: & non tantum quādo iter incipit arripere: sicut tempus suæ vacationis concessum non statim ex die reuer-

His qui non gratuitam legationem susceperunt, legatium **a** ex forma **b** restituitur.

III. AFRICANVS libro tertio *Questionum.*

C *Vm* queritur, an in eum qui in legatione sit, actio dari debeat: **c** non tam interest vbi quis **d** aut crediderit, aut dari stipulatus sit: quā illud, an id actum sit, vt legationis tempore solueretur. **e**

IIII. MARCIANVS libro duodecimo *Institutionum.*

S *Ciendum* est, debitorem reipublicæ **f** legatione fungi nō posse. & ita diuus Pius Claudio Saturnino & Faustino rescripsit. **g** Sed & eos quibus ius postulandi non est, legatione fungi non posse: & ideo **h** iatena missum, **i** non iure legatum esse missum **i** diui Seuerus & Antoninus rescripserunt. Debitores **k** autem fisci non prohibentur legatione **l** fungi. Si accusatio alicuius publicæ instituta sit, non est compellendus accusator ad eum legationem suscipere, qui se amicum vel domesticum dicit **m** eius qui accusatur. & ita diui fratres Æmilio Rufo rescripserunt. Legati vicarios dare non alios **n** possunt, nisi filios **o** suos. Ordine **p** vnusquisque munere legationis fungi cogitur: & non aliās compellendus est munere legationis fungi, quā si priores qui in curiā lecti sunt, **q** functi sint. Sed si legatio de primoribus **r** viris desideret personas, & qui ordine vocantur, inferiores sint: non esse obseruandum ordinem diuus Hadrianus ad Clazomenios rescripsit. Præcipitur autē edicto diui Vespasiani omnibus ciuitatibus, ne plures quā ternos **s** legatos mittant.

V. SCAEVOLA libro primo *Regularum.*

L *Egato* tempus prodest: **t** ex quo legatus creatus est, non ex quo Romam venit. Sed si non constat, legatus sit, an non: Romæ prætor de hoc cognoscit. **u**

VI. VLPIANVS libro quarto *de Officio proconsulis.*

F *llo* propter patrem legationis vacatio **x** ne concedatur,

tionis numeratur: sed cum quodam temporis laxamento: vt supra de va. mu. l. tempus. R. & facit supra qui. ex cau. ma. l. qui mittuntur. §. sed & si. versi. similiter.

u *Cognoscit.* supra de iudi. l. ij. §. sed si dubitetur. & supra ad muni. l. de iure. in princ. & supra eo. l. ij. §. j. & l. j. Accursius.

imperator noster cum patre Claudio Callisto rescripsit, in hæc verba: Quod desideras, vt propter legationem patris tui à legatione tu vaces: in interuallis honorum qui sumptum habent, rectè obseruatur: in impendiis **y** legationum, quæ solo ministerio obeuntur, diuersa causa est.

VII. PAPINIANVS libro primo *Responsorum.*

F *lius* decurio pro patre legationis officium suscipit. ea res filium quo minus ordine suo legatus proficiscatur, non excusat: pater tamen biennij **z** vacationem vindicare poterit: quia per filium legatione functus. videtur.

VIII. PAVLVS libro primo *Responsorum.*

P *Aulus* respondit, eum qui legatione functus est, intra tempora vacationis **a** præfinita non oportere compelli rursus ad defendendum publicum negotium, etiam si de eadem causa litigetur. **b** Imperatores Antoninus & Seuerus Augusti Germano Siluano. Legatione functis, biennij vacatio cōceditur: **c** nec interest vtrum legatio in vrbe, an in prouincia agentibus nobis mandata sit. Paulus respondit, eum qui legatione fungitur, neque alienis **d** neque propriis negotiis se interponere debere: in qua causa non videri eum quoque contineri, qui cum amico suo prætoris gratis consilium participat.

IX. IDEM libro tertio *Responsorum.*

P *Aulus* respondit, de eo damnato quod legationis tempore legatus passus est, posse eum etiā legationis tempore experiri. **e**

X. IDEM libro primo *Sententiarum.*

L *Egatus* antequam officio legationis functus sit, in rem suam nihil agere potest, **f** exceptis his quæ ad iniuriam eius vel damnum parata **g** sunt. Si quis in munere legationis antequam ad patriam reuertetur, decessit: sumptus qui proficiscenti

ad muni. l. fin. ij. respon. In certis casibus tamen agit. & se non defendit: vt in ea. l. §. sed si agant. & hic subiicit. & infra. l. proxi. §. j. & l. legatus. & supra eo. l. Paulus.

g *Parata sunt.* vt supra eo. l. proxi. & infra. l. proxi. §. j. & supra de iudi. l. ij. §. sed si agant.

F *llo. Vacatio.* quæ est biennij: vt. C. eodem. l. ij. & de muni. & ho. non con. l. ij. in fin. lib. x.

y *In impendiis.* aliās stipendiis. & dic semper id est laboribus personæ. & facit. C. de muni. & ho. non con. inter pa. & filium. l. j. & fin. lib. x.

z *F* *lius. Biennij.* sic ergo biennio excusatur: vt infra. l. proxi. & C. eod. l. ij. & facit supra de mune. & hono. l. & qui. §. quamuis. & infra eod. l. vicarius. & supra eo. l. sciendum. §. legati. & supra. l. proxi.

P *Aulus. vacationis.* scilicet biennij: vt supra. l. proxi. & infra. l. proxi.

b *Litigetur.* §. de vaca. muni. l. legato. & supra de mu. & ho. l. æstimationem. §. fina. Accur.

c *Conceditur.* C. eo. l. ij. & de mu. & hono. non con. l. ij. in fin. lib. x.

d *Alienis.* si spōte vellet gerere. nam si ex necessitate, puta pupillæ suæ nomine, secus: vt j. l. legatus. & l. proxi. in princip. & l. legatus creatus. & l. si absenti. §. j. Accursius.

P *Aulus. Experiri.* quo casu sicut alium conuenit legatus, vt hic, sic respondere debet eidem, se conuenire volenti: vt supra de iudi. l. qui non cogitur. & facit supra. l. proxi. in fin. & infra. l. proxi. in princip. & supra de iudi. l. ij. §. sed & si agant. ibi, non tamen, & c. Accursius.

L *Egatus. Agere potest.* vt infra. l. proxi. §. qui. & l. is qui. & l. eundem. §. antepe. & supra. l. Paulus. ij. §. Paul. sed certe imò videtur quod agere possit quādocunque vult: vt supra de iudi. l. ij. §. sed si agant, & c. Sol. nō agunt, vt hic, quin aduersus omnes se defendunt, vt ibi: vel non agunt, si damnum est reipub. vt hic: aliās sic: vt ibi. ad quod supra

a Non restituntur. an autem possunt peti? quod videtur: vt in aduocato fisci: vt. C. de ad. di. iud. l. post duos. & de aduo. diuer. iudicium. l. iubemus. §. fin. videtur enim perfunctus defunctus: vt ar. infra de var. cog. l. j. §. diuus. & supra de offi. assel. l. diem. & de statutib. l. cum heres. §. Stichus. & ad Tertul. l. ij. §. cōfessi. & de condic. ob cau. l. si pecuniā. j. respon.

b *I absenti.* supra ad munic. l. Titio.

c *Gratuitā.* id est sponte. aliās non susceptam quomodo alij dare potest? & est speciale hic, quando absens: & sic intellige infra eo. l. vicarius. aliās contra supra eo. sciendum. §. legati. & facit supra eo. l. filio. & l. filius. vel dic gratuitam propriē: vt supra. l. ij. in fi. vel si legatium habet, non potest delegari alij. Accursius.

d *Suum negotium.* quo lucrum capiet. secus si damnum satagit pulsare, iniuriāve repellere: vt supra proxi. l. Paulus.

e *Participem.* vel contutorem.

f *Dicebat.* Necessitas eum excusat. ad quod supra de postu. l. j. §. his igitur. versic. sed est æquissimum. & l. puro. in princip. & l. pen. & fin. & de aduo. diuer. iudicium. l. iubemus. §. ad hæc. & l. petitiones. §. ad hæc. & supra. l. p. xi. in princ.

g *Legatus creatus.* Nicopolis. nomen ciuitatis vnde erat legatus. Et est speciale in domo: quæ est tutissimum cuique refugium: vt & supra de in ius voc. ple. rique. In aliis contra. vt hic subiicit.

h *Emit.* l. legatus.

i *Obstringi.* vt & supra l. Paulus. §. fin. & l. legatus. in princ. & l. si absentis. §. j.

k *Vicarius.* pone exemplum. §. l. absentis. in princ. vel vt. §. l. filio. & l. filius. ne sit contra supra. l. sciendū. §. legati.

l *Cogetur.* vt. §. eod. l. filio propter patrem.

m *Vi libera.* id est liberatus, quia est finita: vt. §. de iudi. l. ij. §. omnes versi. plane. & §. quibus ex cau. maio. l. non verè dicitur. & de re mili. l. j. & §. titu. ij. l. tempus. vel dic liber abest, & non tanquam legatus: quod in idem recidit.

n *Qui legatione.* Libellum. conuentionalem. sed ob. §. l. legatus ante. in prin. Respon. vt hic. Item fallit hoc in casibus: vt ibidem not. Item argu. supra de in ius vocan. l. libertus.

o *Vndem plures.* scilicet perfecta prima; adeo quodd cogatur post biennium. vel etiam vna vice potest cōmitti pro pluribus negotiis ad plura loca vel vnum. Accursius.

p *Præterea.* aliās præsertim, scilicet sunt vera prædicta. Accur.

q *Sumptus.* scilicet sufficiens maxime. nam & gratis suscipere potest: vt supra. l. ij. §. fina.

r *Sua deat.* aliās subeat.

f *Suscepta.* negotium motum. ff. Nouum.

sunt dati, non restituntur. **a**

XI. IDEM libro singulari de iure libellorum.

S I absentis in iuncta est legatio, eamque gratuitam suscepit: potest quis & per alium legationem mittere. Qui legationis officio fungitur, licet suum negotium curare non potest, magnus tamen Antoninus permisit ei, pupillæ nomine & instruere & defendere causam, licet legationi quæ suscepit, nondum renuntiauerit: præcipuè cum participem officij ipsius absentem esse dicebat. **f**

XII. SCAEVOLA libro primo Digestorum.

L egatus creatus à patria sua, suscepta legatione in urbem Romam venit: & nondum perfecta legatione domum quæ erat in ipsius ciuitate Nicopoli, **g** emit. **h** quæsitum est, an in senatusconsultum inciderit, quo prohibentur legati ante perfectam legationem negotiis vel priuatis rebus obstringi. **i** Respondit, non videri teneri.

XIII. PAPINIANVS libro primo Responsorum.

V icarius **k** alieni muneris voluntate sua datus, ordine suo legationem suscipere non admittitur: nisi biennij præscriptione cogatur. **l**

XIII. VLPIANVS libro septuagesimoquarto ad Edictum prætoris.

Q uæ sit libera **m** legatione **n** abest, non videtur teipublicæ causa abesse. hic enim non publici commodi causa, sed sui abest.

XV. MODESTINVS libro septimo Regularum.

I squi legatione fungitur: libellum **o** sine permisso principis de aliis suis negotiis dare non potest.

XVI. IDEM libro octauo Regularum.

E vndem plures **p** legationes suscipere prohibitum non est,

f *Fungatur.* i. functus sit: & isto secundo casu si feratur sententia in eum, vel in aliquo in eum procedatur per quod ius suum legatur, restituitur: vt not. §. de in integ. restitu. l. fin. in alio denegatur ei restitutio: verum utroque casu debet se defendere per se vel per alium. & si non sit qui eum defendat, mittitur aduersarius in possessionem: vel restituitur aduersus ipsum legatum: vt. §. ex quibus cau. ma. l. item. §. j. & l. sequen. & l. sed & si per præ. §. j. & fin. & fa. §. eū qui ap. l. j. & ij. & quod ibi not. & §. l. proxi. & §. iudi. solui. l. si reus.

u *Si quis legatum san-* **u** *cti.* id est inuiolabiles: vt & §. de te. diui. l. sanctum. §. j.

x *Liberos.* secus si ex alia causa: vt. §. de cap. l. in bello. ij. respon.

y *Expulisse.* l. perpetuo. ad quod. §. de capi. demi. l. amissione. §. qui deficient.

z *Interdiceret.* vt instituit. de capi. demi. §. minor.

a *Numantini.* erant hostes qui voluerunt Hostilium, quodd offenderrat eorum legatos. aliās est manumissum. & legunt per. l. supra de captiuis & postlim. reuer. l. v. §. fin. sed prima placet.

b *vt esset.* id est remaneret sic supra de iudi. l. Iulianus.

c *Cuius Romanus.* quasi in sit in deditioe ea tacita cōditio, si ab hostibus admittatur. Quædam enim quandoque tacite intelliguntur; vt si erranti possess. tradat, non videtur tradēs perdere, cum errans non quærat: vt. §. de adquiren. possess. l. si me in vacuam. Item si creditor permisit vendi pignus: ita nocet, si venditio secuta est: vt supra quibus modis pig. vel hypo. solu. l. sicut. §. quæ voluntate. & supra de fideiuss. si stipulatus. §. pe.

DE ADMINISTRATIONE rerum ad ciuitates pertinentium.

TITVLVS VIII.

Quod relinquatur ciuitati ad certum vsum expēdēdum, non debet expendi ad alios vsus. Franciscus.

I. VLPIANVS libro decimo Disputationum.

Q uod ad certam speciem ciuitatis relinquatur, in alios vsus cōuertere nō licet. **d**

induiso iniungitur totum, sed diuisim pluribus; vt pura vni curā Calendarij, alij curā operum publicorum, alij curā frumenti coemendi. Curator Reipubl. index est rerum ad ciuitatem pertinentium, sed numeratur etiam inter administratores, sicut magistratus municipalis. Ab his separatur actor. l. vlti. Quod cuiuscūque vniuer. Magister vniuersitatis quod legitur in. l. actor Rem rat. hab. Tribonianus est. nam Vlpianus scripserat, Nec magister nec curator bonis consensu creditorum datus. Idem alio etiam locis magistri nomen mutauit in curatoris, quod extraordinario iure honestiorque ratione iam amplius non constituerentur magistri bonis vendendis sed curatores. Cuiacius.

d *Vod non licet.* nisi in casibus: vt. §. l. legatā. & §. de vsu & vsufr. leg. l. legatū ciuitati. & j. de ope. pub. l. pe. & de polli. l. imperatores. in fin. & C. de expen. ludo. l. j.

ius eorū sacrū esse ait Tacit lib. 9.

* Cid. in Topic. in lib. i. de Orator. & lib. 3. offi. Aul. Gel lib. 10. cap. 20. & de Macino Liuius li. 55.

a] Facit ad id quod voluit g. in c. i. §. qui rei. de coll. in prag. sanc. in ver. pluralitatis. in 7. col.

Domus cuique tutissimū refugium est.

Libera legatio quæ sit, declarat Cic lib. 3. de legib.

& fa. supra de iur. & fac. igno. l. pe. §. fi. & de vsu & vsufruc. lega. l. quidam. & de an. lega. l. liber. §. Lucius.

Non utique. CASVS. Aliqua pacta quæ sunt appositæ in præteritis locationibus, non spectantur in futuris. Item quod quis prohibetur pro se exercere, nec per alium facere potest: & sic decurio qui per se prædia ad colendū conducere non potest, nec per alium debet conducere: & si contra facit, reuocatur quod factū est. Itē qui emit frumentum à repub. si soluit pretium in aliam rationem quàm frumentariam: adhuc soluere tenetur, & cōtra eum absentē potest de hoc dari sentētia. Item debitor ex frumentaria causa debet soluere cito, & debet cogi ad soluendum per præsidē prouinciæ. Item pecunia data ad comparationē frumenti, debet restitui ciuitati, non compensari: & si pecunia frumentaria in alios vsus sit cōsumpta, quàm quibus destinata erat: reddi debet ciuitati à procuratore reipublicæ. Item si pecunia frumentaria reddatur ciuitati cum vsuris fiscalibus, satis est: nec vsura vsurarum debetur. & hoc dicit hæc. l. vsq; ad. §. grani. [GRANI.] Dic casum vt in glo. Secundo dicit: procurator reipubl. nominauit quendam officialem, qui tunc temporis erat idoneus: postea factus est nō idoneus ex aliquo fortuito casu, cui prouidere nequiuit. procurator reip. huius nomine non tenetur. Item si duo magistratus vel collegæ habeant administrationem rei ad ciuitatem pertinentis, & vnus male gerat: tenetur & alter ciuitati: & quod vnus soluit ciuitati p mala gestione alterius, recuperat ab eo pro quo soluit, & ab eius heredibus. [CONDVCTORE.] Conductor operis publici fraudulenter gessit: & propter hoc punitus fuit in aliqua pœna, fideiussor eius idem opus extruendum alij locauit: nec perfectum est. dicitur quodd hic fideiussor tenetur etiam in vsuras pecuniæ quæ erat soluta pro mercede conductori: tum quia fideiusserat in omnem causam, tum quia secundo locando videtur suum periculum agnoscerē. Item qui fideiussit pro conductore vectigalis in vniuersam conductionem, in vsuris quoque videtur fideiubere: & sic in eis tenetur: nisi aliud esset dictum. In vltima autem parte legis dic casum vt in glos. quæ incipit, qui emit & cæ. Franciscus Accursius.

II. I D E M libro tertio opinionum.

Non utique de exemplo posterioris locationis, præteritarum conductionum quæ suam legem habuerunt, rationem iniri oportet. Quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam agere debet. **b** Et ideo si decurio subiectis aliorum nominibus prædia publica locat, quæ decurionibus conducere non licet: **c** secundum legem vsurpatam **d** reuocentur. **e** Quod de frumentaria ratione in alium vsum **f** conuersum est, sua causa cum incremento debito **g** restituatur: idque **h** & si cōtra absentem pronuntiatum est, inanis **h** est querela: ratio tamen administrationis secundum fidem acceptorum **i** & datorum **k** ponatur. **l** Frumentariæ pecuniæ suo nomine debitor **m** quamprimum **n** soluat.

Necessaria enim omnibus rebus publicis frumentaria pecunia moram solutionis accipere non debet: sed debitores quos ex eadem causa habet, **o** ad solu-

endam ad emendum: vt supra proximi respon. dixi. **n** *Quamprimum*. id est cito. ad quod supra de iure fisc. l. in fraudem. §. fiscalibus. **o** *Habet*. si habes in litera, habent: dic, reipublica, & debitor frumentarius. Si vero habes, habet: dic, respu. vel verius, scilicet debitor frumentariæ pecuniæ: vt supra de iure fisc. l. iij. §. multa. & C. quando fiscus vel priua. l. si debitum non inficiantur. **p** *Compensari*. vt & C. de compen. l. in ea. & l. si. & supra de iure fisc. l. aufertur. §. qui compensationem. **q** *Pecunia*. data ad compensationem frumenti: vt prædixi. **r** *Solui*. id est reddi. **s** *Vsuris*. scilicet fiscalibus, quæ sunt semisses: vt. §. de vsu. l. cum quidam. §. si debitores. at si in suum vsum, tunc centesimæ: vt. §. de nego. gest. l. qui sine. **t** *Sic*. vel soluta, vel soluenda. **u** *Faciant*. vt & C. ex qui. cau. infra. l. improbum. & C. de vsu. l. pen. **x** *Per iniuriam*. aliquis emit à repu. frumentum. & pretium soluit vt debuit: sed frumentum fuit emptori à repub. postea ablatum, vel non traditum. certe est reddendum pretium. vel dic qd fuit traditum, & per extraneū euictum. nam tenetur fiscus ad pretiū reddendum. sed tunc est contra. §. de euict. l. si pet imprudētiam. quia hic dicit, per iniuriam. & dicit qd prima facie videbatur iniuria, sed non erat, nec tamen fiscus tenetur ad interesse: vel vltra æstimationem, etiam si promisit: vt supra de iure fisc. l. si procurator. vel dic quod etiam si per iniuriam est euictum, tamen ad pretiū tenetur: vt sit speciale contra fiscum: cum aliud sit pro eo: vt. d. l. si procurator. ad quod. C. commu. de lega. l. si. fin. **y** *Inubeat*. aliàs inubeatur restituere, scilicet à præside prouinciæ. & fa. supra de acti. empt. l. si sterilis. §. cum per venditorem. **z** *Idoneus*. aliquis officialis à curatore reipublicæ: vt. C. de peri. no. l. j. lib. xj. & facit. §. de fideiuf. l. fideiuffores. & de magi. con. l. j. §. si magistratus. Accur. **a** *Lapsus*. subaudi, est fortuito casu. & hic officialis. **b** *Dederit*. patiēdo debitores reipub. fieri non soluendo. **c** *Potest*. vt supra de admini. tut. l. si res pupillaris. & de pig. act. l. quæ fortuitis. Accursius.

a Non utique. volebat fiscus à primo quod habebat à secundo. **b** Agere debet. Hic not. quatuor. Primo quod non possum per me, nec per alium: vt hic, & supra de tuto. & cura. da. l. scire. §. si mater. & supra de contrahen. emptio. l. non licet. & C. de heredi. instit. l. neque per se. & de distract. pig. l. & qui sub imagine. & de vsur. l. eos. in fi. & supra de aucto. tut. l. pupillus. §. item ipse tutor. versi. sed si per interpositam. & supra ad Maced. l. sed Iulianus. in princip. & l. filium. & qui & à qui. l. si quis integris. §. finali & C. de contractibus iu. l. j. in fi. & supra de fal. l. diuus. ij. respon. & de vsuca. l. Labeo. §. sed eum. & de bo. lib. l. quæritur. & C. de pœ. iudi. l. j. Secundo quod possum per me, & per alium. ad quod supra de leg. j. l. si mihi. §. regula. & de iniur. l. sed si vnus. §. idē Iul. versi. idem ait & si. Tertio, quod per me non possum, possum tamē per alium: vt & supra de offic. præfe. vt. l. fin. & man. l. si mandauero. ij. §. si hi. & C. de procu. l. quicumque. & supra de adquiren. here. l. Antistius. §. fina. & supra quæ res pig. obli. l. Aristo. vbi de hoc dixi. Quarto quod aliqua per me possum, quæ non per alium. ad quod supra an per ali. causa appel. l. j. & de pub. iudi. l. pen. §. j. & C. de his qui ve. æta. impe. l. ij.

c Non licet. vt & C. loca. l. curialis. verum si succedat ei qui habet

ea conducta, remanebit in conductione: vt. §. de decu. l. decurio. & arg. §. de re mili. l. milites prohibentur. in fi. & de fal. l. j. §. pen. **d** *Vsurpata*. id est in malum vsum ducta. **e** *Reuocentur*. vt & supra de iure fisc. l. aufertur. §. quod à præside. **f** *In alium vsum*. qui emit frumentum à repub. si soluit pretium

in aliam rationē quàm frumentariam, reipub. adhuc soluet: vt & C. de compen. l. si ex venditione. & redditur ei quod soluit: vt subiicit. Vel dic verius quod fuit pecunia data alicui vt emeret frumentum reipubl. qui in alium vsum reipubl. conuertit: debet reddere statim, si respu. ei restituit quod in alium vsum est conuersum: vt. j. §. ad frumenti. & §. si autem. **g** *Debito*. cū vsuris: non cum vsurarum vsuris: vt. j. §. si indemnitas. **h** *Inanis*. id est valet etiam contra absentem. & est speciale, regulariter contra supra de re iudi. l. de vnoquoque. Accursius. **i** *Acceptorum*. pro frumento emendo. **k** *Et datorum*. in alium vsum. **l** *Ponatur*. nisi tantum ei restituatur à repub. quātum in alium vsum posuit, & ipse totā frumentariam pecuniam reddat: vt infra. §. si autem. **m** *Debitor*. vel emptor, vel qui acceperit pecuniam ad emendum: vt supra proximi respon. dixi.

n *Quamprimum*. id est cito. ad quod supra de iure fisc. l. in fraudem. §. fiscalibus. **o** *Habet*. si habes in litera, habent: dic, reipublica, & debitor frumentarius. Si vero habes, habet: dic, respu. vel verius, scilicet debitor frumentariæ pecuniæ: vt supra de iure fisc. l. iij. §. multa. & C. quando fiscus vel priua. l. si debitum non inficiantur. **p** *Compensari*. vt & C. de compen. l. in ea. & l. si. & supra de iure fisc. l. aufertur. §. qui compensationem. **q** *Pecunia*. data ad compensationem frumenti: vt prædixi. **r** *Solui*. id est reddi. **s** *Vsuris*. scilicet fiscalibus, quæ sunt semisses: vt. §. de vsu. l. cum quidam. §. si debitores. at si in suum vsum, tunc centesimæ: vt. §. de nego. gest. l. qui sine. **t** *Sic*. vel soluta, vel soluenda. **u** *Faciant*. vt & C. ex qui. cau. infra. l. improbum. & C. de vsu. l. pen. **x** *Per iniuriam*. aliquis emit à repu. frumentum. & pretium soluit vt debuit: sed frumentum fuit emptori à repub. postea ablatum, vel non traditum. certe est reddendum pretium. vel dic qd fuit traditum, & per extraneū euictum. nam tenetur fiscus ad pretiū reddendum. sed tunc est contra. §. de euict. l. si pet imprudētiam. quia hic dicit, per iniuriam. & dicit qd prima facie videbatur iniuria, sed non erat, nec tamen fiscus tenetur ad interesse: vel vltra æstimationem, etiam si promisit: vt supra de iure fisc. l. si procurator. vel dic quod etiam si per iniuriam est euictum, tamen ad pretiū tenetur: vt sit speciale contra fiscum: cum aliud sit pro eo: vt. d. l. si procurator. ad quod. C. commu. de lega. l. si. fin. **y** *Inubeat*. aliàs inubeatur restituere, scilicet à præside prouinciæ. & fa. supra de acti. empt. l. si sterilis. §. cum per venditorem. **z** *Idoneus*. aliquis officialis à curatore reipublicæ: vt. C. de peri. no. l. j. lib. xj. & facit. §. de fideiuf. l. fideiuffores. & de magi. con. l. j. §. si magistratus. Accur. **a** *Lapsus*. subaudi, est fortuito casu. & hic officialis. **b** *Dederit*. patiēdo debitores reipub. fieri non soluendo. **c** *Potest*. vt supra de admini. tut. l. si res pupillaris. & de pig. act. l. quæ fortuitis. Accursius.

a *est versi.* disti. §. ad frumenti. **b** *Flo. Pecunia data.* **c** *Flo fit.* dispensationis. **d** *est versi.* disti. §. ad frumenti. **e** *Flo fit.* dispensationis.

al. colat. vsurpata. vide Anto. Augu. li. i. emend ca. 2. suæ causæ ideóque.

Non utique. volebat fiscus à primo quod habebat à secundo. Agere debet. Hic not. quatuor. Primo quod non possum per me, nec per alium: vt hic, & supra de tuto. & cura. da. l. scire. §. si mater. & supra de contrahen. emptio. l. non licet. & C. de heredi. instit. l. neque per se. & de distract. pig. l. & qui sub imagine. & de vsur. l. eos. in fi. & supra de aucto. tut. l. pupillus. §. item ipse tutor. versi. sed si per interpositam. & supra ad Maced. l. sed Iulianus. in princip. & l. filium. & qui & à qui. l. si quis integris. §. finali & C. de contractibus iu. l. j. in fi. & supra de fal. l. diuus. ij. respon. & de vsuca. l. Labeo. §. sed eum. & de bo. lib. l. quæritur. & C. de pœ. iudi. l. j. Secundo quod possum per me, & per alium. ad quod supra de leg. j. l. si mihi. §. regula. & de iniur. l. sed si vnus. §. idē Iul. versi. idem ait & si. Tertio, quod per me non possum, possum tamē per alium: vt & supra de offic. præfe. vt. l. fin. & man. l. si mandauero. ij. §. si hi. & C. de procu. l. quicumque. & supra de adquiren. here. l. Antistius. §. fina. & supra quæ res pig. obli. l. Aristo. vbi de hoc dixi. Quarto quod aliqua per me possum, quæ non per alium. ad quod supra an per ali. causa appel. l. j. & de pub. iudi. l. pen. §. j. & C. de his qui ve. æta. impe. l. ij.

^a *Pact.* inito inter ipsos magistratus: vt supra de pact. l. ius pu. & infra de regu. iur. l. neque pignus. §. j. & l. nec ex pratorio. nisi quo ad hoc, quia primo conuenietur ille: vt supra de magi. con. l. j. §. si magistratus.

^b *Permissum est.* quod est semper, nisi quando à iudice fit diuisio. Sed & tunc si prohibere potuit: vt. j. l. proxi. & l. pen. §. antepen. & not. supra ad muni. imperatores. Accursius.

^c *Ex equitate.* scilicet utilis nego. gesto. vt. §. de tur. & ra. dist. l. j. §. nunc tractemus. & de nego. gest. l. soluendo.

^d *Pro collega.* id est pro eo qui erat collega in magistratu.

^e *Punito.* in pœna aliqua, cum fraudulenter admiserit: vt infra. l. vlt. §. iij. nō autem fortem. id est mercedem, quam acceperat, restituet. & ideo eius. j. dicit præstari vsuras. Sed oppo. C. de vsur. l. eos. §. pen. vbi nec occasione pœnæ. Respon. ratione doli fuit pœna inflicta: at vsura ratione moræ.

^f *In vniuersum.* hoc dic vt infra proxi. respon.

^g *Substituerit.* quasi sequelam: vt supra de insti. l. cuicumq;. §. item fullonum. cum cōcor. Accursius.

^h *Expressum est.* vt supra de fideiuf. l. fideiuf. fores. §. j. & facit. C. de pact. inter empto. l. in initio. & C. de fideiuf. l. fideiuf. & de verbo. obligat. l. si seruum. §. nunc videamus. in fin.

& supra loca. l. quæro. & quod ibi not. & C. quod cum eo. l. si mādator. & §. ad muni. Lucius. §. j. & §. de fideiuf. l. si quis pro. §. j.

ⁱ *Fundorum.* quia timebatur sterilitas, actum fuit vt pensio cuiuslibet anni æstimaretur arbitrio boni viri. sed tunc est contra supra loca. l. si merces. in prin. Respon. hic speciale: vel dic, boni viri, scilicet certi. vel pone secundo quod tantum deminutio debet fieri arbitrio boni viri cuiusque anni. scilicet quo contigerit sterilitas. Et facit. §. loca. & conduc. l. ex conducto. §. fin. & l. seq.

^k *Fides.* quæ est vt seruetur pactum: vt supra de pact. l. j. in principio. Accursius.

C *Vratores.] CASVS.* Quidam erant curatores alicuius officij communis: & in omnibus in solidum certa pecunia publica danda erat. data est cuique pars sua pecuniæ, & sic diuisim. dicitur quod propter hoc non liberatur vnusquisque ab obliga. in solidum. Vlpia. tamen dicit gerentem primo conueniendum, ad similitudinem tutorum. Item si curator reipub. locauit prædium vsque ad quinquennium, non exacta idonea cautione: deinde conductor remansit in conductione etiam post quinquennium: est factus debitor reipub. quia approbare videtur, dimittendo ei prædium. non idem in vectigalibus erat constitutum: imò quilibet curator pro suo tempore tenetur. Item si curator reipu. animo nouandi promisit creditoribus reipu. dicitur quod ex hoc liberatur respu. & ipse tenetur ex officio: secus si constituat se soluturum. Item patre electo curatore reipub. filius eius non cogitur pro eo fideiubere, etiam si prius esset emancipatus à patre. Item si fideiussor magistratus dedit pignora: tenentur pignora in eum casum, cum solidum à magistratu seruari non possit. hoc dicit cum. l. seq. Franc.

^l *Periculo.* scilicet solidi.

^m *Vlpianus.* scilicet dicit quod sequitur, vel quod præcedit.

ⁿ *Prior tamen.* aliàs incipit lex. & facit. C. si tutor non gest. l. j. & ij. & C. de conue. fisco. de. l. iij. §. de admi. tuto. l. tutores. §. in eum. & C. quo quis ordi. con. l. j. & de admi. tuto. l. fin. Sed arg. conf. Nouum.

tra supra de cura. bon. dan. l. ij. §. fina. sed est ibi ratio, vt ibi dixi. Item facit quod not. supra ad muni. l. imperator. & facit supra de admi. tuto. l. etiam. & infra. l. vlti. §. penult.

^o *Cæteris annis.* vltra quinquennium.

^p *Reliqua.* id est debitor fisco esse cœpit.

in soluenda pensione cuiusq; anni pacto comprehensum est: explorata lege conductionis, fides bona sequenda est.

III. P APINIANVS libro primo Responsorum.

C *Vratores communis officij* diuisa pecunia quam omnibus in solidum publicè dari placuit, periculo vice mutua non liberantur. Vlpianus: prior tamen exemplo tutorum conueniendus est is qui gessit. Ex eodem libro. Prædium publicum in quinque annos, idonea cautione non exacta, curator reipublicæ locauit. Cæteris annis colonus si reliqua traxerit, & de fructibus prædij mercedes seruari non potuerint: successor qui locauit, tenebitur. Idem in vectigalibus non ita pridem constitutum est: scilicet vt sui temporis singuli periculum præstaret. In eum qui administrationis tempore creditoribus reipublicæ nouatione facta pecuniam cauit: post depositum officium actionem denegari non oportet. Diuersa causa est eius qui solui cōstituit. similis etenim videtur ei qui publicè vèdidit, aut locauit. Filiū pro patre curatore reipublicæ creato cauere cogi

^x *Administrationis.* scilicet suæ. Accursius.

^y *Creditoribus.* qui mutuauerunt reipub.

^z *Facta.* per hoc reipub. liberauit.

^a *Denegari.* creditoribus qui nouauerunt.

^b *Videtur.* scilicet is qui nouauit, secundum Azo. & sic tenetur ex omni alio contractu etiam finito officio, præterquã de constituta. sic in simplici procuratore: vt supra de procur. l. procurator qui pro euiet. Sed quæ est ratio in constitu. secundum eum? Respon. forte constituit ad fidem debiti protestandam, non animo se obligandi: vt supra de institu. l. fin. aliàs in constitu. videtur idem quod in aliis: arg. supra. de constit. pec. l. Titius. sed H. dicit finito officio magistratū non teneri ad instar tu. vt. C. quod fal. tu. aucto. l. j. nam hic vt tutor ex necessitate suscipit magistratum: vt supra de mu. & ho. l. si quis magistratus. & hic exponit, similis ei videtur is qui constituit, & c. & in stipulatione facta animo nouandi, est ideo, quia eo animo fecerit. ad quod supra quod fal. tu. au. l. v. & d. l. Titius. de constitu. pecu. Vel dicit tertio secundum Al. quia refert in administratione ciuitatis, vt tunc sponte se obliget, an necessitate. Primo casu obligatur ipse, & non ciuitas: & deposito officio non liberatur: vt hic, & d. l. procurator qui. si autem ex necessitate, tunc obligatur ipse & ciuitas: vt supra si cer. per. l. ciuitas. & in isto casu siue administrator sit conuentus, & non sit soluendo, siue ciuitas, non liberatur alter istorum, etiam si cum altero iudicium sit cœptum: sed regressum habet creditor ad alterum, altero existente non soluendo: vt argu. supra de his qui deiec. l. iij. & de interr. act. l. qui ex parte. non ob. eo quod dicitur supra de solu. l. solutionem. quia illud est verum, cum iudicium accipiens sit soluendo. & sic intelligit. Al. etiã finito officio. sed media probabilior est, & pro ea, supra famil. eriscun. l. qui erat. nec ob. supra quod iussu. l. pe. quia tenetur durante officio. Vel dic etiam postea: quia non in utilitatem ciuitatis iusserat. nam sic esset in tutore: vt not. §. de act. empt. l. Iulianus. §. idem Iulianus.

^c *Publice.* id est reipub. nomine, curator pura.

^q *Non potuerint.* scilicet à colono.

^r *Successor.* scilicet eius qui, & c. id est alius curator. & dic, tenebitur, scilicet reipu. quia approbare videtur dimittendo ei prædium: vt supra ad muni. l. Titio. §. j. sed duo quæro. primo, si ante quinquennium finiuit suum officium curator qui locauit, cuius sit periculum extunc? Respon. suum, quo ad rempub. vt statim subiicit. non tamen amodo tenebitur: vt infra proxi. not. Itē quid si durauit officio vltra quinquennium: cuius est periculum eius tēporis? Respon. huius locatoris. nam si efficiatur periculum alterius per approbationē: multo magis remanet huius in officio. durantis.

^s *Sui temporis.* id est sue locationis. amodo ergo innuit facturū idē. Sed quid differt locatio à vectigali? Respon. multum: quia altero casu transit dominium vtile, vel effectus: altero non: vt supra si ager vectig. per totum.

^t *Singuli.* curatores reipublicæ.

^u *In eum.* potestatem, vel alium officialem.

Sic manuscr. perperā in Vaticano, in omnibus. In vulg. est lex. 4. Prior.

Videtur legendum, merces quæ adseruari nō potuerint. vt quæ sit, pro aliqua.

^a Non oportet, vt & s. de mune. & hono. l. æstimationem. §. inuitus. & C. ne filius pro pa. l. patris. & sic ecōtra nec pater pro filio: vt. s. de mune. & ho. l. iij. §. quod pater. & l. honor. §. plebei.

^b Conuenitur. fideiussor. quod. s. ad mun. l. Lucius. §. imperator.

^c Non potuerit. sic supra ad muni. l. libertus. §. j. & C. de decu. l. j. libr. x. & supra de iure fil. l. Moschis. sed contra. C. de fideiuss. l. iure nostro. fol. speciale hic & prædictis. ll. quando apud tempub. pro officio. sed in contrario apud priuatū. Item hic pro magistratu: in cōtrario pro priuato. sed hodie idem in priuato: vt in authen. de fideiuss. §. j. & ij. col. j.

Legatū.] CASVS. Legata pecunia municipio, vt in certum vsum expendatur: in aliū vsum expendi non debet citra parabolam principis. hoc fallit in casu: vt si minuta est pecunia ex causa Falcidæ: & superfluum pecuniæ non sufficit ad opus: tunc expendi potest aliās, vbi sit vtile reipublicæ. Idē est seruandū si pecunia sit relicta municipio ad plura opera faciendā, & sit minuta propter Falcidiam, & sic omnia opera perfici non possunt: nam expenditur aliās vbi sit vtile municipio. si autem sit legata pecunia municipio, vt ex eius reditu aliquid ibi fieret, puta venatio, aut spectaculum, cum forte hoc ibi agere non licebat: dicitur quod nō seruatur voluntas legatis: & sic pecunia expenditur in alia facta ciuitatis. Fran. Accur.

^d Non licet. vt & supra l. j. nisi in casibus: vt ibi not. Item quod hic dicit sine principis auctoritate: sub. vel iuris. & sic bene sequitur, & ideo, & c. quod enim ius permittit, & princeps permittere videtur: vt. C. de vete. iur. enucle. l. j. §. j. merito enim. & adde hic concor. quas dedi. s. l. j. Accur.

^e Erigari. facit supra ad Sil. l. iij. §. si cum omnes. & de reli. l. fin. & loca. l. in naue. in fin.

^f Vetuit. cum forte hoc ibi agere non licebat: vt supra de vsu fruct. lega. l. legatum.

^g Inscriptione. puta nomen eius cuius pecunia sit.

^h Notetur. aliās non teneatur: & aliās notetur.

Decuriones.] CASVS. Decuriones non coguntur frumentum vilius vendere quā annona exigit, nisi in casu quem specificat in litera. Franc.

ⁱ Decuriones. supra ad municip. l. non debere.

^k Quod. scilicet frumentum.

^l Reficienda sunt. infra de ope. pub. l. pecuniam. contra. solu. vt ibi. Accur.

^m Magistratus. Negligentiam. aliās culpam, scilicet leuem, de qua heredes non tenentur: vt supra de magistrat. conue. l. non similiter.

ⁿ Silius familias. Patrem. & eius heredem: excussis tamē prius bonis filij: vt. C. de dec. l. j. lib. x. & s. famil. ercisc. l. si vni. §. idem scribit. & §. Neratius. & s. ad mu. l. quoties. & adde quod ibi not. Item facit. s. quod iussu. l. j. & de pecu. l. licet. §. si. Accur.

^o Abesse. scilicet principaliter. nam & quod priuatorū interest

non oportet. ^a nec mutat quod in eum pater emancipatum priusquam curator constitueretur, partem bonorum suorum donationis causa contulit. Pro magistratu fideiussor interrogatus, pignora quoq; specialiter dedit. In eum casum pignora videtur data, quo rectē cōuenitur: ^b videlicet postquam res ab eo seruari non potuerit, ^c pro quo intercessit.

III. VALENS libro secundo Fideicommissorum.

Legatam municipio pecuniā, ^B in aliam rem quā defunctus voluit, conuertere citra principis auctoritatem non licet: ^d & ideo si vnum opus fieri iusserit, quod Falcidæ legis interuentu fieri nō potest: permittitur summam quę eo nomine debetur, in id quod maximē necessarium reipublicæ videatur, conuertere. siue plures summæ in plura opera legantur, & legis Falcidæ interuentu id quod relinquatur, omnium operum extructioni non sufficit: permittitur in vnum opus quod ciuitas velit erogari. ^c Sed municipio pecuniam legatam vt ex reditu eius venatio aut spectacula ^C edantur, senatus in eas causas erogari vetuit: ^f & pecuniam eō legatam, in id quod maxime necessarium municipibus videatur, cōferre permittitur: vt in eo munificentia eius qui legauit, inscriptione ^g notetur. ^h

V. PAVLVS libro primo Sententiarum.

Decuriones ⁱ pretio viliori frumentum, quod ^k anno-

principaliter, reipub. interest secundario: vt instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. expedit. & tamen de eo non tenetur pater: vt. d. l. quotiens. Accur.

P ^C Alculi. Admittetur. etiam vsque ad. xxx. annos quando per errorem. sed quando per gratiam quam fecit curator

na temporalis est, patriæ suæ prestare non sunt cogendi. Nisi ad opus nouum pecunia specialiter legata sit: vetera ex hac reficienda sunt. ^l

VI. VLP IANVS libro primo ad Edictum pratoris.

Magistratus reipublicæ non dolum solummodo, sed & latam negligentiam, ^m & hoc amplius etiam diligentiam debent.

VII. PAVLVS libro primo ad Edictum pratoris.

Si ^I filius familias volente patre magistratum gesserit, Iulianus existimauit in solidum patrem ⁿ teneri in id quod eius nomine reipublicæ abesset. ^o

VIII. MODESTINVS libro octavo Regularum.

Calculi [†] erroris retractatio etiam post decennij aut vicennij tempora admittetur. ^p sed si gratiose ^{*} expunctæ [†] dicetur, non retractabuntur. [†]

IX. PAPIRIVS IUSTVS libro secundo de Constitutionibus.

Imperatores [†] Antoninus & Verus rescripserunt, pecuniæ quæ apud curatores remansit, vsuras [†] exigendas: eius verò quæ à redemptoribus ^u operum exigi non potest, fortis ^x dumtaxat periculum ad curatores pertinere.

Item rescripserunt, operum periculum etiam ad heredes curatorum ^y pertinere. Item rescripserunt, agros reipublicæ retrahere ^z curatorem ciuitatis debere, licet à bona fide emptoribus possideatur: cum possint ad auctores suos recurrere. Idem eodē libro.

quidem dolo, in duplum tenetur reipub. & non eius heres. si negligentia: in simplum tenetur. Item pecuniam ad annonam destinatam, distractis rebus curator debet exigere. Item sitonæ qui non segniter suum officium gesserunt: indemnes conseruari debent. & expone vt in glos. Item curator Kalendarij non debet cauere: cum à præside ex inquisi. eligatur. Item vnus curator tenetur pro alio, si videns eum male gerere, non petiit eum remoueri. Item curator tenetur reipublicæ, si nomina debitorum reipublicæ facta sunt deteriora tempore curationis suæ: secus si prius facta erant deteriora. Item magistratus qui tenuit pecuniā publicam penes se tempore magistratus, & post magno tempore: tenetur eam reddere, & eius vsuras. & hoc dicit hæc. l. vsque ad finem tit. Franc. Accur.

[†] Imperatores. hæc lex vndecies, sed. s. ad municip. l. fin. septies, in l. fina. de decur. quater habet verbum, rescripserunt.

[†] Vsuras. semilles: vt not. s. eo. l. ij. §. si indemnitas.

^u A redemptoribus. quibus curator dederat opera faciendā: vt. s. de rei vindi. l. redemptores. & j. titu. iij. l. ij. §. j.

^x Sortis. quamuis ex contractu cōueniatur: per quod videbatur etiam in vsuris teneri: vt. s. ad muni. l. Lucius. §. j. & hoc nisi in ea commiserit fraudem: vt. s. de vsur. l. cum quidam. §. eos qui. Acc.

^y Curatorum. reipublicæ, qui locauerunt opera faciendā.

^z Retrahere. id est vindicare rei vindi. nomine ciuitatis: vt supra quod cuiusque vniuer. l. fina.

intellige qua do non fuit lon fix malus q ad ce. ut in l. error calculi. eod. de exp. calculi ex Amaya in l. 2. c. de iur. fin. n. 43

* In vulg. filius familias.

† calcularij.

* Quidam hic emendare contēdūt, ratiōes: ego nihil mutā dum puto.

a *Exactionem*. id est locationem operis postea exigendi. vel id est commissionem operum exigendorum.

b *Committi*. vt & supra. l. curatoris. §. prædium. & C. de fundis pa. l. quicumque. lib. xj. & de lo. prædi. ciui. lib. xj.

c *Pœnam*. ratione pœnæ. sed in simplū tenentur: vt supra ea. l. §. j.

d *Pecuniam ad annonā*. scilicet emendam.

e *Distractis rebus*. suis comparatoribus perpetua possidendi firmitate data: vt. C. de cap. & dif. pign. tribu. l. j. & ij. lib. x.

f *Rescripserunt*. sitonas. Sitonia, munus publicum. unde sitonæ, qui id munus gerunt. ad quod. §. de va. mu. l. sextum. Alij habent, annonas indemnes. & tunc pro præfecto annonæ ponunt. Alij annonæ indem. oportere. sub. præfectis eius rescripserunt imperatores.

g *A curat. kalendarij*. quid sit, dic vt. §. de leg. iij. qui filium. Accur.

h *Cum à præside*. bona ratio: vt instit. de satisf. tu. & sic not. quod curator reip. eū nō eligit, sed præfes prouinciæ: quia maius periculum posset inferre circa pecuniā, quā circa aliās res. Accursius.

i *Nō potuit*. hoc habet locum etiā diuisa à iudice administratione: aliās si non esset diuisa, etiā si potuit prohibere, tenetur nomine collegæ: vt not. §. ad municip. l. imperator. & fa. §. l. ij. §. ius reipu. & l. ij. in princ. & §. de adm. tuto. l. etiā. item fac. C. de appel. l. quoniam. & C. de diui. tut. l. ij. §. j. & de vsu. pu. l. ij. Accur.

k *Nō pertinere*. nisi ipse nomen probauit: vt. §. ad muni. l. Titio. §. j. & facit. §. arbi. tute. l. ij. & de adm. tuto. l. debitoribus. ^a & si certum per. l. periculum.

l *Intulisset*. aliās inutilis esset. id est inutiliter & vacua extiterit apud se. & facit. §. eod. l. ij. in princ. & de vsu. l. cum quidam. §. eos. Accur.

DE DECRETIS ab ordine faciendis.

Sequitur decurionū munus quod in decernendo eo potissimū consistit quod Reip. conducit. Et duæ quidē partes decurionum, curiam seu ordinē faciunt, quodque ea decreuerint, ratum est, non quod decurionum minor numerus. Decreto decurionum creantur magistratus municipales, sed non absque consensu præsidis. l. 12. De appel. l. 1. §. solent. Quam. ap. sit, creantur qui munera municipalia gerunt, constituuntur salaria professoribus liberalium artium & medicis intra numerum constitutum Oratione D. Pij, non temere quibuslibet iniussu principis. Non possunt etiam decreto decurionum temere largitiones fieri de publico, & factæ reuocantur. l. 4. nisi forte ante. xx. annos factæ sint, vt Traianus Plinio Secundo rescripsit. Decreto etiam decurionum tutores vel curatores dantur. l. pen. Qui per. tut. Cuiacius.

m *Edicorum Numerum*. qui est. v. in minore. vij. in ciuitate maiori: vt. §. de excusa. tuto. l. si duas. §. j.

n *Prouincia*. argu. contra. C. de episc. & cle. l. parabol. Nouum.

Imperatores Antoninus & Verus rescripserunt, operum exactio-nem ^a sine cautione non oportere committi. ^b Item rescripserūt, curatores si neglegenter in distrahendis bonis se gesserint, in simplum teneri: si per fraudem, in duplum: nec ad heredes eorum pœnam ^c descendere. Item rescripserunt, pecuniam ad annonam ^d destinata, distractis rebus ^e curatorem exigere debere. Item rescripserunt, sitonas ^f & indemnes ^g esse oportere, qui non segniter officio suo functi sunt: secundum literas Hadriani. Item rescripserunt, à curatore Kalendarij ^h cautionem exigi non debere, cum à præside ⁱ ex inquisitione eligatur. Item rescripserūt, curatorem etiam nomine collegæ teneri, si interuenire & prohibere eum potuit. ^j Item rescripserunt, nominum quæ deteriora facta sunt tēpore curatoris, ^k periculum ad ipsum pertinere, quia ^l verò antequam curator fieret, idonea nō erant: æquum videri, periculum ad eum non pertinere. ^m Idem libro eodem. Imperatores Antoninus & Verus rescripserunt: eum qui pecuniam publicam magistratus sui tempore, & post non pauco tempore detinuerat, vsuras etiam præstare debere: nisi si quid allegare possit qua ex causa tardius intulisset. ⁿ

DE DECRETIS AB ordine faciendis.

TITVLVS IX.

I. VLPPIANVS libro tertio opinionum.

M Edicorum intra numerum ^m præfinitum constituedorum arbitrium non præsidis prouinciæ ⁿ commissum est, sed ordini & possessoribus cuiusque ciuitatis: vt certi de probitate morum, & peritia

lani. solu. ibi de episcopo in Alexandria ciuitate.

o *Eligant*. & electi poterunt reprobari: vt supra de mune. & hono. l. vt gradatim. §. reprobari. cum concor. & facit infra de variis cogn. l. j. & §. j. & ij. l. medicus. Accursius.

p *Lla decreta*. Coacto. id est coadunato. & est legitimus: vt infra prox. & sic. C. de ap. nominationes. & de sen. l. prolata. & C. quomodo & quando iud. ab eo. Item sume à contrario: si est legitimus, ergo valet: vt. C. de admin. tuto. l. fancimus. & C. de adulte. l. Gracchus.

II. MARCIANVS libro primo Publicorum.

Llla decreta quæ non legitimo numero decurionum coacto ^p facta sunt, non valent.

III. VLPPIANVS libro tertio de Appellationibus.

Lege autem municipali cauetur, vt ordo non aliter habeatur, quā duabus ^q partibus adhibitis.

III. IDEM libro singulari de officio curatoris republice.

Ambitiosa ^r decreta decurionum rescindi ^s debent, siue aliquem debitore dimiserint, siue largiti sunt. Proinde, vt solēt, siue decreuerint, de publico alicuius vel prædia vel ædes vel certā quantitatem præstari, nihil valebit huiusmodi decretum. Sed & si salarium alicui decuriones decreuerint, decretum id nonnunquam ^t vllius erit momenti: vtputa si ob liberalem artem fuerit constitutum, vel ob medicinam. ob has enim causas licet cōstitui salaria. ^u

V. CALLISTRATVS libro secundo de Cognitionibus.

Quod semel ordo decreuit: non oportere id rescindi diuus Hadrianus Nicomedensibus rescripsit, nisi ex causa: id est si ad publicam ^x vtilitatem respiciat rescissio prioris decreti.

VI. SCAEVOLA libro primo Digestorum.

Municipij ^y lege ita cautum erat: ^z Ἐὰν τις ἐξω τοῦ σωεδῆς δικέσται, τῆτε σωεδρῆς εἰργέσθω, καὶ πρὸς ταυτῶν τῶν δράχμας χιλίας. [id est, Si quis extra collegiū iudicio experiri voluerit, ipso collegio prohibeatur, & soluat drachmas mille.] Quæsitum est, an pœnam sustinere debeat, qui ignorans ^{aa} aduersus decretum fecit. Respōdit & huiusmodi pœnas

^t Nonnunquam, sed multotiens.

^u *Salaria*. magistris & medicis: vt & C. de decu. l. j. lib. x. item & in alio: vt supra de decu. l. decurionibus.

^x *Quod semel*. Ad publicam. exemplum est supra de mun. & ho. l. vt gradatim. §. reprobari. cum concor. sed videtur quod etiam sine causa: vt supra quod cuiusq. vni. l. item. §. quod si actor. qui est contra: vt sit causa sola voluntas: vt & aliās supra de pœn. l. iij. in fin. & de procu. l. is cuius. sed dico speciale ibi. scilicet in. l. item, supra quod cuiusq. vni. no. quia nullius interest reuocari actorem ante lit. cōtest. secus si post: vt ea. l. §. ex his. item pro hoc quod sine causa non possit mutari: vt. §. de decu. l. pen. in fin. & C. ne fiscus rem quam vend. l. j. & ij. lib. x. & C. sen. rescin. non pos. l. j. & C. de senten. aduer. fiscum. l. j. in interlocutione secus: vt supra de re iudi. l. quod iussit. & de arbi. l. diem. §. fin.

K K K iij

† Augu. ad Modest.

† curationis. † quæ.

a] qui nominibus.

a] Ambitiosa decreta quæ dicantur, pulchrè Rud. §. de vsu. l. si bene collata.

* Municipia pali. † Vide Al. si. dispum. 2. cap. 18.

* ad hoc in simili concor. quod no. in c. si soli per. archid. ibi de concess. præben. li. 6. tex. in. c. vt animarum. de cōsti. in. 6

Municipali. scientes. aduersus ignorantes minime: vt arg. C. de testa. l. iubem^o. in fi. & i. auth. vt fac. no. co. in prin. & s. ad Sil. l. si quis in graui. §. si quis. & s. loca. si ignoras. licet sit contra s. ad l. Cor. de fal. l. diuus. ij. rñ. nisi ei possit imputari cur nesciuit: vt. s. de insti. l. sed & si. §. præscribere. & de iur. & fa. igno. l. regula. §. j. & s. de pub. l. fi. §. licet. quæ sunt arg. cōtra. alioquin punitur ignoras: quippe publice positum ignorare non licet: vt dictis. ll. & C. de legi. & constitu. l. leges. & C. de iur. & fa. igno. l. constitutiones.

† In indice titul. De operis. & ad marginē, de operibus. a] Ista. glo. est sing. ad hoc no. quod nō est tolerabilis ignorantia illius quod publicē notum est, pro quo etiam facit text. cū sua gl. in l. si tu tor. C. de peri. tu & volens iurare contra. non debet audiri. gl. est no. in. c. nulli. de elect. lib. 6. Bolog.

Paratas. aliās paratas esse: aliās pariat, scilicet decretum.

DE OPERIBVS publicis.

Sequitur de munere curatoris operū publicorū specialis titulus. s. eius quē respū. præsstituit in hoc vt curaret opus aliquod publicū fieri. & inscribēdo operi nomine eius cuius liberalitate opus factū est vel nomine principis. & ne fiat nouum opus sumptu publico sine auctoritate principis, & alia quædam eadem de re. Cuias.

Prator.] CASVS. Titius elect^o in curatore operū,

cœpit se excusare: & nō potuit: & decessit postea. dicitur q̄ pro tēpore quo cessauit in vita sua, tenetur ipse & heredes eius: sed p̄ tēpore quod cucurrit post mortem suā, nō tenetur eius heredes. Secūdo dicit, quidam in vno munere cōstitutus elect^o est ad curam aquæ ductus: & eā suscepit: & volebat primum munus recusare. dicitur q̄ non auditur. secundū enim munus recusare potuit. Fran.

Perferenda. voluit enim se excusare, sed nō potuit. vnde pro tēpore quo cessauit, etiam durate causa excusatoria tenetur, & eius heredes: vt & s. si tut. vel cura. appella. l. j. hic autem quia cessauit post repulsam, multo magis: vt & s. ad munici. l. Lucius. & facit C. eo. l. j. & l. ad portus. Accur.

Quando. id est quia.

Oportuisset. quod est verum regulariter: vt & s. de vacatio. mu. l. fina. §. j.

Ante probabilius. non facit comparationem. nam non conceditur ei modo: vt s. de decu. l. penul. §. fina. & s. de vaca. munc. l. pe. §. fi. & facit. s. de pœ. l. si quis forte.

Si liberalitate.] CASVS. Quidā cōcessit fructus agrorū suorum ad opera pub. perficiēda: & vult q̄ nomē suū inscribatur in illo opere quod ipse fecerit fieri. dicitur q̄ auditur: & præs ses prouinciæ debet procurare q̄ nomen illius non eradatur, & aliud ponatur. & h. d. prin. l. cū fi. l. in medio dicit, quod redemptores operum habent facere cum curatoribus, & curatores habent facere cum republica. Fran. Accur.

Qui liberalitate. ad opera publica aliqua.

Si qua. opera. & facit. j. proxi. §.

Negotium. i. cōtractum. sic ponitur insti. quod cū eo. in rubri.

Præsstituit. qui. s. appellantur curatores.

Ciuum. aliās ciuiliū, id est curialiū: aliās ciuium. & hæc planior. & fa. C. de bo. quæ lib. l. ij. cum concor. Item fa. s. in princ. huius. l. & j. l. proxi. in fi. & l. fi. in fi.

Opus.] CASVS. In prima & secunda parte legis dic casum vt in gl. quæ incipit, refert & c. in fine dicit q̄ in opere publico nō debet inscribi nomen alicuius nisi principis, aut nomen eius cuius pecunia illud opus factum sit: non autem nomen præ-

aduersus scientes^a paratas^b esse.

DE OPERIBVS PUBLICIS. † TITVLVS X.

I. VLP IANVS libro secundo opinionum.

Quorator operum creatus, præscriptione motus ab excusatione perferēda, cicuti cessationis nomine in qua quoad viuit moratus est, heredes suos obligatos reliquit: ita tēporis quod post mortē eius cessit, nullo onere eos obstrinxit. Curā operis aquæ ductus in alio iā munere cōstitutus postea suscepit. præposterē visus est petere exonerari priore munere, vtrisque iā implici tus: quādō d si alterū tantū sustinere eum oportuisset, c antē probabilius f impetrasset propter prius munus a sequenti excusationem.

II. IDEM libro tertio opinionum.

Quilibet liberalitate, g nō necessitate debiti, reditus suos interrim ad opera finiēda cōcessit: munificentiæ suæ fructū de inscriptione nominis sui operibus si qua b fecerit, capere per inuidiā nō prohibetur. Curatores operū cū redēptoribus negotiū i habēt: respublica autē cum his quos efficiēdo operi præstituit. k quatenus ergo, & quis, & cui obstrictus est, æstimationo præsidis prouinciæ est. Ne eius nomine, cuius liberalitate o-

fidis. & hoc dicit hæc. l. & seq. Fran.

m Nouum. refert si facio opus in publico: quia aut mea pecunia: & possum sine auctoritate principis, præterquam & c. vt hic aut publica pecunia. & tūc nō sine auctoritate principis: vt. j. l. prox. R. sed quomodo licet facere in publico alicui priuato, cum interdita sint contra: vt. s. ne quid in loco pub. l. j. & ij. & nuntiatio fit: vt. s. de opo. noui. nun. l. j. nuntiatio? Respō. ibi vt ius haberet, hic volēs donare publico: & erit vtile reipub. vel necessariū opus. Item quid si in meo priuato? Respon. quidā quod possum, etiam ad æmulationē: quia in suo potest quilibet facere qd vult: vt. C. de ædifi. priua. l. per prouinciam. & de ser. vrb. præ. l. imperatores. & l. cum eo. & C. de reli. l. statuas. nisi in alienum aliquid immittatur: vt supra de dam. infe. l. fluminum. in fi. & de aqua plu. ar. l. j. §. iudē aiunt. & §. denique. §. item sciēdum. & s. si set. vin. sicuti. §. Aristo. Sed potest dici & in priuato nō licere: per. l. istam, quam exponas opus nouum, in pub. scilicet vel priuato. & quia publica utilitas præferenda est priuata: vt supra pro socio. l. actione. §. Labeo. & secundum hoc intelligas. di. l. per prouinciā. Item si opus necessariū est publico, & facio in eodē de meo: cur nō licet si ad æmulationē pertinet? R. imō licet: sed cum auctoritate principis.

pus extructū est, eraso, aliorū nomina inscribātur, & propterea reuocētur similes ciuū i in patriā liberalitates: præses prouinciæ auctoritatem suam interponat.

III. MACER libro secundo de officio præsidis.

Opus nouū m priuato etiā sine principis auctoritate facere licet: præterquā si ad æmulationē alteri^o ciuitatis pertineat, vel materiā seditionis præbeat, vel circū theatrū vel amphitheatrum sit. n Publico o verò sumptu opus nouum sine principis auctoritate fieri non licere, constitutionibus p declaratur. Inscribi autem nomē operi publico alterius quā principis, aut eius cuius pecunia id opus factum sit, non licet. q

III. MODESTINVS libro undecimo Pandectarum.

Nec præsidis quidem nomen licebit superscribere.

V. VLP IANVS libro singulari de officio curatoris reip.]

Si legatum vel fideicommissum fuerit ad opus r relictū: vsuræ quæ & quādo incipiāt deberi, rescripto diui Pij ita continetur: Si quidem dies nō sit ab his qui statuas vel imagines ponendas legauerunt, præfinitus: a præside prouinciæ tēpus statuendū est: & nisi posuerint heredes, vsuras leuiiores f intra sex menses: si minus, semisses t vsuras reipublicæ pendāt.

semper dic ad æmulationem.

o Publico. forsan sumptu ciuitatis Romanæ quæ proprie dicitur publica: vt. j. de verb. signi. l. eum qui vectigal. & l. bona. si vero sumptu alterius ciuitatis, bene licet. & sic licet vniuersitati facere muros municipij: non autem alicui priuato: vt no. s. de re. diui. l. antep. §. muros.

p Constitutionibus. C. eo. l. nemo. & l. intra. & j. eo. l. de operibus.

q Non licet. vt & s. proxi. in fine. & continua legem sequentem.

Si legatum.] CASVS. Legata pecunia ad opus publicū, si nō soluatur: quæritur ex quo tempore vsuræ currant, & quantæ currāt: & si quidē dicas, nō fuit appositū à testate intra quod statue vel imagines ponātur, statuendū est tēpus a præside puinciæ: intra quod si heredes nō fecerint, tenetur ad leues vsuras. s. trientes. & hoc intra sex mēses: postea currunt semisses. si vero dies sit positus a testatore, & intra diē nō fecerunt: ex tūc ad semisses tenentur. Itē præses prouinciæ curare debet fines publicos a priuatis separari, & publicos reditus augere: & si qua loca publica inuenerit occupata a priuatis: vel ea recuperet, vel dimittat penes possessorem, & exigat vectigal a possessore. Fran. Accur.

r Ad opus. quod vsque ad perfectionem intelligitur: vt. j. de verb. signi. l. rei appellatio. §. opere.

f Leuiiores. id est trientes.

t Semisses. imō videntur semper leuiiores: vt. s. de vsu. l. cū quidā. §. fi. sol. hic nō posuit præses tēpus & dices ita, nisi posuerint heredes. s. cū nec testator nec præses posuerūt diē vsuris & c. p quo est. C. vt in pos. le. l. certa forma. quod nō placet: quia sic iam deberēt in primis sex mēribus. quod est cōtra legē. s. de vsur. l. liberalitatis. in prin. vnde dic quod hæc illā determinat hoc modo, nisi posuerūt heredes. s. intra diē positū a præside, præstant leuiores

dicta sint contra: vt. s. ne quid in loco pub. l. j. & ij. & nuntiatio fit: vt. s. de opo. noui. nun. l. j. nuntiatio? Respō. ibi vt ius haberet, hic volēs donare publico: & erit vtile reipub. vel necessariū opus. Item quid si in meo priuato? Respon. quidā quod possum, etiam ad æmulationē: quia in suo potest quilibet facere qd vult: vt. C. de ædifi. priua. l. per prouinciam. & de ser. vrb. præ. l. imperatores. & l. cum eo. & C. de reli. l. statuas. nisi in alienum aliquid immittatur: vt supra de dam. infe. l. fluminum. in fi. & de aqua plu. ar. l. j. §. iudē aiunt. & §. denique. §. item sciēdum. & s. si set. vin. sicuti. §. Aristo. Sed potest dici & in priuato nō licere: per. l. istam, quam exponas opus nouum, in pub. scilicet vel priuato. & quia publica utilitas præferenda est priuata: vt supra pro socio. l. actione. §. Labeo. & secundum hoc intelligas. di. l. per prouinciā. Item si opus necessariū est publico, & facio in eodē de meo: cur nō licet si ad æmulationē pertinet? R. imō licet: sed cum auctoritate principis.

n Amphitheatrum fit. puta aliqua tumba. & c

*Coniunge l. 61. de ieg. iur.

res intra sex menses: vt hic, & ibi: sed postea maiores, vt hic: & de hoc nihil ibi. Item facit. j. titu. ij. l. j. in prin. sed contra. s. de vsu. l. liberalitatis. solu. vt ibi.

a Datus est. ab his qui legauerunt.

b Deponant. heredes.

c Dixerunt. nec tamen deponunt.

d Pendant. cum deponuerint ante diem. & dic protinus. s. die elapso. nec consignando & deponendo impeditur cursus: cu facere, no soluere debet: vt C. de mun. & ho. l. aestimationem. alijs sec: vt C. de vsur. l. acceptam.

e No oportet. vt. s. ti. ij. l. imperator. s. ij. & C. de fer. fu. l. macipia. & ar. in auth. de ali. & emphy. s. quoniam. Accur.

f Aestimare. id est deliberare. quae deliberatio est in hoc, vt si publico nocet, destruat. alijs salarium imponat: vt. s. ne quid in loc. pu. l. ij. s. si quis nemine. & C. de diuer. praescrip. l. j. li. xj.

g Satus sit. i. meli est.

DE OPERIBUS.] CASVS. Si praeses puincia aditur ab aliquo priuato occasione operu quae in muris vel portis ciuitatis fiut: de hoc praeses consulat principem. Fr. Ac.

h Vel in rebus. vt in viis pu. & in sanctis religiosiq; rebus. na haec publica dici possunt: quia ius publicum in factis consistit: vt. s. de iustit. & iur. l. j. s. ij. Accur.

i Extruatur. s. de nouo. & semper dic, sumptu publico: vt. s. e. l. opus. quae est alijs contra. Acc.

k Debere. qui aestimabit an locari vel destriui debeant, propter pericula: vt. s. l. prox. & s. ne quid in loco sa. fiat. l. fi. Accur.

PECUNIAM.] CASVS. Pecunia legata in opera noua faciēda, potius expēdi debet circa opera vetera reficiēda, quam circa noua faciēda, si plura opera sint publica, nec adfit pecunia aliunde ad faciēdum. Item si opus ab alio factum aliquis vult adornare marmoribus, & vult quōd nomen suum in opere inscribatur: dicitur quōd debet audiri. Item si priuatus aliquid de suo expendit in opere quod fit de publica pecunia: debet inscribi in opere, qualiter talis tantam pecuniam dedit ad opus illud faciēdum. Fran.

l Quae sunt. scilicet inchoanda: quae & noua dici possunt: & facit supra titu. ij. l. j. & l. legatum. & C. eo. l. fi. & in auth. vt nullus fabri. ora. do. s. j. coll. v.

m Operum. ex his verbis colligi potest contrarietatis determinatio. Respon. sic. s. titu. ij. l. decuriones. s. j.

n Alio. alijs quoquo modo, id est aliquo modo.

o Fecissent. prius.

Si vero dies datus est: a pecuniam deponat b intra die. Si aut non inuenire se statuas dixerint, c aut loco cōtrouersia fecerint: semisses protinus pedat. d Fines publicos a priuatis detineri non oportet. e curabit igitur praeses prouincia, si qui publici sunt, a priuatis separare, & publicos potius reditus augere. si qua loca publica vel aedificia in vsu priuatoru inuenerit: aestimare f vtrūne vindicanda in publicu sint, an vectigal eis sati sit g imponi: & id quod vtilius esse reipublicae intellexerit, sequi.

VI. MODESTINVS libro vndecimo Pandectarum.

DE OPERIBUS QUAE IN MURIS VEL PORTIS VEL REBUS PUBLICIS FIUNT, AUT SI MURI EXTRUANTUR: i diu Marcus rescripsit praesidem aditum consulere principem debere. k

VII. CALLISTRATVS libro secundo de Cognitionibus.

PECUNIA QUAE IN OPERA NOUA LEGATA EST, POTIUS IN TUTELA CORUM OPERUM QUAE SUNT, l cōuertendam, quam ad inchoandū opus erogandam diuus Pius rescripsit: scilicet si satis operu m ciuitas habeat, & nō facile ad reficiēda ea pecunia inueniatur. Si quis opus ab alio factū adornare marmoribus, vel alio modo n ex voluntate populi facturum se pollicitus sit: nominis proprii titulo scribēdo, manētib⁹ priorum titulis qui ea opera fecissent, o id fieri debere senatus censuit. Quod si priuati in opera quae publica pecunia fiat, aliquam de suo adiecerint summā: ita titulo inscriptionis vti eos debere isdem mādatis cauetur, vt quantā summam contulerint in id opus, scribant. †

DE NVNDINIS.

Nundina etiam pertinent ad iura publica municipiorum, nec tamen municipia omnia ius nundinarum habent. vel, vt in Modestino legendum admonui alius, ἀγορᾶς δίναντων, sed ea tantum quae id habent ex longa consuetudine vel a principe impetrauerunt, a quo priuati etiam idem ius nunquam agris suis impetrant. Et sunt nundinae mercatus qui habentur

rusticorum merces suas deferentium frequenti concursu, quem feriatum die veteres esse voluerunt, id est vacationum a forensibus negotiis. sed postea lege Hortensia placuit ne esset feriatum, vt rustici qui in urbem venissent mercium suarum vendendarum gratia simul etiam lites suas componere possent, & ob id Trebatius scribit, nundinis magistratum posse manumittere iudiciaque addicere. Quod manumittere, non ideo arguitur recte non esse ferias, quia & feriato quolibet die manumittere & emancipare licet. est enim hac iurisdictione voluntaria, non contentiosa. Quod iudicia addicere, id est dare, hic satis arguit nundinas non esse ferias. Cuiacius.

DE NVNDINIS. TITVLVS XI.

I. MODESTINVS libro tertio Regularum.

Vndinis impetratis a principe, p non vtendo qui meruit, decēnij tempore q vsu amittit.

II. CALLISTRATVS libro tertio de Cognitionibus.

SI quis r ipsos cultores agroru, vel piscatores deferre vtensilia s in ciuitate * iusserit, vt ipsi ea distrahant, t destituetur annonae praebitio, cu auocentur ab opere rustici: qui u cōfestim vbi detulerint mercem, tradere x eam, & ad opera sua reuerti debeant. Deniq; summā prudentiae & auctoritatis apud Græcos Plato cum institueret quemadmodum ciuitas bene & beatē habitari possit, in primis istos negotiatores necessarios duxit. † Sic enim libro secundo πολιτείας ait, Δεί γάρ πλεόνων ἀγορῶν γινώσκοντες ὅτι τῶν δημοκρατῶν, ἔτι ἄλλων ἀγορῶν, ἢ γε εἰσαξόντων ἔξασόντων ἔχασα. οὗτοι δὲ εἰσὶν ἐμποροὶ. κομίσασθαι δὲ ὁ γεωργὸς εἰς τὴν ἀγορὰν λέων ποιεῖ, ἢ τις ἄλλος τῶν δημοκρατῶν. [ἐάν] μὴ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἦκη τοῖς δεομένοις ἅ παρ' αὐτοῦ ἀλλάξασθαι, ἀργίαι τὸ αὐτοῦ δημοκρατίας καὶ θήματος ἐν [τῇ] ἀγορᾷ: οὐδαμῶς ἡδ' ὅς, ἀλλ' εἰσὶν οἱ τοῦτο ὀρώντες, ἐαυτῶς ἕπι τῷ ἀγορῶν ἀπὸ τῶν ταύτων. [id est, Indiget enim ciuitas pluribus vti que rusticis, & alijs conductoribus, & alijs ministrantibus inuehentibus z & euehentibus a singula. hi autem sunt negotiatores. b afferēs autē agricola c ad forū aliquid eorum quae facit, vel aliquis alius conductorum: si nō in idē tēpus veniet cū indigen-

subtrahitur alijs: & hac ratione nullum conuenit de venientibus illuc: vt C. eo. l. j.

r Si quis. scilicet magistratus.

s Vtensilia. i. frumētum, & gallinas, & pisces, & similia quibus homines vtuntur. sed alij dicunt instrumenta: vt aratrum: cu ex causa sit eis inhibitum: vt ar. s. de pœn. l. moris. s. sunt autem, prima placet. Accur.

t Distrahant. ad quod vti que compellendi non sunt. satis est enim si in urbem ferant. P.

u Qui. rustici scilicet.

x Tradere. alijs tradere. s. alicui officiali ad hoc q remaneat venditurus: vt in Græco postea dicitur. alijs distrahere scilicet totum simul. & sic non cogitur minutatim vendere. sed contra seruatur Bonō. in Tricolis circa fructus, vt vsque ad certam horam non emant, & sic per consequens rustici vendant minutatim.

y Et alij. vt cerdonibus, & pellipariis, & fabris. P.

z Inuehentibus. ad urbem.

a Euehentibus. ab vrbe.

b Negotiatores. scilicet quibus eget vrbs.

c Agricola. id est non scissurus in foro vt distrahat. P.

addicere. Quod manumittere, non ideo arguitur recte non esse ferias, quia & feriato quolibet die manumittere & emancipare licet. est enim hac iurisdictione voluntaria, non contentiosa. Quod iudicia addicere, id est dare, hic satis arguit nundinas non esse ferias. Cuiacius.

Vndinis.] CASVS. Titius impetrauit a principe vt liceat sibi facere nundinas in suis possessionibus. per decennium stetit q non vitur isto rescripto. dicitur q amittit istud priuilegium. Itē magistratus non debet cogere rusticos vt veniāt ad ciuitatē cum gallinis vel cū piscibus, & vendant ciuibus minutatim: cū per hanc rustici relinquerent agros incultos, & sic annonae praebitio destitueretur: sed cōfestim debent venire & vendere ea summam: & reuerti ad agros. & h. d. h. c. l. & se. Fran. Accur.

p A principe. id est vt liceat habere generale forum in sua possessione, vel villa, vel castro.

q Tempore. C. de diuer. re. l. falso. contra. sol. qui impetrat nundinas, in prauidicium vniuersorum facit: vnde breuiore tempore priuilegium amittitur: aliud si in prauidicium singularis personae priuilegiū detur, quia tunc perenne est: vt ibi. vel hic ad faciendum: ibi ad agendum vel excipiendum. & est ratio vt praedixi. est enim prauidicium alij, quia per hoc quandam eminentiam & utilitatē habet: per quod

* ciuitatem

† Vide Al. lib. disp. 4. c. 8 & Bu. hic * ἡγὸς δὲ ἢ τῶν.

* de loco.

† inscribat.

a Permutare. id est cum venerit, non statim inueniet emptorem, vel eum cum quo permutet.
b Vacabit. id est ociose sedebit.
c Nequaquam. subau. respo.
d Hæc. i. ut silia ab agricola allata qui emat, & postea ociose vendant, quales sunt Tricoli. vel dic qd aliqui officiales erant deputati qui res rusticorum accipiant, & ociose vendant, & rustici ad opera redeant: quod est verius: licet non seruetur. Accur.

DE POLLICITATIONIBUS.

Inter iura & privilegia municipiorum hoc etiam est ut ex pollicitatione eis debeatur si modo iuste recusari non possit. l. 6. §. plane. de mune. & hono. ut si Reipublici pollicitus quis sit ob honore decretum sibi vel decernendum vel ob incendiū aut alium casum quem civitas passa est, vel etiam sine causa, & coeperit facere quod pollicitus est. Ex pacto etiam nudo Reip. debentur vsura pecunia credita. l. etiam. de vsur. Pactum est promissum quod sit interrogati circa stipulationem. Pollicitatio est promissum quod facit quis vltro non interrogatus. Et pollicitationis species est votum quod Deo fit. ideoq. de voto etiam tractatur in. l. 2. Sed illud in eo precipuum ut soli patresfamilias, ex eo obligentur quasi actu solenni (nam et presentibus multis fiebat voti incupatio) aut filiusfamilias. & seruis iussu eius in cuius potestate sunt & secundum ius Virgilius, Ipse pater, inquit, famulam voueo. Cuiacius.

S pollicitus.] **CASVS.** Qui pollicitus est opus se facturum reipub. vel pecuniam ob hoc dare: si non fuit in mora, non tenetur ad vsuras: aliis sic. Item qui pollicetur se certum quid daturum reipu. ob honore decretum ei vel decernendum, vel ob aliam iustam causam, tenetur: aliis si sine causa promissit, non tenetur: ut si promissit opus se facturum reipub. non tenetur nisi coepisset facere: nam postea tenetur: & qualiter coepisse dicatur, dat exempla in littera. Item facto opere, & assignato reipu. si postea aliquo casu destruat, non tenetur qui fieri fecerat. Item qui vouet rem aliquam, obligatur: non autem obligatur res quæ vouetur: & quis obligatur ex voto, dicit. Item qui vouet decimam bonorum tenetur: non autem decima dicitur exire de bonis eius nisi fuerit separata de bonis eius: & si decessit prius, heredes eius tenentur ex voto defuncti. postea dicit quid sit pactum, & quid sit pollicitatio. Item qui non ob honorem promissit reipu. opus se facturum: si coepit, tenetur adimplere. Item qui ex pollicit. tradidit rem municipibus, non potest eam vindicare: imo & si municipes desinant eam possidere, vindicabunt. & hoc dicit hæc. l. cum duabus seq. Fran.

e Non conueniatur. cum non sit in mora.
f Vsura accedunt. etiam sine stipulatione. & sic est contra. C. de vsu. l. ij. sol. hic speciale. ut ar. §. de vsu. l. etiam. ite contra. §. de vsu. l. liberalitatis. solu. ibi non erat in mora. Item contra. §. de dona. l. eum. sol. hic speciale in dona. reip. facta. & facit. §. tit. ij. l. si legatum.
g Promissit. per stipulationem, magistratui puta. vel dic, promissit, id est pollicitus fuerit: ut statim innuit.
h Decretum. id est datum iam ab ordine, vel dandum.
i Iustam causam. scilicet similem si qua potest reperiri: ut infra eodem. l. propter. & l. ob causam. & supra de don. l. hoc iure. in principio. & quod dicit, tenebitur: dic ex stipulatu, si interuenit promissio per stipulationem. aliis si pollicitatio, id est solius offerentis promissio, tunc in factum actio: ut. j. eod. l. pactum. sed nonne ob honorem promittens incidit in legem Iuliam ambitus? Respond. non: ut no. §. de offi. preto. l. Barbarius. Item videtur non teneri etiam si incepit soluere: ut supra de mune. & ho.

tibus ea quæ ab ipso allata sunt permutare, vacabit sua statione sedens in foro: nequaquam: sed sint qui hæc videntes, seipsos in hoc statuunt ministerium.]

DE POLLICITATIONIBUS.

TITVLVS XII.

I. VLPIANVS libro singulari de officio curatoris Reipublicæ.

S pollicitus quis fuerit reipublicæ opus se facturum, vel pecuniam daturum, in vsuras non conueniatur: sed si moram coeperit facere, vsuræ accedunt: ut imperator noster cum diuo patre suo rescripsit. Non semper autem obligari eum qui pollicitus est, sciendum est. si quidem ob honorem promissit decretum sibi, vel decernendum, vel ob aliam iustam causam: tenebitur ex pollicitatione. Sin verò sine causa promissit, non erit obligatus: & ita multis constitutionibus & veteribus & nouis continetur. Item si sine causa promissit, coeperit tamen facere: obligatus est qui coepit: coepisse sic accipimus, si fundamenta iecit, vel locum purgauit. Sed & si locus illi petenti destinatus est:

l. estimationem. §. j. sol. hic causa honoris suæ personæ promissit: ibi causa alieni. sed in opere non distinguitur: ut infra eo. titu. l. rotiens. §. j. & facit C. de ratio. pu. l. j. §. quod vero. & de neg. gest. quæ utiliter. & de admi. tut. l. Lucius. §. j. & in auth. de sanc. episc. §. pro consuetudinibus. Accursius.

magis est ut coepisse videatur. Item si apparatus siue impensam in publico posuit. sed si non ipse coepit, sed cum certam pecuniam promississet ad opus reipublicæ, contemplatione pecuniæ coepit opus facere, tenebitur quasi coepo opere. Denique cum colonas quidam promississet, imperator noster cum diuo patre suo ita rescripsit: Qui non ex causa pecuniæ reipublicæ pollicetur: liberalitatem perficere non coguntur. sed si colonas Citiensibus promississet, & opus ea ratione sumptibus ciuitatis vel priuatorum inchoatum est: deferi quod gestum est, non oportet. Si quis opus quod perfecit, assignauit: deinde id fortuito casu aliquid passum sit: periculum ad eum qui fecit, non pertinere, & imperator noster rescripsit.

II. IDEM libro primo Disputationum.

S i quis rem aliquam vouerit, voto obligatur: quæ res personam vouentis, non rem quæ vouetur, obligat. Res enim quæ vouetur, soluta quidem liberat vota: ipsa verò sacra non efficitur. Voto autem patres familiarum obligantur, puberes, sui iuris.

gibus modo allegatis. sed arg. contra supra de ope. no. nun. l. stipulatio. §. opus.

n Locus. in quo debebat fieri opus.

o Illi. qui facere pollicitus est.

p Apparatum. ad hoc. §. de condi. ob cau. l. si pecuniam.

q Caput. l. respu. ad quod. §. de per. here. l. sed & si lege. §. quod autem. Quid autem si ipse de pecunia coeperit soluere? Respon. satis est: ut arg. C. de noua. l. iij. & in legibus. §. allegatis. Accur.

r Tenebitur. ipse promissor.

s Non pertinere. tria hoc faciunt: quia fortuito, item quia assignauit, item quia non erat actum expressè vel tacitè ut esset conductoris periculum. & sic non ob. §. de verb. obli. l. & ideo. quia non assignauit: nec fortuito, sed operis vitio ruit. Item non ob. §. de ser. vrb. præ. l. eum. quia ibi tacitè agitur ex natura seruitutis illius. & de his plene not. §. loca. l. Martius. Item facit. C. de oper. pub. l. omnibus. in fine.

t Si quis rem vouentis. ut etiam heres eius teneatur: ut & infra eo. l. si. in fine.

u Non efficitur. ipso voto. ad quod. §. de acquir. poss. l. qui absent. & l. si rem. sed quare non statim transit ab eo dominium: ut C. de sac. san. ecc. l. si? Si respondeas, sic: quare ergo persona obligatur, cum res tantum tradi petatur: ut instit. de act. §. j. respond. hic alterutrius tantum dico verba interuenire, per quæ dominium non mutatur: at ibi erat contractus: vbi hinc inde erat consensus: vnde dominium potuit tribuere: ut. §. de act. & obli. l. ex contractibus. In vltima autem voluntate est speciale, ut verbis ex vna parte tantum prolatis & consensu dominium mutetur: ut. d. l. dicitur. Et potest esse ratio, quia actus morientium non debent pendere: ut. §. cõmunia præd. l. si. in fi. sed quis petet hoc votum? Respo. ut C. de epif. & cle. l. nulli. & in auth. de ecc. ti. §. si quis autem. Item qua actione? Respo. offi. iud. vel cõdic. ex hac. l. nam pro. l. veteri datur: ut. §. de adult. l. si postulauerit. §. fin. & l. seq. & adde quod no. C. de fur. l. si nondum. vel dic secundum P. forte iuriscons. non intellexit ut voueat quis decimam deo. Nec enim id exprimit: sed forte intelligit ut voueat reipu. ut. j. eo. l. penul. Accur.

x Puberes. ut. xvj. q. j. c. si quis laicus. & xx. qu. j. per totum. & extra de

k Sine causa. ad hoc. §. de excep. do. l. ij. §. circa. & de conditio. sine causa. l. qui sine. & de pecu. l. non solum. & §. de acquiren. re. do. l. nonnunquam. & de don. l. nuda. & de pac. l. iurifigen. §. sed cum nulla. & de leg. j. l. filiusfamilias. §. diui. & de fideius. l. si stipulatus esses. in princ. & iste sunt constituti. veteres & nouæ de quibus hic dicit. Item hoc nisi coeperit: ut subiicit.

l Caput. No. quod rei principio obligatur. ad quod fa. in authenti. de her. & fal. §. non autem. & de ec. tit. l. si quis autem. & C. de inoffi. test. l. parentibus. & de fideius. l. j. & supra de iudi. l. fideius. in fin. & ad Mace. l. ul. in fi. & C. de non nume. pe. l. cum fide. & arg. §. de min. l. iij. §. scio. & C. de his qui spõ. mu. sub. l. j. lib. x. & j. eo. l. toties. §. j. & j. e. l. pe. & §. pro so. l. heres focij. & de here. tut. l. j. Accursius.

m Purgauit. Not. mirabiles modos incipienti. ad quod supra de ope. no. nun. l. j. §. potest. & potest intelligi ex le-

† citium ciuitas erat in Macedonia, vnde natus est Zeno philosophus Citiensis dicitur. † Scrib. hic dicunt istum text. valde not. ad hoc propositum, quod assignatio operis perfecti facta ab ipso conductore. liberat eum à casu fortuito superueniente. & debet iste text. intelligi non solum si totum opus percat, verum etiam si pars. Bol.

* sed si quid d. n.

tra de regula. ca. j. & c. nullus. & c. fi. & c. ad nostram.

a *Filius enim familias.* & pubes. impubes enim nec patre auctore obligatur: vt. s. de verb. obli. l. fi. §. j. Item in filio est contra. C. de epi. & cle. l. fi. §. j. & in authen. de san. epi. §. interdicimus. in pen. col. sol. ibi de persona: hic de rebus.

b *Seruus.* vt. xvij. q. iij.

c si quis seruum. Acc.

c *Non obligantur.* speciale, sic in Macedo. Itē

in seruo, vt etiam natu-

raliter hoc casu non te-

neatur: vt hic, sic supra

de fideiuss. l. sed & si ser-

uus. Sed oppo. quomo-

do tenetur filius homi-

ni mortali ciuilitate &

naturaliter: vt supra de

ac. & ob. l. filius fa. & nō

deo immortalis: Respō.

mitius cum deo agitur:

vt supra de arbit. l. Cel-

sus. Accur.

d *Si decimam quis bono-*

rum. aliās suorum: & a-

liās deest. Accur.

e *Separata.* à bonis: vt

supra de min. l. iij. §. sed

vt. in fin. & de pec-

cul. l. iij.

f *Sepositionem.* aliās po-

sitionem.

g *Voti enim.* quod in

dādo consistit. ad quod

s. de iure do. l. si ego. §.

j. & de leg. iij. l. fidei cō-

missa. §. penult. & C. de

spon. l. si pater. & s. de

fidei comm. l. l. cum ve-

ro. in princip. & C. ad

Treb. l. sancimus. in fi-

ne. & supra qui sine ma-

l. eum qui. Quid autem

si voueat vt vadat ad sā-

ctum Iacobum? Respō.

non transit ad heredē:

vt C. de cad. tol. §. ne au-

tem. & supra de verbo.

obliga. l. centesimis. §. si

ita. Accur.

h *Actum est duorum.*

vt & s. de pac. l. j.

& C. de transact. l. non

minorem. & in authen.

de litig. §. omnem.

i *Offerentis.* & sic non

est ibi consensus nisi v-

ni^o partis: per quod dif-

fert à pacto, & ideo nō

valet, nisi in casibus: vt

subiicit, & ideo & c.

k *sed & ceptum.* id est

inceptum.

l *Pœnitentia.* vt & C. de act. & oblig. l. sicut. & institut. de act. §.

aliā. Accur.

m *Actionem.* in factum: vt. s. de rei vin. l. quæ religiosis. vel utilis

in rem: vt. s. l. prox. & C. de sacrosan. eccl. l. sancimus. & fa. s. de

acqui. re. do. l. statuas. & de exce. l. pe. & de priui. cre. l. Furius.

n *Eis.* scilicet municipibus.

P *ropter incendium.*] CASVS. Cum ciuitas Romana sustinuit

damnum occasione incendiij, vel ruinae, vel terræmotus: si quis

aliquid promisit ob hoc reipu. dicitur quod tenetur. Fran.

o *Tenetur.* quasi sufficiens causa sit incendium. aliās non vale-

ret. s. l. j. §. si vero. & facit. s. de don. inter virum & vxorem. l. quid

si vir. & valet hoc casu etiam vltra legitimam summam: vt C. de

dona. l. pe. §. j. & fa. j. eo. l. ob casum.

P *Charidemo.* Non posse. si habeas non posse: dic muneris, id est

doni edendi & faciendi, vt opus. & sunt tunc similia. s. de

adop. l. post mortem. §. fina. & institu. de inuti. stip. §. item verbo-

rum. & supra de excu. tut. l. excusare. & C. de præd. mi. l. mino-

rum. & supra de offi. procon. l. nec quicquam. §. vbi. sed sunt arg.

fili^o enim familias, ^a vel seruus, ^b sine patris dominive auctoritate voto non obligantur. ^c Si decimam ^d quis honorum ^e & ^f vouit: decima nō prius esse in bonis definit, quàm fuerit separata ^g: & si forte qui decimam vouit, decesserit ante sepositionem: ^h heres ipsius hereditario nomine decime obstrictus est. Voti enim ⁱ obligationem ad heredem transire constat.

III. IDEM libro quarto Disputationum.

P Actum est duorum ^h consensus atque conuentio: pollicitatio verò, offerentis ⁱ solius promissum. & ideo illud est constitutum, vt si ob honorem pollicitatio fuerit facta: quasi debitum exigatur. sed & ceptum ^k opus, licet non ob honorem promissum, perficere promissor cogetur: & est constitutum.

Si quis quam ex pollicitatione tradiderat rem municipibus, vindicare velit: repellendus est à petitione. Acquisitum est enim, huiusmodi voluntates in ciuitates collatas, pœnitentia ^l non reuocari. Sed & si deserint municipes possidere: dicendum erit actionem ^m eis ⁿ concedendam.

III. MARCIANVS libro tertio Institutionum.

P ropter incendium, vel terræmotum, vel aliquam ruinam quæ reipublicæ contingit, si quis promiserit, tenetur. ^o

Hic est duplex litera: vna negatiua, alia affirmatiua. prout habes negatiuam, legitur duobus modis: secundum primam. h. d. Epistola non obligat aliquem ad munus edendum. Alio modo legitur secundum literam negatiuam sic:

D

contra. s. de pac. l. ij. & C. de dona. l. si aliquid. & de fideicommiss. lib. l. & in epistola. & j. eo. l. ex pollicitatione. §. pe. & s. de man. vin. l. etiam. §. absens. Si vero habeas sine non: tunc hæc sunt similia. sed superiora sunt arg. contra. Vel dic casum, quod absens qui à munere personali poterat se excusare, inter absentes non

Excusatio ab iniuncto munere, non potest fieri per epistolam. h. d. Alia litera est affirmatiua: secundum quam. h. d. Per epistolam quis ciuitati obligatur ad implendum quod promisit. Bar.

V. VLPIANVS libro primo Responsorum Charidemo respondit.

E X epistula quam muneris edendi gratia absens quis emit, compelli cum ad editionem non posse. ^p

VI. IDEM libro quinto de Officio Proconsulis.

T Otius ^q locum habet demitatio pollicitationis in persona heredis, quoties non est pollicitatio ob honorem facta. Ceterum si ob honorem facta sit, æris alieni loco habetur, & in heredum persona non minuitur. Si quis pecuniam ob honorem ^r promiserit, ceperitque soluere: eum debere quasi cepto opere, ^s imperator noster Antoninus rescripsit.

Non tantum masculos, sed etiam fœminas, si quid ob honores ^t pollicitatæ sunt, debere implere sciendum est: & ita rescripto imperatoris nostri, & diui patris eius continetur. Si cui reipublica necessitatem imposuerit statuarum principi ^u ponendarum, qui non promisit: non esse ei necesse obtemperare, ^x rescriptis imperatoris nostri & diui patris eius continetur.

VII PAVLVS libro primo de Officio proconsulis.

O B casum quem ciuitas passa est, si quis promiserit se quid facturum: etsi non inchoauerit, ^y omnimodo tenetur: vt Diuus Seuerus Dioni rescripsit.

x *Obtemperare.* resistitur ergo magistratui in illicitis. ad quod C. de iure fil. l. prohibitum. lib. x. & nota. de hoc. C. de appel. l. quonia iudices.

O *B casum.*] CASVS. Ob damnum quod ciuitas Bon. passa est occasione incendiij, vel ruinae, vel de clusa Rheni, si promitto me aliquid facturum ei ciuitati: dicitur quod teneor, etsi nondum inchoaueram. Fran. Accur.

y *Inchoaueris.* quia est cum causa: vt. s. l. j. §. j. & facit. s. eod. l. propter. Accur.

D *e pollicitationibus.*] CASVS. Iudices debent cognoscere vt pollicitationes factæ ciuitatibus adimpleantur. & de hoc extat rescriptum: cuius sensus est talis: Gabinus pmisit se facturum quoddam opus cuiusdam ciuitati: & illud opus incepit: postea in triennium relegari iussus est occasione alicuius delicti. dicitur quod opus quod inceperat, debet complere per se, vel saltem per alium cum vadit in relegationem: & hoc iudex loci fieri procuret. & si Gabinus non vult facere, actor ordinatus à ciuitate ager contra Gabinum: & iudex causæ cognoscet de hoc antequam

possit, sed inter presentes ipso facto: vt supra de iure immu. l. ij. & sic dices edendi, id est subeundi.

T *Otiens.*] CASVS.

Qui pollicitus fuit se aliquid daturum, puta. c. reipub. & effectus sit non soluendo, deminuenda est pollicitatio.

hoc fallit quando ob honorem facta sit pollicitatio. Secundo dicit. qui ob honorem alienum promittit aliquid reipub. si incipit soluere, tenetur soluere residuum, quasi cepto opere. Tertio dicit, siue masculus siue fœmina pollicetur aliquid reipu. ob honorem: tenetur soluere. Quarto dicit, reipubl. præcipit mihi vt statuas de meo ponâ ad honorem principis, cum eas ponere non promiseram. dicitur quod nō teneor obedire tali præcepto. Fran. Accur.

q *Totius.* casum dic vt infra eodem. l. ex pollicitatione.

r *Ob honorem.* alienum. aliās non esset opus inchoare: vt & supra. l. j. §. j. & sic etiam intelligitur. s. de muner. & ho. l. æstimationem. §. j. & subau. maxime.

s *Cepto opere.* ab eo qui pecuniam promisit: vt infra. l. si quis ob honorem. in fine.

t *Honores.* aliās honorē. si quidē suū, planū est. & tunc dic vt C. de muli. & in quo loco muli. j. lib. x. si dicas alienum, & tunc oportet vt incipiat, ad hoc vt teneatur: vt dixi supra proxi. §.

u *Principi.* id est ad honorem principis.

* Vulgo hæc lex sic incipit. Charidemo respondit, ex ep. Alciat. 12. parerg. c. 2.

ob tur. cau. l. quod euitandi. & quod me. cau. l. cū te. & de decu. l. non tantum. in prin. & facit. s. de mune. & hon. l. æstimationem. **a** Honores. sub tā, si non habes in tex. vt innuit sequens quā. punitur ergo quia voluit detrectare munus ad honorē: quod est graue delictū: vt. s. de re militari. l. qui cū vno. §. qui post desertionē.

* Vide Ato. Aug. li. 4. emē. c. 8.

I mperatores. **A S V S.**

Qui pollicetur reipubli. opus se facturū propter honorē habendū: cogitur illud opus implere non pecunias pro eo cogitur soluere. Itē in donatione facta reip. cōditio apposita seruanda est, si sit vtilis reip. secus si dānosa: vt si testator legat. c. reipub. & voluit q̄ reipubli. non exigeret vectigal quod cōsuetā erat exigere, nō seruatur hęc prohibitio legantis. Fran. Accur.

b Cogi. ad quod. s. de mu. & hono. l. æstimationem. in prin. & de le. iij. l. fidei cōmissa. §. si. Itē s. si certū petatur. l. ij. §. j. ibi. aliud pro alio & c.

c Si vtilitatis. est autem vtilitas eo ipso q̄ nō est damnū: vt. s. e. l. Septicia. & de sol. l. in pupillo. & facit. s. de decre. ab or. fa. l. penul. Accur.

d Non debere. sicut & quę prorsus sunt illicita, nō sunt ab initio obseruanda. & ideo pecunia legata in alium vsum reipub. est conuertēda: vt. s. de admi. re. ad ci. perti. l. legatum. & de vsufr. leg. l. legatum. R.

e Legata. reipu. alicuius ciuitatis.

f Exerceri. quod consuetudine exercebatur pro ciuitate vel patria: vt. C. noua vec. l. j. & sic legitimū: vt. s. de publi. l. licitatio. §. eorum. multo minus si ipsi reipub. Romanorum. ergo non omnis voluntas defuncti est seruanda: vt. s. de leg. j. l. nemo potest. & l. si quis inquilinos. §. si. & facit supra de reli. l. at si quis. §. æquum. & C. de testa. l. testandi. & tamen legatum hic valet: vt. C. de leg. l. ab administratione. & de vsufr. leg. l. quidam.

g Consuetudo. sic. s. de decu. l. non tantum. §. si. & ad municipi. l. magistratus. & C. noua vec. l. fi.

S i quis sui. **C A S V S.** Titius promisit cuidam ciuitati opus se facturum ob honorem habendum pro se vel pro Cicerone. & honorē habuit. tenetur Titius & eius heres illud opus perficere. sed si incepit Titius opus facere, & honorē nō habuit, & antequā perficiat opus, decessit Titius: heres eius tenetur perficere. debet autem quintam partem bonorum defuncti dare ciuitati cui opus debebat perfici. si autē ex numero liberorum sit is qui heres extiterit, decimam bonorum Titij dare debet ciuitati. Fran. Accur.

h Promiserit. & honorem receperit. aliās non haberet locū quod de herede dicitur, si dicas opus non inchoatum à pollicēte: vt. s. e. l. si quis ob. Et not. q̄ quo ad opus non refert vtrum ob suum vel alienum honorē promittat: quia vtrobiq; est inchoadum. vel dic, ad perficiendum tenetur. at vbi pecunia, tūc forte distinguitur: vt no. s. eodem. l. j. & facit. C. de ratio. operum pu. l. j. §. qui vero.

i Perficiendum. & etiam inchoandum. vel dic ad perficiendum, id est faciendum.

k Obligatus est. videtur in primo casu heres teneri in solidū, quando opus non fuit cœptum. in secundo non in solidū, quando fuit cœptum. Sed dices quod in primo tenetur non in solidum, si bona non sint soluendæ liberalitati. sed tunc male aduersatur, secundum H. vnde dic q̄ in primo accepit honorē, in secundo non. sed & sic etiā intelligitur lex. s. eod. l. ex pollicitatione. ij. & iij. respō.

l ob honorem. idem & si sine causa: quia ex tūc tenetur ex quo cœptum est: vt supra eo. l. j. §. j. & l. ex pollicitatione.

m Inchoauerit. non tamen honorem suscepit. aliās heres tenetur in solidum: vt supra eo. l. ex pollicitatione. ij. respon. & sic nō obstat: vt supra eod. l. si quis ob. quia ibi incepit: vnde heres complere tenetur: vt argu. s. pro soc. l. heres socij. & de here. tuto. l. j. vel dic quod ibi pecunia ob honorem, hic opus tantum erat promissum. Accursius.

n Patrimony. si bona liberalitati soluendæ non sunt: vt supra eodem. l. ex pollicitatione. Accursius.

Defuncti voluntas non semper seruatur.

o Inter liberos. facit supra qui satisfat. cogan. l. ij. §. j. & de verbo. sign. l. cognoscere. §. ij. & l. iusta. & l. liberorum. sed arg. contra supra de iure immu. l. j. in fin.

DE VARIIS ET EXTRAORDINARIIS cognitionibus & c.

ciuitate promiserit: **h** ad perficiendum **i** tam ipse quā heres ex cōstitutione diui Traiani obligatus est. **k** Sed si quis ob honorem **l** opus facturum se ciuitate **†** aliqua promiserit, atque inchoauerit, **m** & priusquam perficeret, decesserit: heres eius extraneus quidē necesse habet aut perficere id, aut partem quintam patrimonij **n** relicti sibi ab eo qui id opus facere instituerat, si ita mallet, ciuitati in qua id opus fieri cœptum est, dare. is autem qui ex numero liberorum est, si heres extitit, non quintæ partis, sed decimæ cōcedendæ necessitate adficitur. & hęc diuus Antoninus constituit.

XV. V L P I A N V S libro singulari de officio curatoris reipublice.

I nter liberos **o** nepotem quoq; **i** ex filia contineri, diuus Pius rescripsit.

o Inter liberos. facit supra qui satisfat. cogan. l. ij. §. j. & de verbo. sign. l. cognoscere. §. ij. & l. iusta. & l. liberorum. sed arg. contra supra de iure immu. l. j. in fin.

† Salaria quæ diximus constitui decreto decurionū tit. ix. extraordinem peti id est per prætorē aut præsidē non dato iudice speciali hic titulus declarat non ea tantum qua Resp. debet liberalium **†** in ciuitate artium professoribus & medicis, sed & quæcunque à quocunque salaria debentur, honoraria, mercedes, etiam qua debentur procuratoribus l. 7. Mād. l. 1. l. 17. C. eodem. & debentur, vt opinor, ex pollicitatione sola, vt ex epistola huiusmodi, Veni & tibi præstabo salariū. l. vltim. De obligat. & actio. si modo certa sit pollicitatio. nam ex incerta pollicitatione nō est actio d. l. 17. nec ex voto incerta pecunia apud L. iij. xxxi. De municipib. & incolis est cognitio præsidum exordinaia, de quibus dixit ante. l. pen. Ad mun. atque etiam depollicitationibus in municipia factis. l. 8. supra tit. prox. & hac præcipua causa his adiungendi cognitionem de salariis atque etiam alias in. l. 2. qua omnes ferē ad publicam vtilitatem spectant. Additur quoque de variis cognitionibus summa diuisio in. l. 5. vt ob cā rem mihi placuerit magis iudicis scriptura. De variis & extraordinariis cognitionibus. nam & Iustinianus, de diuersis cognitionibus. Et quia inter muneribus publica iudicis dati munus numeratum est. l. vltim. §. iudicandi. De muner. & hon. l. pen. De vacat. mun. etiam non omnino male, repetitur plenius ex. l. 5. De obligat. & act. ordinaria actio quasi ex maleficio qua aduersus eum iudicem qui perperam per imprudentiam iudicauit concipitur in bonum & æquum. Ex hac enim causa iudex litem suam facit adeo vt relicto aduersario in iudicem quasi pellicente eo is cuius interest vertere totam litem possit. hoc enim est litem suam facere vel causam suam facere vt in. l. 2. C. Th. quor. app. non rec. Cuiacius.

Refes prouincia. **C A S V S.** Hic intēdit dicere de quibus factis possit præsidis officiū implorari, vt sic ipse præses extra ordinem possit cognoscere: & dicit q̄ præses prouincię solet extra ordinē cognoscere de mercedibus cōstituēdis & dādis præceptoribus studiorū liberaliū: & quæ sint liberalia studia, specificat. Itē cognoscere debet de mercede dāda obstetrici. Itē de mercede cōstituēda & danda etiā medico, qui peritiam habet sanandi aliquā certā partē corporis: vt auriculæ, vel fistulæ, vel dentiū: nō ei qui incārat aliquod malū, siue imprecatus est. Itē non dicit ius philosophis qui petūt salariū cōstitui à discipulis suis. & redditur ratio in litera. si tamē discipuli velint aliquid sponte dare doctori suo: doctor potest recipere. Itē nec doctoribus legū ius reddent, qui petūt à discipulis suis salariū constitui & solui. & redditur ratio in litera. si tamen discipuli velint aliquid sponte dare doctori suo: doctor potest recipere. Itē præses cognoscet de mercede restituenda & danda à discipulis magistris ludi literarij: & qui sint hi, dic vt in glo. quæ incipit, pro cōstituenda & c. nō autē cognoscet extra ordinē de mercede constituenda librariis, & notariis, & calculatoribus, & similibus qui in litera nominantur. Itē si assessores petant salariū: de hoc cognoscet præses extra ordinē. Itē si aliquid dicitur cōtra aliquē prædictorū: de hoc potest præses cognoscere extra ordinē. Itē qui iudices cognoscere possint aduersus aduocatos, diui fratres rescripserunt. l. in Græco: & de hoc habes exemplū s. de pœnis. l. moris. in prin. Item de salario constituendo aduocato, debet cognoscere præses extra ordinē: & constituet salariū pro modo litis, & pro faciēda aduocati. & alia sunt inspiciēda, quæ in litera cōtinentur. & specificat quis dicatur aduocatus. Item si aduocatus fecit pactū cum clientulo de quōta parte litis, non valet: si autē causa finita factū fuit pactū prædictū, valet vsq; ad probabilem quantitatē. Itē si nomine victoriæ aliquid sibi dari paciscitur aduocatus, valet: vt tamen cōputetur in hoc quod primo fuerat datū: vt tamē non excedat licitam quantitatē: & quæ sit licita, specificat. Item si pendente causa decedit aduocatus, salariū quod

erat ei praestitum pro tota causa, non repetitur. Item praeses provin-

DE * EXTRAORDINA-
riis cognitionibus: & si iudex
litem suam fecisse dicetur.

TITVLVS XIII.

I. VLP IANVS libro octavo de
omnibus tribunalibus.

Praeses provinciae de mer-
cedibus ius dicere so-
let, sed praceptoribus
tantum studiorum liberalium.
Liberalia autem studia accipimus,
quae Graeci λευγεία appellant.
Rhetores continebuntur, gram-
matici, geometrae. Medicorum quo-
que eadem causa est, quae profes-
sorum, nisi quod iustior: cum
hi salutis hominum, illi studiorum
curam agant: & ideo his quoque
extra ordinem ius dici debet. Sed
& obstetricem audiant: quae
vtique medicinam exhibere vide-
tur. Medicos fortassis quis acci-
piet etiam eos qui alicuius partis
corporis, vel certi doloris sanita-
tem pollicentur: ut puta si auricu-
larius, si fistulae, vel dentium.
Non tamen si incantavit, si impre-
catus est, si ut vulgari verbo im-
patorum utar, si exorcizavit: non
sunt ista medicinae genera, ta-
meti si sint qui hos sibi profuisse
cum praedicatione adfirmant.
An & philosophi professorum nu-
mero sint? Et non putem: non quia
non religiosa res est: sed quia hoc
primum profiteri eos oportet, mer-
cenariam operam spernere. Pro-
inde ne iuris quidem civilis pro-
fessoribus ius dicent. Est qui-

tiam euangeliorum: vt. C. de iudi. l. rem non nouam, vel calumniae,
quod fit a partibus: vt. C. de iur. cal. l. ij. antequam ergo iuretur,
debet solui, vel dic sacramenti, id est studij: ideo sic dicti, quia do-
ctor iurabat fideliter docere. vel ideo quia studium res sacra est:
cum leges in quibus studetur, sint sacratissimae: vt. C. de le. & con.

dem res sanctissima P civilis sapi-
entia, sed quae precio nummario
non sit aestimanda, nec dehone-
standa dum in iudicio honor peti-
tur, qui in ingressu sacramen-
ti offerri debuit. Quaedam e-
nim tametsi honeste accipiantur,
in honeste tamen petuntur. Lu-
di quoque literarum magistris, li-
cet non sint professores, tamen
vsurpatum est vt his quoque ius
dicatur. Iam & librariis, &
notariis, & calculatoribus si-
ue tabulariis, & caeterarum ar-
tium opificibus, siue artificibus,
quae sunt extra literas, vel notas
positae, nequaquam extra ordinem
ius dicere praeses debet. Sed &
si comites salarium petant, idem
iuris est quod in professoribus
placet. Sed & aduersus ipsos
omnes cognoscere praeses debet:
quia vt aduersus aduocatos ad-
eatur, diui fratres rescripserunt.

In honorariis aduocatorum ita
versari iudex debet, vt pro modo
litis, proque aduocati facundia,
& fori consuetudine, & iudicij
in quo erat acturus, aestimatio-
nem adhibeat: dummodo lici-
tum honorarium quantitas non
egrediat. ita enim rescripto im-
peratoris nostri & patris eius con-
tinetur, verba rescripti ita se ha-
bent: Si Iulius Maternus, quem
patronum causae tuae esse volui-
sti, fidem susceptam exhibere pa-
ratus est: eam dumtaxat pecu-
niam, quae modum legitimum
egressa est, repetere debes.

- Accursus.
- f Quae, scilicet artes.
- g Comites, id est assessores. vt supra de offic. assess. l. diem. & loca. sed addes. §. j.
- h Professoribus, scilicet aliis quam iuris civilis: vt supra. §. medicorum. & §. proinde.
- i Ipsos omnes, si aliquid contra eos dicatur: vt. §. ea. l. in fi. vel etiam si principaliter conueniantur. Accursus.
- k Adeatur, scilicet praeses, vel iudex: vt. §. ead. l. §. proinde ius dicent. Alias legitur: Qui autem aduer. adu. ad. di. fra. rescripserunt. in Graeco scilicet, & dic etiam, qui, scilicet iudex. & da exemplum §. de pra. l. motis. in prin. & de offic. praefec. vrb. l. j. in fi. & de offic. procon. nec quicquam. §. de plano. & de postu. l. j. §. accepit. & C. de iudi. properandum. §. illo. & de postu. l. prouidendum. vel dic rescripserunt, quod dicitur in seq. §.
- l Pro modo litis, id est pro quantitate causae. & sic. §. de trans. l. cum hi. §. modus. & de reli. l. si quis sepulchrum. §. sumptus. sic & supra de vsu & ha. l. plenum. §. j. & C. commu. de le. authen. res. & C. de admi. tu. l. si curatores.
- m Paratus est, quod esse debet. ad quod. C. de iudi. l. properandum. §. illo. & loca. l. qui operas. in princ. & §. j. & C. de condic. ob cau. sam. l. aduocati.
- n Egressa est, aliis est in textu, non: & tunc habere debet, scilicet aduocatus. Accursus.
- o Repetere debes, id est repetere quod plus soluisses. vel petere vt absoluaris si non soluisti: vt. C. de postu. l. iij.

l. leges sacratissimae. &
secundum hoc in princ.
studij sunt offerenda do-
na. & pro hac expositione
optime facit quod
sequitur, quaedam enim
& ca. Sed an pro do nis
quae hodie fiunt, possit
agere doctor, cum ipse
non loquitur cum pro-
mittitur? Respō. sic, quia
consentit: quod sufficit:
vt. C. de dona. l. si quis
argetur. §. si autem. de
act. & obli. l. in quibus-
cunque. & l. obligatio-
num. in fi.

x Petuntur, vt hoc sala-
rium ante promissionem.
sic supra de oper. li. l.
Campanus. & de iudi. l.
obseruandum. & supra de
origi. iur. l. ij. §. primus
deinde. circa fi. l. & ibi
de hoc not.

y Iudi, genitui casus.
z Usurpatum est, id est per
vsu obtentum.

a Quogiam dicitur, pro
constituenda sibi mer-
cede: vt. §. in princip. &
sunt isti satyrici, qui lu-
dendo & saltando reci-
tabant. Accur.

b Iam & librariis, qui
libros scribunt: vt in
proce. dig. §. illud autem.

c Notariis, qui notas fa-
ciunt, quae non sunt li-
terae: vt. §. de bo. pos. l.
sed culpa. §. si. Accur.

d Calculatoribus, hi sunt
computatores, de quibus
dicitur. C. de erro. cal.
& §. de lib. cau. l. si. in fi.

e Tabulariis, i. tabellio-
nibus: vt. C. de tab. per-
totum. & ad hoc supra
de pra. l. moris. in princ.

fferri.

* Hic vide-
tur text.
qualiter sty-
lus & con-
suetudo pro
lege haberi
debent &
obseruari,
de quo ego
addo vidē-
dū. Guido.
papam in
praefatione
suarum deci-
ci. parlamē-
ti: qui tamē
ibi non alle-
gat istum
text. addo
Ange. in §.
ex non scrip-
to. insti. de
iure. na. ge.
& ciui. in. i.
& 2. col. vi-
de gl in. c. i.
§. notarius.
in verbo, ta-
xetur. de e-
lectio. in
prag. san.

In indice
tit. additur,
De [variis
&] extraor-
dinar. cog-
nit. vt & in
vulga edit.
rectius. &
plenius opi-
nor quam
hic,

- a Dicere, extraord. offi.
iudi. implorato: vt. §. p-
xi. §. medicorum. & in ip-
sa rubrica, & §. de decr.
ab ordi. fa. l. ambitiosa.
§. si. petitur ergo consti-
tuit & solui, licet a prin.
non fuerit constituta mer-
ces, vt dictis legibus. &
ad idem. C. de profes. &
me. l. medicos. libro. x.
- b Liberalium, artium, quae
sunt grammatica & c. &
sub. & quibusdā aliis, vt
ha. l. habetur. Accur.
- c Continebuntur, sub stu-
dio liberali. nā sunt. vij.
quarū haec est vna. Acc.
- d Professorū, hos supra
vocaui praepceptores.
- e Iustior, i. videt causa
medicorum, cum hi & c. vt
§. de decre. ab or. fa. l. j.
- f Sed & obstetrices, quae
procurant mulierem in
partu. vt. §. ad legem A-
quil. l. Neratius. §. item
si obstetrix. & medici-
nas dant vt ibi, & hic.
- g Audiant, i. praesides
petentes constitui & da-
ri salariū. item fa. §. eod.
§. ad nutricia.
- h Auricularū, aliās au-
ricularius. & dicitur is
qui aures aegras curat.
aliās articularis, vt ar-
thritidē intelligas. hoc
sensu, vt is etiā medicus
sit, qui articularis mor-
bi sanitatem pollicetur,
vel aurium doloris.
- i Vel dentium, i. sanita-
tem pollicetur.
- k Non sunt ista, vel hoc,
vel superius non, abun-
dat. sic supra de damn. infec. l. fluminum. in principio.
- l Tametsi, id est quamuis.
- m Praedicatione, scilicet laudis. Accursus.
- n Mercenariam, id est mercedem ex opere capere: vt supra de vac.
mu. l. in honoribus. §. philosophis. & C. de mu. pa. l. possessor. &
idem videtur de poeta: vt. C. de profes. l. penul. Accursus.
- o Dicent, aliās dicet, scilicet praeses. non ergo doctor extra ordi-
nem petit constitui salarium: vt hic. Sed contra. C. de profes. & me.
l. medicos. in fine. Sol. ibi erat promissum: & sic potest peti: vt ibi.
Item in aduocato secus: vt. §. in honorariis.
- p Sanctissima, quo ad animam: quia eius praepcepta concordant
cum diuinis: vt supra de iusti. & iu. l. iustitia. §. iuris praepcepta.
Item est firmissima quo ad mundum: vt institu. de re. diui. §. san-
ctae. & per hoc videbatur debere reddi ius. sed quae pretio, & c. vt
subiicit.
- q Aestimanda, potest ergo scientia donari, non vendi: vt hic, &
supra de donat. l. Aquilius. sic. C. de epif. & cler. l. si quēquam. Sed
arg. contra infra de regulis iur. l. cuius.
- r Honor, id est salarium: ideo sic dictum, quia honor est donanti,
& cui datur. sic supra man. l. si remunerandi. qui debet dari pro fa-
cultate & dignitate donantis: vt supra de admi. tur. l. cum plures.
§. in primis. & etiam eius cui donatur: vt. C. de epif. audi. l. tam de-
mentis.
- s Petitur, scilicet a scholari per doctorem.
- t Qui, scilicet honor.
- u Ingressu sacramenti, quod sacramentum fit a iudice per praesen-

auricula-
rum.
Aug. li. 3. c.
vt. Alc. lib.
2. parerg. c.
15.
Vide glo.
in premio
prag. sanc
in §. quibus
ad plenum.
in verbo,
specie.

Quoquo.

Quoquo plus est opus, scilicet quod quinquennio leges audiverit: v. C. de aduoc. diuer. iu. l. iubemus pro tempore. §. ne decetero. Item q. doctor iuret peritia iuris eum instructum: vt C. de aduo. diuer. iudi. l. nemini. per quæ remouet illiteratos qui quandoque petiti negotiorum postulant; quod possunt: vt argu. C. de iudi. l. pe. nisi sint liberi: vt C. de postu. l. ij. Itē per hoc remoueo procuratores, tutores, actores, & similes, qui licet causis operetur aliquo studio, non tamen sunt aduocati, vt reddatur eis ius pro salario constituēdo. quod ergo dicit, quoquo studio, id est siue in allegationibus tantū debet adesse, siue vsq; ad lit. cōtesta. tantū: vel in causa principali rārum: vel appel. vel vtraque: vel in certo loco: vel quolibet. quot autē modis petiē salarium aduocati, dic vt not. C. de suf. l. j.

Pro tractu. puta vt dilationem vnam acquirat. aliās pro tractu: aliās pro tractatu, id est pro consilio.

Si cui cautum est. id est promissum.

Honorarium. id est salarium.

More. de quota litis.

Suspensa lite. id est lite pendente qui iā cōpetat esse aduocatus, paciscatur de quota parte litis: vt sic sit quēdam societates, non valet: duplici ratione. Prima, quia lite pendente: vt C. de postu. l. quisquis. §. præterea. & arg. j. l. i. medicus. Alia, quia de quota quē & antea impediret: vt & hic intelligi potest, quasi suspēsiue lucrum inspiciat: qđ potest esse, & non esse: vt probatur. C. de procur. litem. & man. l. si contra licitum. & §. de pac. l. sumptus. & māda. l. si remunerādi. §. Maurus. & ad de quod no. C. de postu. l. si quis. & l. quisquis. §. præterea.

Summa. puta etiam de quota: vt hic videtur velle. nec lex aliqua prohibet: arg. §. de pac. do. l. licet.

Nomine palmarij. i. victoriæ. nam palma victoriā significat.

Cautum. subaudi, poterit peti quod promissum est.

Aureos. l. ad plus. nam minus quandoque datur: quod videndum pro modo causæ & aduocati: vt §. ea. l. §. in honorariis.

Repeti. dic si stat per aduocatum viuentem, non petit salarium: imō solum reddit: vt C. de cōdic. ob cau. l. si. si vero per casum mortis in sua persona contingentem, tunc obtinet quod hic dicitur, & C. de aduoc. di. iudi. l. post duos. §. j. & §. de leg. l. legatus autem. §. si. nec ob. C. de aduoc. di. iudi. l. petitionem. vt ibi not. & idem si est infirmus: vt §. de statulib. l. cum heres. §. Stichus. adeo vt si nihil fecerit, adhuc obtinet quod hic dicitur: licet quidam in actore distinguant, fuerat in mora contestandi, vel procedendi, & tunc obtinet quod hic dicitur. aliās de æquitate reddit. in reo indistincte dicūt reddi, si nihil erat factū. & hoc de æquitate dicunt. & pro eis. §. de condic. ob cau. l. si pecunia. & quod hic dicit, per ipsum non steterit: subaudiunt, sed per clientulū: quia dixerat aduocatus, paratus sum venire ad causam. econtra si steterit per clientulum, non reddit aduocatus: vt §. locati. l. qui operas. §. aduocati. Idēque si per fortuitum casum, & ex persona clientuli: vt si res petita interierit, ita quod reus non teneatur: vt

Tacit. lib. 11. Alcīa. li. 3. dispūc. ca. 6. Iste. §. facit pro aduocatis. & vide glo. in cano. magna pietas. de peni di. r. est famæ. in glo. circa. 6.

eoufque.

a] Vide in hunc locum Alcīa. lib. dispūc. 3 ca. 9.

supra de rei vindi. l. vti que. §. non etiam. Ex prædictis not. argumen. quod salarium in prin. est præstandum: pro quo est. C. de iudi. l. properandum. §. in honorariis. & C. de condic. ob cau. l. si. & loca. l. qui operas. §. j. eo. l. proinde. sed quid si aduocatus deserit causam vt desperatam? Respon. aut ex causa quam præuidere mus an de mutuis petitionibus possunt præfides cognoscere. Et putem debere admitti. P

II. IDEM libro primo Opiniorum.

De vsu aquæ, de riuis nouis inciuiliter institutis, item de equis alienis à sciente possessis, foetūque earum, & de damno dato per immisos in prædium suum vniuersos homines eos qui in plurium prædia distribui debuerunt, si modò id non ex auctoritate eius qui iubere potuit, factum est: præfides prouinciæ doceri oportere responsum est: vt is secundum rei æquitatem & iurisdictionis ordinem conuenientem formam rei det.

III. IDEM libro quinto Opiniorum.

Si medicus cui curandos suos oculos qui eis laborabat, commiserat, periculum amittendorum eorum per aduersa medicamenta inferendo, compulit vt ei possessiones suas contra fidem bonam æger venderet: inciuile factum præfides prouinciæ coercet, remque restitui iubeat.

Licet aduocatus non possit adimplere aduocationē propter casum fortuitum in eius personā contingentem: tamen totum salarium debet consequi. Bar.

IIII. PAVLVS libro quarto ad Plantium.

Diuus Antoninus Pius rescriptit, iuris studiosos qui salaria petebant, hæc exigere posse.

lis, id est naturalis obligatio, nisi ad antidora. Accur.

Hac omnia. scilicet habent locum. Accur.

Admitti. vt & §. §. sed & aduersus. & C. de senten. l. cum Papi & in auth. consequenter. Accur.

De vsu. CASVS Numerat tria capitula de quibus præfides debet cognoscere, id est de nouis riuis in ciuitate factis, itē de equabus à non domino possessis. Item de damno dato per immisos homines in prædium alienum. Fran.

Vsu aquæ. sub. id est, de riuis & c.

De equis. vel equabus. sic. §. de vsur. l. equis.

Debuerunt. puta in aliquo exercitu, vel cutia, puta haffiludiū. Accursus.

Eius. sciētis sic fieri: vt §. de auth. tu. l. j. in fi. & l. fi. Accur.

Medicis. CASVS Medicus oculorum malam medicinam dedit infirmo, vt scilicet ab eo extorqueret agros suos per emptionem: & extorsit. dicitur quod præfides prouinciæ iubebit hoc retractari: puniet etiam medicum. Fran.

Medicus. facit C. quod me. cau. l. si per impressionē. & de prof. l. antepe. & de offi. præf. l. illicitas. §. quod me. cau. l. fi. §. j. vsque in fi. l. & quod no. in l. nec timore.

Diuus studiosos. id est aduocatos, vel assessores. & tunc constitutum, vel non constitutum: vt supra. l. j. §. in honorariis. & §. sed & si comites. vel dic, id est doctores legum. & tunc dic

ista lex est sing. & notab. secundum Bar. hic.

b] Conclusio de vt per glof. & plenus p. Bar. post glo. in. l. si vno §. itē cū quidā in glo. mag. §. loca. & in l. i. §. diuus. & l. 2. col. fi. vers. q. ar. aliquis est eoductus ad legē dum. §. de variis & extraor. cog.

* Vul. incipit, Medicus. Vide ut hypothetis ab Aetiopi fabula manasse. Alcīa lib. 2. Parēca. ca. 39.

* Vul. incipit, Medicus. Vide ut hypothetis ab Aetiopi fabula manasse. Alcīa lib. 2. Parēca. ca. 39.

m Nutrices. petunt aduocati salaria: doctores liberalium artium mercedes: nutrices nutricia: proxenetae philanthropia.

n Debetur. si debetur, ergo act. petit ur. respō. debetur ex bono & æquo: non quod sit ciuili-

demum constitutum: vt. s. l. j. §. proinde. item nō ob. s. man. l. qui munerā. §. salarium. quia ibi cōstitutum incertum petebatur, hic autem vt constituitur petitur.

Cognitionum.] CASVS. Numerus cognitionum cum ex variis causis descendat, nō potest facile diuidi in genera: sed cū difficultate sic diuiditur: nam in quatuor genera diuiditur. aut enim de honoribus siue muneribus gerendis tractatur: aut de pecuniaria re disceptatur: aut de existimatione alicuius cognoscitur: aut de capitali crimine quæritur. Secundo dicit quid sit existimatio. Tertio dicit quōd existimatio quandoque minuitur, quandoque cōsumitur, & dat exēpla de vtroq; separatim. Fran.

a Non potest. sed cū difficultate sic: vt subiicit, sicut & mora: vt s. de vsur. l. mora: & ar. j. de regu. iur. l. omnis definitio. & not. quōd aliqua causa est quæ sub duobus membris ponitur: vt suspecti tutoris: vt. s. de procur. l. nō solum. §. si. Accur.

b Existimatio est. id est fama, siue opinio. nam hæc tria idem significat: vt mucro, ensis, spatha, gladi. vnde dicitur, infamia. i. famæ priuatio.

c Dignitatis. i. potētia a natura tributa cuiilibet quia homo est. homo enim est dignior omni creatura: vt. s. de edil. edi. l. iustissime. cū omnis creatura ei seruiat: sed & angelica natura. nam & angelus ei seruit. vel aliter ponitur dignitas: vt C. de digni.

d Itē per hoc quod dicit illæsa, id est in nullo deminuta. Accur.

e Qui. aliās quæ, scilicet existimatio, seu fama. Accursius.

f Circa statum. perseverantem

g Cum plebeius. honestior enim non subiceretur: vt. s. de pœnis. l. capitalium. §. non omnes. Accursius.

h Infamis. supra de inf. l. i. ctus. contra. Sol verum est quod infamis est dum pœnam patitur: sed ea pœna finita, & restituito eo desinit esse infamis. Vel aliter cum crimē præcedēs tale sit quod per sententiam irrogat infamiam, tunc is qui cæsus vel damnatus est, infamis est perpetuo. Accursius.

i Datur. dic in opus pub. datur. s. ad tempus. & sic non amittit ciuitatem: vt. s. de pœ. l. capitalium. circa prin. aliud si in perpetuum: vt. s. de pœ. l. quidam. secundum Io. & C. de pœ. l. j. Sed & si perpetuo, adhuc differt à damnato in metallum, cum ille seruus pœnæ efficitur, hic ciuitatem tantum perdit: vt. s. de pœ. l. capitalium. in princ. at relegatus etiam in perpetuum remanet ciuis: vt supra de interdic. & releg. l. relegatorum. §. siue autem.

k Perpetuo. id est generali: vt instit. de satisfda. tut. §. j. quod editum habes. s. de inf. l. j. Accursius.

l Consumitur. s. existimatio. Accursius.

m Veluti. innuit quōd ille cui interdicitur aqua & igni, in cuius locum successit hodie deportatio, vt hic subiicit, & s. ad. l. Iul. pec. l. iij. efficitur seruus. & sic est contra instit. de capi. demi. §. minor. Sol hic magna ponitur pro media tantum. & quod dicit libertas, non ponitur pro ea quæ est contraria seruituti: sed id est possibilitas faciendi quod vult: quod non potest facere. damnatus aqua & igni: vt ecce non potest testari: vt. s. de iniust. test. l. si quis ex. §. eius. etsi hic nihil de maxima dicitur. Vel dic quōd magna comprehendat maximam & mediam: vt aliās. s. de vsufr. leg. l. j. in fine. & ad Tert. l. j. §. proinde. & quod dicit libertas, est

exemplum de maxima. Item quod dicit veluti, exēplum de media: interposito puncto loco copulæ. Sed quidam habent vel: & tunc planior est hæc secunda lectu. & facit de verb. signifi. l. capitalis. Sed quis est effectus minutionis, vel consumptionis? Rñ. de primo patet per exempla hic posita. de alio constat q̄ ad nullum actum ciuilem admittitur, cuius fama est consumpta: vt supra de pœ. l. quidam. & C. de dign. l. j. Accur.

metalli vel in metallum datur. nihil enim refert, nec diuersa pœna est operis & metalli: nisi quōd refugæ operis non morte, sed pœna metalli subiiciuntur.

VI. GAIVS libro tertio rerum cottidianarum siue Aureorum.

Si iudex litem suam fecerit, non propriè ex maleficio obligatus videtur: sed quia neque ex contractu obligatus est, & utique peccasse aliquid intellegitur, licet per imprudētiam: ideo videtur quasi ex maleficio teneri in factum actione: & in quantum de ea re æquum religioni iudicantis visum fuerit, pœnam sustinebit.

DE PROXENETICIS. TITVLVS XIII.

I. VLPIANVS libro quadragenimo secundo ad Sabinum.

Proxenetica iure licito petuntur:

II. IDEM libro trigensimo primo ad Edictum.

Si proxeneta interuenerit faciendi nominis, vt multi solent: videamus an possit quasi mandator teneri. Et non puto teneri: quia hic monstrat magis nomē, quàm mādāt: tametsi

& C. de pœ. iul. l. si. & hoc siue ordi. siue deleg. siue etiā arbiter & cōpromissarius sit. sic & s. de pac. l. si quis in cōscribendo. in fin. nisi in casu quādo sine pœna, sed cū iuramento: quia tūc nihil est ei, scilicet arbitrio, præter sacramētū: vt in auth. de iudi. §. & quoniam. Itē siue paterfa. sit, siue etiam filiusfa. de quo filio dic vt supra de iudi. l. si filius. & facit. s. de act. & ob. l. ex vna. §. si iudex.

DE PROXENETICIS.

Proxeneta est, qui inquirit voluntates aliquorum, vel ad munera, vel ad contractus, vel ad amicitias faciendas, vel similia: & constituitur ei salariū extraordinarium. Accursius.

D Proxenetica sunt premia quæ debentur parariis & interpretibus quorū beneficium inter duos pluresve negotia cōtrahuntur vel nemina vel nuptia amicitia, vel iudici adessor adiungitur, quæ nō pmissa extraordinarie petuntur. Est igitur hic titu. species cognitionis extraordinaria atque adeo pars superioris.

Proxenetica. i. salaria quæ præstantur proxenetis, quæ & philotrophia dicuntur: vt. j. l. j.

Petuntur. extra ordi. vt. j. l. si. in prin. nō act. loc. vt. j. l. proxi. sed hodie bibliopolæ nostri temporis non expectant petere pecuniam: sed libros retinent vsque dum eis satisfiat.

Si proxeneta.] CASVS. Proxeneta iuit ad Bozolū vsurariū: & quæsiuit an vellet mutuare Titio. c. laudato Titio: & sic mutuauit. Titio factō nō soluēdo, nō tenetur pxeneta Bozolo: etiā si mercedē ob hoc officiū suscepit: nec ac. locati, nec mandati: nisi dolū in hoc commiserit, circumueniendo creditorem vt mutuet. Fran.

Tametsi. i. quāuis. & fa. s. man. l. si vero nō remune. §. cū quidā. & de edil. edi. l. sciendū, & in auth. de col. §. iubemus. & s. de iis qui not. inf. l. ad hoc. & s. de neg. ge. l. si serui mei. Sed contra. s. de ser. cor. l. j. §. si. Sol. ibi. de dolo. vt. l. dolo. eo. tit. nam & hic de dolo tenetur: vt in fi. huius. l. sic nec nūcius tenetur: vt C. si quis alteri vel sibi. l. si. & s. quod cū eo. l. si ex contractu. Accur.

actum ciuilem admittitur, cuius fama est consumpta: vt supra de pœ. l. quidam. & C. de dign. l. j. Accur.

m Nec diuersa. qualitate: sed quantitate sic vt supra de pœn. l. autdānum. §. inter eos. & hic subiicit.

n Operis. s. metalli.

o Metalli. s. simpliciter.] CASVS. Iudex qui litē suā facit, quia cōtra æquitatē iudicat, obligatur ex quasi maleficio, & actione in factū teneri, in quantum æquū iudici videtur. Fran. Accur.

p Si iudex litem suā fecerit. iudicando contra æquitatem. sed si cōtra ius: tunc aut errore expresso, & non valer, & sic non facit litem suā, aut non, & valer: & sic facit litem suam, secundum quōsdam. Accur.

q Per imprudētiam. not. teneri aliquē ex imprudētia. sic. s. loca. l. si quis fundum. §. Celsus. & l. itē quæritur. §. si gēma. & ad. l. Aquil. idem Iulianus. §. fina. & de offi. præsi. illicitas. §. sicuti. & de neg. gest. l. nam & serui. §. finali. H.

r De care. & ita non in solidū damnatur: & sic bene facit ad tit. sed vbi dolo, tūc in solidum, & fieret infamis: vt inst. de ob. ex quasi deli. i. prin.

a] Scribens hic dicunt istā. gl. fore sing. ad hoc quōd sicut iudex male iudicās facit litē suā, vt in presenti. l. & in. l. si filius. s. de iud. ita etiam arbiter facit litē suā nō recedē iudicando.

Bo.

L. §. vt. s. de oblig. Inst. de oblig. ex quasi delict. §. vt.

quæ post hanc notam sequuntur, nō erant in præfatis similibus locis, & non frustra hic posita sunt. Aut. Aug. lib. i. c. 7.

Sic in vet. & manule. in indic. tit. De proxenetice. perperā quidam, Deproxe net.

nominis causa.

scribens hic dicunt istā. gl. fore sing. ad hoc quōd sicut iudex male iudicās facit litē suā, vt in presenti. l. & in. l. si filius. s. de iud. ita etiam arbiter facit litē suā nō recedē iudicando.

Bo.

a Idem dico. scilicet quod non teneatur, nec &c. sic in mensore, vt licet interueniat merces, non tamen agatur locati: vt. s. si mensor falsum mo. dixit. l. j. §. j. Accur.

b Philanthropij. id est salarij.

c Actio. cu locatio non sit. Itē nec mandati: quia non gratis.

Item non de solo dolo tenetur, sed de lata culpa, ad instar mensoris: vt. s. si mensor fal. mod. di. l. j. §. hęc actio.

Alcia. lib. 8. paterg. c. 21. Philanthropia humanitate & liberalitate significat. vide Philanthropia nomine aliquid accipere. est munusculū accipere, vel mercedulā, quæ benignitatis magis est quā obligatio. Bud. hic. & Alcia. lib. 3. parer. c. 2. quāquā est fordidū.

id est interpretis honorarium.

Alc. lib. 2. dispunct. c. 21. Vide Alc. con. Pæd. in Pison. de duob generib. colonia- rum.

d Tenebitur. vt & s. de dol. l. & elegāter. §. si. & l. quod si cū scires. & ar. s. de fur. l. si quis vxori. §. cū Titio. & l. falsus. §. si quis nihil. & l. si is qui. §. si tu Titium. & s. raan. l. idēmq; §. si quis ea lege. & si mensor fal. mo. di. l. j. & C. de magist. cōue. l. fin. & supra de magistr. conue. l. j. §. diuus.

DE proxenetico. **Jc A- SVS.** Cum proxeneta petit proxeneticiū, id est salarium sibi constituit & præstari: præses prouinciæ de hoc cognoscet, & cōstituet salarium secundum qualitatem negotij & laboris. & proxenetæ sunt, qui intromittunt se circa amicitias faciendas inter alios, & circa matrimonia, & circa affessorem inueniendum, & circa empriones & vditiones, & alios cōtractus: & eorū officiū est valde vtile. Fran.

c Sordidum. sordidum dicitur, quia debet offerri, non expectare petiti: vt. s. tit. j. l. j. §. proinde. vel etiam sordidum, cum petitur vltra modum, qui debet æstimari: vt hic subiicit. ad qđ supra titu. j. l. j. §. in honorariis. vel dic sordidum, id est vile officiū: vt infra innuitur, operula, & qualequale, & officine. & sic salarium sordidū, sicut munus dicitur sordidū: vt C. de fac. san. eccle. l. placet.

f Hermeneticū. i. salariū.

g Conditionis. ad matrimonium, de quo est C. eo.

h Amicitia. i. quærit fœdera inter aliquos.

i Adfessura. i. adfessorem inueniat iudici ordinario: vt in auth. de iudi. §. j. Accur.

k Officina. i. vilia seruitia: vt. s. de infra. l. athletas. §. ait prætor.

l Qui. i. proxeneta.

m Licitis. secus si illicitis: vt in auth. vt nulli iudi. §. si quando vero. & de san. episc. §. præ omnibus.

n Adeo. vt salarium vltra modum habeant, quod velle videbatur. Accur.

DE CENSIBVS.

De iure publico restabat hoc tantum vt census rationem explicaret pro modo cuius certum est singularum civitatum ciues & possessores tributa dependere principi, vel pop. Ro. l. 21. §. vlti. de an. leg. Censum dicimus publicas tabulas territorij civitatis & agrorum cuiusque. Sed capita etiā censebantur, quia & duplex tributum soli & capitis. l. vlti. hoc tit. l. 32. §. vlti. de vsufr. leg. & Festo tributorum collatio alia in capite alia ex censu. Cuius.

ff. Nouum.

laudet nomen. Idem dico & si aliquid philanthropij **b** + nomine acceperit: nec ex locato conducto erit actio. Planē si dolo & calliditate creditorem circumuenerit, de dolo actione **c** tenebitur. **d**

III. IDEM libro octauo de omnibus Tribunalibus.

DE proxenetico, quod * & fordidum, **c** solent præfides cognoscere: sic tamen, vt & in his modus esse debeat & quantitatis, & negotij, in quo operula ista defuncti sunt, & ministerium qualequale accommodauerunt. Facilius quod Græci **επιμηνηταιων** **f** + appellant, peti apud eos poterit: si quis forte conditionis, **g** vel amicitia, **h** vel adfessura, **i** vel cuius alterius huiuscemodi proxeneta fuit. Sunt enim huiusmodi hominum, vt tam in magna ciuitate, officina. **k** Est enim proxeneta modus, qui **l** emptionibus, venditionibus, commerciis, contractibus licitis, **m** vtiles non adeo **n** improbabili more se exhibent.

DE CENSIBVS.

TITVLVS XV.

I. VLPIANVS libro primo de Censibus.

Sciendum est esse quasdam colonias iuris Italici: **o** vt est in Syria Phœnice splendidissima Tyrionum colonia **p** (vnde mihi **q** origo est) nobilis **r** regionibus, **f** serie seculorum antiquissima, armipotens, fœderis **t** quod cum Romanis percussit, **u** tenacissima. huic enim diuus Seuerus & Imperator noster ob egregiam in

Sciendum. **J CASVS.** Cum Italici tributa non præstent, sed tantum prouinciales: nominat Vlpianus. hac. l. quæsdam prouincias quibus ius Italicum tributum est, vt non præstent tributum, sicut nec Italici: & eas prouincias numerat in litera. Fran.

o Italici. vt sicut Italici tributa non præstant, ita nec istæ prouinciæ: vt C. de episc. & cle. l. de his & s. eod. l. si. Accur.

republicam, imperiūque Romanum insignem fidem, ius Italicum dedit. Sed & Berytensis colonia in eadem prouincia, Augusti beneficii gratiosa: **x** & vt diuus Hadrianus in quadam oratione ait, Augustana colonia, **y** quæ ius Italicum habet. **z** Est & Heliopolitana, **+** quæ à diuo Seuero per belli ciuilis occasionem **a** Italicæ coloniarum rempublicam **b** accepit. Est & Loadicena colonia in Syria Cœle: ***** cui diuus Seuerus ius Italicum ob belli ciuilis merita concessit. Ptolemensium **+** enim colonia, quæ inter Phœnicen & Palæstinam sita est, nihil præter nomen coloniarum **c** habet. Sed & Emisenæ ***** ciuitati Phœnicis Imperator noster ius coloniarum dedit, iurisque Italici eam fecit. Est & Palmyrena **d** ciuitas in prouincia Phœnice, prope barbaras gentes & nationes collocata. In Palæstina duæ fuerunt coloniarum, Cæsariensis, & Ælia Capitolina **+** sed neutra ius Italicum habet. Diuus quoque Seuerus in Sebastenam ciuitatem coloniam deduxit. **e** Indicia quoque Zernensium colonia à diuo Traiano deducta, **f** iuris Italici est. Zarmizegethusa quoque eiusdem iuris est: item Napocensis colonia, & Apulensis, & Patauicentium vicus, **g** qui à diuo Seuero ius coloniarum impertravit. Est & in Bithynia colonia Apamena, & in Ponto Sinopensis. **h** est & in Cilicia ***** Selinus, & Traianopolis. **i** **+**

+ Heliopolitana.

+ Sic eo. l. vlt. Apud Strab. & Pli. habemus Amisum & Amisenum. Taurell. in ad not. Ptolemædensium. al. Ptolemensium. Misenæ Sic vocauit Adrianus Hierosolymam. Dion in Adriano. **+** in Dacia prouincia, Ptole.

u Percussit. id est pactū fecit. nam dicitur à percussione palmarum: vt not. s. de pac. l. j. in prin. firmiter enim seruauit fœdus cum Romanis.

x Gratiola. sub. est.

y Colonia. f. dicitur.

z Habet. & est metropolitana beneficio principis: vt C. de metropo. lib. xj. Accur.

a Occasionem. venit forte sedare ciuile bellum.

b Rempublicam. id est à repub. accepit. subauius Italici coloniarum.

c Coloniarum. est ergo iuris Italici nomine, sed non re. aliis aliquis habet dignitatem sine administratione: vt. s. de iudi. l. j. alia si. & fac. j. eo. l. si. §. diuus Seuerus.

d Palmyrena. quæ scilicet ius Italicum habet.

e Coloniam deduxit. id est ius Italicum: de hoc enim quæritur. Accur.

f Deducta. ad ius Italicum.

g Vicus. dictio vicus ad omnes præcedentes genitios refertur. & subaudi semper, ius Italicum habet: qui. f. vicus à diuo Seuero &c. & sic est masculini generis: vt & C. de natu. libe. l. si quis se.

h Sinopensis. f. colonia.

i Traianopolis. f. colonia. & subaudi, quæ oēs habent ius Italicum. Acc.

VItia. **J CASVS.** Cū possessio sit ablata censuali per alluionem, & sic census sunt vitati, nouis censibus impositis soluentur per eum cui accreuit. Fran.

k Censuum. id est priores census vitati per hoc quod poss. per alluionem est ablata censuali. Accur.

l Editis. id est positis.

m Euanescent. cum ille cui accrescit, suscipiat: vt hic, & C. de alluio. & palu. l. ij. & iij. Accur.

Aetatem. **J CASVS.** Ille qui facit scripturam censualem, debet etiam dicere ætatem suam: quia quibusdam non imponuntur tributa propter ætatem. nam in Syria à. xiiij. an. supra masculi, fœminæ à. xij. supra vsque ad. lxx. an. præstāt tributa. & sic ætas inspicitur tempore censitionis. item concessa immunitas aliquibus rebus, vt tributa ex his rebus nō præstentur, auferri per rescriptum principis non debet: & nunquam extinguitur illud priuilegium. si autem concedatur personis, vt non præstēt tributa:

republicam, imperiūque Romanum insignem fidem, ius Italicum dedit. Sed & Berytensis colonia in eadem prouincia, Augusti beneficii gratiosa: **x** & vt diuus Hadrianus in quadam oratione ait, Augustana colonia, **y** quæ ius Italicum habet. **z** Est & Heliopolitana, **+** quæ à diuo Seuero per belli ciuilis occasionem **a** Italicæ coloniarum rempublicam **b** accepit. Est & Loadicena colonia in Syria Cœle: ***** cui diuus Seuerus ius Italicum ob belli ciuilis merita concessit. Ptolemensium **+** enim colonia, quæ inter Phœnicen & Palæstinam sita est, nihil præter nomen coloniarum **c** habet. Sed & Emisenæ ***** ciuitati Phœnicis Imperator noster ius coloniarum dedit, iurisque Italici eam fecit. Est & Palmyrena **d** ciuitas in prouincia Phœnice, prope barbaras gentes & nationes collocata. In Palæstina duæ fuerunt coloniarum, Cæsariensis, & Ælia Capitolina **+** sed neutra ius Italicum habet. Diuus quoque Seuerus in Sebastenam ciuitatem coloniam deduxit. **e** Indicia quoque Zernensium colonia à diuo Traiano deducta, **f** iuris Italici est. Zarmizegethusa quoque eiusdem iuris est: item Napocensis colonia, & Apulensis, & Patauicentium vicus, **g** qui à diuo Seuero ius coloniarum impertravit. Est & in Bithynia colonia Apamena, & in Ponto Sinopensis. **h** est & in Cilicia ***** Selinus, & Traianopolis. **i** **+**

u Percussit. id est pactū fecit. nam dicitur à percussione palmarum: vt not. s. de pac. l. j. in prin. firmiter enim seruauit fœdus cum Romanis.

x Gratiola. sub. est.

y Colonia. f. dicitur.

z Habet. & est metropolitana beneficio principis: vt C. de metropo. lib. xj. Accur.

a Occasionem. venit forte sedare ciuile bellum.

b Rempublicam. id est à repub. accepit. subauius Italici coloniarum.

c Coloniarum. est ergo iuris Italici nomine, sed non re. aliis aliquis habet dignitatem sine administratione: vt. s. de iudi. l. j. alia si. & fac. j. eo. l. si. §. diuus Seuerus.

d Palmyrena. quæ scilicet ius Italicum habet.

e Coloniam deduxit. id est ius Italicum: de hoc enim quæritur. Accur.

f Deducta. ad ius Italicum.

g Vicus. dictio vicus ad omnes præcedentes genitios refertur. & subaudi semper, ius Italicum habet: qui. f. vicus à diuo Seuero &c. & sic est masculini generis: vt & C. de natu. libe. l. si quis se.

h Sinopensis. f. colonia.

i Traianopolis. f. colonia. & subaudi, quæ oēs habent ius Italicum. Acc.

VItia. **J CASVS.** Cū possessio sit ablata censuali per alluionem, & sic census sunt vitati, nouis censibus impositis soluentur per eum cui accreuit. Fran.

k Censuum. id est priores census vitati per hoc quod poss. per alluionem est ablata censuali. Accur.

l Editis. id est positis.

m Euanescent. cum ille cui accrescit, suscipiat: vt hic, & C. de alluio. & palu. l. ij. & iij. Accur.

Aetatem. **J CASVS.** Ille qui facit scripturam censualem, debet etiam dicere ætatem suam: quia quibusdam non imponuntur tributa propter ætatem. nam in Syria à. xiiij. an. supra masculi, fœminæ à. xij. supra vsque ad. lxx. an. præstāt tributa. & sic ætas inspicitur tempore censitionis. item concessa immunitas aliquibus rebus, vt tributa ex his rebus nō præstentur, auferri per rescriptum principis non debet: & nunquam extinguitur illud priuilegium. si autem concedatur personis, vt non præstēt tributa:

republicam, imperiūque Romanum insignem fidem, ius Italicum dedit. Sed & Berytensis colonia in eadem prouincia, Augusti beneficii gratiosa: **x** & vt diuus Hadrianus in quadam oratione ait, Augustana colonia, **y** quæ ius Italicum habet. **z** Est & Heliopolitana, **+** quæ à diuo Seuero per belli ciuilis occasionem **a** Italicæ coloniarum rempublicam **b** accepit. Est & Loadicena colonia in Syria Cœle: ***** cui diuus Seuerus ius Italicum ob belli ciuilis merita concessit. Ptolemensium **+** enim colonia, quæ inter Phœnicen & Palæstinam sita est, nihil præter nomen coloniarum **c** habet. Sed & Emisenæ ***** ciuitati Phœnicis Imperator noster ius coloniarum dedit, iurisque Italici eam fecit. Est & Palmyrena **d** ciuitas in prouincia Phœnice, prope barbaras gentes & nationes collocata. In Palæstina duæ fuerunt coloniarum, Cæsariensis, & Ælia Capitolina **+** sed neutra ius Italicum habet. Diuus quoque Seuerus in Sebastenam ciuitatem coloniam deduxit. **e** Indicia quoque Zernensium colonia à diuo Traiano deducta, **f** iuris Italici est. Zarmizegethusa quoque eiusdem iuris est: item Napocensis colonia, & Apulensis, & Patauicentium vicus, **g** qui à diuo Seuero ius coloniarum impertravit. Est & in Bithynia colonia Apamena, & in Ponto Sinopensis. **h** est & in Cilicia ***** Selinus, & Traianopolis. **i** **+**

republicam, imperiūque Romanum insignem fidem, ius Italicum dedit. Sed & Berytensis colonia in eadem prouincia, Augusti beneficii gratiosa: **x** & vt diuus Hadrianus in quadam oratione ait, Augustana colonia, **y** quæ ius Italicum habet. **z** Est & Heliopolitana, **+** quæ à diuo Seuero per belli ciuilis occasionem **a** Italicæ coloniarum rempublicam **b** accepit. Est & Loadicena colonia in Syria Cœle: ***** cui diuus Seuerus ius Italicum ob belli ciuilis merita concessit. Ptolemensium **+** enim colonia, quæ inter Phœnicen & Palæstinam sita est, nihil præter nomen coloniarum **c** habet. Sed & Emisenæ ***** ciuitati Phœnicis Imperator noster ius coloniarum dedit, iurisque Italici eam fecit. Est & Palmyrena **d** ciuitas in prouincia Phœnice, prope barbaras gentes & nationes collocata. In Palæstina duæ fuerunt coloniarum, Cæsariensis, & Ælia Capitolina **+** sed neutra ius Italicum habet. Diuus quoque Seuerus in Sebastenam ciuitatem coloniam deduxit. **e** Indicia quoque Zernensium colonia à diuo Traiano deducta, **f** iuris Italici est. Zarmizegethusa quoque eiusdem iuris est: item Napocensis colonia, & Apulensis, & Patauicentium vicus, **g** qui à diuo Seuero ius coloniarum impertravit. Est & in Bithynia colonia Apamena, & in Ponto Sinopensis. **h** est & in Cilicia ***** Selinus, & Traianopolis. **i** **+**

privilegium cum persona extinguitur. Fran.
a *Significare.* i. ille qui facit scripturam censuale: vt. j. l. proxi. dices in prin. debet etiā suā ætatem dicere, propter hoc quod hic dicit.
b *In Syris.* regulariter non tribuit: vt C. de mu. patri. neque.
c *Extinguitur.* adeo vt etiam si ad diuinam domum, vel aliā dignitate præditam deueniat, soluet tributa, aliās deueniat. s. prædiū in illam ciuitatem cui solui debet: vt C. de ex. ac. tribu. l. si diutina. Accursius.

Forma.] **CASVS.** In scriptura censuali qua quis cōfiteatur se talē agrū habere &c. debet plura alia dicere quæ numerantur in litera. Itē cēsitor, id est ille qui censui colligendo præest, debet quandoque releuare eum qui tributa pstat: vt si pars fundi perierit chasmate. item si vites aliquæ mortuæ sint. secus si eas excidit. nam etiam pro incisis tenebitur præstare tributum: nisi causam incisionis pbauerit possessor censitori. Item in ea ciuitate debet possessor profiteri pro agro, vbi ager est. Item privilegia concessa personis de non exigendis tributis, cū persona finiuntur. secus si populo, vt ciuitati vel villæ: quia illa semper durat. Item si possideo fundū alienū, & professus sum pro eo: licet verus dominus nō sit professus: non perdit propter hoc actio. in rem. Item cum defero seruos, debeo dicere nationes eorum, & alia quæ declarantur in litera. Item & lacus quos quis habet, itē salinas, item inquilinos vel colonos quos quis in prædiis habet, debet deferre. Item postquā quis incepit profiteri: antequam finiatur professio, si aliqua interim sunt ei nata, aut in prædiis quæ sita: profiteri quis debet. Item si quis post professionem perfectam petiit veniam à principe, vt possit eam emendare: postea videtur q̄ non indiget emenda. & sic non vult emendare: non nocet ei petitio quam facit. Franciscus.

d *In censum.* i. in scripturā quandā qua continetur, confiteor me talē agrū habere. & dicat signa quæ hic sequuntur, & p̄ eo debeo tantū nomine tributū. & hanc debet facere possessor statim cum incipit possidere vel emptione vel alio modo: vt & C. si. cen. vel re. l. si. hoc autem ideo, vt sciatur quid ei auferendum est tributū non soluto: vt in auth. vt nulli iudi. §. si vero aliquando. Accur.

e *Pago.* id est villa.
f *Vicinos.* Not. ad hoc. §. de rei vin. l. si in rem. §. si. & de contra. hen. empt. l. qd̄ sæpe. §. si. & C. de bo. profcri. l. si quis. in fi. & de ædil. edic. l. j. §. j. & l. quod si nolit. §. qui mancipia. & faciunt hæc ad formationem libelli, vt sic sufficiat dici duos confines. Item si erretur in confinibus, si tamen constat de re, valet iudicium: vt. §. de leg. iij. l. parronus. §. j. & ij.
g *Cadua.* quæ sint, habes. j. tit. l. silua. in prin.
h *Æstimer.* id est consideret, vt recte hæc dicat.
i *Censitor.* id est ille qui præest censui colligendo.

XII. IDEM libro secundo de Censibus.

Aetatem in censendo significare **a** necesse est, quia quibusdam ætas tribuit ne tributo onerentur: veluti in Syriis **b** à quatuordecim annis masculi, à duodecim fœminæ vsque ad sexagesimum quintum annum tributo capitis obligantur. Ætas autem spectatur cēsendi tempore. Rebus concessam immunitatem non debere ***** intercidere, rescripto imperatoris nostri ad Pelignianum recte expressum est: quippe personis quidem data immunitas, cum persona extinguitur: rebus, nūquam extinguitur. **c**

XIII. IDEM libro tertio de Censibus.

Forma censuali cauetur vt, agri sic in censum **d** referantur: nomen fundi cuiusque, & in qua ciuitate & quo pago **e** sit: & quos duos vicinos **f** proximos habeat: & id aruum quod in decem annos proximos satum erit, quot iugerum sit: vinea quot vites habeat: oliuæ **†** quot iugerum, & quot arbores habeat: pratum quod intra decem annos proximos sectum erit, quot iugerum: pascua, quot iugerum esse videantur: item siluæ **‡** cæduæ. **§** omnia ipse qui defert, æstimer. **h**

Illam æquitatem debet admittere censitor, **i** vt officio eius congruat, releuari eum qui in publicis tabulis delato **k** modo frui certis ex causis non possit. Quare & si agri portio chasmate perierit, debebit per censitorem **l** releuari. Si vites mortuæ sint, vel arbores aruerint:

k *Delato modo.* id est tanta quantitate vt detulit.
l *Per cēsitorē.* nō autē sua auctoritate minuet: vt C. de coll. do. lib. x. l. j. & fa. C. de pollicira. l. ij. & de anno. l. fi. & §. loc. l. si vno. Sed contra. C. de iure emphy. l. j. Sol. speciale in tributis: vt & ibi not.
m *Censui.* pro illis vitibus. Accur.

iniquum, ***** cum numerum inferi censui. **m** Quod si exciderit **n** arbores, **o** vel vites: nihilo minus eum numerum **p** profiteri iubetur, qui fuit cēsus tempore: nisi causam excidendi censitori probabit. **q**

Is vero qui agrum in alia ciuitate habet: in ea ciuitate profiteri debet, **r** in qua ager est. Agri enim tributum in eam ciuitatem debet leuare, **s** in cuius territorio possidetur. Quamquam in quibusdam beneficia personis data immunitatis, cum personis extinguantur **t**: tamen cum generaliter locis, aut cum ciuitatibus, immunitas sic data videtur, vt ad posteros transmitatur. **u** Si cum ego fundum possiderem, professus sim, petitor **x** autem eius non fuerit professus: actionem illi manere placet. **y** In seruis deferendis obseruandum est, vt & nationes **z** eorum, & ætates, & officia & artificia specialiter deferantur.

Lacus **a** quoque piscatorios, & portus, in censum dominus debet deferre. Salinæ si quæ sunt in prædiis, ***** & ipsæ in censum deferendæ sunt. Si quis inquilinū vel colonum **b** non fuerit professus, vinculis censualibus tenetur. **c** Quæ post **†** censam edictū nata, aut postea quæ sita **d** sint: intra finem operis **e** consummati professionibus edi possunt.

Si quis veniam petierit, vt censum sibi emendare permittatur, deinde post hoc impetratum cognouerit se non debuisse hoc petere, quia res emendationem non desiderabat: nullum eius præiudicium ex eo quod petiit vt censum emendaret,

D prærogatiuam: vt. §. de mune. & hono. l. munerum. §. præterea.
r *Cū personis extinguantur.* si hoc agitur à concedente: vt. §. l. proxi. in fi. cū cōcor. ibi positus. & habeas hic. §. quāquā & c. & est plana.
u *Transmittatur.* nam semper videtur idem populus: vt. §. de iudi. l. proponebatur. sed forte extinguitur, si ciuitas destruat: vt. §. quib. mo. vsu. amit. l. si vsu.
x *Petitor.* qui à me vindicabat.
y *Placet.* vt C. de reuin. l. solēnib. & de acqu. re. do. q̄ quisq; Ac.
z *Nationes.* §. de ædil. edi. l. quod si nolit. §. si mancipium.
a *Lacus.* quid sit, habes. §. vt in flu. pub. l. j. §. lacus.
b *Colonum.* qui erat in fundo censuali.
c *Tenetur.* quia res committeretur in fiscum: vt C. de veftig. l. iij. & §. de publica. l. commissa. vel aliud tantum quantum fuerit subtractum, ex propriis facultatibus fisco dabit: vt C. de bo. profcri. l. si quis posthac. in fi.
d *Quæ sita.* in prædiis.
e *Operis.* aliās temporis. aliās operis: & est sensus, quia antequam compleatur scriptura professionis, hæc quærentur: inde in charta possunt & debent poni. & hoc dicit profess. id est charta professionis

n *Exciderit.* scilicet possessor. ***** iniquum
o *Arbores.* fructum fuerit. rentes.

p *Eum numerum.* s. pecunia: quā debet nomine census. H. vel dic. numerum arborū, cū forte pro qualibet certum tributū dabat: vt & §. ea. l. & fa. §. de iniur. l. iniuriarū. & de le. j. l. quid ergo. §. si heres. & C. eo. l. ij. lib. xij.

q *Probabit.* s. possessor: quia pro copia & recuperandis agrorū fructibus, nō vt sterilitate vel inopia censum euitaret: vt C. eo. l. ij. R.

r *Profiteri debet.* vt potius res ipsa quam possessor conueniatur.

s *Leuari.* i. alleuari: vt C. quib. loc. mu. & c. l. j. lib. x. simile leuare habes. §. de pœn. l. si diurno. à simili ergo secundum H. qui fundū in aliquo loco habet, & ibi conueniri debet. ad qd̄ §. de bonis aucto. iudi. pos. l. cum vnus. in fi. & de cur. bo. dan. l. ij. in prin. & C. qui pro sua iurisd. l. j. & §. de excut. l. propter litis. §. fin. & de inter. & relegat. l. relocatorū. in prin. qd̄ in reali pro eo fūdo expeditū est: vt. C. vbi in rem ac. l. fi. in personali falsum est: vt. §. ad municipi. l. libertus. §. sola. sed intelligebat forte personali pro hoc tributo: quod dici potest per. l. istā saltem ratione contractus: quia ibi profiteretur: vt. §. de iudi. l. omnē. Itē hoc intellige secundum R. si ex permissione principis hoc fiat, non pro sua auctoritate hoc sibi faciat ciuitas, vt hoc habeat per

* In arch. erat prædiis. sed req̄rē ita fuit emendatū. **†** Vide ad. huius intelligentiā. Pii Antoninū in annotationibus ad. ll. in nouis legū interpretationibus.

* habere.

† oliuetum.

a] Glo. in. l. fin. libus. §. si regundorum. & in l. census. §. de proba. quibus adde gl. in. c. si papa. in ver. probata. extra de priui. & in. c. cum in iure de offi. dele.

fessionis. Sed quid si post consummatam professionem? videtur idem ad instar inuentarij: vt. C. de cura. fu. l. pe. §. tali.

a Rescriptum est. supra de bo. li. l. si vero. in prin. & de don. l. si patronus. in princ. Sed arg. contra. §. de interro. act. l. de ætate. §. ex causa. & §. ad mu. l. libertus. §. error. & de iure fil. l. edicto. §. fin. & de mino. l. si iudex.

Cum possessor. **CA**SVS. Prædia quædam habebam cõmunia cum pluribus. solui tributa pro me, & pro confortibus. debet fiscus mihi cedere actio. cõtra socios meos pro quibus solui. **[QVI NON HABITA.]** Dic casum vt in glos. domini mei Acc. quæ incipit, pone casum, &c. **[PRO PECUNIA.]** Itẽ pro prædio legato si tributum non sit solummodo fisco suo tempore: fisco potest illud vendere non obstante quod legatarius vult cauere de soluendo, item non obstante quod heres pro præteritis tributis sit soluendus. Franciscus.

b Cõueniretur. sed quomodo vnus censualis pro alio potuit conueniri: cum statim hic dicat, pro modo tributorum? Respon. cõuentus fuit extra ius, & sponte soluit. vel in iure, & exceptione facti vt noluit. vel dic quod ipse possidebat omnia prædia, vnde merito debuit cõueniri: vt. §. de publicanis. l. imperatores. & facit pro vtroq; intellectu supra de iure fisci. in fraudem. §. qui pro alio. vel dic quod hæc prædia sibi cõ aliis erant cõmunia: & ipse soluit pro se & confortibus, cum possideret cum eis pro indiuiso. Accur.

c Tametsi. si habes, tã: planum est. Si vero habes nam: tunc supple sic: nam etsi fiscus pecuniam suam recuperauerit: tamen actiones cedere potest & debet, quia, &c. & facit. §. man. Papi. & de fideiul. l. is qui. & de tu. & ra. distrahen. l. cum pupillus. & de solu. l. Modestinus. & no. q. dicit, pro modo prædiorum: quia est argumentum quod pro parte tantum fiat cessio vni reorum soluendi: vt no. dicta. l. Modestinus. **d** Qui non habita. pone casum quod legatarius qui rogatus erat alij restituere, soluit pro præterito tempore: vnde repetit ab herede: non à fideicommissario: vt. §. de leg. j. l. apud Iulianum. §. heres. secundum Azo. vel dic vnus legatarium tantum, qui soluit tributa præterita. & secundum hoc dic quod ille nominatiuus qui, scilicet heredes, non habet verbum, quia verbum habent, quod est infra, habet suum nominatiuum, scilicet fideicommissarij. & est sic: In conuertendo dominus captiuitatem Sion. & secundum hos duos casus habet locum actio ex testamento: quam hoc casu dicit dandam diuus Pius: non quod ipse inuenerit eam, sed coaptauit huic casui. vel dic tertio, quod heres cum traderet rem legatario, fideiussit pro eo, vt pote non idoneo: vt in authen. de manda. princ. §. & non permittas. & postea fuit heres exactus tributa futura pro quibus fideiussit. hoc enim casu si cauit sibi à legatario de indemnitate, aget ex ea cautione: vt. §. de pact. l. epistola. §. pactum. & l. inter. aut non cauit: & tunc conditione ex lege diui Pij, vt hic. & secundum hanc positionem non obstat dictus. §. heres. quia licet heres hic soluat futura. soluit vt fideiussor. & licet ff. Nouum.

fore, sæpissime rescriptum est. **a**

V. PAPINIANVS libro nono-decimo Responsorum.

Cum possessor vnus expediendi negotij causa tributorum iure conueniretur, **b** aduersus ceteros, quorum æquè prædia tenentur, ei qui cõuentus est, actiones à fisco præstantur: scilicet vt omnes pro modo prædiorum pecuniã tributi conferant. nec inutiliter actiones præstatur, tametsi **c** fiscus pecuniam suam recuperauerit: quia nominum venditorum pretium acceptum videtur.

Qui non habita **d** ratione tributorum, ex causa fideicommissi prædia restituunt, actionem ex diui Pij Antonini literis habent: quam legato quoque soluto locum habere voluit. **e** Pro pecunia **f** tributi quod sua die non est redditum, quo minus prædium iure pignoris distrahatur, oblata **g** moratoria cautio nõ admittitur: nec audietur legatarius **h** contradicens ob tributa præteriti temporis, quod heres **i** soluendo sit, & is qui tributis recipendis præpositus fuerat.

Hæc lex cum sequenti numerat quasdam prouincias immunes à tributis. Franc.

VI. CELSVS libro vicensimo-quinto Digestorum.

Colonia Philippensis, **†** iuris Italici est.

VII. GAIVS libro sexto ad legem Iuliam & Papiam.

Iuris Italici sunt **†** $\tau\epsilon\omega\delta\varsigma$, **†** $\beta\eta\pi\upsilon\tau\omicron\varsigma$, **†** $\delta\upsilon\pi\pi\acute{\alpha}\chi\omicron\upsilon\upsilon$.

VIII. PAVLVS libro secundo de Censibus.

repetat, repetit futura: non præterita: & facit supra de pube. l. imperatores. Accursius.

c Voluit. scilicet diuus Pius.

f Pro pecunia. quidam habent hic. §. & alij infra quo minus, &c.

g Oblata. scilicet fisco à legatario, de soluendo tributo. Accur.

IN Lusitania **†** Pacenses, sed & Emeretenses iuris Italici sunt. Idem ius Valentini & Licitani ***** habent. Barcenonenses quoq; ibidem immunes sunt. Lugdunenses Galli, item Vienneses in Narbonensi iuris Italici sunt. In Germania inferiore Agrippinenses iuris Italici sunt. Laodicia in Syria, & Berytos in Phœnice, iuris Italici sunt, & solum earum. **k** Eiusdem iuris & Tyriorum ciuitas à diuis Seuero & Antonino facta est. Diuus Antoninus Antiochenses colonos **l** fecit saluis tributis. Imperator noster Antoninus ciuitatem Emisenorum coloniam & iuris Italici **m** fecit. Diuus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, **n** non adiecto vt & iuris Italici essent: sed tributum his remisit capitis. sed diuus Titus etiam solū immune factum **o** interpretatus est. Similes eis Capitulenses esse videntur. In prouincia Macedonia Dyrracheni, Cassadrenses, ***** Philippenses, Dienses, Stouenses, iuris Italici sunt. In prouincia Asia duæ sunt iuris Italici, Troas & Parium. In Pisidia eiusdem iuris est colonia Antiochenisium. In Africa Carthago, Vtica, Leptis magna, à diuis Seuero & Antonino iuris Italici factæ sunt.

DE VERBORVM † significatione.

TITVLVS XVI.

I. VLPNIANVS libro primo ad Edictum.

Verbum **†** hoc si quis, **†** tam masculos quàm feminas complectitur.

† res significatur. Et est significare, demonstrare rem de qua quæritur, proprio nomine ei attributo, sed hic largius sumitur, vt etiã si nõ propriũ nomen interueniat, sed quocunq; modo designetur res: vt. §. si cer. pet. l. certũ. Acc.

De verborum significatione & de regulis iuris, hi duo tituli communes sunt omnium partium & titulorum superiorum. nullam enim ferè partem vel questionem iuris paulo latiore habuimus ante, ex qua oratio aut verbum hoc titulo non exponatur aliquod. Sed & ex partibus iuris antiqui in hac Digesta minime relatis, veluti ostentum, detestatio, subsignatum & alia pleraque. Scripsi autem de verborum significatione, vt erat in Florèntinis quas semper obseruauimus quantum potuimus debuimusque religiosissime, vt in Constitutione Iustiniãni de confirmatione Digestorum, vt in Basilicis $\tau\epsilon\pi\lambda\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\sigma\eta\mu\alpha\tau\omicron\upsilon\varsigma$. Commendationem tituli adfectauit qui adiecit. Et rerum, nimirum quod verba sint rerum nota. nec caret exemplo. Sitatur enim à Gellio lib. xij. libri rerum verborumque veterum. & ita quoque inscriptus est Codicis lib. vj. Cuiacius.

P Verbum. Pone exemplum. §. de nego. gestis. l. iij. in prin. & §. j. Item not. hic quod masculinum, vt dignius, cõcipit femininum. quod accipe quantum ad mentem legislatoris, non quantum ad verba: vt infra eo. l. pronuntiatio. in princip. & l. hominis. & l. seruus duos. & l. liberti. & supra de lega. iij. l. qui duos. & l. seruis lega. & de iure fisci. l. ait diuus. & de constitu. pecu. l. j. & de pactis. l. tres fratres. & hoc nisi alia fuerit mens loquentis: vt supra de leg. iij. l. Lucius. §. quæ situm. vel nisi

h Legatarius. cui prædiũ tributariũ est legatum.

i Heres. qui debet ea soluere pro præterito tempore: vt. §. de leg. j. l. apud Iulianum. §. heres. sed videtur primo principalem quàm pignoris possessore conueniri: vt. §. de iure fil. l. Moschis. cõtra. & C. de conue. fisci debi. l. j. sed certe hic heres non est principalis fisco, sed possessor: vel saltem æque possessor vt heres, ea ratione quia possidet: vt supra de pub. l. imperatores.

k In Lusitania. Et solum earum. sic. j. l. diuus Vespasianus.

l Colonos. sic. §. eod. l. j. §. Ptolemaidensium.

m Italici. scilicet nomine & re.

n Fecit. scilicet nomine solum, & non re.

o Immune factum. sic. §. ca. l. §. in Germania.

DE VERBORVM & rerum significati.

Omne ius quo utimur, pertinet vel ad personas, vel ad res, vel ad actiones: vt instit. de iure natu. §. si. de quibus est dictũ in hoc volumine pã dectarũ. sed quia in his vertuntur multæ dubitationes circa verborũ rerum expositiones & interpretationes, ideo de hoc ponit: & sic quod verbum, aliã stricte est pars orationis: sed hic large sumitur pro qualibet parte orationis: sic & rei verbum, quod sequitur in rubrica, est generale: vt. §. si cer. pet. l. i. in fin. & caue tibi: quia verba significant actiue, sed res passive. nã verba significant,

† Ant. Au. li. j. emen. ca. vlt.

* Licitani scribendum esse putant Taur. & Ant. Aug. licet Flor esset Licitani aut Lucitani. Ant. Aug. lib. j. c. vlt.

* Apud Plinũ li. 2. ca. 60. & lib. 4. c. 10. Casandria sit metuo: quod oppidũ est in Macedonia.

† Vulg. de verborũ & rerum signi.

* adde cõcor. tex. cum gl in ca. generali. in prin. de electio. l. 6. est de materia istius. l. i. vide Præpo. in. c. cum apud: & ibi Benedi. de Vadis. in addi. ad eum. in. c. eũ apud. ex tra desponsa.

† Quæ duob. tit. seã quentib. habentur, ea ferè omnia iã propriis locis scripta fuer. l. i. §. Si quis iudicis.

fit odium : vt supra de vent. in pos. mit. l. j. §. quæritur si ita exheredatio. Sed econtra fœmininum non concipit masculinum : vt supra de leg. ij. l. si ita scriptum. sed & pro fœminino quandoque ponitur prorsus masculinum : vt supra de vsur. l. equis.

Vrbis. Pone exemplum : si lego tibi omnia quæ habeo in vrbe, vel Romæ, quæ videantur legari : vt. §. de leg. iij. l. cuiq; de pen. leg. l. nam quod. §. si ita. Sed quid si dicam vtrunq; in vrbe Romana? Respon.

ac si dixisset, Romæ: vt supra. §. si ita. vel refert, secundum Azo. quod præponatur: vt si dicat in vrbe Romana, finitur muris. secus econtra. arg. §. de stip. ser. l. si cõmunis seruus. prima placet. Itē pone exemplum. §. eo. qui in continētibus. & l. ædificia. & l. vt Alphenus. & est ratio de vrbe : quia dicitur ab vrbo, quod est circuitura aratri, quod in cõdenda ciuitate solet adhiberi : vt. §. eo. l. pupillus. §. vrbis. Accur.

Muris. s. finitur.

Romæ. s. appellatio.

Continentibus. vt suburbia contineantur. & facit supra de procur. l. præsens. & l. sequen. & infra eo d. l. collegarum. §. j.

Quod. scilicet nomen Roma.

Pater. scilicet quàm vrbs. Azo.

Cuiusque diei. artificialis, de quo dicitur, Qui mane iunctum vesperi. in hymno beati Ambrosij. Est & naturalis, qui. xxiiij. horas habet : & continet diem & noctem : de quo dicitur supra ad legem Aquil. ita vulneratus. Accursius.

Maiores pars horarum. est ergo maior diei pars prima : licet sit minor. est ergo maior pars diei dico, non spatio, sed vsu & utilitate, & laboribus hominum competentior : vt supra de annuis leg. l. iij. in fin. Et argu. in authen. de fide instru. §. j. & est ratio, secundum M. quia difficilius ascendit sol in mane, quàm descendit post meridiē, iuxta illud: Ardua prima via est. sed ignis facilius ascendit : cuius natura est ascendere in altum. Azo. Sed nunquid habet dies artificialis. xiiij. horas? Respondetur, non: imò. xij. tantum in hyeme & in æstate: vt patet supra de manu. l. j. & quod hic dicit, sic intellige : si accipias septem horas primas alicuius diei, maior pars est diei: non sic si accipias. vij. vltimas. nam. vij. vltimæ non sunt maior pars ad. v. præcedentes, sed. vij. primæ bene sunt maior pars ad. v. sequētes. & sic crescunt & decrescunt horæ quãtitate, non numero. Si diceres quòd accrescerent numero, vt quidam philosophi dixere : dici potest & hoc in artificiali hora. naturales autem horas plures habet dies, etiam numero, in æstate, quàm nox. econtra nox habet plures in hyeme. Accursius.

Primarum. scilicet ad. v. sequentes.

Non supremarum. scilicet pars horarum. vij. est maior pars ad. v. præcedentes.

Tinere. Pone exemplum in tutore qui est vltra centesimum lapidem, & se excusat : vt institu. de excu. tut. §. qui autem. D Item pone. §. si quis cau. l. j. & §. quis or. in bo. pos. ser. l. ij. si præsens. & hæc in iudiciis. In contractibus autem inspicitur arbitriū boni viri, secundum possibilitatem itinerantis, id est iter agentis: vt. §. de verb. obli. l. continuus. §. cum ita. quæ est contra.

Milia. mille passus à continentibus ædificiis vrbis Romæ miliarium faciunt : vt. §. eo. l. mille passus.

Passus. & est passus, quinque pedum.

Accipienda. id est computanda.

Dinumerationem. scilicet. xx. milium passuum.

Occupent. id est habeant ad veniendum.

De die. vt si conueniat vt vna tantum die perficiat. xx. milia passuum & vnum: tunc enim nõ habebit nisi diem. vel dic, si non conuenit de certo numero miliariorum per singulos dies : vt & supra qui satisda. cog. l. de die.

Non potest. iure stricto: vt & C. communia de suc. l. seruus. sed de æquitate, quia lex Corne. fingit eum decessisse prima hora captiuitatis, dicitur hereditas: & habet heredem: vt. §. de testa. l. lege Corne. & de vulg. sub. l. lege Cornelia. & C. de suis & legi. here. l.

II. PAVLVS libro I. ad Edictum.

VRbis appellatio, muris : b Romæ autem, continentibus d + ædificiis finitur : quod c latius patet. f Cuiusque * diei g maior pars est horarū h septem + primarū i diei, nõ supremarū. k

III. VLPPIANVS libro secundo ad Edictum.

Tinere i faciendo viginti milia m passuū n in dies singulos peragēda, sic sunt accipienda, o vt si posthac dinumerationē p minus quàm viginti milia supersint, integrum diē occupent: q veluti * viginți vnum milia sunt passus, + b iduū ets attribuetur. quæ dinumeratio ita demū facienda erit, si de die r non conueniat. Eius qui apud hostes decessit, dici hereditas nõ potest, t qui seruus decessit. c

apud hostes. & supra solu. ma. si quidem. quæ sunt contra. Item in quibusdam casibus specialibus fallit hoc : vt not. d. l. seruus.

Decessit. in captiuitate hostium.

Pecunia. Rem significari. scilicet omnem quæ sit vel esse possit in patrimonio : vt infra. l. proxi. & infra eo. pecuniæ. & est exemplum supra de calum. l. j. §. fin. & l. seq. & plene dixi supra de

III. PAVLVS libro primo ad Edictum.

Pecuniæ * appellatione rem significari u Proculus ait.

V. IDEM libro 2. ad Edictum.

REi x appellatio latior y est quàm pecuniæ: z quia + etiã ea quæ extra computationem patrimonij nostri sunt, continet: a cum pecuniæ significatio ad ea b referatur quæ in patrimonio c sunt. Operē d locato, cõducto, his verbis Labeo significari ait id opus quod Græci *σποτελεσμα* * vocant, non *εργον*, + id est ex opere facto corpus aliquod perfectum.

VI. VLPPIANVS libro tertio ad Edictum.

Nominis c & rei appellatio ad omnem contractum & obligationē pertinet. Verbum f

di. l. j. §. j. ibi, potest autem, & c. & in his quæ conceduntur occupanti : vt supra de rerum diu. l. item lapilli. Tertij ponunt in seruitutibus personalibus & realibus, quæ nec in patrimonio sunt, nec extra : vt. §. de vsufruct. leg. l. j. Quarti ponunt in actionibus & obli. quasi hæc non cõtineantur appellatione pecuniæ, sed rei: vt argu. §. eo. d. l. rei app. & l. pecuniæ. prima placet, aliæ non, cum possint conuerti in pecuniam. C. de constit. pe. l. ij. §. penult.

Ad ea. scilicet tantum. Accursius.

Patrimonio sunt. vel esse possunt, vt modo dixi : & sunt in a patrimonio, de quibus habemus actionem & exceptionem : vt supra de acquir. rerum domi. l. rem in bonis. & dic vt ibi. & facit supra de re. cre. l. j. in fin. Sed arg. contra supra de rei vin. l. si in rem. sed illa quo ad illum tractatum intelligitur.

Operē. Si testator grauauit heredem vt faciat opus, puta domū municipibus : vel locauit aliquis mihi operas vt opus faciat : & sic locauit ei opus : sic demum liberatur, si perficiat : vt hic, & §. eo. l. ædificia. §. perfecisse. & §. ad legem Falc. l. si is. §. quædam. & §. de verb. obli. stipulationes non. ij. respon. Sed arg. contra. §. de au. & argen. lega. l. & si non sint. §. quid ergo. sed ibi est fauor vltimæ voluntatis, vt legando argentum factum, comprehendatur etiã inchoatum. & hic similiter est fauor, vt legando opus fieri, debeat perfici. sed quidam habent hic, locato. Accursius.

Nominis. plerunque dicitur in legibus, vendo nomen : vt patet. §. de heredi. ven. l. si nomen. & C. de heredi. ven. l. postquã. in fin. item obligo nomen: vt. C. quæ res pig. obli. pos. l. nomen. & §. de pig. act. si conuenerit. & de pig. l. grege. §. ij. Item do in solutum momen: vt. C. de act. & obli. l. si in solutum. & in pluribus aliis : & certe quicquid debetur, continet. Item cum dicitur, res mihi debetur, intelligitur similiter ex quocunque contractu, vel obligatione : vt hic, & §. si cer. pe. l. j. & etiam persecutionem continet. Alij coniungunt, & dicunt, vt si testator dicat, nomina & res lego. & facit. §. eo. Labeo. Accursius.

Verbum. id est appellatione legis, continentur verba legis : & ipsa legis sententia tenetur cessantibus verbis. Item exemplum. supra si quadru. pau. feci. di. l. j. in princip. & l. pen. & pone exemplum ex l. Ælia sentia quæ prohibet relinqui seruo libertatem in frau. credi. sed instituere eum permittit heredem, & liberum etiã in fraudem credit. vt institu. qui. ali. lic. in princip. & §. licet. Sed quid si alium instituat, & seruo restitui iubet? Respon. idem ex sententia legis ac si eum instituisset : vt. §. ad Trebel. facta. §. fin. Item pone exemplum. §. de iuris. om. iud. si quis id. §. quod si dum proponitur. Item instit. de leg. patrono. tu. & econtra æqualiter punitur faciens contra sententiam, & cõtra verba & sententiam: vt. C. de leg. & constit. l. non dubium. si autem verba tantum offendat : dic vt. §. de leg. & senatus con. l. contra legem. & l. frau. dic ergo verbum ex lege, siue dicas, hæc actio est ex lege: siue hoc facit secundum legem, siue contra legem : vel simili colore loquatur, semper intelligitur vt hic dicitur.

Legibus.

+ Vide hic Crinitum li. 4 c. 6. * De diuisione diei Macrobius lib. i. Satur. na. l. cap. 3. Gel. lib. 3. noc. Attic. cap. 2. + Aug. lib. 4. c. 13.

* veluti si + passuum.

* Nominia constit. pecu. l. ij. circa Flo. finem.

x R Ei. continua cū lege præceden. y Latior. id est largior, vel generalior. z Pecuniæ. subaudi appellatio.

+ Flo. quæctiam.

a Continet. scilicet appellatio rei : & est exemplum in re sacra religiosa facta, & liberò homine : quæ nec sunt nec esse possunt in ipso patrimonio: vt institu. de re. di. in princ. & §. nullius. & de inuti. stipula. in prin. & de lega. j. l. apud Iulia. §. fin. alij ponunt in his quæ licet non sunt, tamē possunt esse in nostro patrimonio: vt in hereditate iacente : vt supra de re.

* i. effectū abolitionē, rem perfectā, & ædificatam.

+ i. ipsū opus seu ipsā ædificationē.

a] Not. in præsentī gl. quòd patrimoniij app. cõtinetur ea quæ cõtinentur bonorū appella. & ista sunt cõtētibilia patrimonio. & bene istā glos. ad hoc ponderauit & singu. dicit Bald. in sua max. in verbo, patrimonio.

a Legibus. subaudi quid fieri.

b Quam ex verbis. vna cum sententia. Accur.

Sponsio. Sponsus. alius sponsi. id est illius hominis cui aliqua desponsatur: vt. s. de spon. per totum tit. vel sponsum intellige neutraliter. & sic ponitur. s. de adili. edict. sciendum. §. j. q. d. non solum spōsio est que fit per interrogationē, sed etiam si fiat sine vlla interrogatione. & facit institur. de verb. obli. §. in hac re. & s. de pollicita. l. pactum. Accur.

Varr. lib. 5. linguar. Latinarum.

Verbum. Verbi gratia: promittis mihi quidquid te dare facere oportebit. & sic futurum significat. siue cōtinet præsens, vt hic: & præteritum, vt infra eo. l. verbū erit. & præsens præteritum: vt ibidem. §. quemadmodū. & præteritū futurum: vt supra de lega. j. quod in rerum. in principi. & l. talis. in principi. & in fi. & omnia sunt ex mēte legislatoris, non verbis. sed secus in stipulatione dolum malum abfuturum: quia tēpus post stipulationē tantū continet, & non præsens, vel præteritum: vt supra iudica. sol. l. nouissima. vel ibi quia erat præsens, scilicet abesse: non oportebat claudi per futurū. hic ecōtra præsens non continet futurum, vt si dicam: promittis quicquid te dare facere oportet: vt. s. de ver. obli. si stipulat' fuerim. §. cum stipulamur. & l. si à colono. Accursius.

Marcellus. Notat. id est notabiliter dicit. Et scissum. duplex est hic litera. Prima, & scissum & fractū contineri, & vi raptum: quæ colligitur quod per verbum rapio, intelligitur scissio: scilicet per medium: & fractum, id est conquassatum, & per vim eripere: vt sic competat vi bo. rapt. pro his tribus. quod intellige in primis duobus, si hominibus coactis vel turba scissum & fractum fuerit: vt. s. vi bo. rap. l. ij. in princ. & l. prætor. in princ. & sic verbum corrupisse, continet scissum & fractum: vt. s. ad leg. Aquil. l. si seruus seruum. §. inquit lex. alia litera dicit: & seipsum fractum. q. d. verbum rapere vel rapinæ tria necessario continet, rapiētem, & rapinam, & rem raptam: nec est rapina nisi hæc tria ibi sint: & secundum hoc expone seipsum, id est ipsam rem quæ rapitur: & hoc non mutatum: & fractum, id est eum cui rapitur. & vi raptum, id est eum qui rapit. Alij exponunt hæc duo vltima contra. Accur.

rapuisse.

† vel extraordinario. alius vel ordinario.

Actio quæ doque pro replicatione ponitur.

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

ex legibus, a sic accipiendum est, tam ex legum sententia, quam ex verbis. b

VII. PAVLVS libro secundo ad Edictum.

Sponsio appellatur non solum quæ per sponsus c interrogacionem fit: sed omnis stipulatio promissioque.

VIII. IDEM libro tertio ad Edictum.

Verbum d oportebit, tam præsens quam futurum tempus significat. Actionis e verbo nō continetur f exceptio.

IX. VLPIANVS libro quinto ad Edictum.

Marcellus apud Iulianum notat, g verbo perisse, h & scissum b & fractum contineri, & vi raptum.

X. IDEM libro sexto ad Edictum.

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

Creditorum accipiendos esse constat eos quibus debetur ex quacunque actione, i vel persecutione, vel iure ciuili, k sine vlla exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, l † siue pure, siue in diem, vel sub conditione. m quod

de act. & obli. l. is cui. & de dol. l. & eleganter. §. seruus pactionis. ibi, ego moueor & c. & j. eo. l. debitor. Accur.

A l vel ordinario. vt cum iure actionis agitur. Extraordinario, cum offic. iudi. imploratur: vt in restitutione minorum: vt. s. de mino. quod si minor. §. fi. & s. tit. iij. l. j. Accursius.

si natura n debeat, o non sunt loco creditorum. Sed si non sit mutua pecunia, sed contractus: p creditores accipiuntur.

XI. GAIVS libro primo ad Edictum provinciale.

Creditorum appellatione nō chi tantum accipiuntur, qui pecuniam q crediderunt: r sed omnes quibus ex qualibet causa l debetur:

XII. VLPIANVS libro sexto ad Edictum.

Vt si * cui ex empto, vel ex locato, vel ex alio vllō † debetur, † sed & si ex delicto debeat, mihi videtur posse creditoris loco accipi. quod si ex populari causa, ante litis contestacionem recte dicitur creditoris loco non esse, u postea esse.

Minus soluit, qui tardius x soluit: nam & tempore minus soluit. y

XIII. IDEM libro septimo ad Edictum.

Mulieris z appellatione etiam virgo viripotens continetur. Res abesse a videntur, vt

p Sed contractus. quilibet alius. sic large ponitur in authent. de fideiussor. §. absolute. alius stricte: vt C. si aduersus credi. l. j. & ij. & continua duas sequentes leges cum ista.

q Creditorum. Pecuniam. large: vt. s. eo. l. pecuniæ. vel etiam stricte, si vis.

r Crediderint. & sic contrahendo: vt. s. si cer. pet. l. j.

s Ex qualibet causa. etiam ex delicto quod non comprehenderit præcedens. l. sed tantum extra delictum: & in hoc addit hæc. l. illi legi. per. l. autem seq. causæ plenius enumerantur.

t Si cui. Debetur. adde quod. j. sequitur, mihi videtur posse creditoris loco accipi. sed & si ex de. & c. mihi & c. vt & s. l. j. prox.

u Loco non esse. & ideo nec fideiussor accedit: vt. s. de fideiussor. l. si quis. in fi. nec est locupletior qui eā habet. argo. s. de popula. ac. l. pe. nā qua ratione esset aliquis creditor, eadē & quilibet de populo. quod esset absurdū: vt & de manumisso ab vniuersitate dicitur, qui omniū in vniuerso est libertus, sed nō singulorū: & ideo singulos in ius vocat: vt. s. de re. diui. l. in tātū. §. j. & s. de ius vo. sed si hac. §. qui manumittit. & hoc nisi cōpetat actio popularis p priuato dāno: quia tūc est creditor, & pcuratorē cōstituit etiam ante lit. cōt. vt. s. de p. cu. l. licet. i. prin. & fa. s. de iniur. l. iniuriarū.

x Tardius. item & ille qui nihil soluit: vt. j. eod. l. minus. Accur.

y Soluitur. & etiam plus: vt instit. de fideiussor. §. item si ille pure. & de act. §. plus autem. quid ergo erit debitori, quia tardius soluit? Respon. tenebitur etiam in accessoriis, secundum quod not. s. de vsur. l. mora. in dist. de mora.

z Mulieris. a tribus modis dicitur. Primo, pro omni persona a JIsta gl. licet ample loquatur de isto termino mulier: addo Bart. in l. seruis legatis. ff. de leg. 3. addo etiam glo. in cano. mulier. 32. q. 2

Res abesse. pone exemplum in act. ad exhiben. quia non videtur exhiberi res per actio. ad exhi. si rei forma est mutata: vt supra ad exhi. l. Iulianus. §. sed si quis. & sic abest petitori exhibitio. Item

LLL iij

pone in act. commodati, vel depositi: vt. s. commod. l. iij. §. si red- dita. & depositi. l. j. §. si res. & j. l. prox. Item pone exemplum. s. de solu. qui sibi. §. fina. Item pone supra de auro & argē. l. Scia. §. si. & facit. s. de pign. act. l. eleganter. §. qui reprobos. & de alien. iudi. l. ex hoc. in principio.

Mutata est. de mate- ria in speciem: vel e- contra: vel de specie in speciem: vel prima spe- cies deteriorata vel de- structa est.

Transfigurata. in aliā speciem.

* Perperā quidā emē- dat, quan- quam, con- tra fidē om- nium libro- rum.

Abesse. petitori, etiā si eas tales habeat, & sic petat adhuc, & habet: vt no. s. de dol. l. & ele- ganter. §. non solum.

Plus est. id est plus cōstat specificatio, quā valet materia: vt in ta- bula picta: vt instit. de rerum diui. §. si quis in aliena. vnde Ouidius: Materiam superabat o- pus & c. Quādoque mi- nus: vt in literis. & ideo dicit hic, plerunque: vt institut. de rerum diui- sio. §. literæ. patet ex prædictis, quod si mu- tata redditur: nec vi- detur reddi, vel dari: quod est planum, si de- terior sit. sed si melior: quare non videtur red- di, vel dari? Respon. for- te hoc non expedit pe- titori: vt instit. de actio. §. huic. ibi, quineriam & c. vel vult expensas, quas habere non debet si sciens alienam rem fecit: vt. d. §. si quis in aliena.

† Vide Era- chi. 4. cent. 9. proverb. 53.

Desinere abesse. i. in po- testatem nostram dicitur redisse res furtiua: vt vitium eius pur- gatam sit & c. & sic si iterum subripiatur ab eodem, vel ab alio, nascitur actio furti: vt supra de fur. l. inter omnes. §. si. per quem pone casum.

Potestatem. scilicet nostram.

Possimus. vt & supra de vti. sequitur. §. tunc in potestatem. & argumen. de acquir. poss. l. non videtur. Sed quomodo posset à domino auelli? Respon. in vi possessa planum est, scilicet si eam abstulit per vim alij: vt. d. l. sequitur. §. si dominus. in furtiua dic eodem modo quod dominus abstulit alij cui fur dederat: vnde tenetur triticaria ad pos. vt. s. de condic. triti. l. j. in fine. & l. se. Dic ergo, hoc est necesse quod hic dicit, vt desinat esse vitiosa. Item quod quando rediit in potestatem meam, sciuerim subtra- ctam: vt supra pro empt. l. qui fundū. §. penult. Item quod vt mea sit reuersa: vt. d. §. tunc in potestatem. & j. l. prox. Item quar- to quod sciuerim reuersam: vt. s. de fur. l. si ad dominum.

Abest & ea. q. d. nō solum prædictis duobus modis abest res: sed hoc tertio: vt & s. de peti. hered. l. deperditum. & s. pro soc. l. verum. §. socieras.

Ab eo. Vestimentum. commodatum, vel depositum: vt not. s. l. prox. §. j.

Vel res. alia. Accur.

Collisi. id est rasi.

Non in substantia. scilicet raturum: sed in arte: quod aliās dicitur manus pretium: vt no. s. l. prox. §. j.

Ignorans. & sic non vt sua, sed vt aliena venit in potestatem suā: vt no. s. l. prox. §. desinere. nec tamen tenet emptio: sed pretium repetitur: vt. s. de contrahen. emp. l. suæ rei.

Pretium abest. Not. ergo. quod pretium loco rei succedit. sic & in actio. quod metus causa: vt. s. quod met. cau. l. si ipsa. & in peti. here. vt. s. de peti. here. l. si & rem. in fin. sic & in hereditatis resti- tutione: vt. s. de leg. ij. imperator. §. fin. & l. seq. sic & in re data in dotem: vt supra de iure do. l. res in dotē data. H. sic in re legata empta: vt instit. de leg. §. si res. & supra de leg. j. plane. §. quod si

Sabinus ait, & Pedius probat, etiam hæ quarum corpus manet, forma mutata est. & ideo si corruptæ redditæ sint, vel transf- figuratæ, b videri abesse. c quoniam* plerunque plus est d in manus pretio, + quàm in re.

Desinere autem abesse e res tunc videtur, cum sic redit in potestatem, f ne amittere eius possessionem possimus, g ob hoc quod furto pridem subtracta est. Abest & ea h res, quæ in rebus humanis non est.

XIIII. PAVLVS libro septimo ad Edictum.

Labeo & Sabinus existimant, si vestimentum i scissum red- datur, vel res k corrupta reddita sit, veluti scyphi collisi, l aut ta- bula rasa pictura, videri rem ab- esse: quoniam earum rerum pre- tium non in substantia, m sed in arte sit positum. Item si domi- nus rem quæ furto sibi aberat, ignorans n emerit: rectè dicitur res abesse, etiam si postea id ita esse scierit: quia videtur res ei abesse cui pretium abest. o

Rem amisisse videtur, qui ad- uersus nullum eius persequen- dæ actionem p habet. q

rem. generaliter tamen obtinet contra: vt. s. de fur. si quis vxori. §. si Titius. & s. de here. vel act. ven. l. venditor. in prin. & de furt. l. qui vas. §. si.

Actionem. si enim actionem habet, & rem habere videtur: vt j. tit. j. l. qui actionem. & dic vt ibi.

XV. VLP IANVS libro decimo ad Edictum.

Bona ciuitatis c abusuē d pu- blica dicta sunt. Sola enim ea publica sunt, quæ populi Roma- ni sunt.

XVI. GAIVS libro tertio ad Edi- ctum prouinciale.

Evm qui vectigal e populi Romani conductum habet, publicanum u appellamus. nam publica + appellatio in complu- ribus x causis ad populum Ro- manum y respicit. Ciuitates z e- nim priuatorum loco habentur. *

XVII. VLP IANVS libro deci- mo ad Edictum.

Inter publica b habemus non sacra, nec religiosa, c nec quæ publicis vsibus destinata d sunt: sed si qua sunt ciuitatum velut bona: sed peculia seruorum ci- uitatum proculdubio publica habentur. e Publica vectiga- lia intellegere debemus, ex qui- bus vectigal fiscus capit, quale est vectigal portus, vel venaliū f re- rum, item salinarum, & metallo- rum, g & picariarum. *

XVIII. PAVLVS libro nono ad Edictum.

s. de fur. l. ob pecuniam. & s. de ædil. edi. l. j. §. illud. licet publica soleant & h c vocari. Quandoque tamen priuatorum loco non habentur: vt C. de sac. san. eccl. l. si. & C. de ser. fu. l. mancipia. & s. quibus ex cau. ma. l. sed & si per prætorem. §. fin. & s. si cer. per. l. ciuitas. & C. de sac. san. eccl. l. illud. & s. rem rat. hab. act. or. & C. qui. ex cau. ma. l. respu. & de iure reip. l. rempub. sed illæ duæ vlti- mæ in repub. Ro. possunt intelligi. & fa. s. l. prox. & j. l. prox. & & s. de iusti. & iur. l. j. §. publicum.

Inter publica. hæc lex stricte accipit publicas res vniuersitatis, quæ non sunt in publico vsu: quod est improprie dictum, cū nec ipsæ ciuitates dicantur respu. nisi improprie similiter: vt not. s. l. prox.

Nec religiosa. ista duo genera in bonis nullius sunt: vt instit. de rerum diui. §. nullius.

Destinata. vt theatra, stadia, & similia: vt. s. de re. di. l. intantum. §. vniuersitatis. ibi, & si qua & c. & sic strictissime hic publica dicū- tur, quæ in patrimonio ciuitatis alicuius sunt: vt molédina com- munitatis Bono. quæ non sunt in publico vsu: sed sunt sicut molen- dina priuatorum. sed in alia significatione magis talia quæ in pu- blico habentur, sunt publica, quàm quæ sunt in patrimonio ciuita- tis: vnde nō possunt alienari: vt. s. de cōtrahen. emp. l. sed Celsus. nec vsucapi: vt. s. de vsu. l. vsucapionem. nec legari: vt. s. de lega. j. apud Iul. sed R. hic dixit, publicis vsib⁹ destinata. f. vt sint in reip. vel fisci patrimonio, quasi ea dicantur hic publica. & secunda hoc theatra & similia appellabatur hic publica. quod nō placet,

Publica habentur. id est communia ciuitatum, non publica om- nium hominum, vel publicis vsibus destinata: vt instit. de rerum di. §. vniuersitatis. Sed quid habent iuris publici istæ res vniuersi- tatis? Respon. quia ciuitas in quibusdam casibus habet ius reipu. Ro. in talibus rebus: vt no. s. l. prox.

Venaliū. de quibus præstatur octaua: vt C. de vecti. l. ex præ- statione. & ll. allegatis.

Et metallorum. de quibus decima fisco datur: vt C. de metal. l. cuncti. lib. xj.

Habet. quia annulus cecidit sibi in mare.

Ona ciuitatis. alteri⁹ quàm Romæ.

Abusuē. quare ergo prohibentur vsucapi: vt s. de vsuca. l. vsucapio- nem? Respon. non est quæstio: quia multa quæ non sunt publica, sunt in vsucapibilia. & adiū- ge huic. l. seq. & quæ ibi dicemus.

Vm qui vectigal. id est pedagiū quod soluitur ex eo quod ve- hitur: quod est octaua eius rei ex qua præsta- tur: vt C. de vectig. l. ex præstatione. & l. à le- gatis.

Publicanum. vt Mat- thæum: vt. s. de pub. l. j. §. hic titulus.

In compluribus. quan- doque enim contra: vt C. de ser. fu. l. v. & s. de offic. procon. si in ali- quā. & C. de sacrosanc. eccl. vt inter diuinum. & s. de publ. l. sed & hi. in. §. præterea. & infra l. prox. sed improprie di- citur respubli. in dictis legibus.

Romanum. s. tantum, non alium.

Ciuitates. scilicet a- lia.

Habentur. vt & s. ad Mace. l. nihil interest. & s. de fur. l. ob pecuniam. & s. de ædil. edi. l. j. §. illud. licet publica soleant & h c vocari. Quandoque tamen priuatorum loco non habentur: vt C. de sac. san. eccl. l. si. & C. de ser. fu. l. mancipia. & s. quibus ex cau. ma. l. sed & si per prætorem. §. fin. & s. si cer. per. l. ciuitas. & C. de sac. san. eccl. l. illud. & s. rem rat. hab. act. or. & C. qui. ex cau. ma. l. respu. & de iure reip. l. rempub. sed illæ duæ vlti- mæ in repub. Ro. possunt intelligi. & fa. s. l. prox. & j. l. prox. & & s. de iusti. & iur. l. j. §. publicum.

† Not. ex i- sta l. ciuita- gio in ver. Romanū. & vna cum l. præcedenti. tot. tota ci- uitas. quod proprie res- publica. di- citur ipsius ciuitatis Romanæ. vide glo. in. c. 2. §. item nec. de c- lect. in prag. laud. in vers. rei pub. addo gl. in auth. de here. & l. l. in prin. Barto. in rub. de iur. fisci lib. x. Rectè sic flo. perperā in vul. pica- riarum, ex qua tamen vniuersa lecti- one maio- res nostri maximū ve- ctigal pica- riarū licitū esse calum- niati sunt.

Munus. Donum. est tamen differentia inter munus & donum: vt. j. eo. l. inter donum.

Onus. sine honore: vt tutela & cura: vt. s. de mune. & ho. l. honor. §. j. sic accipitur. j. eo. l. munus.

Remittitur. quod fit ex variis causis, quas habes. s. de vaca. mu. per totum.

Militia. id est talis muneris sine honore.

Officium. cum honore: & sic magis dicitur honor siue habeat on- annexum, siue non: vt d. l. honor. in prin.

Militaria. scilicet in armata militia. vocatur enim rustici ad mune- ra vel collectas, vt solu- uatur militib' stipedia.

Munifices. i. quibus aliquod officiu est im- positum.

Munera. i. officia. **C**apiant. id est ha- beant. aliter accipitur. s. ad mu. l. j. §. j. & j. eo. l. municipes.

Labeo. inter tria verba differentia facit Labeo.

Agantur. id est agi dicantur: & sic de se- quentibus.

Actum. alia stricte accipitur: vt supra de neg. gest. l. eum actum.

Vltro citroque. id est hincinde sui natura. na quandoque etiam in his non contrahitur obligatio, nisi ex vna parte: vt. s. de actio. emp. l. Iul. §. si quis a pupillo. & mandati. l. potest. Et not. quod contractus alia largius accipitur: vt instit. de obli. §. fina.

alia largissime, etiam pro delictis: vt. s. de iudi. l. omnem. quae sunt contra. sed in illis improprie, hic proprie & regulariter.

Factam. vt scribere & fodere. & licet inter gesta & facta videatur quaedam subtilis differentia, tamen nulla est: vt hic, & j. ea. l. licet. no. q. gestum alia largius sumitur: vt. s. de min. l. ait praetor. quae est contra. sed ibi ex interpretatione. & iuge sequentē cū ista.

Verba. Non pertinent. scilicet proprie, improprie enim sic: vt instit. de testa. §. sed neque. quae est contra. imò ibi est agi. Item non ob. C. de testa. l. testamentum. non ideo quia ibi dictio contractus, non refertur ad testamentum. Item no. q. hac. l. aperte facit contra Ir. in eo quod notauimus. C. de sen. pal. l. si. sed ipse hic subaudiuit, simul accepta. sed si solum gessisse, esset positu: pertineret ad testandum, secundum eum. Accur.

Priniceps bona concedendo. Deportatum restituere princeps concedendo ei bona. dicit quod etiam obligationes intel- ligitur concedere, scilicet vt teneatur creditoribus, & debitores sui quondam teneantur ei: vt hic, & C. de sen. pal. l. si deportatio- nis. & l. si. in fin. & s. de sent. pal. l. iij. & est ratio: quia & actiones continentur bonorum appellatione: vt. j. eo. bonorum. in fi. & s. de iure fisc. l. eum qui. & ad Silla. cum fisco. & quia obligationes passiuae restituuntur in eum appellatione bonorum: patet quod aliter accipitur nomen bona, quam. j. eo. l. subsignatum. §. bona. & supra de iure do. l. mulier. Item vt hic in priuilegio vel benefi- cio sumitur nomen bona, sic etiam accipitur in testamētis: vt. s. ad Treb. l. namque. §. si. & l. cogi. in prin. & est ratio: quia in con- tractibus plene: vt C. vt act. ab hered. l. j. In vltimis voluntatibus plenius: vt. s. tit. j. l. in testamentis. In beneficiis plenissime inter- pretatur: vt hic & s. de consti. prin. l. beneficium. & C. de bonis vac. l. si quando. lib. x. Accur.

Lus. Differentiam facit inter restituere, & exhibere. & quod dicit praesentia corporis praebere: dic scilicet videndi & tan- gendi: vt. s. de ra. exhi. l. loca. §. hoc interdictum. & de li. ho. exhi. l. quod & lex. §. ait praetor. & s. ad exhi. l. iij.

In restitutione. scilicet rei. ff. Nouum.

Possessore facere. i. petitorum, & reddere fructus: vt & s. de vsur. l. videamus. §. in Fauiana.

Praeterea. id est praeter rem & fructus. Sed quid aliud? Respon- causa vsucapionis, & omnis utilitas: vt. j. c. l. restituere. & l. fin. §. si. Vel aliter praeter hanc significationem qua habet verbu restitu- tuere, habet & aliam. i. cū imperator restituit aliquē: nam tunc signi- ficat vt ordini & digni- tati restituat: vt. C. de sen. pal. l. j. & l. casus, & famae: vt. s. de postu. l. j. §. de qua. in fi. Item li- bertatis restitutionem quadoque significat: vt supra de nata. rest. qua- ris. in fin. l. Aliud est in verbo indulgere: vt. C. de genera. aboli. l. in- dulgentia. Alij distin- guunt, an dicat impera- tor: restituo te in in- teg. aut, restituo te ad omnia: vt arg. insti. qui- bus mo. ius pat. po. sol. §. cum autem. quod nō placet: vt. d. l. C. de sent. pal. l. j.

Verba, contraxerunt, gesserunt: non pertinent P ad testandi ius.

XXI. PAVLVS libro undecimo ad Edictum.

Priniceps bona concedendo, videtur etiam obligationes concedere.

XXII. GAIVS libro quarto ad Edictum provinciale.

Plus est in restitutione, quā in exhibitione. Nam exhibere est praesentiam corporis praebere: restituere est etiam pos- sessorem facere, fructusque red- dere. pleraque praeterea resti- tutionis verbo continentur.

XXIII. VLPPIANVS libro quar- todecimo ad Edictum.

Rei appellatione & causae & iura continentur.

XXIII. GAIVS libro sexto ad Edictum provinciale.

Nihil est aliud hereditas, quam successio in vniuer- sum ius quod defunctus habuit.

XXV. PAVLVS libro vicensimo- primo ad Edictum.

Recte dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cum vsusfructus alienus est: quia vsusfructus non dominij pars, sed seruitutis sit, vt via, & iter. Nec falso dici totum meum esse, cuius

Stichum, vel fundum. nō ideo credo venire seruitutem ei debitā: vt. s. de excep. l. fundū. nisi quo ad interruptionē: vt C. de anna. excep. l. si. Azo. & facit. s. eo. l. rei. & quod ibi dixi. Accur.

Nihil. q. d. res hereditariae non sunt hereditas: sed successio & c. quod passiuē accipere: quia in ea succeditur. Sed op. de tribus. Primo omnis definitio conuertitur cū suo definito: ergo omnis successio in vniuersum est hereditas: ergo omnis succes- sor in vniuersum est heres: ergo bon. pos. quod falsum est: vt inst. de bon. pos. §. quos autē. sed supple hic. s. de iure ciuili: at bonorū possessio est de praetorio iure. Secundo de fideicom. qui non est heres: cum institutus sit heres in solidum: vnde alius esse nō potest: vt. j. titu. j. l. quod cōtra. §. vni. sed respon. hic directo. Simili- ter posset dici, nō sequitur: habet hereditatē, ergo est heres. Ter- tio op. de duobus institutis. nam quilibet est heres in vniuersum ius. Contra si vnus est in totū, alius esse nō potest. Respon. aliud est in vniuersum, & aliud in totū ius. nā in vniuersum. i. aliquod quod est vniuersum. & eadē quae habes hic, habes. j. tit. j. hereditas.

Recte dicimus. vt & s. ad Sil. l. j. §. j. & insti. de hered. institu. in princip.

Seruitus sit. i. species: nā seruitus alia est vsusfru. alia via, alia iter: & omnis species vt pars quantum ad suum totū habere se videtur. est pars dico, vt. i. sicut via & c. habes ergo hic q. vsufr. nō est pars dominij: & idem instit. de le. §. si cui. sed alibi habes q. sic: vt. s. de vsufr. l. iij. quae est contra. Sol. Ro. dixit q. hic de vsufr. seruitutis, ibi de causa vtendi fruendi dicit, secundū H. vel hic de causali: ibi de formali. Placen. vero sic, q. vsufr. est pars dominij, & non est pars dominij: vtrūque verum secundū dialecticos. est pars dominij legalis: non est pars dominij praedicatiua siue sub- iectiua, vt posita specie, ponatur genus: vt homo: ergo animal. nā non sequitur: est fructus, ergo dominium. i. plenum. sed est lega- lis. i. integralis: quia simul iuncta proprietates & fructus faciunt do- minium. i. plenum. vel dic tertio vt no. in. d. l. de vsufr. l. iij.

Vt. id est sicut.

* munifices. Munifices sunt, qui nō vocant, sed munus prin- cipi faciunt. Contra, be- neficiarij sūt, qui mu- neris officio vacant. Bu. hic.

† Vide Al- cia. li. praer- ter. 2. hoc ipso. titu.

† Quid sit exhibere, vi de text. in cap. accipi- mus. in. c. cōtingit. ex- tra de fide instru.

a] Ista glo. est notanda ad hoc pro- positū, quod vbicunque quis petit in libello. sim- pliciter fun- dum: vide- tur etiā pe- tere seruitu- tem eidem fundo debi- tam. Bolo-

a Vlla pars, sed & si pars pro indiuiso alterius sit, meū dicere possum: vt infra eo. l. pupillus. §. fin.

b Rem pro indiuiso. l. dimidiam: vt infra eo. l. nomen. §. portionis.

c Sed totum esse. sic. j. e. l. locus. in fi. arg. cōtra. j. e. l. litus. §. prædia.

d Seruius: corrigendo quod Quintus Mucius dixit.

e Vtrumque. hoc sic intelligo, cum ex vtraque parte vnum tantum vo luerint cōstituere agrū, retinendo quilibet dominiū suę partis, alioquin duo essent: vt supra de leg. j. l. quod in rerū. §. si quis. & l. plane. §. si. & de leg. ij. l. Gaius. §. si. & supra communia prædi. l. si quis duas. §. si quis. & supra de rebus eo. l. magis. §. si.

e Vtrumq. portionem diuisam, & indiuisam.

f Partum. ancillæ furtiua. si conceperit & pepererit ancilla apud bo. fid. possessorem, vel etiam heredem furis ignorantem, non est pars: & sic potest vsucapi. aliter si ancilla prægnans surrepta fuerit, vel si apud furē conceperit: vt hic, & supra de vsucap. l. si aliena. ij. respon. & supra de fur. qui vas. §. si ancilla. Sed contra supra de ven. inspi. l. j. §. ex hoc rescripto. vbi dicitur esse partem. sed ibi antequam nasceretur: hic post. vel est portio: vt sicut pro iure mulieris non datur interdictum de lib. ho. exhi. sic nec pro partu. sed portio non est quo ad vsucapionem impediendam. Accur.

g Ger est locus. vacuus. Accur.

h Villa. id est domo: & hoc in rure. & plene de eis dic vt infra eo. l. fundi. & l. quæstio est.

i Stipendium à stipe. quod est modicum æs: vt subiicit: vt soluant. xxvj. denari os rustici nuntio principis.

k Idem. quod sic minutatim colligitur.

l Ab intributione. sic & tributoria à contributione dicitur: vt supra de tribu. l. procurationis. §. per hanc.

m Militibus. vt & C. de procu. l. qui stipendia.

n Alienationis. Etiam vsucapionē. Pone exemplum. prohibita est alienatio fundi dotalis: ergo vsucap. vt supra de fun. do. si fundum. & C. de fun. do. l. j. in fin. idem in re pupilli: vt supra de acquir. re. do. l. bonę fidei. §. veluti si pupilli. sed fallit quod hic dicit: quia res litigiosa non potest alienari: vt C. de litig. l. lite. potest tamen vsucapi: vt supra de rei vin. l. si post acceptum. & C. de prescrip. long. tem. l. j. & est ratio, quia vitium litigiosi nō afficit rem: vt no. C. de acquir. poss. l. vitia.

o Vix est. vix fit, quod nunquam fit. sic ponitur supra ad Velleia. l. tutor. in prin. sed aliter supra de iudi. l. vix.

p Non videatur alienare. quia bene alienat.

q Non utendo. omittit enim facere quod facere debet, scilicet vt: vt & supra quæ in fraudem credi. l. in fraudem. sic & imponat: vt C. de re. alie. non alie. l. fin.

r Amisit. aliàs abutendo. nam & tunc perditur: vt supra quem admo. ser. amit. l. si sic.

s Adquirendi. id est qui potest acquirere, & non acquirat.

t Non intelligitur. pone exemplum. s. quæ in frau. cre. l. quæ autem. Item supra de do. inter vi. & vxo. l. si sponfus. §. si maritus. & facit supra de col. bo. l. j. §. confertur. & si in frau. pa. l. j. §. verum. & supra de iure do. l. profectitia. §. si pater. & de ali. iudi. mu. cau. fa. l. item. §. potest. & infra titu. j. l. non alienat. Sed fallit hæc re

* indiuiso.

† à contributione.

Aug. lib. j. c. vlt.

nō potest vlla * pars dici alterius esse. hoc & Iulianus: & est verius.

Quod pro indiuiso cum alio possideo: eius partem possidere dicor. hoc dicit.

Quintus Mucius ait, partis appellatione rem pro indiuiso b significari. nam quod pro diuiso * nostrum sit: id non partem, sed totum esse. c Seruius d non ineleganter partis appellatione vtrumque e significari.

XXVI. VLP IANVS libro sexto decimo ad Edictum.

Partum f non esse partem rei furtiua, Sceuola libro vndecimo quæstionum scribit.

XXVII. IDEM libro septimodecimo ad Edictum.

Ger est locus g qui sine villa h est. Stipendium i à stipe appellatum est, quod per stipes, id est modica æra colligatur. Idem k hoc etiam tributum appellari Pomponius ait. & fanè appellatur ab intributione l † tributum, vel ex eo quod militibus m tribuatur.

XXVIII. PAVIVS libro vicen simo primo ad Edictum.

Lienationis verbum etiam e vsucapionē n continet. vix o est enim vt non videatur alienare, p qui patitur vsucapi. Eum quoque alienare dicitur, qui non vtendo q amisit r seruitutes. Qui occasione acquirendi f non vtitur, nō intellegitur t alienare: ve-

gula. j. de peti. here. sed & si lege. §. perinde. & supra de here. ven. l. ij. §. non tantum. & supra solu. matri. l. si vero. §. dabit.

u Non amplectitur. id est non eligit.

x Neque coniunctionem. coniunctio, per &, que, & similia: disiunctio, per vel: vt Lucius Gaius heres esto: item peto codicem, decemque, oratio dicitur soluta: vt infra eo. l. saepe. vbi plene habes de illis orationibus. & hoc quidē iudicatur ex mente loquētis: vt hic. quod intellige in iudiciis: vt supra de iudi. l. si quis intentione. Item in vltimis voluntatibus: vt. j. e. l. triplici. secus in contractibus, vbi cōtra pferentem fit interpretatio: vt supra de contrahen. empt. Labeo. & de pac. l. veteribus. vbi plene dixi. Sed quid si mens hic non apparet? Respō. præsumitur cōiuncta: vt. j. e. l. triplici. §. videamus. & adiūge. l. sequentem.

luti qui hereditatem omittit, aut optionem intra certum tempus datam non amplectitur. u

Quandoque oratio in qua est coniunctio, ponitur pro disiuncta: vt si promittis dare decem mihi hereditique meo. nam intelligitur, vel heredi: ita vt mihi dando, nō tenearis heredi. Hoc dicit cum. l. seq.

Oratio quæ neque coniunctionem x neque disiunctionem habet, ex mente pronuntiantis vel disiuncta vel coniuncta accipitur:

XXIX. IDEM libro sexagesimo sexto ad Edictum.

Coniunctionem y enim nonnunquam pro disiunctione accipi Labeo z ait: vt in illa stipulatione, Mihi hereditique meo. a te heredemque tuum.

XXX. GAIVS libro septimo ad Edictum provinciale.

Silua cædua est (vt quidam putant) quæ in hoc habetur, vt cæderetur. b Seruius eam esse, c quæ succisa, rursus ex stirpibus aut radicibus renascitur. Stipula illecta d est spica e in messe f deiecta, necdum lecta: quas g rustici cū vacauerint, h * colligunt. Noualis. i † est terra præcisa k quæ anno cessauit: l quæ Græci véaxiv * vocant. Integra m autem est, in quam nondū dominus pascēdi n gratia pecus immisit. Glans cadauca est, quæ ex arbore cecidit. o

ri vim. vt supra de verb. obli. si sic stipulatus sim.

b Silua cadaua est. vt caderetur. id est, est habilis ad cædendum. in hac significatione accipitur, supra de vsufu. l. ex silua. & solu. matri. l. diuortio. §. quod in anno. & supra de contrahen. empt. cū manu. §. silua. & arbores cæduæ dicuntur in hoc sensu: vt. d. l. diuortio. §. si fundum.

c Eam esse. sub. etiam. & in hac significatione dicitur glans cadauca, quæ cecidit: vt. j. e. l. glans. Accursius.

d Stipula illecta. id est non lecta. & pone casum vt supra de contrahen. empt. l. qui fundum. §. fundi.

e Spica. sub. cum spicæ & c. & subau. sunt aliàs nil subaudi.

f In messe. id est ex messe deiecta.

g Quas. spicas.

h Vacauerint. hic sub. cum, si non habes in textu.

i Noualis. id est nouiter aptata ad colendum, vt pratium quod colitur ad seminandum de frumento.

k Præcisa. ad colendum.

l Cessauit. aliàs cessat, scilicet antequam aretur, vt proinde melius fructificet. & aliàs cæsa fit, id est aptata. & hoc etiam dicit præcisa, vt scilicet in eo anno impinguetur sterquilinio, vt probat sequēs clausula, integra autem & c. aliàs accipitur nouale, terra ex silua extracta: vt supra de ter. mo. l. fin. in fi. & de peti. here. l. utilis. & hic etiam posset sic accipi.

m Integra. id est arata: quia hæc impinguationes fiūt demum cum ea est arata.

n Pascendi. & impinguandi.

o Ex arbore cecidit. vt pro tali detur interdictum de glande legenda: vt supra de glan. leg. l. j. cuius appellatione omnes fructus cōtinentur: vt ibi, & infra eo. l. qui venenum. §. glandis.

Coniunctionem. bene dico hoc in illa quæ neutrum istorum habet: quia hoc etiam in ea est quæ coniunctionem habet.

z Labeo. vt infra eod. l. saepe. & econtra disiuncta pro cōiuncta: vt. d. l. saepe. & C. eod. l. cum quidam. & de episc. & cle. l. si quis in hoc. & in authen. sed nouo.

a Hereditique meo. dare vel facere spōdes? nam sufficit vni a dari vel fieri, nisi factum vtriusque intelligant contractentes: vt in illa stipulatione, habere licere: vt supra de verb. oblig. stipulatio ista. in princ. & §. j. & in illa, per te & heredem tuum non fieri.

* legit Alc. occauerint. a] Propter alternatiuā, ad cuius verificationē alterā partē esse verā scius est iurisbus notis. † Vide Val. l. lib. eleg. 6. c. 42. & Alciat. lib. præter. 2. hoc ipso ti. * véaxiv legit Bu. véaxiv autē vocat Theophrastus hanc operam agriculturæ & vīs Græci vocāt hoc in agro moliri. aliàs véaxiv, Græci legūt, quomodo & in archet. prius legebatur. Vide Turneb. in li. 4. Varr. vbi multa cunctidē hac de re differit. significat autem véaxiv, noualem agrum.

a Pascua silua, aliàs cædua: vt supra in princ. & aliàs pascua: vt hic, & C. de pascuis pu. vel pri. l. j. & l. fi. in fi. & iunge seq. l.

b **P** Ratum, de hoc fit metio. s. de act. emp. l. fi. in qualitate. & in hoc non licet pascere: vt. C. de pas. pu. l. fi. Accursius.

c Capiendum, scilicet sine semine.

d **M** Inus. Pone ex-
plum supra de
tribu. l. illud. §. minus. fa-
cit. s. eod. l. verbum am-
plius. in fi. Item pone
exemplum. s. de fideiuf.
l. amissi. in prin. Itē po-
ne exemplum. j. eo. l. fi
ita à te stipulatus. & fa-
cit quod dixi. s. eod. l. fi
cui. §. minus.

e **P** Alā. subau. fieri.
Coram pluribus.
repetē fieri. hoc in con-
tractibus, & proprie: &
pone exēplum. s. de in-
stito. sed & si. §. proscri-
bere. item & s. de iure
fisc. l. nō intelligitur. &
supra de testa. l. heredes.
aliàs aliter, & impro-
priè: v supra de ri. nup. l.
palam. item no. plurib.
nam etiam coram vno:
vt infra eo. l. coram.

g **A** ctionis. Si lex ali-
cui actionē in-
dulget, & persecutionē:
vt. s. eo. l. creditores.

h **E** tiam persecutio. scili-
cet extra ordinē: vt per
offi. iudi. vt. s. de minor.
l. quod si minor. §. fin. &
j. eo. l. pecuniā. §. actio-
nis verbo. vel dic perse-
cutio. s. in rem: vt plene
habes. j. e. pecuniā. §. a-
ctionis.

i **R** Estituere. Pone
in rei vin. vt. s.
de rei vin. l. præterea itē
in actione personali: vt
supra si certum petā. l.
cum fundus. in princip.
& de vsur. l. ij. & l. vi-
deamus. §. in Fauiana. & in pe. here. si est prædo possessor: vt supra
de pe. here. l. illud. & facit supra eo. l. plus est. & infra eo. l. fin. & l.
cum prætor. Accursius.

k **I**ntelligitur. scilicet possessor condemnatus restituere.

l **C**ausam. causa rei est omne quod actor habuisset si tempore li-
tis contestatæ restituta res fuisset: vt hic, & dicta. l. præterea. & l.
cum fundus. & supra ad exhi. l. iul. §. fina.

m **A**ccipi. id est tempore lit. contestatæ. Accursius.

n **V**sucapionis. veluti si possessor lit. contestata compleuit vsucap.
nam restituet nihilo minus, & cauebit de dolo: vt supra de rei vin.
si post acceptum. & pro empt. l. ij. §. j.

o **F**ructuum. vt & infra tit. j. l. in condemnatione. §. j.

p **L** itis. Pone exemplum supra de testi. l. j. Azo.

q **A**ctionem. intentatam, vel intentandam, hoc est ante li-
tem, & post: vt diximus. C. de transac. l. causas. & per illam pone
hic exemplum. Accursius.

r **I**n personam. siue mixta sit, siue officium iudicis locum habeat.
Azo.

v **E**rbum oportere. Pone exemplum quod stipulor à te quic-
quid te dare oportet. nō enim videor stipulatus quod iu-
dex in sententia expressit: sed quod pure & in rei veritate nunc
debetur: vt supra de verb. obl. si à colono. & l. si stipulatus. §. cum
stipulamur. licet arbitraria actione mihi tenebaris, vnde con-
demnatio poterat crescere: vt supra de in lit. iu. l. j. Alij sic: ver-
bum, oportere, necessitatem imponit: vt supra de transac. l. cum
hi. §. arbitrato. & de rebus eo. l. magis. §. ne tamen. secus in verbo
potest: vt supra de offic. præsi. l. sæpe. & quod subiicit, non ad fa-
cultatem, qui potest & c. mutat casum. q. d. non sicut potest pluris
vel minoris condemnare, ita potest in prædictis ipse cognosce-
re, vel alij delegare. potest autem pluris vel minoris condemnare:

vt in prædictis arbitrariis. Item potest facere & omittere: vt. C.
quomodo & quādo iu. l. ij. & supra de iudi. l. non quicquid. Item
potest & in plus quā sit petitū damnare, si plus inueniat deberi:
secundum quosdam: vt arg. supra de iud. l. solemus. & C. de ap. l.
fi. in fi. & instit. de act. §. si minus. quod non placet: vt. C. si à non
cōpe. iudi. l. j. & s. de iu-
di. l. non potest. & no.
in. d. §. si minus.

v **E**rbum oportere, non ad fa-
cultatem iudicis pertinet, qui
potest vel pluris vel minoris con-
demnare: sed ad veritatem re-
fertur.

xxxviii. VLP IANVS libro vi-
censimo quinto ad Edictum.

o **S**tentum u Labeo definit,
omne contra naturam cu-
iusque rei genitum factūmq; y
Duo genera autem sunt ostento-
rum. vnum, quotiens quid con-
tra naturam nascitur, z tribus
manibus fortē, aut pedibus, aut
qua alia parte a corporis b quæ
naturæ contraria c est. Alterum,
cum quid prodigiosum videtur, d
quæ Græci e φαντάσματα† vo-
cant.

xxxix. PAVLVS libro quinqu-
agesimo tertio ad Edictum.

s **V**bligatum f dicitur, quod
ab aliquo subscriptum est. nā
veteres subsignationis verbo pro
adscriptione g vti solebant. Bo-
na intelleguntur h cuiusque, quæ
deducto ære alieno supersunt.

Detestari i est absenti denun-
tiare. Incertus k possessor est, quē
ignoramus.

xl. VLP IANVS libro quinqu-
agesimo sexto.

d **E**testatio est l denuntiatio
facta cum testatione. m Ser-
ui n appellatio etiam ad ancillam
refertur. Familiæ o appellatio-
ne liberi quoque cōtinentur. Vni-

pra de iure immu. l. semper. §. conductores.

g **P**ro adscriptione. aliàs subscriptione.

h **B**ona intelleguntur. in naturali significatione, non ciuili: vt infra
eo. l. bonorum appellatione. & pone exemplum in filio emanci-
pato qui omnia bona cōfert: quod intellige deducto ære alieno:
vt supra de colla. bo. l. cum emancipati. §. illud. Item pone supra
de iur. do. mulier. & s. de lega. j. non amplius. in prin. & j. eo. l. ve-
nisse. sed hoc fallit in bono. poss. quæ cum commodo & incom-
modo transit: vt supra de bo. pos. l. iij. & in hereditate: vt infra eo.
l. hereditatis. & fideicomis. restitutione: vt supra ad Treb. l. cogi.
in princ. & l. præcedenti in fi. & l. in beneficiis. vt supra eo. l. prin-
ceps. & facit infra eo. l. bonorum appellatione.

i **D**etestari. aliàs attestari: aliàs protestari. & pone exemplum. C.
de non nu. pecu. l. in contractibus. §. si. vbi except. non nu. pecu.
op. absente eo cui opponitur. Item pone. C. de anna. except. l. vt
perfecti. in fi. Item pone supra ad Macedo. l. si filiusfa. absente. &
facit infra eo. l. proxima in prin. & infra eo. l. plebs. §. j. Accur.

k **I**ncertus. nobis subau. & da exemplum supra de rei vin. l. is qui
se. nam sibi nemo incertus esse potest quam partē possideat: quia
incertam partem nemo possidere potest, licet ad incertam partē
detur rei vin. vel pet. here. vt supra de rei vind. l. quæ de tota. §. j. &
supra si pars heredi. petā. l. j. in fin.

l **D**etestatio est. facit supra. l. proxi. §. pe. & quod ibi dixi.

m **T**estatione. id est coram testibus.

n **S**erui. pone: lego seruos: & ancillas videor legasse: vt infra eo. l.
inter stuprum. §. fi. & supra de lega. iij. seruus. & facit. l. qui duos.
in eo. titu. & infra eo. titu. l. patroni. & supra eo. l. j.

o **F**amiliæ. pone exemplum. s. de publica. l. j. in prin. & §. familiæ.
Item. s. vi bonorum rap. l. ij. §. familiæ. Item. s. de vi & vi arma. l. j.
§. familiæ. & facit infra eo. l. pronuntiatio. §. familiæ. Accur.

vt in prædictis arbitrariis. Item potest facere & omittere: vt. C.
quomodo & quādo iu. l. ij. & supra de iudi. l. non quicquid. Item
potest & in plus quā sit petitū damnare, si plus inueniat deberi:
secundum quosdam: vt arg. supra de iud. l. solemus. & C. de ap. l.
fi. in fi. & instit. de act. §. si minus. quod non placet: vt. C. si à non
cōpe. iudi. l. j. & s. de iu-
di. l. non potest. & no.
in. d. §. si minus.

c **A**d veritatem. id est
quod vere tunc debe-
tur, siue ad verū rei pre-
tium.

u **O** stentum. id est
partum.

x **C**uius rei. ergo etiam
in brutis locum habet.

y **F**actūque. i. editum,
cū generale sit nomen:
vt infra eo. l. licet.

z **N**ascitur. pro parte
alia.

a **P**arte. & hi sunt libe-
ri, id est filij: vt supra de
sta. hom. l. non sunt. in
fin. Accur.

b **C**orporis. vt cum duo-
bus capitibus.

c **C**ontraria est. & sic re-
tinet formam hominis.

d **V**idetur. quod omni-
no discrepat ab homi-
ne: vt vitulus.

e **Q**ua Græci phantasma-
ta. & hi nō sunt liberi. i.
filij vt. d. l. non sunt. in
prin. nec tenetur pater
instituire: vt. C. de po-
stu. here. instituen. vel
exhe. l. quod certatum.
in fi. quādoque contra:
vt infra eo. l. quæret.

f **S**ubsignatum. tribus
modis dicit sub-
signare. Primo vt hic, &
C. de adm. tut. l. si non
subscriptus. Secundo in
testamento, id est sigil-
lare: vt supra de testa. l.
ad testiū. §. si quis. Ter-
tio, id est obligare: vt su-

† φαντάσματα
al φῶσμα
περατῶν. Al
cia. lib. 2.
pretermis.
Cicer. vertit
visa. hæc au-
tem est vera
lectio.

Subsignare
tribus mo-
dis dicitur.

* & rem &
causam.

a] Concor.
tex. in. c. nō
oportet. ex
tra de libel.
obla. & in c.
eōdidimus.
21. q. 1. & in
ele. 1 § 2. cū
glo de sup-
plen. negli.
præla. ad
quod facit. l.
cum oport-
et in prin.
C. de bo.
quæ lib.

a Non continetur, sicut nec turbam facit vel rixam vnus: vt supra vi bo. rap. l. prator. §. turbam. nec vnuerſitatem: vt infra eo. Neratius. & da exemplum in familia publicani: vt superiori. §. Sed contra supra de vi & vi ar. l. j. §. familia. Sed illud quo ad illud interdium in odium violentiæ.

b Faciunt, sed forte retinet: vt arg. supra quod cuius. vni. l. sicut. §. fina. item tres forte faciunt: vt. j. eo. l. Neratius.

c **A**rmorum. Non utique, scilicet tātū. & pone exemplum in. l. Iul. de vi pu. quæ habet locum quādo armis est illata vis: vt instit. de interdi. §. qui autem. & de pu. iudi. itē lex Iulia. & s. de vi & vi arm. l. iij. in princ. item facit instit. de publi. iudi. §. telum. & s. de furtis. si pignori. §. qui furem.

* Græcis. Ant Aug. libro. 2. c. i.

† Vide Val lamli. elegā. 6 cap. 44. Flo. id est. Aug. lib. 4. c. 4.

d **P**robrum. Pone exemplū. C. de postu. l. qui quis.

e Turpe est. quia contra ius naturale, siue legem Dei: vt. Nō furtū facies. non mœchaberis. & s. de fur. l. j. in fi.

f **C**iuilitatis. iure positio: vt institut. de pœna te. li. §. pen.

g **V**erbo victus. Puta lego tibi victū, vel educationē: vt habes exemplū. §. de ali. & ci. l. l. fin. & j. l. quos nos. §. verbum viuere. Item pone exemplū. §. de re iu. l. si victum. & fa. in eo. titu. de adi. leg. l. legatis. Sed arg. cōtra. §. de transac. l. cum hi. §. qui transigit. Sed ibi in amittēdo, hic autem in acquirendo. vel ibi in verbo alimenti: hic in verbo victus. & iunge legem sequentem.

† Vide Val lam ibidem cap. 5. 6.

h **E**sui. id est ad escam, siue cibum. Accur.

* Vulg Cx. tera quo j.

i **E**t cetera. Ea appellatione. scilicet victus: & iunge. l. seq.

† In strato. Valla ibidem cap. 46.

k **I**nstratum. id est in appellatione stratus, vel strata omne & c. Instratum ergo, siue stragula, dicitur vestimētum quod sternitur ad cubandū, vt supra id quis iaceat: vt culcitra, tapeta & similia: quæ apud quosdam dicuntur lodices: nō autem aliud quo induantur: & da exemplum ex. l. s. de re iu. l. si victum vel stratum.

a j Tu dic aliud esse strata: quæ quid sit & in quo à via publica differat, vide no. in l. i. §. fin. §. de fet. ruffi. m stragula. idem est stragula, quod stratum: forte à sternendo dicitur: & de ea habes supra de auro & arg. leg. l. vestis. n Omne pallium. id est omnis generis, vel de lana, vel de serico, vel de lino, vel de simili materia. o In victum ergo. i. appellatione victus: vt & s. eo. l. verbo victus. p Accipiemus. quia quis induitur: quia sine ea esse non potest. q Non stragulam, quia sine ea aliquis esse potest: arg. s. de re iudi. l. si stratum. sed contra. j. eo. l. quos nos. §. verbum. Solu. vt ibi. r In stratu. id est appellatione stratus. s Stragulam vestem. non aliàs. vestis ergo genus est: vt hic, & j. e. l. vestis. & supra de auro & argen. lega. l. vestis. t Pronuntiatum & statutum, idem potest. id est significat, si nō habes in textu, idem dici potest. & habes primum verbum. C. de sen. l. ex stipulatione. secundum. j. e. tit. l. post sententiam. & de excu. rei iu. l. si vt proponis. sed proprius statui dicitur quod in cōmuni generaliter decernitur: vt. C. de epi. & cle. l. cum clericis. §. statuimus. pronuntiarī, in sententiis quæ inter partes feruntur: vt. d. l. ex stipulatione. & supra de re iudi. l. j. quandoque ille

cus seruus, familiæ appellatione non continetur. a ne duo quidē familiam faciunt. b

XLI. GAIUS libro vicensimo primo ad Edictum Provinciale.

Armorum appellatio non vtique c * scuta & gladios & galeas significat, sed & fustes, & lapides.

XLII. VLPPIANVS libro quinquagesimo septimo ad Edictum.

Probrum d † & opprobrium idem * est. Probra quædam natura turpia sunt, quædam ciuilitate, & quasi more ciuitatis: vt puta furtum, adulterium, natura turpe est. e Enimvero tutelæ damnari, hoc non natura probri est, sed more ciuitatis. f Nec enim natura probrium est, quod potest etiam in hominem idoneū incidere.

XLIII. IDEM libro quinquagesimo octauo ad Edictum.

Verbo victus g † continentur quæ esui h potuique cultuique corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt. Vestem quoque victus habere vicem Labeo ait.

XLIII. GAIUS libro vicensimo secundo ad Edictum Provinciale.

Et cetera, * quibus tuendi curandive corporis nostri gratia vtimur, ea appellatione i significantur.

XLV. VLPPIANVS libro quinquagesimo octauo ad Edictum.

Instratum k † * omne vestimētum contineri quod iniicia-

solus dicitur habere ius statuendi, qui merum habet imperium: vt. C. de senten. l. nulli.

u Potest. id est eundem habet effectum.

x Eos. scilicet iudices.

y Libertina. dummodo honeste viuat.

tur, l Labeo ait. neque enim dubium est, quin stragula m vestis sit omne pallium n πειρασμα. In victum o ergo vestē accipiemus, p non stragula: q † in stratu, r omnem stragulam vestem. f

XLVI. IDEM libro quinquagesimo nono ad Edictum.

Pronuntiatum & statutum t idem potest. u promiscuè enim & pronuntiasse & statuisse solemus dicere eos x qui ius habent cognoscendi. Matrem familias accipere debemus eam, quæ non inhonestè vixit. Matrem enim familias à cæteris foeminis mores discernunt atque separant. proinde nihil intererit, nupta sit, an vidua: ingenua sit, an libertina. y nam neque nuptiæ neque natales faciunt matrem familias, sed boni mores. z.

XLVII. PAVLVVS libro quinquagesimo sexto ad Edictum.

Liberationis verbum eandem vim a habet quam solutionis.

XLVIII. GAIUS libro ad edictum pratoris urbani titulo Qui neque b sequantur, neque ducantur. *

Solutum non intellegimus eū, qui licet vinculis leuatus c fit, manibus tamen tenetur. ac ne eum quidem intellegimus solutum, qui in publico sine vinculis seruatur. d

XLIX. VLPPIANVS libro quadragensimo nono ad Edictum.

Bonorū appellatio aut naturalis, aut ciuilis e est. Natura-

statis: vt quia certum est eos esse alterius iurisdictionis, nō deducantur ad eum per vim: vt. C. de iurisdic. om. iu. l. in criminali, vel tertio, qui est in domo cum citatur, neque sequitur apparitorem extra domum, non ducatur inuitus, id est non extrahatur inuitus de domo: vt supra de in ius vo. l. plerique.

D c Vinculis leuatus. aliàs leuatus sit: aliàs ligatus non sit. Accur.

d **S**eruatur. id est custoditur, à nuntiis forte. ille ergo demum est solutus, cui libera datur recedendi facultas: vt. §. de libe. ho. exhi. l. ij. & de acqui. re. do. l. iij. in fi. & l. v. in princ. & fa. j. e. l. verum est eū qui in car. & l. vinculo. & s. ex qui. cau. ma. l. succurritur. & l. in eadem. quod ergo interim promittit, quasi in carcere sit, non tenet: vt. §. quod me. cau. l. qui in carcere. per quam potes hic ponere exemplum. Item de hac so. habes supra de pos. l. si hominē.

e **B**onorum. Ciuilis est, iuris fictione: vt cū significatur ea quæ bo. si. possidemus ex empto vel simili causa, etiā si aliena sint, secundum Azo. naturalis, cum ea possidemus quæ nostri dominij sunt: vt infra. §. in bonis. vel dic ciuilis, cum significat hereditatē, bonorumve possessionē: vt. §. vt in posses. lega. l. is cui. §. honorū. vel ipsa bona in vnuerſo: vt infra eo. l. bonorū quæ omnia commodū & incōmodum habet: vt & s. de bo. pos. l. j. & iij. in princ. & j. e. l. hereditatis appellatione. sed naturalis, quando afferunt commodum: vel si afferunt incommodum, eo deducto quod superest, continetur ap. bonorum: vt supra eo. l. sub signatum. §. bona. & de iure do. l. mulier. & infra eo. l. proprie.

z **B**oni mores. vt & s. de tut. & cura. da. ab his. l. scire. §. cum reliquis. Et not. quod tribus modis dicitur mater familias. Primo large, pro magnis & paruis: vt his: & da exemplū. C. de adul. l. quæ adulterium. Secundo stricte, pro foemina notæ auctoritatis: vt. §. de libe. homi. exhi. l. deinde. in fi. Tertio largissime, pro omni foemina quæ sit sui iuris: vt supra de iis qui sunt sui vel alien. iur. l. nam ciuium. & j. eod. l. pronuntiatio. §. j.

a **L**iberationis. Eadem vim. hoc verū, si referas te ad personam. nam qui est liberatus, est absolutus: & e contra: vt & infra eo. l. solutionis verbo. Item hoc verum quo ad substantiam obligationis tollendam. nam sic tollitur solutione, sicut alia liberatione: vt supra de solu. l. solutionis verbum. secus si referas te ad qualitatem liberandi. nā alio modo potest quis liberari quàm solutione: vt supra de re iudi. l. iij. §. penul. & instit. quibus modis. tol. oblig. per totum.

b **Q**ui neque. hoc totū, qui neque sequantur, neque ducantur, dicunt quidam fuisse ru. quandam in l. Caij. quod vero sequitur, dicit fuisse de textu, scilicet solutum & c. vel qui neque & c. id est: qui non debent de iure vocari ad præcepta alicuius potestatis: vt quia certum est eos esse alterius iurisdictionis, nō deducantur ad eum per vim: vt. C. de iurisdic. om. iu. l. in criminali, vel tertio, qui est in domo cum citatur, neque sequitur apparitorem extra domum, non ducatur inuitus, id est non extrahatur inuitus de domo: vt supra de in ius vo. l. plerique.

* id est, qui tamen vocantem non sequantur, in ius duci nō possunt. Duar. lib. x. disput. ca. x.